

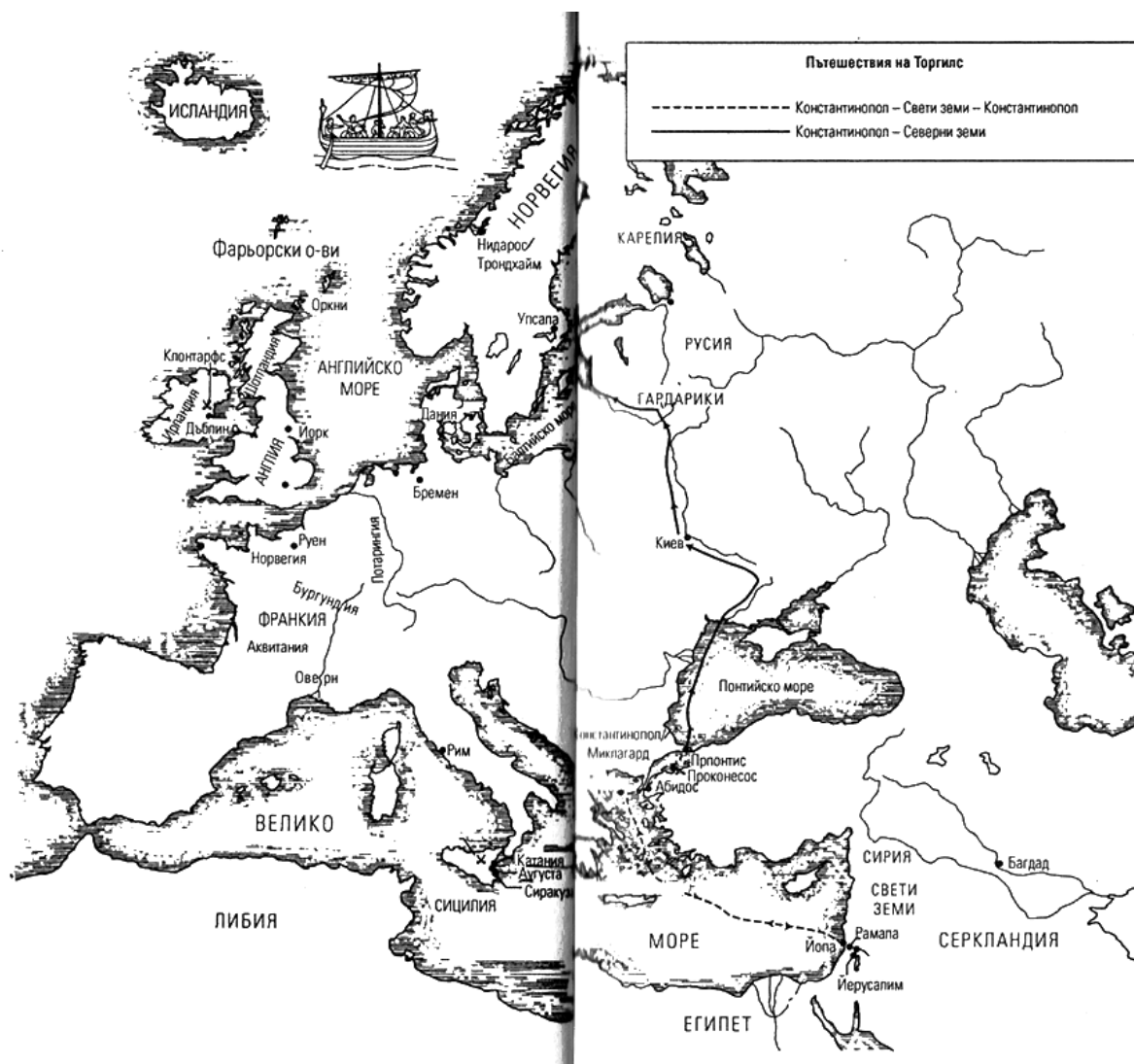
ТИМ СЕВЕРИН КРАЛСКА СТРАЖА САГА ЗА ГЕРОИТЕ НА СЕВЕРА

Част 3 от „Викинг“

Превод от английски: Елисавета Маринкева, 2007

chitanka.info

КАРТИ

До блажения ми господар, абат Гералдий,

Подчинявайки се смирено на волята Ви, изпращам третия, последен свитък от писанията на лъжемонаха Тангбранд. Злокобен бе денят, в който открих тези страници в библиотеката! Дано ми бъде простено, задето воден единствено от любопитство и нетърпение, ги прочетох с грешните си очи.

Тук открих лъжлива история, майсторски преплетена в разказ, нарочен да подведе лековерния. Тази змия в пазвата ни сипе хули и подли обвинения по братята христови и без срам си признава пиратството и оскверняването на светите реликви. Пред жлъчния му език бледнеят дори разколниците от Изтока.

Неизпитана болка ми причини това, че е ходил в Светите земи, най-съкровено желание на бедните и недостойни като мен. И пак петни разказа си с неуместно недоверие, целящо да подрони вярата на християните в Спасителя. Както се казва и в Библията, неверникът не е способен да разпознае истината.

Злостните лъжи, които бълва, са силно обезпокоителни, тъй като засягат държавни дела. Под въпрос се поставя самото възкачване на трона на Англия и посветените определено ще сметат думите му за измяна.

Но нека спрем до тук и оставим богоугодните дела на вярващите да бъдат възнаградени от Справедливия съдия.

Няма ли да имат край измамите и дързостта на самозванеца? Моля се за спасението му пред гнева Му, защото нали казват, че дори една лястовичка не може да падне в капан без намесата Божия и че поиска ли Той, всичко завършва благополучно.

Етелред, сакристан и библиотекар

Написано през месец януари на лето господне хиляда
и седемдесет и второ.

ГЛАВА ПЪРВА

Императорът си играеше на кит. Потопяваше глава, поемаше вода, после излизаше на повърхността и хвърляше пръски из басейна. Гледах го с крайчеца на окото си, чудейки се презрение или съчувствие да изпитвам. Беше стар човек, все пак. Минаваше седемдесетте и сигурно се наслаждаваше на допира на топлата вода с покритата му с петна кожа и на усещането за лекота. Страдаше от аназарка, от която тялото и крайниците му бяха подпухнали толкова, че трудно ходеше. Само преди седмица го видях да се връща в двореца толкова изтощен след поредната безкрайна церемония, че припадна в ръцете на един слуга в мига, в който огромните бронзови врати се затвориха зад гърба му. Днес се падаше празникът, който християните наричат Разпети петък и следобедната служба щеше да продължи с часове. Реших, че императорът заслужава да отпусне, въпреки че детинските забавления в басейна сигурно щяха да изненадат онези негови поданици, които го приемаха за наместник на своя бог.

Наместих тежката секира на рамото си. Под нея на пурпурната ми туника остана влажно петно. Изпод железния шлем със сложни златни инкрустации се стичаше пот, от жегата в банята ме избиваше на сън. С мъка стоях нащрек. Като страж от Хетайра, телохранителите на императора, мой дълг бе да браня живота на Роман III властелин на Византия и равен на апостолите. Ведно с другите петстотин дворцови варанги се бях клел да пазя императора от врагове, за което василевсът ни заплащаше царски, а и ни имаше — и с пълно право — повече доверие, отколкото на сънародниците си.

В дъното на банята чакаха скупчени пет-шест придворни. Много разумно те стояха встрани от господаря си, не само от дискретност, а и защото болестта го бе направила сприхав. Василевсът се бе прочул с избухливостта си. През трите години, откакто служех в двореца, го бях виждал от уравновесен и щедър да става хаплив и отмъстителен. Критикуваше или обръщаше гръб на мъже, свикнали да получават богати дарове от хазната. За щастие, още не се отнасяше така с

телохранителите си и ние продължавахме да му бъдем верни. Не участвахме във вечните сплетни и кроежи на придворните. Обикновените стражи дори не говореха езика. Командирите ни бяха гърци от благородни семейства, но редовите членове се набираха от северните земи и помежду си говорехме на нордически. Предполагаше се да ни превежда придворен с титлата Велик преводач, но постът съществуваше само на хартия, поредната гръмка титла в двор, обсебен от рангове и церемонии.

— Стража!

Призивът прекъсна мислите ми. Викаше ме мъж от групата придворни. Разпознах Пазителя на императорската мастилница. Постът бе важен, въпреки помпозното си име. Официално Пазителят държеше съда с пурпурно мастило, с което василевсът подписваше държавните документи. В действителност се явяваше негов личен секретар, с постоянен достъп до императора, привилегия, отказвана дори на министрите, които трябваше да се записват за аудиенции при василевса.

Пазителят пак ми махна. Погледнах Роман, продължаваше да се върти и да плиска, със затворени очи, щастлив в топлия си воден свят. Наскоро бяха разширили басейна в средата, но пак бе толкова плитък, че изправеше ли се човек, главата му оставаше над повърхността. Не виждах опасност там. Отидох при Пазителя, подаде ми пергамент, на който мярнах императорския подпис с пурпурно мастило, после ми махна да отнесе документа в съседната стая, в която чакаха писарите.

Не бе необичайно да използват стражите за вестоносци. Придворните бяха така погълнати от собственото си достойнство, че считаха за унижително да вършат дори най-простите задачи, като да отворят врата или да отнесат документ. Затова взех пергамента, хвърлих пак бърз поглед през рамо и излязох. Василевсът продължаваше блажено да се наслаждава на банята си.

* * *

В съседната стая чакаше Орфанотропа. Отговаряше за градското сиропиталище, за което заплащаше хазната. И тук титлата не издаваше истинската значимост на поста. Йоан Орфанотроп бе най-могъщият

човек в империята след василевса. Благодарение на природната си интелигентност и навременните си мъдри решения, Йоан се бе издигнал в йерархията и се явяваше — по всичко, освен по име — пръв министър на империята. Всички се бояха от него. Беше слаб мъж с изпито лице и хлътнали дълбоко очи под почти неестествено черни вежди. Беше голобрад, евнух.

Застанах мирно пред него, но не отдадох чест. Такава се полагаше само на василевса и членовете на императорското семейство, а Орфанотропа определено не беше от царско потекло. Семейството му бе от Пафалагония, на Черно море, и се говореше, че когато дошли в Константинопол, били сарафи, а според други, фалшификатори.

Подадох му документа. Орфанотропа го прегледа и ми каза бавно, произнасяйки нарочно отчетливо всяка дума:

— Отнеси това на логотета по финансите.

Не отстъпих и отговорих на гръцки:

— Моите уважения, ваше превъзходителство, но съм на пост. Не мога да изоставя императора.

Орфанотропа надигна вежди.

— Гледай ти, страж, който говори гръцки — измърмори той. — Дворът най-после започва да се цивилизова.

— Дали не следва някой да повика декан — предложих прибързано. — Те пренасят съобщения, това им е задължението.

— Да, а твоето е да пазиш василевса — отвърна хапливо Орфанотропа.

С пицящи уши се обърнах кръгом към банята. Още с влизането в дългото помещение с високия сводест таван и стени, облицовани с мозайка на вълни и делфини, интуитивно разбрах, че нещо не е наред. Василевсът продължаваше да е в басейна, но сега лежеше по гръб и немощно помахваше с ръце. Само прекомерното му тегло го държеше на повърхността. Придворните бяха изчезнали. Пуснах секирата на мраморния под, захвърлих шлема и хукнах към басейна.

— Тревога! — изкрещях с все сила. — Стражи, при мен!

След няколко крачки бях при басейна и с все дрехите, се бухнах вътре и заплувах към василевса, мислено благодарейки на моя бог, Один, че всички викинги плуваме от малки.

Василевсът като че ли не ме усети. Едва помръдваше и от време на време главата му потъваше под водата. Подхванах с ръка брадичката

му, стъпих на дъното на басейна и гледайки да държа главата му над водата, го завлачих навън. Лежеше отпуснат, е опряна на рамото ми глава, по която бяха останали само няколко кичура.

— Стражи, на помощ! — извиках пак. После на гръцки: — Повикайте лекар!

Този път на виковете ми откликнаха. Няколко служители — писари, слуги, придворни — дотичаха в стаята и се скупчиха при басейна. Някой коленичи, хвана василева под раменете и го извлече, подгизнал, от водата. Василевсът, изтегнат до мраморния край на басейна, повече от всякога приличаше на кит, изхвърлен на брега и умиращ.

Изскочих от водата и разбутах придворните.

— Помогнете да го вдигнем — казах аз.

— Какво, в името на Тор, става тук?

Най-после пристигна декурион, дребният ми пряк началник. Изгледа толкова свирепо зяпналите придворни, че те му направиха път. Двамата вдигнахме безжизненото тяло на императора и го пренесохме на една мраморна пейка. Някой бе проявил достатъчно разум да я застеле с хавлии, върху които сега положихме стареца, който едва помръдваше. Декурионът се огледа, смъкна брокатената роба от раменете на един придворен и прикри с нея голотата на императора.

— Пуснете ме да мина, моля.

Говореше нисък, закръглен мъж, един от дворцовите лекари. Надигна с късите си пръсти клепачите на императора. Виждах, че е нервен. Дръпна ръце така, сякаш се бе опарил. Вероятно се страхуваше василевсът да не умре в ръцете му. Очите на Роман обаче останаха отворени и той леко обърна глава, за да се огледа.

Тук сред придворните настъпи суматоха, кръгът се отвори и пропусна жена — Зоя, императрицата. Трябва да я бяха повикали от гинекума, женското отделение на двореца. За пръв път я виждах отблизо и останах впечатлен от маниерите ѝ. Държеше се с невероятно достойнство, независимо от възрастта си. Вероятно прехвърляше петдесетте и поначало не беше красавица, но лицето ѝ още притежаваше фините контури, които издаваха аристократичен произход. Беше дъщеря и внучка на императори, и надменността ѝ го доказваше.

Зоя мина величествено през тълпата и застана на около ръка разстояние от изтегнатия си на мраморната пейка съпруг. Лицето ѝ, когато погледна пепеляво бледия и едва дишащ император, не издаде никаква емоция. Един кратък миг просто го гледаше. После, без да продума, се обърна и напусна банята.

Придворните избягваха погледите си. Всички, дори и аз, знаеха, че императорът и съпругата му не ги свързва любов. Бракът им бе уреден от предишния василевс, Константин. Зоя беше любимата му дъщеря и през управлението си ѝ бе търсил подходящ съпруг сред константинополската аристокрация. Баща и дъщеря искаха трона да остане в семейството, макар и Зоя да бе твърде стара да има деца. Това не попречи нито на нея, нито на Роман, когато двамата наследиха престола, да се опитат да основат нова династия. Роман се тъпчеше с афродизиаки — причината, според някои, да оплешивее, — а застаряващата му съпруга се кичеше с талисмани за зачеване и се допитваше до шарлатани, които предлагаха все по-нелепи начини за гарантирано забременяване. Когато опитите им се провалиха, двамата започнаха да се отнасят един към друг с взаимна ненавист. Роман си взе любовница, а отвратената и озлобена Зоя отпратиха в гинекума.

Историята не свършваше дотук. Преди по-малко от две години Зоя също си намери любовник. Някои стражи бяха попадали на двамата и съответно се престорили на слепи, такт, породен не от уважение към императрицата — тя не криеше аферата си, — а защото любовникът ѝ бе по-малкият брат на Йоан Орфанотропа. Политиката се преплиташе с амбициите и плътските желания, и бе най-разумно човек да стои настрана.

— Отдръпнете се! — нареди декурионът.

Зае позиция на едно копие разстояние от плешивата глава на василевса; аз инстинктивно застанах мирно при краката на императора. Секирата ми още се въргаляше някъде на мраморния под, но на колана си носех кама. Хванах дръжката ѝ. Лекарят нервно крачеше напред-назад и притеснено кършеше ръце. Изведнъж Роман силно изстена. Надигна глава на милиметър от хавлията, която му служеше за възглавие и леко махна с дясната си ръка. Сякаш викаше някой да се приближи. Не знаехме на кого махна и никой не посмя да помръдне. Погледът на императора бавно премина по лицата на зяпналите го царедворци. Като че ли се опитваше да каже нещо, да

помоли за нещо. Гръклянът му помръдна, но звук не излезе. После очите му се затвориха, главата се отпусна назад и килна на една страна. Не му достигаше въздух и дъхът му започна да излиза на кратки, немощни пресекулки. Изведнъж дишането замря. От устата му потече гъста, тъмнокафява течност и след още две задавени вдишвания императорът почина.

Стоях застинал в поза мирно. Последва шум от бягащи нозе, суматоха, писъци и ридания. Не им обърнах внимание. Докато коронясваха нов василевс, дълг на стражата бе да пази тялото на мъртвия император.

— Торгилс, приличаш на идиот с тази подгизнала униформа. Върви да рапортуваш в караулното.

Заповедта дойде на нордически. Разпознах гласа на командира ми Халфдан. Набит ветеран, вече бе отбил десет години в Стражата и можеше да се пенсионира и да прибере малкото състояние от заплатите си, но харесваше живота на страж, а и бе прекъснал връзки с родна Дания и нямаше къде да отиде.

— Предай, че при тялото на императора всичко е под контрол. Може да намекнеш да отцепят достъпа до двореца.

Зашляпах, спирайки само да взема шлема си и секирата, която някой грижливо беше вдигнал от пода и подпрял на стената. До казармите се стигаше през паяжина от проходи, приемни и вътрешни дворове. Роман III можеше да умре, в който и да е от палатите си — всичките имаха басейн, — но бе избрал да предаде богу дух в Големия дворец. Разположен в края на полуострова, той бе разширяван и пристрояван толкова много пъти, че се бе превърнал в лабиринт от стаи и преддверия. Да издигат великолепни сгради, бе любимо занимание, граничещо с мания за седналите на пурпурния трон. Всеки василевс искаше да обезсмърти владичеството си, като остави поне една екстравагантна постройка — нова черква, манастир, дворец или набиваща се на очи обществена сграда. Роман с лека ръка бе прахосал милиони златни монети за колосална нова черква на майката на своя бог, нищо че според мен на нейно име вече имаше достатъчно черкви и манастири. Новата черква на Роман щеше да бъде осветена като Мария Блажена. При всичките й околни градини, алеи и фонтани — и постоянните промени в проекта — строежът до такава степен бе надхвърлил бюджета си, че Роман бе принуден да въведе нов данък, за

да го изплати. Черквата още не бе завършена, а подозирах и че никога няма да бъде.

— Преоблечи се и иди при главната порта — нареди младичкият ни командир. Заварих го стреснат почти колкото лекаря, погрижил се за умиращия император. Беше от виден константинополски род и семейството му сигурно бе платило щедро за поста в Стражата, с надеждата там да привлече вниманието и благоразположението на василевса. Парите им щяха да отидат нахалост, ако новият василевс решише като предпазна мярка да подмени всички гръцки командири. Поредната измама, така присъща на дворцовия живот. Византийците още се преструваха, че Хетайра е гръцка. Синовете им се фукаха с командирските си постове и се обличаха в униформи на старите дворцови части — Екскубия, Нумери, Школа и т.н. — но всъщност василевсът се уповаваше само на нас чужденците.

Присъединих се към двайсетима от другарите си. Вече бяха затръшнали вратите, без да искат позволенията на пазителя на портата, чието задължение бе да надзирава отварянето на вратата призори, да я затваря по пладне и пак да я отваря за няколко часа рано следобед. Смъртта на императора го бе лишила от правомощия и човекът се чудеше какво да прави. Декурионът взе решението вместо него, като отказа да пропусне когото и да било да влезе в двореца.

Когато пристигнах пред портата вече цареше олелия. Чувах гневно чукане и нетърпеливи викове.

— Радвам се да те видя, Торгилс — ми каза командирът. — Можеш ли да ми кажеш какво искат тия побеснели мъже вън?

Заслушах се.

— Май ще е най-добре да ги пуснеш — казах. — Това като че ли е Великия патриарх.

— Великия патриарх! Онзи черен козел — изръмжа командирът, заклет староведец. — Момчета, отворете страничната врата и пуснете поповете. Първо обаче си поемете дълбоко въздух. Тия не се къпят често.

След миг разгневените монаси, всички дългобради и с черни раса, нахлуха през откритата врата и след унищожителен поглед, забързаха по мраморните коридори под съпровода на благоверно шляпане на сандали и потракване на дървени жезли. Видях брадатата фигура на патриарха Алексей Студит.

— Какво ли ги води толкова на пожар от манастира — измърмори един варанг, докато връщаше резето.

Въпросът му намери отговор по-късно, когато сдахме поста и се върнахме в казармата. Там вече почиваха, ухилени, пет-шест от другарите ми.

— Старата кучка вече си е намерила нов съпруг. Повикала първосвещеника в мига, в който се убедила, че Роман е поел към отвъдното.

— Знам, пуснахме него и гарваните му.

— И да знаеш, че определено не го повика, за да даде на съпруга ѝ последно причастие. Още докато монасите бяха на път насам, дъртата свика спешно заседание на съветниците, в това число и онзи подъл вампир, Орфанотропа. Каза им, че иска да направи възлюбеното си момченце василевс.

— Не онзи красив малоумник!

— Измислила е всичко. Казала, че по силата на императорската си кръв тя представлява приемствеността в държавата и че в интересите на империята е „моят любим Михаил“, както му казва, да заеме трона ведно с нея.

— Шегуваш се! Откъде научи всичко това?

Стражът подигравателно подсмръкна.

— Орфанотропа нареди четирима от нас да придружим императрицата, в случай че някой посегне на живота ѝ. Беше уловка, разбира се. Когато другите придворни понечиха да спорят, видяха стражите и решиха, че всичко вече е решено.

— И какво стана, когато пристигна патриархът?

— Без да губи време подхвана сватбената церемония на дъртата. По-малко от час след това тя естествено му изплати тлъста сума.

Тази странна история бе прекъсната от пристигането на поредния от гръцките ни командири, който нахлу в помещението и нервно заръча пълен ескорт. Натруфени в парадните си униформи, трябваше незабавно да го придружим до Триклиниума, голямата зала за аудиенции.

Трийсетина стражи се строихме и поехме стегнато по коридорите към огромната зала, покрита с мозайка, окичена с копринени знамена и украсена с ярки икони. Там василевсът приемаше официално министрите, чуждите посланици и другите

високопоставени лица. На платформа в дъното на залата имаше два богато украсени трона. Командирът ни поведе право към мястото ни — в полукръг зад платформата, с лице към залата. Десетина адютанти и церемониалмайсторът, щурайки се, проверяваха дали всичко е в ред за пристигането на техни величества. След секунди императрица Зоя и Михаил, новият ѝ съпруг, влязоха в залата и бързо заеха тронове. Зад тях вървяха Орфанотропа, високопоставени свещеници и шумна тълпа придворни от дворцовата клика на императрицата. Зоя и Михаил се качиха на пиедестала, нашият гръцки командир изсъска заповедта и ние, стражите, покорно вдигнахме секири за поздрав. Императрицата и императорът се обърнаха с лице към залата. Тук настъпи миг напрежение. По обичай Стражата отдава чест на василевса, когато той заеме мястото си на престола. Докато сяда, стражите преместват секирите на дясното си рамо, сигнал, че всичко е наред и делата на империята могат да продължат по руслото си. Докато Зоя и Михаил се готвеха да седнат на възглавниците на тронове, с другарите ми въпросително се спогледахме. За части от секундата не се случи нищо. Усетих как гръкът командир застина нервно, после стражите отривисто метнаха секири през рамо. Едва ли не чух облекчената въздишка на свитата на Зоя.

След като кризата бе благополучно овладяна, церемонията бързо се изроди във фарс. Хората на Зоя трябва да бяха разпратили вест из двореца и свикали министрите и приближените им. Сега те влизаха един по един. Подозирах, че много от тях идваха с мисълта, че ги викат да засвидетелстват уважение към тялото на мъртвия император. Вместо това ги посрещна невероятната гледка на вдовицата, отново омъжена и седнала до съпруга си, който можеше да ѝ бъде внук. Нищо чудно, че няколко от новопристигналите, занемели, се поколебаха на вратата. Застаряващата императрица и младият ѝ консорт стискаха държавните символи в отрупаните си със скъпоценности ръце, лъскавите им туники бяха старателно аранжирани от пажовете, а изражението на лицето на Зоя подсказваше, че очаква да ѝ се засвидетелства безпрекословна почит. Гледах как придворните попиват гледката — гордата императрица, младоликият ѝ съпруг, чакащата група високопоставени служители и заплашителната, мрачна фигура на Йоан Орфанотропа, брата на Михаил, следящ как реагира всеки новопристигнал. След няколко мига колебание и пресмятане,

министрите и придворните идваха при двата трона, покланяха се дълбоко на императрицата, после коленичеха и целуваха пръстена на изпадналия ѝ в блаженство съпруг, който допреди по-малко от шест часа бе известен само като неин любовник.

На следващия ден погребяхме Роман. През нощта някой — сигурно вездесъщият Орфанотроп — бе наредил подутият труп да бъде облечен в официалната пурпурна копринена туника и положен на носилка. Час след изгрев-слънце погребалната процесия вече бе събрана и всеки зае полагащото му се според ранга място. Отвориха парадната врата на двореца и излязохме на Меса, широката главна улица, която дели на две града. Аз бях един от стоте стражи, които според традицията крачеха непосредствено преди и след мъртвия василевс. Бях изненадан да видя колко много граждани на Константинопол са напуснали леглата си в този ранен час. Слухът за внезапната смърт на василевса трябва да бе плъзнал светкавично. Тези в челните редици на гъстата тълпа можеха лично да видят восъчнобялата кожа и подутото лице на мъртвия император, главата и ръцете на когото бяха оставени открити. Един-два пъти чух викове „Отровен!“, но през повечето време хората бяха неестествено смълчани. Не чух нито една дума съжаление или мъка по мъртвия. Роман III не бе особено популярен в Константинопол.

При големия Форум на Амастратиона свърнахме вляво и след още половин миля кортежът навлезе във Виа Триумфалис. Обикновено по тази широка улица императорът, под овациите на тълпата, върви начело на победните си войски, и показва пленената плячка и окованите врагове. Сега отнасяха Роман в обратна посока, сред тишина, нарушавана само от проскърцването на каляската с тялото му, конските копита и приглушените стъпки на стотиците обикновени жители на Константинопол, които от чисто любопитство се бяха присъединили към процесията. Придружиха ни чак до огромната недовършена черква на Мария Блажената, великият проект на Роман. Тук свещениците набързо го положиха в зелено-белия саркофаг, който си бе избрал — любопитният императорски обичай василевсът да избира къде да го погребат в деня на коронясването си.

После, докато изпадналата в траурна апатия тълпа се разпръскваше, се върнахме по същия път към двореца. Нямахме нито миг за губене.

— Два парада в един ден, ама си струва — каза весело Халфдан, свали тъмния ешарф и го смени с друг, златотъкан. — Благодаря на Христос, че разстоянието следобед ще е кратко, а и бездруго щяхме да излизаме за Цветница.

Халфдан, като още няколко стражи, беше полухристиянин, полуезичник. Водеше се поклонник на Белия Христос, кълнеше се в него и ходеше на служби в новата черква на Св. Олаф, наскоро построена до щаба ни на Златния рог, най-голямото константинополско пристанище. Това не му пречеше да носи на кожен каиш амулет с чука на Тор. Когато пийнеше повече, често обявяваше, че като умре, предпочита да пирува и се бие във Валхала, не да свърши като безтелесно крилато същество или гълъб в рая на християните.

— Торгилс, как така говориш толкова добре гръцки? — Въпросът зададе варангът, пазил портата предишния ден. Беше отскоро в Стражата.

— Облизал капка от кръвта на Фафнир, ето как — намеси се Халфдан. — Дай на Торгилс няколко седмици и ще научи всеки език, дори този на птиците.

Не обърнах внимание на тромавата му шега.

— Като малък ме принудиха да уча гръцки — отговорих, — в един манастир в Ирландия.

— Бил си монах? — попита изненадан стражът. — Мислех, че вярваш в Один. Поне така ми казаха.

— Така е. Один се грижеше за мен, докато бях при монасите, и ми помогна да избягам.

— Значи разбираш тази работа със свещените рисунки, които разнасят, когато излезем на парад, реликвите, костите на светци и прочее.

— Някои, да. Но християнството, което аз трябваше да изучавам, се различава от това тук. Богът е същият, разбира се, но го почитат по различен начин. Трябва да призная, че не бях чувал и за половината от светците им.

— Нищо чудно — изръмжа варангът. — На пазара миналата седмица един мошеник се опита да ми пробута човешки кокал. Каза, че бил от дясното рамо на Св. Деметриос, и трябвало да го купя, защото съм войник като светията. Твърдеше, че ще ми гарантира победа във всяка битка.

— Дано не си го купил.

— Как не! Един зяпач ме предупреди, че онзи е продал толкова кости, че светият мъченик трябва да е имал повече и от стоножка. — Изсмя се той студено.

Изпитах съчувствие към войника още същия следобед, докато марширувахме за акламацията на младия нов василевс, който щеше да бъде провъзгласен за Михаил IV пред събралите се големци в черквата „Хагия София“^[1]. Напредвахме бавно заради свещениците, издигнали икони на светците. Залитаха под тежките знамена, бродирани със свещени символи, носеха и скъпоценни реликви, запечатани в златни и сребърни ковчежета. Точно пред мен бе най-почитаната — парче от дървения кръст, на който висял Христос преди смъртта си. Зачудих се дали в този техен Христос не се е въплътил Один Измамника. В търсене на познание Бащата на боговете също бе висял от дърво, прободен с копие. Колко жалко, помислих, че християните смятат своята за единствената права вяра. При малко повече търпимост щяха да приемат, че и другите религии имат своите достойнства. Староверците оставяхме хората да почитат боговете си и не им натрапвахме своите. Но поне християните в Константинопол не бяха така лицемерни като братята си на север, които правеха и невъзможното да изкоренят според тях езическите обичаи. В Константинопол цареше такава поносимост, че имаше джамия за сарацините в шести район, и няколко синагоги.

На стотина крачки от вратите на „Хагия София“ стражите спряхме на място. Останалата част от процесията тържествено продължи и влезе в черквата. Свещениците не обичаха варангите и обикновено изчакахме свършването на службата вън. Предполагаше се, че никой няма да посегне на живота на василевса на такова свято място, но аз имах едно наум.

Халфдан даде команда свободно. Лениво разговаряхме в очакване службата да свърши и да върнем новия василевс в двореца. Тогава забелязах млад мъж, който, съдейки по дрехите трябва да бе писар. Заговаряше страж след страж, сигурно на гръцки, защото те или клатеха неразбиращо глава, или му обръщаха гръб. Накрая някой посочи към мен и той ме заговори. Представи се като Константин Селус, студент, който се готвел да встъпи в служба на императора.

Реших, че е на не повече от шестнайсет или седемнайсет години, на половината на моята възраст.

— Решил съм да напиша история на империята. По една глава за всеки император. Много ще съм благодарен, ако науча подробности за последните дни на Роман.

Харесах официалната му учтивост и бях впечатлен от излъчващата се от него интелигентност, затова реших да му помогна.

— Аз бях там, когато се удави — казах и набързо описих случилото се.

— Казваш, че се удави — попита внимателно младежът.

— Да, така ми се стори. Въпреки че всъщност предаде богу дух на пейката. Може да е било удар. Все пак беше стар.

— Видях тялото му снощи, на погребалната процесия. Стори ми се много странно, подуто и сиво.

— О, от доста време насам беше така.

— Не мислиш ли, че е умрял от нещо друго, някаква бавно действаща отрова? — попита младежът кротко, сякаш обсъждахме времето. — И че умишлено са те отстранили от банята, за да може някой да задържи главата на императора под водата и да му докара удар.

Теорията за отровата отдавна се обсъждаше в казармата и някои стигнаха дотам да се карат каква точно отрова са дали на Роман. Но не беше наша работа да любопитстваме: нашата задача бе да пазим императора от физическо нападение, от тия, които можеш да блокираш с щит или отбиеш с премерен удар на секирата, не коварни отрови в храната и питиетата. За това василевсът наемаше дегустатори, нищо че те можеха да бъдат подкупени, а и всеки умен убиец би гледал отровата да е толкова бавно действаща, че да бъде открита чак когато вече е прекалено късно.

Но другото предположение на младежа, че са ме подлъгали да оставя Роман беззащитен, ме стресна. Ако наистина бе така, то Пазителя на мастилницата, а може би и Орфанотропа, имаха пръст в смъртта на василевса. Спомних си как последният се опита да ме изпрати с документа при логотета, което щеше допълнително да ме забави. Изтръпнах при мисълта, че съм бил пионка при смъртта на василевса. Ако бе вярно, то бях в истинска опасност. Страж, обвинен в немарливост спрямо задължението си да пази василевса, биваше

публично обезглавен от командира си. Не само това, ако Роман действително бе убит, аз се явявах потенциален свидетел или евентуално цел за елиминиране от заговорниците. Човек с властта на Орфанотропа с лекота можеше да уреди да ме убият, в пиянска свада, например.

Изведнъж ме обхвана силен страх.

— Струва ми се, че чувам свещениците — прекъсна мислите ми Селус. Пристъпваше от крак на крак, може и да си даваше сметка, че теориите му са го отвели на крачка от измяната. — Сигурно са отворили вратите и се готвят за появата на новия василевс. Време е да те оставя да си вършиш работата. Благодаря за информацията. Много ми помогна.

Заехме позиции пред Михаил IV, качен на великолепен вран жребец, един от най-добрите в кралските конюшни. Роман беше истински познавач и макар и сам твърде болен да язди, бе основал първокласен развъдник за жребци. Сега трябваше да призная, че младият Михаил, при все плебейското си потекло, изглежда царствен на седлото. Може и това да бе видяла в него Зоя. Халфдан ми беше разказвал как бил на пост, когато ѝ представили бъдещия ѝ любовник.

— Беше ясно като бял ден. Не можеше да свали очи от него. Запозна ги Орфанотропа. Доведе Михаил в залата за аудиенции и го отведе право при тронове. Стариат Роман се държа снизходително, но Зоя зяпаше младежа така, сякаш ще го изяде на място.

Наметна беше красив, със свежо лице и румени страни, и се изчервяваше като момиче. Сигурен съм, че Орфанотропа е нагласил всичко.

— Роман нищо ли не забеляза? — попитах аз.

— Не. Старчето вече почти не поглеждаше императрицата. Гледаше навсякъде, освен към нея, сякаш присъствието ѝ му причиняваше болка.

Премислях думите му, докато марширувахме обратно към двореца и портите се затвориха зад гърба ни. Новият василевс слезе от коня, изчака придворните и официалните лица да се строят в две редици и мина между тях, съпроводен от аплодисментите и усмивките на свитата си. Забелязах, че не го ескортират, което беше необичайно. Още по-странно бе, че придворните разкъсаха редиците и се втурнаха към палата. Халфдан ме слича, като забравяйки всякаква дисциплина,

хукна след тях. Същото направиха и другите стражи. Присъединих се към тях, сякаш бяхме тълпа зрители, напускащи хиподрума в деня на игрите.

Цялата скованост и етикетът на дворцовия живот бяха изчезнали. Тълпата, стражи, министри, придворни, съветници, дори свещеници, се изля в Триклиниума. Там, седнал на трона, ни се усмихваше младият император. Застанали от двете му страни роби държаха малки ковчежета. От едното в скута на императора се изсипа водопад златни монети. Михаил загреба шепа от тях и ги метна по тълпата. Зяпнах от изненада. Дъждът от монети, всяка на стойност шестмесечна надница на майстор, проблесна и се спуска към протегнатите ръце. Повечето се приземиха с ясен звън на мраморния под. Мъжете се хвърлиха на четири крака да ги събират, нищо че в същия този миг императорът отново загребваше от златото в скута си. Сега разбрах защо се разбърза така Халфдан. Командирът ми мъдро си бе проправил път до място, където златната арка бе най-гъста, и сега алчно събираше плячката си.

Клекнах и аз, с единствената мисъл, че ще е най-добре преди да е станало твърде късно, да намеря начин да напусна незабелязано Стражата.

---

[1] Черквата на пресветата мъдрост, Св. София. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

През следващите няколко седмици мисълта, че Роман е бил убит, не ми даваше мира. Обмислях от всички страни последиците от неволното ми участие в убийството на императора и започнах да взимам мерки за личната си безопасност. Хранех се само в столовата; излизах от казармите единствено за наряд или с другари, а и тогава ходех само по места, за които знаех, че са безопасни. Другите сигурно щяха да се присмеят на страховете ми. Сравнен с познатите ми градове — Лондон например — Константинопол беше невероятно спокоен и добре стопанисван. Управата му, градската епархия, поддържаше добра полиция, тълпи държавни служители обикаляха пазарите и следяха за чистотата, реда и честната търговия. Другарите ми се главоболяха да носят оръжие за самозащита само нощем, когато улиците оставаха за проститутките и крадците. Но аз не бях спокоен. Ако смятаха да запушат устата ми за видяното край басейна на императора, щяха да ме нападнат в миг, в който най-малко ги очаквах.

Единствената, на която признах страховете си, бе приятелката ми Пелагея. Държеше сергия за хляб в Меса; ходех при нея два пъти седмично да упражнявам гръцкия си, защото езикът, който бях научил в ирландския манастир, бе остарял и по една случайност се доближаваше повече до езика, който се говореше в двора, отколкото до койне, този на обикновените хора. Енергична, проникателна жена с характерната за жителите на града тъмна коса и жълтеникава кожа, Пелагея вече ме бе въвела в криволичещата византийска логика, която често помагаше да извлечеш полза от нещастieto. Беше започнала търговията само ден след като пещта на съпруга ѝ, хлебар, се пукнала и той изгорял на място. Градска разпоредба забраняваше пекарните да се разполагат в близост до къщите, за да не обхване пожарът целия квартал. Пепелта едва била изтляла, когато Пелагея отишла при конкурентите на мъжа си, възползвала се от съчувствието им и ги подлъгала да снабдяват сергията ѝ с отстъпка. По времето, когато се запознахме, тя започваше да се ползва с името на богатата жена. Имаше

сестра, която работеше като шивачка за императрица Зоя или не на последно място Пелагея ме държеше в течение и с дворцовите клюки — любима тема на многото ѝ клиенти.

— Никой не се съмнява, че Зоя има пръст в смъртта на Роман, въпреки че не е толкова сигурно, че лично е организирала случилото се в банята — ми каза тя. Срецахме се в просторните стаи на дома ѝ на третия етаж. За изумление на хора като мен, идващи от земи, където двуетажните сгради са рядкост, много от къщите в Константинопол имаха по четири, дори пет етажа. — Сестра ми каза, че в покоите на императрицата се държат какви ли не отрови. Даже не ги заключват. Страстта на Зоя е да измисля нови парфюми и помади, според някои останала от времето, когато се опитваше да се подмлади и да зачене. Една малка армия слугини стрива, смесва и преварява отвари, някои от съставките на които са силно отровни. Преди няколко дни едно момиче припаднало само като вдишало някакви пари.

— Значи мислиш, че Зоя е отровителка, но не и човекът, уредил злополуката с Роман в банята — попитах аз.

— Трудно е да се каже. Ако императрицата е крояла заговори с любовника си да отстрани Роман и управлява чрез Михаил империята, значи е останала разочарована. Сестра ми казва, че Михаил се държи така, все едно конците дърпа само той. До Зоя не се допитват за държавните дела — всички те се поемат от брата на Михаил, Орфанотропа. Или ако Зоя няма нищо общо с убийството, много вероятно е да повдигне обвинение срещу новия василевс, за да го свалят от власт. И в двата случая ти си в голяма опасност. Ако има следствие, трибуналет ще повика свидетелите на смъртта на Роман, а техният обичаен начин на разпит са мъченията.

— Не те разбирам. Ако между Зоя и Михаил е имало заговор, и двете страни определено няма да искат да рискуват да бъдат разкрити. А ако е виновен само Михаил, и може би Орфанотропа, Зоя едва ли ще иска да навреди на мъжа, в когото е безумно влюбена.

— Не знаеш колко глупава и капризна може да бъде Зоя, независимо от възрастта и положението си — отговори унищожително Пелагея. — Сестра ми говорила с някои от хората, които се грижат за гардероба ѝ. Очевидно Зоя се смята за пренебрегната. Михаил я отпратил в гинекума и дори не посещава спалнята ѝ толкова често, както докато беше омъжена за Роман. Носи се дори слух, че Михаил

страда от неизлечима болест и че навремето Орфанотропа умишлено е скрил това от Зоя.

Трудно е да разбереш дворцовите интриги, си помислих. Никога нямаше да вникна в машинациите на хората, които преследваха или разполагаха с абсолютна власт. За мен щеше да е най-добре да бъда колкото се може по-незабележим и да се уповавам в Один Измамника. Обещах си следващия път, когато стражите християни отидат да се молят в новата черква на Св. Олаф, да намеря някое тихо местенце и да принеса жертва на Всезнаещия. Може би Покровителят на пътниците щеше да ми покаже изход от затруднението.

Один откликна още преди да му принеса жертвата. Но първо ме стресна така, че да го помня до края на службата си при василевса.

В началото на юни Пелагея ми каза за обхваналия града слух, че армия руси се кани да нападне Константинопол. По голямата река от Киевското княжество била забелязана да се задава многобройна флотилия.

— Ти разбира се, познаваш лично този път, Торгилс. Нали така си дошъл в Константинопол — каза Пелагея. Седеше в сянката на галерията и докато помощницата ѝ продаваше самуните на тезгяха, бърбеше с група търговци от околните сергии.

— Не, аз дойдох по друга река, още по на изток. Но е общо взето същото, всички пътища водят към Константинопол.

— И всички руси са в общи линии еднакви — кръвожадни, космати варвари, които се кланят на идоли — присмя се един от търговците, също продавач на хляб, с намаханата походка на истински гражданин. Разбрах, че е заклет християнин от окачената над сергията му грубо нарисувана картина, на която Белия Христос раздаваше хляб и риба на тълпите.

— Не е съвсем така — поправих го меко. — Хората, които ти наричаш руси, са най-различни. Тези от Киев са християни и се кланят на вашия Велик патриарх. Други като мен са от северните земи и макар и да следваме нашите богове, идваме да търгуваме, не да се бием. Половината ви черкви щяха да тънат в мрак, ако тези така наречени варвари не носеха пчелен восък, от който вие правите свещи, за да осветявате изрисуваните си светци.

Но продавачът си оставаше войнствено настроен.

— Този град може да се отбранява срещу всичко, с което решат да го замерят непрокопсаниците. Как не се поучиха досега. — Видя, че не го разбирам. — Дядо ми обичаше да разказва как се справили с невежите диваци последния път, когато дръзнали да нападнат Кралицата на градовете. Цъфнали с флотата си, но блажената Мария и нашият василевс ни спасили. Врагът дори не успял да мине крепостните стени. Само се щурали навън като малоумни и грабелни и вършели безчинствата си из малките села покрай брега. През това време василевсът изчакавал удобния момент. Издебнал русите, изпратил корабите и ги хванал по бели гащи. Изгорил ги до шушка с Огъня. Така и не разбрали откъде им дошло. По-малко от стотина се прибрали у дома. Дядо ми разказваше, че морето изхвърляло овъглени тела и се носела воня на изгорена плът... — Тук сигурно си спомни смъртта на съпруга на Пелагея и гласът му заглъхна сконфузено. Търговецът заби поглед в земята и бързо намери претекст да се върне на сергията си.

Канех се да питам Пелагея за Огъня, когато чух да викат името ми. Обърнах се — към мен през тълпата си проправяше път Халфдан. По петите му крачеше дворцов вестносец.

— Ето те и теб, Торгилс. Така си и мислех, че ще те открия при Пелагея — възкликна Халфдан, макар и без намека, с който обикновено придружаваше името й. — В двореца се мъти нещо и се споменава и твоето име. Трябва веднага да се явиш при Орфанотропа.

Обхвана ме паника. Погледнах към Пелагея — нямаше как да объркам уплахата на лицето й.

Бързо последвах вестносеца. Отведе ме в кабинета на Орфанотропа. Скопеният брат на императора си бе присвоил помещенията непосредствено зад приемната на василевса. Другарите ми на пост предпазливо ме огледаха. Не бяха виждали да викат така прост телохраниел.

Миг по-късно застанах, с разтупкано от притеснение сърце, пред Йоан. Седнал зад богато украсено бюро, четеше някакъв документ; когато надигна глава ми, се стори много, много изморен. Очите му бяха хлътнали дори повече от обикновено. Може държавните дела да тежаха повече, отколкото бе очаквал, или клюките из пазарищата да бяха верни: Орфанотропа никога не спи, нощем се преоблича като монах и броди из улиците на града, подслушва разговори, разпитва обикновените граждани и проучва настроението на хората. Нищо

чудно, че всички се страхуваха от него. Докато го чаках да заговори, чак ми се гадеше от страх. А първите му думи ме убедиха, че прекрасно помни кой съм.

— Повиках те, защото говориш превъзходен гръцки, както и езика на варангите. Имам задача за теб.

Заседналата в гърлото ми топка изчезна, само за миг. Дали това не бе поредната дворцова измама, Орфанотропа ме подлъгваше да се отпусна, преди да разкрие истинските си намерения?

— Шпионите ми долагат за голяма армия руси. Около петстотин от тях пътуват в моносилони, техните търговски кораби, и се движат по същия маршрут.

Петстотин руси не правят армия, си помислих. Слуховете по пазара бяха силно преувеличени. Поне десет пъти повече щяха да са нужни да подложат на изпитание защитната система на Константинопол.

Орфанотропа сякаш разчете мислите ми и добави:

— Не за безопасността на града се безпокоя. Това, което ме интригува, е, че според информацията ми тези хора не са търговци. Не носят стоки, а са тежковъоръжени и ми бе доложено, че предвожда някакъв принц или благородник. Казва се Аралт или нещо подобно. Да си чувал за човек с такова име?

— Не, ваше величество. Не познавам това име.

— Това скоро ще се промени — сухо каза Орфанотропа. — Издадох заповед чужденците да бъдат спрени на входа към пролива и да бъдат ескортирани до областта Св. Мамас от другата страна на Златния рог и задържани там, далеч от града, да изчакат, докато проучим намеренията им. Тук ще си ми нужен ти. Искам да знам кои са те и защо са дошли. Ако са руси, ще разбереш езика, когато говорят помежду си. Изглеждаш ми умен мъж, способен сам да стига до изводи и да задава точни въпроси. После ще се върнеш при мен и ще ми докладваш лично впечатленията си.

— Да, ваше превъзходителство — отговорих, започвайки да мисля, че безпричинно съм подозирал Йоан. — Кога очаквате да пристигнат чужденците?

— След три дни. А сега се яви пред главния ми картулариус. Той ще запише заповедта ти. Официално ще бъдеш ескорт на службата на дромоса. — Замълча за момент, след което — както и целеше — ми

напомни думите ми, когато му занесох съобщението, отлъчило ме от поста ми при василевса. — Сигурен съм, че ти е известно — продължи меко евнухът, — че логотетът на дромоса отговаря за връзките с чужбина, шпионите и посланиците, и за императорската поща — странна комбинация, не мислиш ли? Или мъжете от дромоса ще движат официалните контакти с тези петстотин варвари, но ти ще си моите очи и уши.

Разговорът ни приключи. Погледнах прикритите очи на Орфанотропа и с ледена яснота схванах защо бе толкова сигурен, че ще стана негов шпионин срещу собствените си сънародници. Точно както каза Пелагея: нямаше значение дали Йоан е кроил заговори Михаил да заеме трона. Роман бе умрял на моето дежурство, докато аз отговарях за безопасността му. Йоан бе свидетел как занемарих задълженията си и можеше да ми потърси сметка за това, когато си поиска. Бях в ръцете му, но и бе твърде деликатен да спомене това открито. Предпочиташе да заложи на страха и да ме направи своя пионка.

И така, три дни по-късно с малка гребна лодка прекосих неспокойните води на Златния рог към Мамас. С мен пътуваха двама мрачни служители на дромоса. Съдейки по лицата им, приемаха за грубо вмешателство това, че са ги измъкнали от кабинетите им и са ги изпратили да разпитват банда диви варвари от Севера. Единият гнусливо сбърчи нос и вдигна туниката си, за да не подгизне подгъвът в мръсната вода. И двамата носеха парадни дрехи, сочещи ранга им. Туниката на този беше поръбена в зелено, от което разбрах, че е високопоставен служител. Чудех се дали говори нордически. Към службата на дромоса имаше школа за преводачи. Напълно в стила на Орфанотропа щеше да е да изпрати не един, а двама шпиони и после да сравни впечатленията им.

Малката ни лодка приближи пристана и при вида на закотвените десетина кораба ме бодна силна тъга по дома. Моносилона е умалена версия на изящните кораби, с които бях израснал. Тези в Мамас бяха по-зле построени от истинските океански кораби, но вършеха работа за кратки преходи по море и коренно се различаваха от шишкавите гръцки корпуси. Носталгията ми нарасна, когато скочих на кея и прекосих празното пространство до мястото, където бяха позволили на чужденците да разпънат палатките си. Имаше купища ленени платна,

дървени бурета, рейки, въжета, котви и други познати ми предмети. Надушвах катрана по въжетата и смазката на кожените ремъци на руля. Дори струпаните гребла бяха от вида, който използвахме в Гренландия.

Лагерът, със стройната си редица палатки, имаше военен вид. Разбираемо защо императорските шпиони бяха докладвали опасенията си. Струпалите се не бяха дошли в Константинопол, за да предлагат и купуват стоки. Мъжете, които се разхождаха из лагера, готвеха над огньовете или се препичаха на слънце, до един приличаха на воини. Бяха едри, самоуверени и без никакво съмнение, от Севера, светли, с дълги коси и гъсти бради, и с характерните тежки легинси и навуца, с туники във всевъзможни цветове и материи, от лен до кожа. Един-двама дори бяха с жакети от овча кожа, съвсем неподходящи за жегата в Константинопол.

Едрите мъже едва ми обърнаха внимание, когато се отправих към една по-голяма шатра, която веднага разпознах като шатрата на главатаря.

Махнах на двамата си придружители да изчакат вън и отметнах покривалото. Няколко секунди трябваша на очите ми да се настроят към приглушената светлина вътре. Около трикрака маса бяха насядали четирима-петима мъже. Забелязаха, че съм непознат и облечен в чужда униформа — носех алената туника на Стражата — и безстрастно ме изчакаха да обясня какво искам. Един обаче, набит, с посивяла коса и бухнала брада, стреснато ме зяпна.

Последва неловко мълчание, докато се чудех как да се представя и с какъв тон. После мълчанието бе нарушено:

— Торгилс Лейфсон! В името на Боговете, това е Торгилс! — високо възкликна сивокосият. Говореше с непогрешим исландски акцент, дори можех да определя откъде точно — западните фиорди. Гласът му ми подсказа и кой е — Халдор Снорасон, петият син на Снори Годи, при когото живях като млад. Сестрата на Халдор, Халбера, бе първата ми любов, а баща му изигра съществена роля през младежките ми години.

— Каква е тази лъскава униформа? — попита Халдор, приближи с големи крачки и ме потупа по рамото. — Когато за последно се видяхме, ти отиваше в Пермия за кожи. Не ми казвай, че Торгилс, приятел на разбойника Гретир Силния, сега служи в Императорската стража.

— Да, тази есен стават три години — казах и снижих глас, за да не ме чуят служителите на дромоса вън. — Изпратиха ме да проуча какво искаш ти и другарите ти и защо сте дошли в Константинопол.

— О, няма нищо тайно. Можеш да се върнеш при господаря си и да му кажеш, че дойдохме да предложим услугите си като воители на императора на Миклагард — весело отговори Халдор. — Чухме, че плаща щедро и че пляката е добра. Искаме да се върнем у дома богати!

Нямаше как да не се усмихна на ентузиазма му.

— Какво? Всички искате да постъпите в Стражата? Разбрах, че сте петстотин души. Тук записват само когато се освободи място, а има дълъг списък с желаещи.

— Не — каза Халдор. — Не искаме да постъпваме в Стражата. Планът ни е да сформираме наша бойна единица.

Идеята ме свари неподготвен. Викингите, особено пък алчните наемници, обикновено бяха твърде независими да сформират дисциплинирани отряди. Трябваше да има нещо друго.

Халдор видя, че съм озадачен.

— Всеки един от нас вече се е заклел във вярност на един човек, един главатар. Ако той постъпи на служба при василевса, ние ще го последваме.

— Кой е този човек?

— Аз — обади се гърлен глас. Обърнах се и видях през отвора в дъното на шатрата приведен да влиза висок воин. Мъжът се изправи в целия си ръст и аз видях, че Один е откликнал на най-съкровената ми надежда.

В полумрака на шатрата високият към два метра Харалд Сигурдсон — както разбрах, че се казва, а това бе дълго преди да се прочуе като Хардрада, Желязната ръка — приличаше на герой, излязъл от северна сага. Широкоплещест и мускулест, той се движеше с атлетична грация, а когато приближи, ми се стори, че съм чувал да описват лицето му в приказките, които слушах край огъня като дете. Нещо в свирепото изражение го караше да прилича на морски орел. Големият нос бе като човка, сключените сини очи гледаха втренчено, почти без да примигат. Гъстата руса коса също приличаше на дългите пера по врата на морския орел. Харалд имаше навика да извърща глава бързо, като хищна птица, оглеждаща се за жертва и тогава косата се

разстилаше по раменете му като качулката на орел. Мустаците му бяха още по-екстравагантни. Носеше ги по отдавна отживял начин — два кичура висяха от двете страни на устата му, като дълги руси копринени възжета, и се спускаха над гърдите.

— И кой точно си ти? — попита властно мъжът.

Бях така втрещен, че забавих отговора си и се наложи Халдор да ми се притече на помощ.

— Това е Торгилс, син на Лейф Щастливеца. Като юноша живееше във фермата на баща ми в Исландия.

— Доведен брат ли ти е?

— Не. Баща ми се интересува от него заради дарбата му. Той е, или поне беше, ясновидец.

Гигантът викинг се обърна към мен и преценяващо ме огледа. Усетих, че пресмята доколко мога да му бъда полезен.

— Това униформата на Императорската стража ли е?

— Да, господарю — отговорих. Обръщението ми се стори съвсем естествено. Ако изобщо бях виждал роден аристократ, то това бе този висок, горд непознат. Предположих, че е петнайсетина години по-млад от мен, но нямаше място за съмнение кой от нас двамата трябва да засвидетелства уважение.

— Предполагам, че са те изпратили като шпионин — каза той направо. — Кажи на господаря си, че сме точно това, на което приличаме — отряд воители, предвождани от Харалд Сигурдсон от Норвегия, полубрат на Св. Олаф. Кажи, че съм дошъл да поставя себе си и воините си на негово разположение. Кажи му и че сме ветерани и повечето вече сме служили при киевския княз Ярослав.

Сега разбрах кой точно е Харалд: издънка на един от най-могъщите норвежки родове. Неговият полубрат Олаф бе управлявал Норвегия десетина години, преди да го съборят ревнивите му старейшини.

— Аз съм само ескорт, господарю — казах плахо. — Трябва да говориш с двамата служители отвън. Те са от секетрона — службата, която отговаря за чуждите пратеници.

— Тогава да не губим време — отривисто каза Харалд. — Представи ме. — Обърна се на пети и излезе от шатрата. Аз го последвах бързо, тъкмо навреме да видя подплашеното изражение на лицата на двамата бюрократи, когато гигантът се изправи пред тях.

— Това е предводителят на... варварите — казах на гръцки. — От много благородно потекло е. В родината си е нобелисимус. Служил е в киевския двор и желае да встъпи с воините си на служба при великия василевс.

Двамата служители възвърнаха самообладание. Извадиха пергамент и тръстикови четчици от малките си ковчежета от слонова кост и зачакаха.

— Повтори името на нобелисимуса — каза единият, предполагам по-висш служител.

— Харалд, син на Сигурд.

— Ранг и племе?

— Няма племе. От семейството му произлизат кралете на една далечна северна страна, Норвегия.

Служителят измърмори нещо на колегата си. Не чух какво, но другият кимна.

— Баща му крал ли е?

Започваше да става конфузно. Нямах представа за сегашното положение на Харалд, а ме беше страх да го питам, затова преведох въпроса на присъединилия се към нас Халдор. Отговори обаче самият Харалд.

— Кажи му, че страната ми се управляваше от моя полубрат, който бе убит в сражение с враговете си и че аз съм законният наследник.

Харалд, помислих си, не страда от фалшива скромност. Преведох думите му и служителят внимателно ги записа. Сега, когато всичко се свеждаше до просто водене на протокола, започваше да се отпуска.

— Ще ми трябва пълен списък на хората му — име, възраст, ранг и място на раждане. Също пълен инвентар на нещата, които носят: вид, размер и описание на оръжията, брой и състояние на корабите, имали ли са болни по време на пътуването от Киев...

Усетих, че застаналият зад мен Харалд започва да губи търпение.

— Искат списъци?

— Да, господарю. Трябва да предадат пълно описание на хората ти и снаряжението им.

— Чудесно. Кажи им да изкарат едно копие и за мен. — После се обърна на пети и се отдалечи.

За щастие един от водачите-руси, довели Харалд и воините му по реката, говореше гръцки и доброволно ме освободи от досадната роля на преводач. Възползвах се от възможността да дръпна Халдор и да го разпитам за Харалд.

— Какво беше това за законния наследник на норвежкия трон? — попитах. — Ако той е наследникът, какво е правил в двора на Ярослав?

— Трябваше да напусне Норвегия, след като брат му бе разгромен и убит при опита да си възвърне трона. Като много други норвежци, които застанаха на губещата страна по време на гражданската война, Харалд намери убежище при княз Ярослав. Прекара три години в Киев и се отличи толкова, че поиска от княза ръката на дъщеря му, Елисавета.

Самочувствието на Харалд Сигурдсон като че ли не знаеше граници.

— И какъв беше отговорът на княза?

— Нямаше нужда да отговаря. Принцеса Елисавета каза на Харалд да се върне, отрупан с богатство и слава. Харалд не е от тия, дето си губят времето и заяви, че ще натрупа богатство при василевса. Всички желаещи можеха да го последват, стига да са добри воини и му се закълнат във вярност.

— Ами ти? Хвалбите на Харалд те подлъгаха да се запишеш ли?

— Както ти казах, Торгилс, аз искам да съм богат. Ако някой на този свят е способен да завоюва плячка, то това е Харалд. Тон е амбициозен, енергичен и най-вече му върви в битките.

Имаше още един въпрос, който трябваше да задам, нищо че се страхувах от отговора.

— Харалд поклонник на Белия Христос ли е или на Старата вяра?

— Там е странното — отговори Халдор. — Нормално е Харалд да е християнин като брат си, крал Олаф, когото прекръстиха на Св. Олаф. А не съм го виждал да се престарава с ходенето на черква или с молитвите към Христос. Служи на един Бог — на самия себе си. Знае какво точно иска: да спечели трона на Норвегия и ще последва всеки бог и вяра, стига те да му помогнат да постигне целите си.

Тези думи ме убедиха да свържа съдбата си с Харалд Сигурдсон. Впоследствие се присъединих към него, не за злато, а защото вярвах,

че най-после съм срещнал човек, способен да възстанови Старата вяра. Ако помогнеш на Харалд да си върне трона и покажеш, че Один и старите богове го покровителстват, тогава той може би щеше да върне кралството към Старата вяра. Планът ми кристализира със седмици и месеци, но се заформи в деня, в който Халдор Снорасон ми разказа за амбициите на Харалд.

— Трябва да знаеш, че Харалд е не само смел войник — продължи Халдор, без да подозира, че всяка негова дума засилва моята увереност, че сам Один е избрал Харалд за свой глашатая. — Той е велик покровител на скалдовете. Може да оцени поезията им, защото познава издъно древните саги и е обещал щедра награда за всеки, който майсторски обрисова света на боговете. Сам пише добри стихове. Повечето от нас знаят куплета, сътворен след бягството от битката, в която брат му намери смъртта си...

Тук Халдор изрецитира:

*Сега се промъквам от гора
в гора, с малкото останала ми гордост;
кой знае, името ми може и да се
прослави нашир и надлъж.*

— Не е зле за петнайсетгодишен младок, ранен, докато се е сражавал за губещата страна в битка за трона — коментира Халдор.

Отново усетих, че Один ми показва пътя. Аз също бях на петнайсет, когато ме раниха във велико сражение, решило съдбата на едно друго кралство, Ирландия. Норните, които чертаят съдбата, бяха вплели едни и същи изпитания в моя живот и живота на Харадд Сигурдсон. Сега Один бе направил така, че пътищата ни да се пресекат.

Стъпки зад гърба ми ме накараха да се обърна. Зад мен стоеше самият Харадд. Светлината падаше върху орловото му лице и аз забелязах още нещо: чертите му бяха правилни и фини. Щеше да е красив, ако не бе една странна подробност — лявата му вена бе много по-висока от дясната. Приех го за знак, оставен от Один, Едноокия.

— И така, какво ще кажеш за този Аралт? — попита Йоан Орфанотроп, когато се явих при него на следващия ден. Забелязах на бюрото му пергамент, вероятно писмения доклад на дромоса. Всички признаваха, че бюрокрацията никога не е била толкова ефикасна, преди Йоан да поеме ръководството на държавата.

— Изглежда не крие задни мисли, ваше величество. На нордически името му е Харалд, син на Сигурд.

Стоях мирно, впил поглед в един полукръг златна боя, ореола на иконата, окачена на стената зад главата на Орфанотропа. Още се страхувах от него и не смятах да му позволя да погледне в очите ми и да разчете мислите ми.

— А твърденията му, че се пада благородник?

— Вярно е, ваше величество. Произлиза от норвежката кралска фамилия. Той и мъжете му са дошли да се поставят в служба на василевса.

— А как преценяваш духа и снаряжението им?

— Първокласен морал, ваше величество. Оръжията им са ръчна изработка и са добре поддържани.

— Корабите?

— Трябва да се постегнат, но са все изпитани плавателни съдове.

— Добре. Виждам, че умееш да си отваряш очите. Педантичните колеги в дромоса си направиха труда да ми напомнят, че чуждестранни принцове не могат да служат в Императорската стража. Сигурно им се струва твърде рисковано. Кажи му го, ако реши да храни илюзии за положението си. Аз обаче вярвам, че мога да намеря работа за тези варвари. Ще изпратя бележка на аколутоса, командира на Стражата, с което го уведомявам, че те заделям за свръзка между мен и Аралт. Ще получиш добавка към редовната си заплата. Освен в случаите, в които ще бъдеш изпращан по задачи от мен, ще изпълняваш задълженията си на страж. Това е всичко.

На излизане от помещението бях незабавно пресрещнат от секретар, който ми подаде свитък. Вътре се съдържаше писмена заповед. Орфанотропа очевидно беше решил всичко, още преди да се явя при него. Прочетох, че следва да подготвя „госта Аралт“ за

аудиенция при негово императорско величество василевса, на дата, която предстои да бъде уточнена. Дотогава трябваше да помогна на Аралт да се запознае с реда и организацията на императорския флот. Препрочетох изречението. Не това очаквах. Флота не беше водещ в императорската армия, нищо че василевсът разполагаше с най-внушителната флотилия във Велико море. Очаквах Харалд и воините му да бъдат зачислени към извънкрепостните варанги, където служеха наемници чужденци — арменци, грузинци, влахи и т.н.

При следващото си посещение в лагера в Мамас обясних на Халдор разпоредбите, на което той изръмжа:

— Правилно. Свикнали сме с морски битки. Какво е това обаче, че ще ни подготвяш за прием при василевса?

— Трябва да схванете всички подробности абсолютно точно. Нищо не ядосва императорските съветници повече от грешки в дворцовия етикет. Те подкрепят становището им, че човек, незапознат с дворцовите обичаи, е неук варварин, див и ненадежден. Отхвърляли са молби на чужди посланици само заради дребни нарушения в дворцовия протокол. На гостуващ посланик, объркал например обръщението към василевса, могат да бъдат отказани бъдещи аудиенции, да му бъдат отнети посланическите привилегии и т.н.

— И как трябва да нарича Харалд василевса?

— Император на ромеите.

Халдор ме изгледа озадачен.

— От къде на къде? Това е Константинопол, не е Рим, а и нямаше ли един германски крал, който се нарича Свещен римски император?

— Ето това исках да ти кажа. Василевсът и целият му двор са убедени, че те са истинските наследници на Римската империя и точно те представляват нейните истински идеали и продължават славата ѝ. Готови са да признаят германеца за крал на Римската империя, но не и за император. По същия начин техните свещеници твърдят, че първожрец на култа към Белия Христос е техният патриарх, а не римлянинът, който се нарича папа. Това също обяснява защо военните им чинове са такава каша от латински и гръцки — имат декуриони и центуриони като в римската армия, но почти всички по-високи рангове са с гръцки имена.

Халдор въздъхна.

— Ами, надявам се да убедиш Харадд да използва точните фрази и да спазва техните правила. Не съм сигурен, че ще му се понрави да се кланя на василевса. Не е от тези хора.

Притесненията на Халдор се оказаха безпочвени. Открих, че Харадд Сигурдсон е напълно готов, когато му изнася да зареже обичайната си арогантност. Искях норвежкият принц да успее и съвестно го научих как да се държи по време на посещението си в Големия дворец. Първото, което му казах, бе, че поданиците на императора имат за такава велика привилегия срещата лично с василевса, че с години чакат за аудиенция. За тях тя е равносилна да се срещнат с Божия наместник и всичко в двореца е поставено така, че да засили това впечатление.

— Мисли за това, господарю, като за служба в най-пищната черква на Белия Христос. Всичко опира до церемонии и показност. Придворните носят специални копринени роби, знаят точните си задължения, къде да застанат, какви жестове да използват, какво да кажат. А в центъра на всичко това е императорът. Той стои на златен трон, в обсипана със скъпоценни камъни дреха, която се казва хламис. На раменете му е лороса, дълъг епитрахил, който може да носи само той, обут е в цангия, пурпурните императорски ботуши. Ще стои неподвижно, вперил поглед през залата към вратата, през която ще влезеш ти. Ще те пропуснат вътре, след което трябва да прекосиш залата и да изпълниш проскинезия.

— Какво е това? — наведе се напред на стола си Харалд.

Осъзнах, че съм се увлякъл по пищността на церемонията и се поколебах, защото не знаех как ще реагира Харалд.

— Засвидетелстване на почит.

— Продължавай.

Преглътнах нервно.

— Ще трябва да се проснеш по очи на пода и да останеш така, докато придворният не ти каже да станеш.

Харалд дълго обмисля думите ми. Страхувах се, че ще откаже да се унизи по този начин, но вместо това той попита:

— На какво разстояние от трона ще трябва да легна?

Отдъхнах си.

— Докато вървиш към василевса, гледай надолу. На мраморния под има пурпурен диск. Той означава мястото.

— Откъде знаеш всичко това? — не закъсня въпросът на Харалд.

— Стражите стоят зад трона на императора. Гледал съм церемонията много пъти. С времето научаваш малките номера, които я правят по-ефектна. Понякога е направо трудно да не се изсмееш.

— Например?

— Ако дворцовият церемониалмайстор реши, че посетителят е впечатлителен, правят така, че по време на проскинезията тронът на василевса да се издигне във въздуха. Докато си проснат с лице на пода, задействат скрит зад трона механизъм и когато надигнеш глава, виждаш императора седнал по-високо отпреди. Изумлението на просителя може да е много забавно. Но — добавих бързо — не мисля, че ще го пробват с теб.

Връщайки се към първите си разговори с Харалд, сега ми се струва, че направих грешка. Мислех, че го приготвям само за срещата с василевса, но се опасявам, че Харалд всъщност усвояваше един съвсем различен урок: колко важно е да установиш господство над околните, как да ги заслепиш. Ако съм прав, то в стремежа си Харалд да успее, бях положил основите на собственото бъдещо разочарование.

Орфанотропа ми бе заповядал и да запозная норвежкия принц с императорския флот, затова заведох Харалд при арсенала на Златния рог. Пристанищната епархия се боеше от шпионаж; Посрещнаха ни хладно и настояха по време на обиколката да ни придружи служител на дромоса и техен представител. Показах на Харалд стапен след стапен, в който строяха и поправяха бойните кораби, складове, пълни с доставки и хранилища за мачти и платна, и му обясних как повечето моряци се набират от крайбрежните жители от другата страна на пролива, от Мала Азия. Харалд, който имаше набито око в това отношение, зададе на майсторите дърводелци такива подробни въпроси, че на места се чудех за точните думи на гръцки. После пожела да огледа един боен кораб. Представителят на епархията се поколеба, но Харалд настоя. Ако от хората му се очакваше да служат на императорските кораби, то поне трябваше да знаят какво да очакват. Посочи най-големия дромон, тримачтов боен кораб, закотвен в очакване на заповеди в Златния рог. Заяви, че иска да види този. Както щях да забележа многократно, когато Харалд Сигурдсон молеше за нещо, то звучеше по-скоро като заповед.

Един военен катер ни заведе до кораба. Отблизо дромонът се оказа по-голям от очакванията ми. Беше огромен, поне два пъти по-дълъг от най-големия викингски боен кораб и два или три пъти по-широк. Но импозантен го правеше най-вече височината му. Нашите кораби са ниски и източени, а императорските бойни кораби се строяха от ватерлинията нагоре. Замисълът е да стреснеш врага и да си осигуриш издигната платформа за стрелците. Дромонът ставаше още по-висок от подобната на замък конструкция на палубата. Там пътя ни препречи кентархосът, капитанът на кораба. Той гневно попита кой е странният чужденец с дългия мустак, който се качва на кораба така, сякаш го притежава. Когато мъжът от дромоса обясни, че Харалд има писмо от секетрона на Орфанотроп, кентархосът се намръщи, после ни последва по палубата, без да сваля подозрителен поглед от нас.

Харалд не пропусна нищо. Запленен от непознатия кораб, попита как се управлява дромонът по море, как са устроени платната, лесно ли се променя курсът, каква бързина може да развие с двеста гребци и колко дълго може да я задържи. Кентархосът отговаряше неохотно. За него брадатият викинг се явяваше естествен враг и на няколко пъти трябваше да му напомням, че Орфанотропа е наредил Харалд да се запознае с военния флот на императора и че нищо чудно един ден хората на Харалд да се качат на дромона като воини. Кентархосът ме изгледа така, сякаш предпочиташе да потопи кораба си.

Накрая стигнахме „замъка“ на носа на дромона.

— Какво е това? — попита Харалд.

От щръкнала като ноздра метална пластина излизаше бронзова тръба. Зад нея имаше две метални вани, свързани с медни тръби към подобен на помпа апарат.

— Това е сифонът на кораба — каза мъжът от дромоса.

Кентархосът го изгледа гневно, после безцеремонно застана пред Харалд, нарочно закривайки гледката.

— Дори пряка заповед на императора не ми позволява да кажа повече — изръмжа той. — А сега се разкарайте от кораба ми.

За моя изненада Харалд се подчини.

Много по-късно, вече пред арсенала, когато служителите не можеха да ни чуят, Харалд измърмори:

— Значи така правят огъня. От какво обаче?

— Не знам. Дори не съм сигурен какво точно представлява.

— В Киев слушах хората да разказват как навремето унищожил цял военен флот. Чудеха се как огънят се възпламенява във въздуха и превръща в пепел всичко, до което се докосне. Гори дори под водата. Изумително.

Същата вечер питах Пелагея за огъня, но иначе сигурният ми източник на информация не може да ми помогне особено. Каза, че можели да го правят само шепа хора и че съставките му били една от най-ревниво пазените държавни тайни. Според слуховете се правел от негасена вар, смесена с някакво масло, което се добивало от почвата. Разсмях се, когато ѝ разказах за странната бронзов тръба на дромона. Според някои моряци чужденци, продължи Пелагея, императорският флот развъждала огнедишащи дракони, които после пъхали под палубата.

Малко след тържествата за Преображение, един от най-големите празници на Константинопол и два месеца след пристигането си, на Харалд най-после бе насрочена аудиенция при Михаил Тя се състоя в друга великолепна зала в двореца, Магнаурската, която често се използваше за посрещане на чужди посланици. По една случайност влизах в императорския ескорт. Докато със секира на рамо заемах място зад трона, се чувствах нервен като учител преди изявата на най-добрия му ученик. Залата приличаше на просторна черква, с колони, галерии и тесни, украсени с витражи прозорци. Единият ѝ край излизаше на широк двор с дървета, там се събираха просителите. Виждах сред тях Харалд, който стърчеше една глава над останалите. Пред тях стояха група сановници, очакващи сигнал от церемониалмайстора. Бях присъствал на десетки такива церемонии, но все така се дивях на великолепието им. Придворните и служителите бяха облечени според ранга и службата си. Имаше сенатори и патриции в синьо и зелено, гръцки офицери от Хетайра с бели туники със златни кантове, магистрати и висши служители в лъскави, щамповани коприни, които държаха символите на ранга си — всичките от злато и слонова кост и парадни мечове с украсени с емайлирани плочки ножници, камшици, покрити със скъпоценни камъни, плочки и богато украсени свитъци. Много от костюмите бяха така гъсто обшити със злато и сребро, скъпоценни камъни и перли, че собствениците им едва помръдваха. Но и това бе част от ритуала.

Очакваше се събралите се да стоят неподвижно или движенията им да бъдат бавни и достолепни.

Тръба оповести започването на церемонията. Събралите се обърнаха към седналия на трона си Михаил (Зоя не бе поканена) и подхванаха задължителната хвалебствена песен в чест на василевса. След няколко минути възхвала видях остиариосът, дворецовият евнух, чието задължение бе да представя височайшите гости на императора, да приближава Харалд и да му сочи да мине напред. Виждах пурпурния диск на мраморния под пред трона, там, където Харалд трябваше да легне по очи. В този миг се сетих, че съм пропуснал да го предупредя за автоматите. Казал му бях за издигащия се трон, но забравих, че в Магнаурската зала от двете страни на пурпурния диск има по една бронзова статуя на лъв. Бяха кухи и се задвижваха чрез система от въздушни помпи, които караха животните да размахат опашка, да отворят уста и да ръмжат. На скритите мъже, които управляваха автоматите, бе наредено да накарат зверовете да изреват в мига, в който просителят се просва пред трона.

Гледах как Харалд гордо прекосява голямата зала сред шпалира придворни. Беше гологлав, с тъмнозелена кадифена туника и широки копринени панталони. Единствените му бижута бяха прости златни торкви на двете рамене. Би следвало да се изгуби сред лъскавата, пищна тълпа, но той доминираше с присъствието си над всички. Наблюдателите останаха поразени не само от ръста и очевидната му сила, но и това, че Харалд Норвежки прекоси цялата Магнаурска зала така, сякаш тя принадлежеше на него, а не на василевса.

Приближи пурпурния диск и вече загърбил тълпата, спря пред трона. Последва тишина, докато се обръщаше към василевса. В този миг скритите оператори на автоматите отвориха клапите и механичните животни размахаха опашки и изръмжаха. Тълпата очаквала Харалд да подскочи или да се изплаши, остана разочарована. Той обърна глава към отворената паст, първо на единия, после на другия звяр. Изглеждаше замислен, дори любопитен. После небрежно легна на мраморния под и изпълни проскинезията.

Много по-късно ми каза, че докато се взираше в отворените усти на бронзовите лъвовете и слушал съскането на въздушните помпи, проумял за огъня.

ГЛАВА ТРЕТА

Почти четири месеца не видях Харалд. След аудиенцията той и хората му напуснаха Константинопол. Орфанотропа им бе възложил да се разправят с растящата заплаха от арабски пирати, които редовно нападаха корабите, плаващи от Дирахиум, на западния бряг на Гърция. Пристанището се явяваше важна брънка в комуникациите на империята. Оттам минаваха куриери, войски и стоки на път за Константинопол и за колонии в Южна Италия. Наскоро пиратите бяха дръзнали да установят бази на близките гръцки острови, откъдето бързите им галери връхлитаха минаващите кораби. Първоначалният план на Орфанотропа бе да изпрати в областта допълнителни кораби с воините на Харалд на борда. Според другите стражи друнгариосът, адмиралът на флотата, се противопоставил на идеята да качи толкова много варвари на корабите си, а Харалд допълнително влошил положението, като заявил, че няма да приема заповеди от грък. Дилемата беше разрешена, когато Харалд предложи собствените му кораби, леките моносилони да бъдат разположени в Дирахиум и оттам да ги изпраща да ескортират търговските кораби и да патрулират в района.

След заминаването на Харалд се върнах към обичайните си задължения в Стражата и открих, че слуховете за лошото здраве на Михаил са верни. Младият император страдаше от това, което придворните лекари тактично наричаха „светата болест“.

За пръв път забелязах симптомите, докато Михаил се обличаше за фестивала в чест на раждането на Белия Христос. С още петима стражи ескортирах Михаил до императорската съблекалня. Там веститорите, придворни, отговорни за символите на кралската власт, церемониално отвориха сандъка с кралските одежди. Най-младшият извади хламиса и тържествено го подаде на следващия по ранг служител. Дрехата премина от ръка на ръка, до главния веститор, който благоговейно приближи василевса и с молитва постави наметалото на раменете му. Последва го инкрустиран с перли

епитрахил, обсипани със скъпоценни камъни ръкавици и огърлица. През цялото време василевсът стоя неподвижен. Накрая му поднесоха короната и тук нещо се обърка. Вместо да се наведе да целуне кръста ѝ, лявата ръка на Михаил се разтрепери неконтролируемо. Веститорът изчака, с короната, но Михаил бе като парализиран. Настана пълна тишина. Всички в стаята замръзнаха по местата си и единственото движение бе потръпващата дясна ръка на Михаил. После, след времето, необходимо да си поемеш бавно въздух седем-осем пъти, ръката бавно се укроти и Михаил си възвърна контрола над тялото. По-късно същия ден, сякаш нищо не се бе случило, той се присъедини към процесията по украсените богато улици за службата в черквата „Хагия София“, проведе няколко официални приема в двореца, на които висшите бюрократи получиха рождествените си подаръци, а вечерта се появи на големия пир в лосакиоса, трапезарията на двореца. Но Орфанотропа трябва да бе научил за моментната парализа на императора, защото обичайният ред бе променен. Михаил седеше сам на отделна маса от слонова кост, на показ пред всичките си благородни гости, но без някой да може да го приближи.

— Казват, че болестта причинява демони в мозъка — коментира Халфдан, докато след приключването на вечерта сваляхме церемониалните си ризници.

— Може би — отговорих аз. — Но някои хора я имат за дарба.

— Къде?

— Сред ходещите със ски в Пермия. Прекарах една зима със семейството на един от мъдреците им, който понякога се държеше по същия начин като императора, само че при него не трепереше само ръката. Често припадеше и лежеше неподвижен цял час. Когато се събудеше, ни разказваше как духът му посетил света сенките. Може да е така и с василевса.

— И да е, християните няма да повярват, че е бил в света на духовете — изръмжа Халфдан. — Те не признават тия неща. Техни те светци слизат на земята и правят чудеса, но никой досега не се е върнал от отвъдното.

Диагнозата ми се оказа вярна. През следващите седмици ексцентричното поведение на Михаил стана все по-явно, а пристъпите — по-дълги. Понякога мотолевеше и започваше да дъвче ритмично независимо дали в устата му имаше храна или не, или започваше да се

лута объркан из двореца, докато внезапно дойде на себе си и се оглеждаше, опитвайки се да разбере къде се намира. Стражите се опитваха да го ескортират, доколкото им позволяваха силите и крачеха зад изпадналия в унес василевс, докато някой повика придворния лекар. Ако се сблъскахме с външен човек, имахме заповед да се подредим в кръг около императора и да го скрием от поглед. Шепата лекари, запознати със състоянието на Михаил, пробваха опиум и розово масло и го наливаха с мътни отвари кал от тяхната Света земя, разтворена в светена вода от свещения кладенец в черквата в Пега, пред крепостните стени. Но поведението на императора не се върна към нормалното, по-скоро стана все по-тревожно и непредсказуемо.

Обратното, моите тревоги се разсеяха. Успешно изпълних заповедта да се погрижа за Харалд и хората му, и предположих, че Йоан ще ме използва за посредник, стига Харалд да му остане верен. Пелагея ме насърчаваше. Прекарвах все повече време с нея. Вечерите, когато не бях на пост, се хранех в дома ѝ — тя винаги имаше свежи деликатеси от пазара, където бе сергията ѝ. После разговаряхме, привидно за да упражнявам гръцкия си, но най-вече защото намирах компанията ѝ за свеж полъх покрай живота в Стражата и ценях уместните ѝ коментари за машинациите, на които ставах свидетел в двореца.

— В безопасност си — казваше тя, — стига да се докажеш полезен на Орфанотропа. Има си предостатъчно грижи, откакто брат му се разболя.

— Значи слухът за състоянието му се е разнесъл?

— Естествено. Почти всичко в двореца рано или късно стига до пазара. В палата работят твърде много хора, за да се пазят тайни. Предполагам, че брадатите ти приятели от Севера се справят добре в Дирахиум. Сиренето, което сервирах с първото ястие, е от Италия и доскоро се намиреше много трудно. Италианците не искаха да го изпращат, след като толкова много търговски кораби попадаха в ръцете на арабските пирати. Сега сиренето пак се появи на пазара. Това е добър знак.

Спомних си разговора ни, когато пак ме привикаха при Орфанотропа. Този път не беше сам. При него беше адмиралът на флотата, друнгариосът, както и един кентархос, случайно същият, който ни прогони от дромона си. И двамата мъже ми се сториха

изненадани и обидени от присъствието ми, а аз гледах да стоя почитателно, с очи, отново приковани на златния ореол на иконата, но зорко следящ думите на Орфанотропа.

— Страж, получих необичайно искане от капитан Аралт. Искане ти да придружиш следващия конвой със заплатите за армията ни в Италия.

— Както нареди ваше величество — отговорих стегнато.

— Не е толкова просто, иначе нямаше да те викам тук. Тази пратка ще е малко по-различна от обикновеното. Аралт — или Харалд, както според теб го наричат хората му — си върши работата много добре. Хората му унищожиха няколко пиратски бази и заловиха или потопиха много сарацински кораби, но не всичките. На свобода остава един особено опасен кораб. Аралт докладва, че базата му е в Сицилия и следователно е извън обсега на моносилоната му. Друнгариосът тук е съгласен. Той казва, че и преди бойните му кораби са се опитвали да заловят този корсар.

— Корабът е твърде бърз за тях — обясни в своя защита друнгариосът. — Мощен е и с добри гребци, и винаги успява да избяга на дромоните.

Орфанотропа не му обърна внимание.

— Изключително важно е нашите войски, в момента в Южна Италия, да получат заплатата си в рамките на следващите няколко седмици, в противен случай ще пострада духът им. Не им е плащано от половин година, тъй като и двете пратки бяха пресрещнати от все същия пират, с когото ще трябва да се разправим. Или е било невероятно лош късмет за нас, или, както предполага Аралт пиратът е бил информиран предварително къде и кога ще бъде доставена пратката.

Изчаках търпеливо да чуя какво още ще каже Орфанотропа. Дотук не споменавахе нищо, което да обясни защо Харалд иска аз да придружа пратката.

— Капитан Аралт предлага да заложим капан. Заплатите да не се изпращат по обичайния начин, по главния път от столицата до Дирахиум и оттам по море до Италия, а да пътуват изцяло по море, на бърз кораб от Константинопол, който да заобиколи Гърция и да отплава директно за Италия.

— Планът е безумен, ваше височество. Типично за варварин — протестира кентархосът. — Какво ни гарантира, че търговският кораб няма също да бъде пресрещнат? Ще бъде невъоръжен и безпомощен, и следователно лесна плячка.

— Планът има и втора част — спокойно каза Орфанотропа. — Аралт предлага да изпратим по същото време и по обичайния маршрут, фалшив кораб, който да заблуди нападателите. Пратката ще е в оловни, вместо в златни кюлчета. Ще бъде ескортирана както подобава, отнесена в Дирахиум и натоварена на военен кораб, на който ще има още от хората на Аралт. Този кораб примамка ще бъде изпратен за Италия. Ако шпионите на пиратите доложат за него, той ще го пресрещне и този път ще бъде унищожен. Междувременно истинската пратка ще пристигне невредима.

— Ако това ще достави удоволствие на ваше величество — прекъсна го кентархосът, — пратката може да измине цялото разстояние по море. Обаче защо не на борда на дромон? Никой пират няма да посмее да го нападне.

— Друнгариосът ме убеждава, че това е невъзможно. Не може да отдели боен кораб.

Наблюдавах с крайчеца на окото си друнгариоса. Погледна кентархоса и сви рамене. Друнгариосът, реших, е колкото моряк, толкова и придворен. Не искаше да рискува императорският флот да загуби поредната пратка, нито пък да противоречи на Орфанотропа.

— Какво мислиш ти, страже?

От тона му разбрах, че Орфанотропа се обръща към мен, но не посмях да го погледна в очите и задържах погледа си на ореола зад гърба му.

— Не съм експерт по морските дела, ваше величество — казах, внимателно подбирайки думите си, — но бих предложил, само като предпазна мярка, два моносилонa да ескортират кораба със златото през зоната, в която е най-вероятно да се появят пиратите.

— Странно — каза Орфанотропа, — точно това предлага и Аралт. Казва, че може да изпрати два от моносилоните си да ни пресрещнат на южния нос на Гърция. Затова и иска да си на борда на кораба със златото, за да не стане недоразумение, когато капитанът на гръцкия кораб се срещне с варангските капитани.

— Както пожелае ваше величество — отговорих. Подмолният план на Харалд се явяваше точно стратегията, която би се поправила на Орфанотропа.

— Аралт иска и още нещо. Исква да му изпратим инженер и материали за огъня.

Кентархосът едва не се задави от изненада. Йоан забеляза реакцията му.

— Не се безпокойте. Нямам намерение да доставя огъня на варварските кораби. Не искам и да засегна Аралт. Очевидно е обидчив. Не споменава нищо за сифон, с който се запраща огънят. Затова ще му изпратя инженер и материали, но не и сифон.

Три седмици бяха нужни за подготовката. Първо службата на логотета на доместикоса, секретариата на армията, трябваше да изготви два комплекта заповеди: официалната за пратката примамка и втори, секретен комплект инструкции, за истинската. После колегите им от логотета на дромоса, които отговаряха за императорските пътища, трябваше да се подготвят за конвоя от Константинопол до Дирахиум. Управителите на военните станции бяха предупредени да са готови за смяна на товарни мулета и коне за войниците. Епархът на дворецовата хазна получи инструкции директно от Орфанотропа да излее осемстотин оловни кюлчета със същото тегло като златните нумизми, с които се плащаше на войските. И не на последно място, флотът да осигури търговски кораб, който да пренесе истинската пратка.

Когато отидох да го огледам на Златния рог, трябваше да призная, че кентархосът си разбира от работата. Беше избрал кораб, който тук наричаха доркон или газела, дваисет крачки дълъг, с две мачти с триъгълни платна, беше лек, което му позволяваше да гази близо до брега и разполагаше с допълнителни гребла за шестнайсет мъже, ако се наложи да пътува при безветрие или да маневрира безопасно в пристанище. Капитанът също ми вдъхна доверие. Теодор беше нисък, жилест грък, родом от остров Лемнос, и поддържаше кораба си в добро състояние. След като ми даде да разбере, че той командва, а аз съм само допълнителен товар, започна да се държи учтиво и приятелски. Каза ми бяха само, че ще пътува по директния курс за Италия и ще бъде пресрещнат от кораби от императорската

флота. Не му бе съобщено какво превозва, нито пък той прояви любопитство.

Видях отново Теодор през нощта, в която отплавахме. Съгласно секретността на мисията ни, вдигнахме платна часове, след като ковчежетата с монети бяха качени на борда. Крайбрежният патрул ни очакваше. По залез пускаха през Златния рог дебела желязна верига, предпазна мярка срещу контрабандисти и вражески нападения. Отвориха пролука, колкото дорконът ни да се промуши навън и да хване попътното течение, което да го изведе към Пропонтис, вътрешното море. Докато гледах ширналия се на седем хълма тъмен Константинопол, си спомних деня, в който пристигнах и колко впечатлен бях от размерите и великолепието на Миклагард. Сега градът очертаваха подобните на топлийки светлини на високите сгради. Константинополският фар, в който в големи стъклени съдини горяха зехтин, очертаваше светла пътека по водата.

Дорконът надмина очакванията ми. Поехме курс директно към Пропонтис, което бе мерило за компетентността на капитана. Гръцките моряци обикновено вечер спират в някой заслон или пристанище, или се придържат към брега и рядко губят земята от погледа си. Теодор обаче се отправи директно към протоците към Велико море. Не се отклони и в митницата в Абидос, където всички търговски кораби бяха длъжни да спрат и да заплатят такса. Пресрещна ни патрулна лодка, но аз им показах писмената заповед, дадена ни от главния картулариус на Орфанотропа и ни пуснаха да продължим. Документът постановяваше, че изпълняваме спешна императорска задача и не бива да бъдем задържани. Йоан вече бе започнал да се подписва с пурпурно мастило.

Тъкмо навивах документа на оловния му печат и се канех да го върна в торбата си, когато вятърът поде от там лист нагънат пергамент и го подгони по палубата. Теодор ловко го хвана, преди да изчезне зад борда. Докато ми го връщаше, ме изгледа въпросително. Очевидно разпозна картата. Планирах да му я покажа по-късно, но моментът изглеждаше подходящ.

— Командирът на корабите, които ще се присъединят към нас по-късно, ми изпрати това от Дирахиум. — Аз разстелих листа, в който беше посочено къде да очакваме срещата с ескорта.

Гръцкият капитан веднага разпозна мястото.

— Малко след нос Тенарум — каза той и после сви рамене. — Командирът ти е нямало защо да се главоболи. Познавам тази ивица като родното си пристанище. Даже не помня колко пъти съм минавал от там.

— Е, не е лошо да сме сигурни — казах аз. — Отбелязал е къде ще ни чакат корабите му. — Сложих пръста си до изписаната на пергамента руна. Спомних си какво ми каза Халдор за познанията на Харалд и разпознах в нея таен код.

— Какъв е тоя знак? — попита Теодор.

— Първата буква от нещо като азбука, която използва моят народ. Казва се феху — значи добитък, или богатство.

— Ами тази? — Малко по-нагоре бе нарисувана вертикална линия с диагонална ивица.

— Това е нотиз, нужда или бедствие.

Гръцкият капитан огледа по-внимателно картата и отбеляза:

— Защо я е нарисувал там? По тая част на крайбрежието има само стръмни скали. Водата до самия бряг е дълбока и няма за какво да се заловиш. Подхване ли те вятър към сушата, ще станеш на парчета, преди да се усетиш. По-умно е отдалеч да избегнеш мястото.

— Не знам защо — признах аз и наистина бях озадачен.

С всяка изминала миля забелязвах разликите между плаването тук и в студения Север. Водата бе по-яркосиня, гребените на вълните — по-бели и ясно очертани, а самите вълни — по-пъргави. Прииждаха в загадъчен бърз танц, но като че ли не достигаха височината и размаха на океанските вълни.

Споделих това с Теодор.

— Трябва да ги видиш при буря — предупреди ме сериозно той. — Цяла лудост е. Отвесни вълни се спускат една след друга, от всички посоки, за да объркат кормчията. Всяка е достатъчно голяма да преобърне кораба. И нищо преди да избухне бурята. Това е най-лошото. Стоварва ти се изневиделица, преди да си успял дори да свиеш платната.

— Претърпявал ли си корабокрушение?

— Никога — каза той и се прекръсти. — Но не бързай да се отпускат — Великото море е виждало достатъчно корабокрушения, от благословения Св. Павел, та до първите ни моряци и самият Одисей.

Дорконът по това време плаваше близо до брега, покрай един стръмен нос. Теодор посочи към билото. Горе видях двойна редица блестящи от белота колони, разположени близо една до друга увенчани с къс бял камък.

— Това е храм на старите ни богове. Има ги на всеки остров — или храмове, или погребални могили.

За миг реших, че говори за моите богове и старата вяра, после осъзнах, че има предвид боговете, които народът му е почитал, преди да приеме Белия Христос.

— Построени са така, че да ги виждат моряците — продължи капитанът. — Сигурно са се молили на езическите си богове да пристигнат благополучно или са им благодарили за успешното плаване. Както аз паля свещ и казвам молитва на Св. Николай от Мира, светеца на моряците.

— Кой са били тези стари богове?

— Не знам. Обаче си мисля, че са били нещо като семейство, предвождани от един бог баща. Другите богове отговаряли за реколтата, войната и прочее.

Също като моите богове, помислих си аз.

Корабът ни изпреварваше и затова когато заобиколихме нос Тенарум и стигнахме мястото на срещата, не се изненадах, че там няма и следа от двата моносилонa. Донейде трудно успях да убедя Теодор да изчакаме няколко дни. Той знаеше, че навлизаме в район, гъмжащ от пирати и не искаше да се помайва до опасния бряг.

— Както ти казах — махна към далечния хоризонт, където различих очертанията на брега, — няма пристанище. Ако вятърът се промени и се усили, ще загазим.

Накрая се съгласи да изчака три дни, през които кръжахме напред-назад, нощем прибирахме платната, а сутрин вдигахме на върха на мачтата часови, който оставаше там, в дървено столче втрънчен на север, посоката, от която очаквахме да се зададат корабите на Харалд.

Призори на третия ден още преди да е стигнал върха на мачтата, часовият нададе предупредителен вик. От югозапад приближаваше кораб. Теодор скочи към перилата, втрънчи се натам, после се върна на палубата и ме приближи с широки крачки. Нямаше и следа от

обичайното му дружелюбие. По лицето му се четяха смесица от подозрение и гняв.

— Затова ли искаше да чакаме? — извика той, сграбчи ме за ръката и ме снижи до нивото на очите си. Устата му смърдеше на гарум, любимия на моряците сос от гнила риба. За миг ми се стори, че ще ме удари.

— Какво има?

— Там — извика отново и махна към далечното платно. — Не ми казвай, че не си го очаквал. Трябваше да разбере от самото начало. Подъл дивак. Излъга, че чакаш ескорт. Това е сарацински кораб, два пъти по-голям от нас, и заради теб се озова толкова навреме тук.

— Откъде си сигурен, че е арабски? Не можеш да видиш от това разстояние — защитих се аз.

— О, мога — изръмжа капитанът и заби още по-силно пръсти в рамото ми. — Виждаш ли такелажа... Три триъгълни платна на три мачти. Арабска галера от Сицилия.

— Успокой се — прекъснах го. — Не знам как този кораб се е озовал тук точно сега. Но и да не ми вярваш, няма време за губене. Вдигни всички платна, накарай гребците да се приготвят и поemi на север. Сигурен съм, че нашите кораби са на път и ще се срещнем с тях, преди сарацините да ни настигнат.

Гръцкият капитан горчиво се изсмя.

— Няма начин. Ако не греша за този кораб, няма да стигнем далеч. Знаеш ли какво значи галера? Риба меч. А знаеш ли как напада рибата меч? Ще ни догонят. Вероятно по обяд, но няма да се отървем. Няма дори пристанище, в което да се скрием.

Думите му ми напомниха за картата на Харалд. Бръкнах в торбата си и я извадих.

— Ами това? — посочих нотиза. — Дали не е точно мястото, където трябва да отидем, ако изпаднем в беда.

Капитанът ме изгледа хладно.

— И защо да ти вярвам? — попита мрачно той.

— Недей, обаче ако си прав и този арабски кораб е толкова бърз и опасен, колкото твърдиш, нямаш друг избор.

Той обмисли думите ми, после ядосано се завъртя на пети и започна да крещи на моряците да вдигнат всички платна и да седнат зад греблата. Пое кормилото и подкара доркона под ъгъл към далечния

бряг. Дори не ме погледна, само стисна зъби и се постара да извлече максималното от кораба.

Дори за най-невежия моряк беше ясно, че не може да се мерим с арабската галера. Бяхме леки и бързи за търговски кораб, но арабският бе създаден точно за морско преследване. Имаше много повече платна от нас и повече мъже. И още по-лошо, южният бриз идеално го устройваше и корабът бързо ни догони. Носът му пореше морето сред талази бяла пяна и аз се чудех дали изобщо ще стигнем брега. Участвал бях в морска гонитба преди години, тогава получихме моментно предимство, като прекосихме един пясъчен нанос и се озовахме във води, твърде плитки за враговете ни. Това сега не беше възможно. Когато наближихме брега, видях, че той е суров вал от скали.

Арабският кораб без съмнение беше пиратски. Докато ни приближаваше, видяхме, че на борда му има поне осемдесет мъже, далеч повече, отколкото на един търговски кораб, а и изпълняваха задълженията си обезкуражаващо добре. Перфектно нагласиха трите платна, след което се прехвърлиха от подветрената страна на палубата, за да уравновесят кораба. Чакаха, спокойни и мълчаливи, сигурни в изхода от преследването. На носа видях стрелците, търпеливо изчакваха да влезем в обсег.

Теодор знаеше, че ситуацията е безнадеждна, но все пак премина от паника в нещо като примирение. При всяко обръщане да провери колко се е съкратило разстоянието, коригираше платната, после гледаше отново към приближаващите скали. След тричасова гонитба бяхме на не повече от миля от брега. Видях, че Теодор е прав. Отвесните скали се простираха и в двете посоки, миля след миля, жълтеникави, спечени от слънцето и напълно голи. Тъмното море се разбиваше в подножието им. Преследващата ни галера щеше или да ни настигне и превземе на абордаж, или щяхме да се разбием в скалите.

На петдесет крачки от тях капитанът изви кормилото. Корабът обърна и пое успоредно на скалите, толкова близо, че чувах писъците на гнездящите по платформите морски птици. Тук вятърът бе променлив и отскачаше от камъка. Платната ни увиснаха и изгубихме скорост.

— На греблата! — изкрещя Теодор.

Екипажът даде всичко от себе си, но бе почти невъзможно да се напредне в бурните води, а и мъжете не бяха професионални гребци. Изглеждаха стреснати и подплашени, но им прави чест, че бяха тихи почти колкото преследващите ни пирата. Само от време на време дочувах хлип от напрежение или отчаяние.

Аз естествено се присъединих към тях на греблата. Знаех как се прави, но не допринесох кой знае колко. Единствената ни надежда бе двата моносилона на Харалд да се появят изневиделица от север. Поглеждах често натам, но морето оставаше пусто. До нас, вече почти наравно, плаваше арабската галера. Бяха свалили платната, за да не подминат целта и половината гребци, около четиридесет мъже, гребяха. Капитанът явно се безпокоеше да не приближи твърде скалите и да разбие кораба. Реших, че ще изчака, докато излезем в по-открити води и тогава ще нанесе решаващия удар.

Приближавахме нисък нос, стърчащ от скалите, който препречваше останалата част от брега.

— Чуйте, мъже — извика капитанът. — Ако видя подходящо място, ще хвърлим котва до брега. Оттам нататък всеки се спасява както може. Пускате греблата, скачате и изчезвате с всички сили. Затова сега искам да дадете всичко от себе си. Ще чакате да ви дам знак.

Скоро дорконът се промъкваше покрай носа, толкова близо, че можех да метна камъче до скалите. Пиратският кораб намали разстоянието. Прелетяха една-две стрели, явно с надеждата да улучат на късмет гребците.

Подминахме брега. Вдясно от нас се простираше широк, плитък залив, но самият бряг представляваше само скупчени камъни и скали. Нямаше как да избягаме оттам. Теодор ми кимна рязко, аз заряхах греблата и се присъединих към него. Стори ми се почти спокоен, примирен със съдбата.

— Това е мястото от картата. Само че не виждам какво ще ни помогне.

Огледах се. Пред нас, на около половин миля, видях тясна пролука в скалите.

— Там — посочих аз. — Може би ще открием място за акостиране. А може и пролуката да е твърде тясна и арабският кораб да

не успее да ни последва. Ако успеем да се промъкнем, ще имаме няколко секунди да зарежем кораба и да се скрием.

— Струва си да опитаме — въздъхна капитанът и промени курса.

Приблжихме още, но се оказа, че съм сгрешил. Пролуката бе широка, което значеше, че дорконът ще мине, но същото важеше и за пиратския кораб, ако кормчията му излезе куражлия. Шкиперът на арабите трябва да е решил същото, защото ни остави да приближим двете ниски скали. Преследвачите ни стигнаха дотам, че спряха да гребат. Изчакваха.

Дорконът с плющящи платна се плъзна през пролуката. Още с влизането разбрах, че сме обречени. Озовахме се в скалисто заливче. От всички страни се издигаха жълтеникави скали, които отцепваха басейн с диаметър около четиридесет крачки. Тук водата бе бледосиня, толкова прозрачна, че виждах пясъчното дъно на не повече от десет крачки под кила. С отчаяние разбрах, че е достатъчно дълбоко за арабската галера. Нямаше и зачатък на вятър. Заливът бе така плътно обграден от скали, че на места бяха надвиснали над водата и ако върхът на пропастта се срутеше, отломките щяха да се стоварят право върху палубата ни. Бяхме открили убежището от картата, и ако го бяхме достигнали дори ден по-рано, щяхме да се скрием и изчакаме в безопасност появата на моносилоните. Бях се провалил.

— Попаднахме в капан — тихо каза Теодор.

Чух в далечината вик. Трябва да беше арабският капитан, който нареждаше на мъжете да свият платната и се приготвят да продължат на гребла. После чух проскърцване на въжета и предположих, че арабите свалят и рейките. Не бързаха, знаеха, че сме в ръцете им.

— Всеки да се спасява както може! — извика Теодор. Нямаше нужда да ги подканя — мъжете започнаха да скачат в прозрачната вода. До брега оставаха не повече от няколко размаха с ръце. В дъното на залива имаше издадена скала, на която можеше да се изтеглиш, оттам по скалите се виеше козя пътека. Ако бяхме достатъчно бързи, може би щяхме да се скрием от ловците на роби.

— Съжалявам... — започнах, но Теодор ме прекъсна.

— Вече е прекалено късно. Скачай.

Метнах се през борда, Теодор ме последва миг по-късно. Напуснахме кораба последни и го оставихме да се поклаща кротко в спокойната вода.

Изтеглих се на скалата, пресегнах се и подадох ръка на Теодор, Той тръгна по мокрите следи на мъжете по козята пътека. Катереха се колкото се може по-бързо, чувах над главата си потракването на отронените камъчета.

Обърнах се и видях как арабският кораб предпазливо се провира през пролуката в скалите. Няколко от пиратите седяха на палубата и с дълги гребла направляваха кораба към заливчето.

Обърнах се и се закатерих с всички сили. Преди да скоча във водата, изух обувките си и сега усещах как острите камъни се впиват в босите ми крака. Подхлъзнах се и опипом затърсих къде да се хвана. Погледнах нагоре, опитвайки се да открия пътеката. Върху ми валяха пръст и малки камъчета, съборени от гръцкия капитан. Настигнах Теодор на по-малко от половината път нагоре. Нямаше място да го изпреваря, затова спрях, задъхан от изтощение, с бучащи уши, и погледнах надолу.

Арабската галера сега лежеше успоредно на изоставения ни кораб. Около десетина пирати вече бяха на палубата на доркона, насилваха капака към трюма и скоро щяха да докопат сандъците със злато. Виковете ми подсказаха, че арабският капитан — лесно го разпознах по тюрбана на червени и бели райета — нарежда на мъжете са да ни заловят. Двама или трима араби вече плуваха към брега.

Изведнъж от отдалечената страна на залива падна нещо. В началото реших, че ми се е сторило, в окото ми е влязла прашинка пян пред очите ми са избили черни точки, както когато не ти достига въздух. После от скалите във водата цопнаха още две тъмни точки. Мярнах рязко раздвижване там, където започваха тревата и ниските храсти. Беше ръка, мяташе нещо. То се изви във въздуха и набра инерция, после падна на палубата на галерата и се разби на парчета. Гледах изумен. Прелетяха още няколко предмета. Които и да ги хвърляше, имаше добър мерник. Един или два паднаха във водата, но останалите четири-пет паднаха на кораба на пиратите.

От долу се разнесоха предупредителни виковете. Мъжете на доркона започнаха да се връщат на кораба си, а капитанът се спусна към кормилото. Крещеше нещо на екипажа и махаше настойчиво. Арабин вдигна от палубата един от нераздробилите се предмети и го метна през борда. Представляваше нещо като кръгъл глинен съд, голям колкото мъжка глава. Въпреки изненадата, сарацините не изпаднаха в

паника. Тези, които плуваха към брега, се върнаха на кораба. Други сечаха въжетата, прикрепящи галерата към заловения доркон и започнаха да се отблъсват от него. Повечето мъже се върнаха на греблата, които обаче нямаше как да използват в ограниченото пространство на малкия залив. Капитанът изрева нова команда и гребците смениха ритъма. Загребаха назад, опитвайки се да изведат галерата през тясната пролука на заден ход.

А грънците продължаваха да ваят. От няколко места се появиха пламъчета. Памучните платна, прилежно свити по мачтите, избухнаха в пламъци. Гледах как влекат по рейките, после стигнаха до насмоления такелаж и хукнаха нагоре по мачтите. Паднаха още огнени грънци. При разбиването им по дървената палуба се разливаше тъмна течност. Понякога течността вече гореше, друг път се стичаше встрани, докато стигнеше пламък и след това избухваше. След секунди палубата заблестя от огнени езера, които пълзяха едно към друго, съединяваха се и запламтяваха все по-ненаситно.

Сарацините започнаха да изпадат в паника. Пръски от запалителната течност падаха под седалките на гребците. Един мъж скочи и бясно заудря туниката си. Другарите му зарязаха греблата и се опитаха да изгасят пламъците. Не успяха и видях как нещастникът отчаян се хвърли през борда във водата.

После видях нещо, което досега смятах за невъзможно. Запалителната течност от грънците капеше от отворите за отичане на палубата и оттам в заливчето, и течността продължи да пламти дори върху водата. Знаех, че пред мен е огънят, същото ужасно оръжие, унищожило флота на русите, които преди две поколения нападнали Майката на градовете.

Веднъж избухнал, нямаше как да го спреш, изгасиш или отклониш. Пламтящата течност плъзна по палубата на галерата, откри трюма, пробяга по пейките и обви кораба в огнени кълба. Пожарът лизна зарязания доркон и скоро и той пламна. Димът от двата кораба се точеше и извиваше към небето. Основата му се разширяваше и местеше, обгръщайки нещастните сарацини, някои увиха тюрбани около лицата си, за да се предпазят и обречено се опитваха да потушат пламъците. Повечето скочиха в пламтящата вода. Гледах ги как се гмуркат под плаващите огнени езици. Само че когато се покажеха за

въздух, засмукваха огъня в дробовете си и отново потъваха, този път завинаги.

Една шепа хора успя да отплува към открито море през пролуката в скалите. Сега се появиха и нападателите им. По двете скали наизлязоха въоръжени воители, едри и с гъсти бради, с легинси и кожени елечи. Веднага ги разпознах — норвежците на Харалд Носеха дълги копия и заеха позиции на скалите така, че оръжията им да достигат плувците. Сетих се за северните рибари, които чакат по песъчливите брегове на реките и язовеите, готови да прободат с копие мигриращите съомги. Само дето този път пробощаха хора. Нито един плувец не избяга през пролуката.

Само петима пирати достигнаха каменистата платформа под мен и се изтеглиха на брега. Изведнъж бях избутан от норвежец, който поведе надолу десетина мъже. Този път не убиха врага; арабите паднаха на колене и помолиха да бъдат пощадени.

— Хей, Торгилс, време е да се качиш горе! — чух развеселен да вика Халдор. Извърнах се от клането, но гледката на умиращите мъже се запечата в съзнанието ми. Седмици по-рано гледах как един от фанатиците християни екзалтирано проповядва на тълпата на пазара. Заплахите как ще ги застигне ужасно наказание, ако не се покаят за греховете си, ми се сториха едва ли не налудничави. Ще пропаднат в бездна, крещеше той, ще понесат нечувани ужаси и ще горят в страшни мъки. Обещанията му се доближаваха до сцената долу.

— Използва ни за примамка! — укорих Халдор, когато се изкатерих на върха на скалата и открих там групичка около четирийсетина доволни от себе си мъже. Скрит в една близка падина бе лагерът, откъдето бяха заложили капана.

— И бяхте много добра примамка — отговори Халдор с триумфалната си усмивка и зъбите му лъснаха в брадата.

— Можехте поне да ме предупредите — казах още кисело.

— Това беше част от плана. Харадд реши, че ще разбереш руните на картата и още толкова ще се възгордееш, че няма да се сетиш за друго, освен да изпълниш съобщението. Коеио за нас беше още по-добре.

От отговора му ми стана още по-криво. Не само арабският капитан, а и аз бях излъган.

— А какво щеше да стане, ако корабът ни бе дошъл по-рано или арабите бяха закъснели? Прекрасният ви план щеше да се провали.

Халдор не изпитваше никакви угризения.

— Ако арабите бяха закъснели, пратката щеше да пристигне в безопасност. Ако бяхте подранили и се бяхте скрили в заливчето, те щяха да ви потърсят. Ние щяхме да им помогнем да ви открият, примерно с дим или нещо друго.

Огледах викингите. Много малко бяха, за да унищожат най-силния сарацински кораб в района.

— Не виждаш ли колко е гениално? — продължаваше Халдор, неспособен да прикрие задоволството си. — И пиратите и онзи скопен министър в Константинопол решиха, че измамата е двойна. Министърът вярваше, че ще ги примамим с фалшивата пратка. Пиратът реши, че е разгадал плана и се нахвърли на лесната плячка. А Харалд играеше тройна игра. Рискува и използва истинската пратка за примамка, и виж колко добре се подредиха нещата.

— Ами ако галерата ни беше настигнала и заловила златото?

Халдор пренебрежително сви рамене.

— Харалд бе готов да поеме този риск. Казах ти, върви му в битките.

Огледах се.

— Къде е той сега?

— Повери засадата на мен — каза Халдор. — Попаднахме на заливчето, докато търсихме пиратски бази по брега. Харалд веднага видя, че е идеално за засада. Само че според него императорската бюрокрация е толкова задръстена от шпиони и предатели, че предпочете да вземе предпазни мерки. Изпрати тук само шепа мъже, така че отсъствието им да не бъде забелязано в Дирахуим, а сам той остана с корабите. Ще пристигне след ден-два.

Сигурно още изглеждах недоволен, защото Халдор добави:

— Има и нещо друго. Хитростта на Харалд разкри източника от който пиратите черпят информацията си. Трябва да е службата на дромоса. Някой е информирал сарацините къде и кога да нанесат удара си. Харалд подозираше това, затова изпрати картата с руните.

Спомних си служителите на дромоса, които ме придружаваха на първото ни посещение в лагера на Харалд в Мамас. Още тогава се чудех дали някой от тях не говори нордически.

— Искаш да кажеш, че за да разбере картата, шпионинът е трябвало да разчита руни. А това го могат само служителите на дромоса.

Халдор кимна.

— Кажи го и на скопения си министър, като се върнеш в Константинопол.

Самият Харалд пристигна с корабите си точно когато Халдор и мъжете му се захванаха със задачата да изнесат товарите от двата изгорели кораба. Водата в залива бе толкова плитка, че с лекота измъкнаха сандъците с кюлчета от доркона. Съдържанието им бе непокътнато. Тогава гмурците на Халдор се прехвърлиха на галерата. За всеобща радост се оказа, че корабът е пълен с плячка. Някои ценности бяха повредени от огъня, други от водата, но пак оставаше много, което си струва да бъде спасено. Най-хубавите предмети бяха църковни украшения, вероятно плячкосани при нападения над християнски градове. Имаше подноси и сребърни купи, и олтарни покривки. Платът бе овъглен, но пришитите към него перли и полускъпоценни камъни бяха непокътнати и набързо прибавени към растящата купчина скъпоценности.

— Една шеста отива в императорската хазна, останалото е за нас. Такова е правилото — тържествуваше Халдор.

Харалд, забелязах, внимателно следеше какво вадят хората му. Доверяваше им се дотам, да ги остави да заложат сами засадата, но когато се опреше до делбата, държеше да се увери, че всичко е надлежно описано. Стоеше зад импровизирана маса, на която оглеждаха предметите и преценяваха стойността им. Когато извадиха шепи арабски динари, стопени до буца метал от огъня, Харалд нареди да ги претеглят и изчислят стойността им цели три пъти.

Не можех да не се зачудя какво ли мисли. Виждал го бях проснат по очи на мраморния под пред василевса, който твърдеше, че е наместник на Белия Христос на земята, и се опасявах, че нормалният завършек на клетвата му за вярност ще бъде крачка по пътеката, която ще го отведе към християнската вяра. Лесно щеше да се изкуши от богатството и разкоша. Присъствах — ведно с Харалд, Халдор и няколко от съветниците му, — когато на масата изложиха най-ценния предмет в галерата, кръст, без съмнение откраднат от някой богат манастир или черква. Раменете му бяха дълги поне три педи, дебели

колкото мъжки пръст и украсени с инкрустирани мотиви. От дните си на послушник в един ирландски манастир знаех, че да се създаде такава красота е проява на силна вяра. Великолепният кръст лежеше на голата дървена маса, проблясвайки с мътното сияние, присъщо само на златото.

Халдор с възхищение прокара пръсти по изящното изделие.

— Колко ли струва? — зачуди се на глас.

— Да го претеглим и ще разберем — дойде безцеремонният съвет на Харалд. — Един пунд злато върви по седемдесет и две нумизми.

Ако Харалд е склонен да последва някой бог, реших тайно, то това няма да е Белия Христос, а Гулвейг. Хвърлена в пламъците, Гулвейг, името на която значи „златен водопад“ се появява отново, обгърната с повече блясък от преди, като олицетворение на три пъти разтопеното злато. Но Гулвейг е и подмолна и зла магьосница, и изведнъж ме обхвана съвсем ясно предчувствие, че алчността на Харалд ще го погуби.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

— Ваше величество, Харалд се разправи с пиратите и планира да се върне в Константинопол — докладвах на Йоан Орфанотропа, когато се завърнах в столицата. — Вече прехвърли пратката злато в Дирахиум. Там възнамерява да купи нов кораб за гръцкия капитан Теодор, който ще продължи за Италия със заплатите на войниците. Вече дори може да са ги получили.

— Този Аралт не чака заповеди — коментира Орфанотропа.

— Такъв му е характерът, ваше величество.

Орфанотропа замълча за момент.

— Корупцията е навсякъде в бюрокрацията — каза накрая, — затова и информацията, че пиратите са имали шпионин в службата на дромоса е полезна, но не е изненадваща.

Думите бяха изречени с тон, който ме накара да се зачудя дали разкритият шпионин няма да бъде включен в бъдещите машинации на министъра. Еднакво вероятно бе Йоан да изнуди информатора да работи за него и да го накаже. Изпитах съчувствие към жертвата. Положението му не се различаваше особено от моето.

— Аралт доверява ли ти се? — рязко попита евнухът.

— Не знам, ваше величество. Не е човек, който раздава с лека ръка доверие.

— Тогава искам да го спечелиш. Когато се върне тук, всячески ще му помагаш.

Когато същата вечер разказах за новата задача на Пелагея, тя бе изпълнена с лоши предчувствия.

— Колкото и да се мъчиш, Торгилс, май не можеш да се измъкнеш от държавните дела. От това, което ми разказа за Харалд, направих извода, че е забележителен, но и опасен човек. При един сблъсък между него и Орфанотропа, ти ще попаднеш между шамарите. Не ти завиждам. На твое място щях да моля боговете за помощ.

Забележката ѝ ме подтикна да я питам дали знае нещо за старите богове, които гърците са почитали преди Белия Христос.

— Теодор, гръцкият капитан, с когото плавах, ми показва един порутен храм. Каза, че старите богове били семейство. Чудя се дали не са същите богове, които почитаме на север.

Пелагея безразлично сви рамене.

— Не питай мен. Не съм набожна. И защо да съм, след като съм кръстена на покаяла се проститутка? — Усети, че трябва да обясни думите си и сухо продължи: — Пелагея била лека жена, която после приела вярата и станала монахиня. Облякла се като евнух и живяла в една пещера в Маслиновата планина, в Светите земи. И не е единствената проститутка сред светиите. Майката на Константин, основателя на този град, държала кръчма, в която предлагала на клиентите си не само евтино вино и стар хляб. А точно тя открила истинския кръст и гроба на Христос в Йерусалим.

Видя, че искрено искам да науча повече за старите поверия, и омекна.

— Има една сграда, базиликата на Меса, до Милиона. Пълна е със стари статуи, които никой не знае какво да прави. Някои са там от векове, има и стари богове. Друг въпрос е дали някой може да познае кой кой е.

На другия ден открих базиликата и дадох на стария пазач няколко монети, за да ме пусне да огледам. Намерението ми, разбира се, бе да откроя кои са били старите богове и защо са си отишли. Надявах се да науча нещо, което да ми помогне да спася моите северни богове от същата участ.

В базиликата беше тъмно и потискащо. Половината зала бе пълна с безразборно разхвърляни прашни статуи. Някои бяха повредени, други лежаха на една страна или опрени една о друга от носачите. Светло бе единствено в централния двор, където бяха струпани по-големите статуи, толкова близо една до друга, че едва се провирах между тях. Имаше бюстове на императори, части от триумфални колони и всевъзможни мраморни парчета, глави без тела, лица със счупени носове, ездачи без коне, воители без щитовете или със счупени мечове и копия. На всеки няколко крачки се натъквах на изтръгнати от постаментите им мраморни надписи. Прочетох имената на отдавна мъртви императори, забравени победи, неведени триумфи. Предположих, че оригиналните статуи към надписите са някъде сред целия този хаос, но беше невъзможно да ги свържеш.

Стоях пред една мраморна табела и се опитвах да разчета буквите, когато хъхрещ глас пита:

— Кой размер търсиш?

Извърнах се и видях появил се от лабиринта статуи старец. Носеше безформено вълнено наметало с разръфан подгъв.

— Най-хубавите неща се продават лесно, но някои от големите отзад са напукани. Пак можеш да ги използваш, ако изрежеш повредените части.

Старецът явно бе решил, че търся мрамор. Пелагея ми спомена, че повечето мраморни изделия в града се правят от стари парчета камък.

— Нямах представа, че се правят толкова много статуи.

Старецът подсмръкна; прахът влизаше в носа и очите му.

— Няма къде да ги излагат — обясни той. — Спонсорите искат новите паметници да са в центъра на града, където ще ги видят най-много хора. А той е пълен и нищо чудно, след като от седемстотин години слагат там паметници. Така че събарят нещо и ако целта е да се спестят пари, използват пак постаментата. И без това рядко някой помни в чия чест е била старата статуя. Да не споменаваме паметниците, които събарят, когато някой реши да построи нов блок, или пък се срутват от земетресения или старост. Градската управа не иска да харчи пари да ги издига отново.

— Дойдох да огледам по-старите статуи — казах предпазливо. Не исках да възбудя подозрения, че съм езичник. — Дали няма да открия изображения на старите богове?

— Не си първият, но се съмнявам, че ще имаш късмет. Трудно е да прекроиш стар бог в нов човек. — Изхили се. Още смяташе, че съм скулптор, търсещ евтин и бърз начин да изпълни поръчката си.

— Ще ми кажеш ли къде да търся?

Старецът сви рамене.

— Тук не мога да ти помогна — каза троснато. — Може да са навсякъде. — Извърна се с пълна липса на интерес, а аз си помислих как веднъж отхвърлени, старите богове потъват в забрава.

Следващите няколко часа се ровех из базиликата. Не открих статуя, която да прилича на боговете, в които вярвах аз. Видях очевидно морски бог, защото беше с опашка на риба и раковина в ръка, но не беше Ньорд. В един ъгъл открих статуя на мускулист мъж с гъста

брада и реших, че съм попаднал на Тор, но когато го огледах по-внимателно, видях, че непознатият бог носи тояга, не чук. Никой истински вярващ не би забравил да изобрази Мьолнир или железните ръкавици и вдъхващия сили колан. Другата статуя, която възроди надеждите ми, беше на прикован към скала, гърчещ се в агония мъж. Реших, че може да е пакостливият Локи, когото боговете наказали, като завързали към една скала с червата на собствения му син. Само че не виждах следа от змията, чиято отрова ще падне на лицето на Локи, ако не я обере в купа вярната му жена Сигун, нито самата Сигун. Бях разочарован и че не открих каквато и да било следа от бога, който очаквах да намеря — Один. А сред всички надписи не видях нито една руна.

Едва в дъното на последната зала попаднах на барелеф, който със сигурност разпознах. Върху плоча, с дупки, на които на времето е висяла, бяха издялани трите норни, които тъкат съдбата на всички живи същества. Едната предеше, другата измерваше, третата държеше ножици. Докато ги гледах, ми хрумна, че тук се крие послание, в което трябва да се вслушам. Дори самите богове не могат да променят съдбата, изтъкана от норните, или по никакъв начин не можех да променя предопределеното за старата вяра. По-добре бе да се опитам да разбера това, което я заменяше.

Може тази мисъл да ми внуши Один, защото той скоро уреди желанието ми да се изпълни. Когато се върнах в казармите, ме чакаше съобщение от секретона на Йоан. В него ме информираха, че съм зачислен към хората на Аралт и че задължението ми ще е да бъда негов преводач с протомайстор Трдат на мисия от голяма важност. Когато показах съобщението на Пелагея и попитах кой е този Трдат, тя ми се стори озадачена.

— Много хора знаят името му, но не може да е същият човек. Той е протомайсторът, майсторът строител, поправил черквата на Хагия София, след едно земетресение. Само че това било по времето на баба ми. Този Трдат отдавна трябва да е мъртъв. Арменец, гениален архитект. Може този Трдат да му е внук или правнук. Титлата протомайстор е наследствена в семейството.

— Ами тази тайнствена мисия на Орфанотропа? Носят ли се из пазара слухове каква може да е?

— Без съмнение е свързана с василевса. Болестта му — въпреки че никой още не я нарича така — не изчезва. Дори се задълбочава. Сега го връхлита почти всеки ден. Лекарите не можаха да я спрат и Михаил потърси помощта на свещениците. Става все по-религиозен, чак нездраво, биха казали някои. Мисли, че ще получи от Господ лек в замяна на молитви.

— Искам да те попитам още нещо. Харалд ме помоли да открия най-добрия начин да прехвърли плячката от пиратския кораб в пари или златни кюлчета. И иска да го направи дискретно, за да не разберат властите.

Пелагея се усмихна с половин уста.

— Този твой Харалд вече възприема константинополските почини. Но както казах, най-добре внимавай. Ще пострадаш, ако Орфанотропа случайно научи, че си посредничил на Харалд на черния пазар и не си го уведомил.

— Ще кажа, че съм изпълнявал заповедта да спечеля доверието на Харалд.

— Какво точно предлага Харалд? — попита направо практичната Пелагея.

— Най-вече златни и сребърни предмети. Чинии, чаши, купи, монети от различни страни, малко бижута, малко перли. На галерата имаше какво ли не. Гмурците ни извадиха от изгорелия кораб малък глинен съд. Беше обвит в слама, за да не се счупи. Гръцкият капитан много се въодушеви, като го видя. Разчете надписите и каза, че е багрило за императорския цех за коприна.

— Разбирам го, ако в съдината е имало пурпурна боя — ми каза Пелагея. — Добиват я от мекотели. За да се оцвети само една императорска туника, са нужди дванайсет хиляди рачета. Багрилото е по-ценно и от най-чистото злато.

— Къде може Харалд да се отърве от тези неща, без да предизвика подозрения?

Пелагея се замисли за момент, после каза:

— Да се свърже със Симеон. Води се аргипропрат, продавач на сребро, но се занимава и със злато и скъпоценни камъни. Това е само прикритие за истинската му дейност, лихварството. Не се предполага да се занимава с това, но не може да устои на осемпроцентните лихви. В гилдията на банкерите вероятно знаят за него, но си затварят очите,

защото им изнася да имат човек, с когото от време на време да сключват някоя неофициална сделка. Най-добре ще е аз да се свържа със Симеон. Има сергия на Милиона и се познаваме бегло. Ако успея да свържа Симеон с Аралт, ще искам такса, да речем, половин процент.

Пелагея удържа на думата си и се оказа, че половин процент е направо нищо в замяна на услугите, които Симеон направи на Харалд. Аргипропатът винаги успяваше да открие човек, склонен да плати злато или сребро за брокат, коприни, подправки, църковни предмети, в един случай дори за две лъвчета, за които уредникът на императорската менажерия плати царски.

Харалд се върна в Константинопол малко преди Възнесение и едва има време за една тайна среща със Симеон — на която присъствах като преводач, — преди да получи инструкциите за новата си мисия. Хората му щяха да положат клетва като извънкрепостни варанги и да получават редовна заплата и подслон. Самият Харалд трябваше да подбере двайсет от най-добрите си воини и да се яви на бойния кораб, който се товареше в пристанище Буцефалон.

Изпратиха ми копие от инструкциите, с бележка от главния секретар на Орфанотропа, в която пишеше, че аз ще придружавам Аралт. Достатъчно дълго бях живял в Константинопол и знаех, че Буцефалон е запазен само за корабите на императорското семейство. Единственият боен кораб там, доколкото ми бе известно, бе бързият дромон на самия василевс. Нямах представа какво търсят Харалд и хората му на борда.

Интелигентният младеж, който ни посрещна на палубата, бързо обясни ситуацията. Не беше военен; леко пухкав, с лъскава, къдрава черна коса и вид на човек, винаги готов да намери повод за усмивка и шега.

— Аз съм Трдат — каза разговорчиво. — Добре дошли на борда. Разбрах, че ти ще си преводачът на военния ми ескорт. Въпреки че не проумявам за какво ми е такъв. — Говореше извън всякакъв протокол, че се зачудих какво ли прави на борда на личния дромон на василевса.

Трдат небрежно махна към стегнатия такелаж на съвършения боен кораб, излъсканите палуби и позлатени перила, и натруфените офицери. Дори широката част на двуметровите гребла бе изписана в пурпурно и златно.

— Това се казва кораб. Идеален за леко морско пътуване в най-подходящия сезон на годината.

— Къде отиваме? И защо?

— Онези тесногръди бюрократи не ви ли казаха? Типично в техен стил. Все се фукат колко са дискретни, когато всъщност няма нужда от секретност, и в същото време са готови да продадат поверителната информация, за да намажат кесиите. Пътуваме към Божи гроб, за да видим какво може да се направи по въпроса с Голгота. Изпраща ни негово величество василевса. Между другото, аз съм архитект, протомайстор.

— Аз пък разбрах, че протомайстор Трдат е възстановил Черквата на Светата мъдрост преди повече от четирийсет години.

— Това е дядо ми — отговори жизнерадостно архитектът. — И свършил много добра работа. Затова избрах мен за поръчката. Пак става дума за ремонт. Василевсът се надява, че ще се справя също така добре, като дядо.

— Ще ми кажеш ли за какво точно става дума, за да обясня на ескорта ти, когато пристигне?

— Не искам да те отеждавам с подробности, а и от акцента ти разбирам, че си от Севера — не го казвам като обида, аз самият съм по рождение арменец — и може въобще да не си християнин. Мястото, където Христос е умрял и е погребан, е едно от най-свещените в нашата вяра. След като благословената августа Елена открила истинския кръст, определили в коя точно пещера е било погребано тялото на Христос и издигнали там великолепна базилика. В продължение на векове неприкосновеността на гробницата била почитана, дори след като земите паднали в ръцете на мюсюлманите. За съжаление времената се менят. По времето на баща ми халифът, с право заслужил името Мурад Лудия, дал заповед базиликата и гробницата да бъдат разрушени. Казал на местния управник да не остави камък върху камък, заповядал да затворят и всички други християнски черкви в провинцията, и да не пускат поклонници християни. Оттогава нямаме надеждна информация докъде е стигнало разрушението на гробницата — Анастасис или Възкресение, както е известна — нито как изглеждат днес руините. Мурад Лудия отиде да се срещне със Създателя си преди шестнайсет години. По ирония на съдбата беше убит от религиозен фанатик. Нашият василевс сега

преговаря с наследниците му за позволение да построи отново базиликата и да поправи гробницата. Тук идва моето място. Наеха ме да изготвя оценка на настоящето състояние на сградите и да извърша някои поправки на място. Градските управници може да са подли мързеливци, но ги бива да пазят архиви. Успях да открия плановете на оригиналната базилика. А ако светилището е толкова повредено, че да не може да бъде възстановено, трябва да проектирам напълно нова сграда, достойна за мястото.

— Голяма отговорност.

— Да, императорът възлага много надежди. Убеден е, че така ще покаже силата и размах на вярата си и се надява, че за награда ще бъде изцерен. Предполагам, че си запознат с проблемите му. Затова предостави на нуждите ми императорския дромон. Показва колко е загрижен.

За моя изненада Трдат не си направи труда да снижи глас докато говореше за здравословното състояние на Михаил.

Той лековато продължи:

— Би ли предал на приятелите ни воители, че ще сме готови да отплаваме веднага, щом натоваря всичките си бои и тесери — това са малките кубчета, които използваме за мозайките. Най-късно вдругиден. Моите хора — майсторите по мозайките, зидарите, бояджиите и прочее — вече са готови. Остава да видим дали ще им се отвори работа, когато стигнем Божи гроб.

Всичко това като че ли се понрави на Харалд. Предположих решил е, че напълно е заслужил личният кораб на василевса. Определено когато пристигна в Буцефалон с воините си, сред които Халдор, когото се зарадвах да видя, норвежкият принц се разходи по мостика така, сякаш е собственик на кораба, а не командир на ескорта на прост архитект.

— Предай на варангите, че пътем ще спрем само на едно място — ми каза Трдат. — На остров Проконесос, за мрамор.

Дромонът вече излизаше от пристанището. Всеки мах на греблата се надзираваше зорко от протокарабоса, отговорникът за гребците, който нито за миг не забравяше, че го гледат от прозорците на Големия дворец и че отплаването ни трябва да е колкото се може по-стройно.

Хрумна ми, че протомайсторът може и да знае нещо за складираните в базиликата стари статуи. Питам го дали някога е ходил там.

— Разбира се. Баща ми и дядо ми, докато беше жив, бяха доста строги. Накараха ме да науча всичко, което трябва да знае един архитект, че и в добавка — геометрия, аритметика, астрономия, физика, сградостроене, хидравлика, дърводелство, ковачество, рисуване... За щастие ми харесваше, особено рисуването. Доставя ми удоволствие да изготвям диаграми и разрези. Двамата силно ме насърчаваха да посещавам старите храмове, развеждаха ме из базиликата и не пропускаха случая да ми сочат старите статуи. Още са там, ако знаеш какво търсиш. Високата бронзова женска статуя на Форума на Константин, например. Всички мислят, че е бивша императрица или може би светица, а всъщност е стара гръцка богиня. Обръщал ли си внимание на фигурата върху Анемодулиона?

— Паметника до Форум Таури, пирамидата с бронзовата женска фигура на върха, която се върти при най-лекия полъх на вятъра? На север имаме подобни ветропоказатели на корабите и къщите, но те са много по-малки и прости.

— Да. Но колко хора знаят, че когато надигнат глава към Анемодулиона, за да проверят накъде духа вятърът, те всъщност се допитват до отдавна забравена езическа богиня? Ще говорим за това повече по време на пътуването. Предполагам, че дори на най-бързия дромон във флота, до Божи гроб ще плаваме поне три седмици.

Компанията на Трдат направи това пътуване едно от най-занимателните в живота ми. Арменецът обичаше да говори и с готовност споделяше знанията си. Показваше ми подробности по бреговата ивица, описваше детството си в семейството на прочути архитекти и ме запозна с някои страни на професията си. Трдат ме отведе в трюма, отвори един от чувалите с тесери, показва ми кубчетата мрамор, теракот, цветно стъкло и седеф и как се побиват в мек хоросан и с тях се рисуват портрети или картини по стените и подовете. Каза, че за един ден майстор може да завърши част, голяма колкото обхваща на ръцете му във всички посоки.

— Представи си колко време е отишло за апсидата в Хагия София. Дядо Трдат пресметнал, че ще са му нужни два и половина милиона тесери.

Когато стигнахме остров Проконесос, на половината път през Пропонтис, ме покани да го придружа в каменоломните.

— Тукашният мрамор се използва толкова много, че чак ми е омръзнал. Виждаш го навсякъде — все същия бял камък със сиво-сини нишки. Обаче ни е подръка, а и явно е неизчерпаем.

— Мислех, че повечето нови неща се правят от стари статуи.

— Така е. Но много от старите неща също са от тукашния мрамор, а собствениците на каменоломните се оказаха достатъчно хитри да се възползват от мързела на строителите. Подготвят мраморните късове тук, на острова, и ги складираат готови на кея. Направо си взимаш готови сегменти за колони, капители и постаменти. Това обаче ограничава въображението на архитекта, ако клиентът му иска да работи с този материал, за да спести пари. Познавам поне деветнайсет различни видове мрамор, а ако се разхождаш из Константинопол, ще кажеш, че има само един — от Проконесос. Обожавам да работя с тъмночервения египетски порфир, серпентин от Спарта, тесалийския зелен или сирийския розов мрамор. Има дори черно-бял мрамор, който се добива от другата страна на Великото море.

В крайна сметка новият ми приятел подбра само няколко прости плочи мрамор, които, както каза, „били достатъчно добри за алеи около гроба на Христос, ако предишните павета са били изтръгнати по заповед на Мурад Лудия“.

През цялото пътуване Харалд, Халдор и другите варанги стояха настрана, въпреки че усещах как ги сърбят ръцете да поемат руля и да нагласят платната на дромона. Капитанът беше придворен и съвсем разумно оставяше кораба на протокарабоса и помощниците му. Навигацията не представляваше трудност, тъй като курсът се определяне от остров на остров. Новият ориентир се появяваше на хоризонта пред нас преди още върховете на предишния остров да изчезнат зад гърба ни.

Докато плавахме към далечното очертание на поредния остров, една забележка на Трдат разбуди спомените ми. Присвил очи към една планина пред нас, той отбеляза:

— Това трябва да е любимата работилница на куция ковач.

Сетих се за първия си учител, Тиркир Германеца. Докато ковеше желязото в работилницата си, ми разказваше как майсторът ковач

Волунд бил нарочно осакатен от злия крал Нидуд и изоставен да работи за него на един остров.

— Куц ковач? Как се казва?

— Хефест, богът на ковачите — отговори Трдат. — Този остров с Демнос. Според легендата там живее Хефест. Има светилище и култът към него е още жив, въпреки че според това което чух, го почитат тайно.

— Защо е бил куц Хефест? Нарочно ли са го осакатили?

— Не. Доколкото знам, бил роден куц, а и бил доста грозноват. Само че бил превъзходен ковач, най-добрият в света. Можел да направи всичко. Дори мрежа, която метнал над леглото, когато заподозрял, че жена му изневерява с друг бог. Престорил се, че излиза, после се върнал тайно и когато заварил жена си и любовникът ѝ, Хефест спуснал върху им мрежата и ги хванал чисто голи. После повикал другите богове да се посмеят. Чувал съм, че станало на този остров, в една горяща планина.

— Странно. И ние имаме история за куц ковач, който отмъстил на врага си. Само че го направил, като убил синовете му и направил бокали от черепите им и бижута от очите и зъбите им, и ги поднесъл на нищо неподозиращите родители.

— Доста са кръвожадни твоите богове — свъси нос Трдат.

— Май да. Могат да бъдат жестоки, но са винаги справедливи. Като Локи, когото наказали за безкрайните му измами, като го завързали към една скала с червата на собствения му син. Когато Локи се опитва да се освободи, земята се тресе. Видях статуя на Локи в базиликата.

Трдат се изсмя на глас.

— Не е Локи. Помня тази статуя. Преди беше във Форума на Константин, но после на някой му дотрябва мястото и я изхвърлиха в базиликата. Това е един от по-ранните богове, син на така наречените титани. Казва се Прометей. Често правел номера и накрая ядосал Зевс, главния бог, който за наказание накарал Хефест да го прикове към една скала. Зевс всеки ден изпращал орел, който кълвял дроба на Прометей, но той пак пораствал през нощта. Така мъките му са безкрайни.

— Боговете ти май не са отстъпвали по жестокост на моите — отбелязах аз.

— Също толкова са били и човечни, бих казал. Или не са били, зависи от гледната точка.

— Дали пак греша или в базиликата имаше мраморен барелеф на норните?

— Не съм ги чувал. Кой са те?

— Жените, които определят съдбата при раждането ни. Познават миналото, настоящето и бъдещето и могат да изтъкат хода на живота ни.

— Не помня да съм виждал точно този барелеф, но трябва да говориш за трите мойри — отговори след миг размисъл Трдат. — Едната преди нишката на живота, втората я измерва, а третата я прерязва. Норни или мойри, посланието е едно и също.

Достигнахме крайната си цел, пристанището Йопа на палестинския бряг^[1]. Там се оказа, че местният управител не знае нищо за мисията ни. Докато провери в столицата Рамла дали да позволи да слезем на брега, ние три дни се потихме на лятната жега на дромона.

Накрая не приказливият Трдат, а Харалд пое нещата в свои ръце. Вбесен слезе на брега и аз го придружих до дома на управителя, където гневът на исполина северняк с дългите мустаци и странните криви вежди подтикна управителя да се съгласи една малка група да слезе и огледа Анастасис, а основната част майстори и занаятчии на Трдат да изчакат на кораба.

Когато излязохме от кабинета му, ни обгради шумна тълпа старци, всеки от които предлагаше да ни стане водач. От години си изкарваха прехраната, като водеха набожни християни из светите места, а забраните на Мурад Лудия бяха съсипали поминъка им. Сега предлагаха да ни наемат талиги, палатки, магарета, всичко на специални цени. Харалд безцеремонно каза да им превода, че няма да се движим с талиги, да не говорим за магарета. Ще бъде нает този, който пръв дойде на кея с две дузини коне.

Конете се оказаха толкова дребни и изпосталели, че се изплаших Харалд да не ги приеме за обида. Но също толкова хилавият им и недохранен собственик ме увери, че ще се справят и че до крайната ни цел има само два дни път. И все пак, когато Харалд възседна коня си, краката му почти се влачеха по земята, а и другите варанги изглеждаха също толкова нелепо. Или в много нестройна процесия излязохме от

града, прекосихме малка, безводна крайбрежна равнина и заизкачвахме скалистите хълмове към мястото, което гидът ни ентусиазирано нарече Обетованата земя.

Трябва да призная, че бях разочарован. Пейзажът бе безличен и гол, с по някоя нивичка по хълмовете. Малкото села представляваха просто скупчени квадратни пръстени къщурки, а странноприемницата, в която отседнахме, беше пред разпадане и зле поддържана. Предложиха ни мръсен двор, в който да завържем конете, безвкусна грахова супа и клисав хляб, и пълни с бълхи постели. А ако слушаше човек водача ни, който излезе приказлив и с еднаква лекота говореше латински и гръцки, нямало по-благословена от тази попарена, кафеникава земя. Редеше светии и чудеса, свързани с всяко място, което подминахме, започвайки с Йопа, на чийто бряг твърдеше, огромна риба изплюла някакъв пророк.

Когато преведох на Харалд и варангите, те ме изгледаха абсолютно невярващо.

— После християните ни се подиграват задето вярваме, че змията Мидгард живее на дъното на океана — беше коментарът на Халдор. — Торгилс, не си хаби въздуха да превеждаш дрънканиците на този дърт глупак, освен ако не каже нещо разумно.

Следобед на втория ден прекосихме едно било и там, на следващия склон, бе целта ни: свещеният град на християните, който те наричат Йерусалим. Не по-голям от един квартал на Константинопол, изцяло заграден от висока крепостна стена, по която стърчаха десетина наблюдателни кули. Вниманието ни привлече извисяващият се над града купол, пред който всички околни сгради бледнееха. Най-странното бе, че изглеждаше от чисто злато.

— Това ли е Анастасис, мястото, където е погребан Белия Христос? — попитах гида ни.

Той подскочи при тази проява на невежество.

— Не — възрази той. — Това е най-светото място за последователите на Мохамед и на еврейската вяра. Анастасис е ей там — посочи вдясно. Погледнах натам, но видях само невзрачна група покриви.

Влязохме през градските порти, прекосихме голям открит форум с висока колона в средата и продължихме по обградена с колони улица, която водеше към посоченото от гида място. Екзотичният ни вид

привличаше любопитни и нерядко враждебни погледи. Зяпачите представляваха странна смесица — сарацински чиновници в бели туники и тюрбани, търговци в черни наметала и кафеникави сандали, забулени жени и полуголи хлапета.

На средата на улицата стигнахме до голяма пролука между сградите и гидът ни обяви:

— Тук е.

Пред нас стоеше олицетворение на пълното разрушение. Мястото на стените очертаваха единствено съборените и натрошени камъни. От покривите бяха останали само купчини тухли. Овъглени дървени колони сочеха къде за унищожението е помагал и огън. Всичко бе покрито с мазилка и мръсотия. Без да каже и дума, ужасеният Трдат се наведе, вдигна едно малко камъче от плевелите, които растяха над руините и тъжно го превъртя из пръстите си. Беше тъмносиня тесера. Някога трябва да бе красила мозайка в базиликата, приютявала богомолците. От самата черква не бе останало нищо.

Гидът ни подхвана широката си туника, изкатери се над купчината тухли и ни махна да го последваме. Харалд и другите останаха зад нас. Дори претръпналите северняци си глътнаха езиците при вида на разрухата.

Догоних Трдат и гида тъкмо когато последният казваше:

— Тук беше. — Сочеше надолу към отпечатъците върху голата скала. На мен ми приличаше на нащърбените нарезки в Проконесос, след като каменоделците извлекаха нужния им камък, само дето следите от длетата и кирките бяха неправилни.

— Какво е имало тук? — попита тихо Трдат.

— Гробницата. Хората на Мурад я насякоха на парчета.

Трдат като че ли онемя. Гидът ни изведе обратно през улиците, за да потърсим странноприемница, в която да отседнем. Протомайсторът не каза нищо няколко часа, само ме помоли да изпратя съобщение в Йопа майсторите да останат на дромона. Нямаше смисъл да слизат на сушата. Великолепните сгради, издигали се някога около Анастасис, определено не можеха да бъдат поправени.

— Торгилс, никога не съм мислил, че ще се изправя пред подобно предизвикателство — призна архитектът. — Задачата ми е дори по-дръзка от тази на дядо. Той поне е имал с какво да работи. Тук аз трябва да започна от нищото. Ще ми трябва помощта ти.

И така стана, че аз, Торгилс, последовател на Один, участвах във възстановяването на това, което гидът ни наричаше Светата гробница. Задачата ми отчасти бе практическа — помагах на Трдат да сменя мерки и разравя основите на срутените стени, за да проследи плана на по-ранните сгради и ги сравни с архитектурните планове, които носеше от архивите в Константинопол. Направих списък и на наличните ни материали, които можеха да бъдат отново използвани — оцелелите части от колони, по-големите камъни и прочее. Но най-ценният ми принос бе да му помогна да разпита всички, които са виждали святото място, преди то да бъде унищожено по заповед на Мурад Лудия.

Основен източник ни бе приказливият гид, но слухът за нас плъзна из града и се появили потайни силуети, последователи на Белия Христос, които можеха да ни кажат как изглеждало мястото, преди да бъде изравнено със земята. Следвайки думите на християните, разчистихме част от камънака и с тебешир описахме очертанията на гробницата. Била е малка, издялана в скалата постройка, облицована с мрамор и увенчана със златен кръст. Пещерата вътре била толкова голяма, че деветима мъже могли да влязат и да се молят, а в дъното имало ниша, в която лежало тялото на Белия Христос.

Трдат искаше мерки и подробности. Казаха му, че пещерата била толкова висока, че от главите на мъжете до тавана имало стъпка и половина; нишата била дълга седем стъпки; входът на пещерата гледал според едни на изток, според други на юг. Седем мъже едва успели да помръднат голямата скала, избутана пред пещерата при погребението на Христос, която обаче се строшила на две. Двете части били издялани и превърнати в олтари, и били поставени в голямата кръгла черква, която някога покривала цялото място. Мъжът, който ни разказа тази подробност, ни заведе на безуспешно търсене на олтарите из камънаците.

Трдат не се отказа. Набързо скицира квадратен камък и го посочи на християнина:

— Така ли изглеждаше?

Мъжът погледна рисунката.

— Да, точно така — съгласи се той с готовност.

Трдат ме изгледа въпросително и нарисува нов каменен олтар, този път с малко по-различна форма.

— А другият, такъв ли беше?

— Да, съвсем точно го нарисува — отговори мъжът. От желание да угоди, почти не погледна рисунката.

После в странноприемницата питах Трдат дали наистина им вярва.

Той сви рамене.

— Това няма значение. Хората вярват на това, което им харесва. Когато изготвям проектите, аз естествено ще направя всичко което мога, за да възпроизведа оригинала. Но с течение на времето съм сигурен, че богомолците ще започнат да вярват, че виждат оригинала, а не моето копие.

През цялото това време Харалд и другите варанги проявиха забележително търпение. Прекарваха повечето време в странноприемницата в игра на зарове или идвах с Трдат на работната площадка. Присъствието на брадатите воини ни бе от полза, възпираше зяпачите и обезкуражаваше сарацините, които ни засипваха с клетви и камъни. Вечер Трдат неуморно чертаеше планове или драскаше диаграми и изчисления. От време на време някой варанг приближаваше масата и надникваше през рамото му, после се връщаше на мястото си. Аз обаче усещах, че търпението им няма да трае вечно.

Тогава гидът предложи да ни разведе из християнските свети места във и около града, до реката, където бил кръстен Белия Христос. Трдат предпочиташе да го оставят на мира с чертежите му и с готовност се съгласи Харалд, Халдор и другите да се възползват от предложението на гида, а аз да отида като преводач.

За мен това посещение на светите места бе изумително. Почти нямаше сграда или улица, която да не е по някакъв начин свързана с Белия Христос и последователите му. Видяхме Голгота, където бе разпънат на кръст Христос и водачът ни показва едно кърваво петно на скалата, което ако можеше да му се вярва, така и не изличили. Наблизо имаше една пукнатина, за която ни увери, че ако приближиш ухо, ще чуеш вода, а ако пуснеш ябълка, тя ще се появи в едно езеро на около миля извън градските стени. На осемдесет крачки в тази посока бил самият център на земята и оттам тръгвали четири големи подземни реки.

После, озъртайки се непрекъснато, за да се увери, че не ни следят, ни отведе в едно хранилище, където ни показа чашата, която Белия Христос благословил на последната си вечеря и копието, на което му поднесли гъба с вода на кръста, както и самата гъба, съвсем спаружена и суха. За мен най-интересно бе едно подпряно в ъгъла ръждясало копие. Според гида ни с него прободил Христос, докато висял на кръста; било спасено от Анастасис, преди хората на Мурад да осквернят мястото. Вдигнах копието — стори ми се твърде запазено, за да е толкова старо — и си помислих, че на нас, староверците, никога не би ни хрумвало да изкопаем копието, проболо Един, докато висял на дървото на познанието. Това, което принадлежи на боговете, си е само тяхно.

Чудесата продължаваха и извън стените на града. Видяхме следите от коленете на Христос, когато коленичил да се моли, камъкът бе запазил отпечатъка като разтопен восък. Имаше го смокиновото дърво, на което се обесил предателят Юда; гидът вече ни бе показал желязната верига, с която се самоубил. В Маслинената планина имаше още скални отпечатъци, този път оставени, когато Христос бил отведен на мястото, съответстващо на Валхала за поклонниците му. Спомних си Пелагея и питах дали мога да видя къде е живяла, преоблечена като евнух, нейната съименница. Без колебание бях отведен до малка, влажна пещера. Надникнах вътре, но веднага се отдръпнах. Някой я бе използвал за кошара, смърдеше на кози.

Колкото повече неща виждах, толкова повече ме озадачаваше успеха на християнството. Питах се как хората могат да вярват на такива очевидни измислици като смокинята на самоубиеца. Изчаках Харалд да изпадне в добро настроение и му зададох въпроса исках да разбере дали е податлив към учението на Белия Христос.

Той ме изгледа с хищния си, орлов поглед и каза:

— Не разбираш най-важното, Торгилс. Не физическите неща имат значение, не копието, гъбата и другите неща, които ни показаха. Силата лежи в идеите. Христос вдъхва надежда на обикновените хора. Това е тяхната награда.

— А за тези, които стоят над обикновените хора, господарю? — осмелих се да попитам.

Харалд се замисли за момент.

— И за тях има нещо. Забеляза ли колко покорни са християните пред единствения си Господ. Следват само него, никой друг. А точно това иска да постигне от поданиците си всеки владетел.

Мислех върху отговора на Харалд, докато напускахме града през източната порта. Козма, водачът, ме накара да предупредя Харалд и останалите, че някои от хората, които ще срещнем, може да се окажат враждебно настроени. Най-лоши излязоха самаряните. Изпитвах ужас от неверници, без значение дали са християни или евреи. Когато купувахме нещо от тях, трябваше да оставяме монетите в купа с вода, защото отказваха да приемат каквото и да било направо от ръцете ни, смятаха ни за мръсни. А след като заминехме, изгаряха слама над отпечатъците от копитата на конете ни.

Предполагам, че водачът ни се зарадва, когато действително срещнахме група самаряни до реката. Държаха се точно както ни предупреди, препречиха пътя, плюеха и кълнях, заканваха се с юмруци и се докараха до бяс от омраза. После откриха покрай пътя камъни и започнаха да ни замерят с тях, много точно. Тук Харалд и варангите не изтърпяха. Пришпориха дребните коне и разпръснаха пиццщите фанатици, които подплашени от такова безцеремонно отношение, побягнаха нагоре по хълма.

Пейзажът тук ставаше още по-гол. След като пресякохме платото, пътят се спусна през стръмна котловина. Единствената сграда бе манастир, впримчен в скалата като лястовиче гнездо. Там още живеели монаси, ни каза гидът, до полуразрушената постройка се стигало толкова трудно, че сарацините ги оставили на мира. След котловината се озовахме сред пустиня, само пясък и буренак; хора нямаше, с изключение на група номади, разпънали шатрите си сред дюните и напалили огън с трънаци. Бях виждал вързаните им животни в императорската менажерия и се зачудих как така камилите, които привличаха такова внимание в Константинопол, тук бяха не по-необичайни от магаретата и катърите.

Лагерувахме в покрайнините на порутен град, напълно разрушен преди четири години от голямо земетресение. Гледката на руините подтикна Козма да заяви, че много отдавна се случило същото. Защитата на града била разгромена, когато обсадилите го надули тръби и призовавали своя бог на помощ.

— Шумотевицата сигурно е събудила Локи и той се е усукал в оковите си — саркастично измърмори Халдор, който намираше историите на гида за все по-смехотворни.

Поредното разочарование ни чакаше при реката. Оказа се не по-голяма от потоците, край които бях играл като дете в Гренландия. Калната вада, която течеше между тръстиките, пък беше песъчлива и неприятна на вкус. Да, това е реката, увери ни гидът, в която е кръстен Христос. Показа ни няколко каменни стъпала, които водеха надолу към брега. Някои липсваха, други бяха разклатени; имаше и полуизгнило въже, за което да се хванеш. Там вярващите преди идвали да подражават на Белия Христос.

Сякаш по команда — дори заподозрях, че Козма го е нагласил — от тръстиките излезе опърпан свещеник, който предложи срещу малко възнаграждение да проведе същата церемония, с обещанието, че покръстеният ще бъде възнаграден с „богатства в царството небесно“. Преведох думите му и за мой ужас Харалд прие.

Свали дрехите си, струпва ги до брега и само по широка риза. Слезе по стълбите в реката и позволи на свещеника да го напръска с вода и да каже молитва. Бях потресен. До този момент бях сигурен, че ще мога да върна Харалд към старата вяра.

Халдор видя изражението ми.

— Не го приемай толкова навътре, Торгилс. Когато опознаеш Харалд като мен, ще разбереш, че единствените богатства, които го интересуват, са тук, на земята. Ще направи всичко, за да сложи ръка на тях. Сега сигурно си мисли, че Белия Христос е извадил късмет с такъв нов поклонник.

Измъчвах се през целия път обратно към Елия, както гърците наричат Светия град и само възбудата на Трдат успя да прогони разочарованието ми.

— Никога няма да познаеш какво стана във ваше отсъствие — каза вместо поздрав Трдат. — Не се е случвало, поне от времето на дядо ми насам.

— Кое? Изглеждаш така, сякаш си открил имане.

— По-хубаво. Докато ви нямаше, се върнах в Анастасис, за да проверя някои подробности по чертежите. Един стар сарацин дойде да види какво правя. Държеше се с достойнство и беше много добре облечен. Аз, разбира се, му показах работата си и с жестове се опитах

да обясня каква е целта ми. Оказа се, че говори няколко думи арменски и достатъчно гръцки, за да ми каже, че е един от служителите, отговорни за поддръжката на Златния купол. Покани ме да го посетя, ако обеща да бъда дискретен. Можеш ли да си представиш! От години никой християнин не е бил допускан до чудесата там.

— Не ми говори за местните чудеса — казах аз. — Достатъчно се разочаровах през последните няколко дни.

— Стига, Торгилс. Това е възможност, каквато няма да ми се отвори пак. Ти, разбира се, ще ме придружиш. Посещението е насрочено за утре.

Когато последното ехо от молитвата на сарацините замря, дойде да ни вземе един слуга. Трябва да призная, че бях развълнуван, когато двамата с Трдат тръгнахме, облечени в сарацински туники.

Пред нас огромният лъскав купол искреше на ранното слънце и сякаш плаваше над покривите на града. На портата към светото място слугата ни накара да се събуем и ни подаде чехли, после ни преведе през облицована с гранитни плочи широка платформа. Там чакаше познатият на Трдат. Трдат ме представи като свой помощник. После, преди домакинът ни да успее да се обади, протомайсторът сграбчи ръката ми и избъбри, „Кулата на ветровете!“ За моя изненада не гледаше великолепната сграда пред нас, а една много по-малка постройка до нея.

— Това е Купола на веригата — обясни домакинът ни, чието име доколкото разбрах, бе Назир. — Модел на голямата сграда, изготвен от първите архитекти. Направили го, за да може халиф Абд-ал-Малик, който поръчал джамията, да одобри проекта. Сега там складираме скъпоценности.

Но Трдат, забързан към малката постройка, не го слушаше.

— Торгилс, осемстенната основа на джамията — извика през рамо. — В древна Атина е имало същата сграда. Затова дядо ме караше да изучавам древните и да се уча от уменията им. Същото трябва да са направили и мъжете, проектирали джамията. Как ми се иска дядо ми да видеше това.

Възбудено обиколи малката постройка.

— Имаш ли нещо против да сменя няколко груби мерки? — попита Трдат.

Сарацинът се поколеба за момент, после каза:

— Предполагам, че в това няма нищо лошо. Не е позволено в Куббет юс-Сахра.

Трдат обиколи Купола на веригата, броейки стъпките си. После по броя на плочките пресметна диаметъра.

— Гениално — въздъхна възхитен, когато отстъпи назад, за да прецени височината. — Това е геометрия, Торгилс. Височината на осемстенната основа е същата като ширината. Резултатът — перфектни пропорции и хармония. Който и да е проектирал сградата, е бил истински гений.

— Били са двама — обади се Назир. — Местен човек от града, на име Язид ибн-Салам и един велик учен, Абдул ибн-Хаях.

Трдат клекна и прокара пръст по една от плочите, опитвай се да остави отпечатък в прахта.

— Защо не донесох восък и стило. Но ми се струва, че зная какво ще открием вътре.

Назир изгледа арменеца, сякаш се беше побъркал.

— Тук няма да се бавим — предупреди, докато ни отвеждаше към Златния купол.

За мен това бе триумф на ювелирното изкуство. Искряща мозайка покриваше външните стени на октагона, куполът над тях блестеше като от чисто злато.

— Как го поддържате толкова чист? — попитах аз.

— През зимата, когато вали сняг или дъжд, го покриваме с животински кожи и кече — обясни Назир. — Халифът нямал намерение да го позлатява, но работата потръгнала толкова добре — всичко било построено само за четири години, — че от парите, заделени за архитектите, останали сто хиляди златни динара. Решило се монетите да бъдат претопени и с тях да се покрие куполът.

Стигнахме входа. Назир ни спря с ръка, но и от тук виждахме. В центъра, точно под купола, имаше гола скала с цвят на мед. От нея, обясни Назир, техният пророк се възнесъл на Седмото небе. Светинята бе заобиколена от кръг мраморни колони, които поддържаха огромния купол. Погледнах нагоре и затаих дъх от изумление. Вътрешността на купола бе покрита с мозайка, а от самия център на верига висеше гигантски свещник. Светлината от стотиците лампи се отразяваше и искреше по златната повърхност.

— Дишайте дълбоко — предупреди ни Назир. Във въздуха се носеше тежкото ухание на шафран, амбра и розово масло. — Това е моята задача — обясни гордо домакинът ни. — Аз надзиравам подготовката на парфюмите, които слугите разпръскват на свещения камък и изгарят в кандилниците. А сега е време да вървим.

— Двойни квадрати — замислено мърмореше Трдат на връщане към странноприемницата. — Както и мислих. Това се опитвах да разбера, докато драсках в прахта. Вътрешността представлява два преплетени квадрата. Вътрешните определят обиколката на самия купол, външните дават измерения на октагона. Сега вече знам размера и формата на купола, който ще предложи за новата база в Голгота. Ще го базирам на видяното днес, с дванайсет пилон, по един за всеки апостол. Разполагам с всичко, което ми трябва за проектите за възстановката на Анастасис и околните сгради. Време е да се връщаме в Константинопол.

Новината силно зарадва Харалд и варангите.

— Куполът наистина ли е от чисто злато? — попита Халдор.

— Не, сто хиляда златни динара, степени в златен лист.

— Кой пък е имал толкова излишни пари? — зачуди се той.

— Сарацинските владетели са готови да платят огромни суми за скъпи неща — подхвърлих небрежно, без да подозирам, че забележката ми ще помогне на Харалд да изпълни съкровено си желание — да седне на норвежкия трон.

---

[1] Днешна Яфа. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

Дромонът пусна котва в Буцефалон след неприятно пътуване към дома. Забавиха ни насрещни ветрове и когато пристигнахме в Константинопол, зимата вече се усещаше. Сбогувах се с Трдат и придружих Харалд, Халдор и останалите в казармите на извънкрепостните варанги.

Пристигнахме тъкмо навреме за свадата между един от викингите на Харалд и висш гръцки служител. Професионалната армия, тагмата, скоро щеше да замине на кампания в Северна Италия и Армаментона, императорския арсенал, усилено подготвяше оръжията и боеприпасите. Чиновниците бяха изготвили разписание кога частите да получат снаряжението и конете си. Петстотинте варанги на Харалд обаче категорично отказаха да разменят секирите и щитовете си със стандартните оръжия. Харалд безцеремонно уведоми гърка, че хората му са специална част, наета под личното му командване и че той приема заповеди само от двореца или директно от главнокомандващия. Гъркът го изгледа убийствено и се сопна:

— Така да е. Ще се убедиш сам, че новият стратег очаква незабавно подчинение, особено от варварите.

След което си тръгна, кипящ от възмущение.

— За какво е целият този шум? — попита ме Халдор. — Какво не харесват на оръжията ни?

— Невероятно се гордеят с историята си — обясних. — Управляват империята си от седемстотин години и живеят с идеята, че знаят как да организират нещата, без значение дали се касае за данъчната им система или военните кампании. Обичат да правят всичко по книга — често и буквално. Командирите ни, гърци в Стражата, пристигат с глави, пълни с военните трактати на пенсионирани генерали. Голяма част от съветите са много полезни — как да товариш мулета или да проучваш вражески позиции, например. Проблемът е, че всичко идва от книгите, не от практиката.

— Битката си е битка — изръмжа Халдор. — Няма какво да четеш, за да се научиш. Строеви упражнения или как да въртиш секирата с лявата ръка, ето това помага. Но в крайна сметка печелят куражът и силата.

— Не и при армията на императора — поправих го аз. — Наричат се ромеи, римляни, защото военната им традиция е от времето на цезарите. Бият се по границите на империята от векове, често със силно превъзхождащи ги сили. Спечелили са повечето си битки заради по-доброто командване или по-добро снаряжение и организация или защото... — тук се сетих за лукавия Орфанотроп — са подкупвали вражеските генерали и с подлост са внасяли смут в отсрещните редици.

— Много умно, няма що — измърмори Халдор. — Нищо чудно, че трябва да наемат чужденци за защитата на собствения си император. Толкова време прекарват да плетат интриги, че им е станало навик и са забравили кои са истинските им врагове. Накрая започват да си забиват един друг ножа и спират да се доверяват на собствените си хора.

Харалд, който ни слушаше, не каза нищо. Години по-късно си спомних този разговор с Халдор и се зачудих дали отново неволно не промених живота на Харалд. Ако бе така, значи бях неволна пионка — ако не на Один, то на норните или както Трдат би казал, на мойрите.

Оставих Харалд и мъжете му в казармите и без да се бавя, отидох да видя Пелагея. Докато бях на Божи гроб, ми липсваше. Бяхме приятели, не любовници, но започвах да осъзнавам, че ако връзката ни продължи, тя скоро ще значи за мен нещо повече от приятна компания на мъдра съветничка. Надявах се да я открия у дома и ме бодна разочарование, когато разбрах, че вече не живее на стария адрес. Упътиха ме към луксозен дом в по-модерна част на града.

Пелагея посрещна комплиментите ми за скъпото обзавеждане с типичния си практичен стил.

— Трябва да се благодаря на идващата война. Няма да повярваш колко пари могат да се натрупат от поръчки за армията. Правителството винаги плаща, стига да намажеш някоя и друга кесия.

— Армията не може да е започнала да купува хляб — отбелязах аз. — Знам, че техният е твърд като камък и стар, обаче до кампанията остават още няколко месеца. Нищо няма да се случи до пролетта, а

дотогава войските ще са в Италия и ще могат да се снабдяват с хляб оттам.

— Не продавам хляб — обясни Пелагея. — Имам поръчка за извънредните дажби, които се раздават при форсирани преходи. Службата на новия стратег събираше оферти, а аз открих човек, който да достави морски лук на добра цена. Нямаше нищо сложно да събера останалите съставки.

— Какво, за бога, е морски лук?

— Прилича на гигантски лук. Луковицата може да стане голяма колкото мъжка глава. Вари се, суши се и се реже на много тънки късове. Разпоредбите на армията са към пет части лук да се добавя една част сусам, а на петнайсет части — една част маково семе. После всичко се смила и се омесва с мед. Играчка за един опитен пекар.

— Какво е на вкус?

Пелагея направи гримаса.

— Доста неприятно, но пък го ядат само при извънредни обстоятелства. На войниците се отпускат по две таблетки, големи колкото маслина, на ден. Предполага се, че е сладко и хранително и утолява жаждата. Точно нещата, които новият стратег ще поиска за войниците си. Все се хваща за дреболии.

— За втори път чувам за този нов стратег. Май е взел страха на всички.

— И с право. Идва от източните граници, където бил прост командир. Спечелил си слава, като обезвредил една шайка сарацини в момент, в която моралът в армията бил особено нисък. Сарацините обсадили града му и поискали да се предаде. Той се престорил на изплашен и обещал да го направи на следващия ден, даже за да увери сарацините в добрите си намерения, им изпратил подаръци. Само че нарочно включил към тях много вино и сарацините се напили. Същата нощ защитниците нападнали лагера и ги избили до крак. Командирът им се явил пред василевса с чувал, от който изсипал водопад сарацински уши и носове. Императорът веднага го повишил в корпусен командир. Оттогава не е губил битка. Брилянтен тактик е и войниците му са готови да го следват навсякъде.

— Прилича ми на Харалд — казах аз. — Това военно светило ли ще командва войските в Италия?

— Само сухопътните. Сестра ми каза, че флота ще поеме зетят на Йоан, Стефан. Обикновено става така. Дворецът не се доверява на никого, затова поделят командването.

— А как е името на генерала, който ще командва сухопътните войски?

— Георгиос Маниакес — каза тя.

* * *

Донейде за моя изненада, не дойде съобщение от Орфанотропа, от когото очаквах да ме привика на доклад как се е държал Харалд в Светите земи. Още получавах заплатата си на страж — като уредих парите да пази Пелагея, — затова предположих, че следва да продължа да изпълнявам задълженията, с които ме натовари Орфанотропа. Без съмнение сега го занимаваха по-важни дела. Здравето на василевса, независимо от трескавата му набожност, не показваше признаци на подобрение. Все по-голяма част от управлението на страната бе преминала в ръцете на мъжа, когото хората наричаха Йоан Евнуха.

— Ако те извикат при него, трябва да си още по-предпазлив отпреди — ме предупреди Пелагея. — Напрежението си казва думата. За да отпусне, прави оргии, на които той и приятелите му се напиват до безпаметност и вършат зверски блудства. На другата сутрин хората вече съжаляват за това, което са казали или направили. Орфанотропа ги привиква да обяснят случайно извървани предната нощ забележки. Това е просто поредният от методите му да дърпа конците.

— А какво мисли за това брат му, василевсът? — попитах. Мислех, че е много религиозен.

— Все повече с всеки изминал ден, освен че изпрати Трдат до Божи гроб, Михаил щедро сипе пари за манастири и метоси из цял Константинопол. Даде голяма сума за една черква в източната част на града, посветена на светиите Козма и Дамян. В момента я ремонтират. Строят нови параклиси, манастир, поставят на пода най-скъп мрамор, покриват стените с фрески. Трябва да отидеш да я видиш. Василевсът се надява, че така ще купи изцелението си — преди да станат мъченици, Козма и Дамян били лекари. Казват им Анаргирой, „Безплатните“, защото не приемали пари за услугите си, за разлика от

някои лекари, за които се сещам. И това не е всичко. Василевсът плати за нов приют и изготви план как да спаси градските проститутки. Строи великолепен манастир; глашатаите му обикалят улиците и тръбят, че когато стане готов, ще приеме всяка блудница, която пожелае да живее там като монахиня. Мястото без съмнение ще бъде посветено на света Пелагея.

Тагмата потегли седмица след като ние, староверците на Харадд, почетохме празника Йол, а християните — раждането на своя бог. Гледайки стройното заминаване на войските, трябваше да призная, че бях впечатлен от ефикасната организация на армията. Столицата напуснаха първи по-бавните тежковъоръжени части. Петроболите за стрелба с камъни, далекометните арбалети и подобните на гигантски лостове хиробалисти бяха разглобени и натоварени на каруци, които бавно напуснаха града през западната порта. От там започваше дългият тежък преход по суша до Дирахиум, и оттам по море до Италия. Когато колоната преполови пътя, пуснаха леката пехота и стрелците. Всичко се вършеше стройно и методично. Стрелците бяха придружени от полкове сагитопоси, експерти в поправката на лъкове, пехотата пък разполагаше с оръжейници, които поправят или подменят железните оръжия. Ескадронът, отговарящ за огъня, се движеше с верен кавалерийски полк, чиято задача бе да пази каруците, натоварени с мистериозните съставки на тайното оръжие. Всяка част естествено имаше и своя походна кухня, а някъде в средата на колоната бяха военните лекари със сандъците с хирургически инструменти и лекарства.

Последни заминаха тежката пехота и бронираната кавалерия. Самият василевс присъства на бляскавата церемония по случай заминаването им. Четирите дворцови части взеха благословените от свещениците бойни знамена от черквата „Св. Стефан“ и Божиата черква и оформиха процесия по Триумфалния път. Пред тях яздеше тежката кавалерия, от копията на които се поклащаха цветни знамена. Всеки кавалерист носеше върху ризницата си подплатен жакет от кече; конят му също бе предпазен с покривало от твърда кожа и нагръдник от железни брънки. Бяха внушителни. Отзад вървеше старата ми част, Дворцовата стража, пеш, обградили василевса на носилката му. Щяха да отидат само до Златната врата, където василевсът щеше да се сбогува с войските.

Самият Михаил изглеждаше болнав, с лице посивяло от умора и неестествено подутото. Сетих се за погребението на предшественика му Роман, последния път, когато Стражата мина по Триумфалния път. Тогава цареше едва ли не тишина. Сега имаше музика. За първи и единствен път в живота си чух военен оркестър — барабани, духови инструменти и лири. През това време обаче аз се чудех дали историята не се повтаря и тровят Михаил бавно в някоя заплетена дворцова интрига.

Тръгнах за Италия седмица по-късно, с Харалд и хората му. Викингите отново бяха разпределени към флота, може би защото бяха спечелили слава с разправата си с пиратите или за наказание, че със северняшки инат отказваха да се подчинят на правилата на армията. В резултат през следващите две години им бе дадена само епизодична роля в кампанията за възвръщането на бившата перла в короната на империята — остров Сицилия.

Враговете ни бяха сарацини от Северна Африка, преди повече от век победили гръцкия гарнизон. Оттогава управляваха острова. Бяха основали процъфтяваща столица в Палермо и от сицилианските си бази върлуваха из провинциите на империята в Южна Италия, а корабите им заплашваха морските маршрути. Сега василевсът бе решил да прогони сарацините и да си върне Сицилия. Георгиос Маниакес, издигнат в чин автократ, бе човекът, който щеше да го направи.

Той започна с инвазия през протоците в Месина. Хората на Харалд пазеха южния фланг на акостиращите войски и аз станах свидетел на уменията на императорските части. Леката кавалерия репетираше от седмици и атаката мина безгрешно. Войниците пристигнаха призори в специално построени шлепове. Пред тях три плиткогазеши дромона, пълни със стрелци, патрулираха из плитчините и отблъскваха сарацинската кавалерия. Когато императорската флота стигна сушата, моряците свалиха страничните прегради на баржите и леката кавалерия, вече на коне, затрополи по рампите, прецапа през плитчините, строи се и нападна брега. Сарацините си плюха на петите. През следващите няколко дни през протока сновяха постоянен поток товарни и бойни кораби, и баржи с още войски и припаси, и много скоро на сицилийска земя вече бе разположена армия от десет хиляди души.

Самият Маниакес пристигна на четвъртия ден. Това, че не намери за нужно да се отдава на героизъм, повеждайки сам атаката, само по себе си говореше за воинските му качества. Той и генералите му слязоха на брега едва след като щабът бе построен и готов да го приеме. Там той свика военен съвет и тогава и го видях за първи път.

Има моменти, в които според мен боговете си играят с нас и за свое забавление създават ситуации, които иначе биха ни се сторили невъзможни. Трдат ми бе разказал, че древните богове на гърците правели същото. Срещата между Харалд Норвежки и Георгиос Маниакес бе един от тези мигове, които ние, обикновените смъртни, описваме като случайност, но аз вярвам, че бе нарочно уредена от боговете. Как иначе, се питам, ще събереш двама мъже толкова еднакви и все пак така необикновени. Харалд, както вече описах, беше гигант, с половин глава по-висок от околните, арогантен, властен и хищен. Внушаваше страх у предизвикалите гнева му и бе роден за водач. Същото важеше за Георгиос Маниакес. И той бе необикновено висок, цял исполин с набито тяло, гръмовен глас, смръщена физиономия, пред която околните трепереваха и имаше безкомпромисен авторитет. Когато двамата застанаха лице в лице в шатрата на главнокомандващия, сякаш засенчиха всички останали. Последва дълга изненадваща тишина, нито Харалд, нито Маниакес си бяха представяли, че ще срещнат свой двойник, макар единият да бе рус, а другият мургав. Премериха се с очи, всички го видяхме и усетихме, че е сключено временно примирие. Все едно гледахме как два огромни елена в гората се срещат, втрещават един в друг, после внимателно се подминават, без да нападнат, но и без да отстъпват от територията си.

На военния съвет се потвърди, че хората на Харалд ще патрулират сицилианския бряг и ще извършват диверсионни нападения над сарацинските селища. Задачата ни бе да попречим на местните сарацини да изпратят подкрепления на емира си, когото очаквахме да събере сили до Палермо и потегли на запад с надеждата да изтика императорската армия обратно в морето. За да посрещне атаката му, Маниакес и тагмата щяха да навлязат във вътрешността и завладеят пътя, който свързваше Палермо с богатите градове по източното крайбрежие. След това Маниакес щеше да тръгне на юг към Катания, август и най-желаната плячка, Сиракуза.

Боговете този ден уредиха още едно съвпадение, което отчасти и предсказа това, което щеше да се случи с мен и Харадд. На излизане от съвета видяхме да ни приближават пеша четирима или петима мъже. От далеч приличаха на викинги. В началото дори ги взехме за варанги, определено приличаха на тях по ръст и маниери. Решихме, че са доброволци, наскоро пристигнали от Киев или от земята на русите. Забелязахме разликите едва когато се приближиха. Първо, бяха голобради, което беше необичайно, а и оръжието и ризниците не бяха точно от наш тип. Носеха дълги мечове, не секири и макар и коничните им шлемове да бяха като нашите, ризниците им бяха по-дълги, с цепка в средата. Трябваше ми известно време да проумея, че са облечени не за морска битка, а да се бият на кон.

Двете групи озадачено се оглеждаха.

— Привет! От коя част сте? — пита на нордически Халдор.

Непознатите очевидно не разбраха въпроса. Един от тях отговори на език, тона и окончанията на който разпознах, но акцентът бе толкова силен, че трудно разбирах думите. Някои ми бяха познати, но смисълът на изреченията ми се губеше. Опитах да си припомня латинския, който учих като младеж в ирландския манастир и повторих въпроса на Халдор. Този път един от непознатите разбра.

— Бием се с Ерве — каза бавно на латински. — А вие?

— Командир ни е Харалд Норвежки. На служба в армията на василевса сме.

— И ние служим на василевса — каза воинът. — Казват ни франки.

Сега разбрах. Мъжете бяха наемници от северните части на Франкия. Бяха потомци на викингите, заселили се в Нормания преди поколения, затова и ни се сториха познати. Чувал бях слухове колко добри конници са и че постъпват на служба при този, който им предложи най-висока цена. Ние, варангите, пристигахме по вода, франките по суша, също търсейки късмета си в служба на императора. Но помежду ни имаше и една голяма разлика: мъжете от Нормания — или Нормандия, както я наричаха те — предпочитаха да се установяват в завладените земи.

Маниакес взе франкските наемници при завладяването на вътрешността и те оправдаха воинската си слава, когато Маниакес отблъсна контраатаката на емира. После автократът започна дългата

си, изнурителна кампания по възвръщането на източносицилийските градове. Тагмата уверено напредваше по брега, обсаждаше град след град и търпеливо изчакваше да се предадат, преди да премине напред. Маниакес не поемаше рискове и Харалд и хората му започваха да губят търпение. Викингите се бяха записали в армията на василевса с очакване на повече от годишната заплата от девет нумизми: искаха плячка. Такава почти нямаше, и което бе по-лошо, мъжете на Харалд получаваха по-малък дял, защото се водеха към флота на Стефан, зетя на Орфанотропа, основните сили на Маниакес. До втората пролет на кампанията вече не ги свърташе на едно място.

По това време обсаждахме Сиракуза. Отбранителните съоръжения на града бяха превъзходни, гарнизонът — многоброен и добре ръководен. Десетината леки галери на Харалд получи задачата да заемат голямото пристанище, така че до защитниците да не достигат припаси по море, нито пратениците им да могат да се измъкнат и повикат помощ. От корабите чувахме воя на бойните тръби, с които Маниакес даваше команди на дивизиите си. Виждахме как мятат над крепостните стени камъни и пламтящи стрели, дори мярнахме върха на бавно напредващата обсадна кула. Но стените на Сиракуза отблъскваха нападения от повече от хиляда години и се съмнявахме, че Маниакес ще успее да сломи защитата, освен може би след много месеци обсада.

Флотилията ни посети инженер. Докараха го на борда на кораба на Харалд с малка лодка и както обикновено ме извикаха да превеждам. Когато мъжът се качи на кораба, ми се стори познат.

— Позволете да ви се представя. Името ми е Никифорус, спадам към военните техници, инженерите. Специалист по обсадите съм и, с ваше позволение, бих искал да разгледам възможността да построим плаваща обсадна кула.

— Какво се иска от нас? — попитах аз.

— Искам да проверя дали ще можем да привържем две или може би три от галерите ви в нещо като сал. Ще го използваме като основа за кула, която след това ще приближим по вода до крепостната стена.

Преведох молбата му на Харалд и той даде разрешението си. Инженерът извади восъчни таблици и се захвана с чертежите и изчисленията си. Сега се сетих на кого ми напомня.

— Случайно да познаваш Трдат, протомайстора?

Инженерът широко се усмихна и кимна.

— Откакто се помня. Падаме се първи братовчеди, учехме заедно. Той как да строи разни неща, аз как да ги събарям.

— Аз придружавах Трдат до Божи гроб.

— Значи ти си Торгилс. Трдат те наричаше „учения варварин“. Говори ми няколко пъти за теб. Много се радвам да се запознае. Ще поговорим пак, като свърша с изчисленията.

Най-накрая Никифорус пресметна, че ширината и стабилността на импровизирания сал няма да са достатъчни. Опасяваше се, че плаващата кула ще се прекатури.

— Жалко — каза той. — С удоволствие бих направил нещо ново по примера на великия сиракузки учител.

— Кой е той? — попитах.

— Архимед, великият инженер и техник, разбира се. Проектирал машини и устройства, с които да спаси Сиракуза от атаките на римляните. Кранове вдигали корабите им от морето и ги разбивали на парчета, на палубите им се спускали тежести и ги потапяли, имало дори огледала, които ги възпламенявали. Всичките му усилия отишли напразно, когато градът паднал. Архимед изгубил живота си, но остава герой за всеки, който изучава обсадните механизми и приложението на науката в укрепленията, нападението и защитата им.

— Нямах представа, че в работата ти има толкова много теория.

— Ако имаш време — предложи Никифорус, — ще ти покажа. Стига командирът ти да може да се лиши от теб за няколко дни, можеш да ме придружиш от другата страна на града и да видиш как действат военните инженери.

Харалд се съгласи да ме пусне и през следващите няколко дни имах привилегията да видя Никифорус в действие. Оказа се, че е проявил голяма скромност. Всъщност бе главен инженер и отговаряше за всички тежки съоръжения.

— Забележи как тези свредели са леко наклонени нагоре. Това подобрява крайния резултат — каза той, докато ми показваше съоръжение, подобно на много устойчива дървена барака на колела. Вътре имаше различни зъбци и макари, свързани с инструмент, какъвто корабните майстори използват да пробиват дупки, само че много по-голям. — Избутваш бараката до основата на крепостната стена. Покривът пази от камъните и другите неприятни неща, с които

могат да те замерят защитниците. Със свредела отваряш дупки в стената, които после запълваш с възпламеним материал и подпалваш. Можеш да накараш камъка да се напука, като залееш с нещо студено горещата скала — най-добре става с урина, ако пробиеш много дупки и съответно направиш достатъчно пукнатини, стената рано или късно ще се срути.

— Няма ли да бъде по-безопасно и просто да прокопаеш тунел под основите на стената? — попитах аз.

Никифорус кимна.

— Трдат беше прав. Трябвало е да станеш инженер. Да, ако техниците имахме мото, то щеше да е „Копай, слагай подпори и изгаряй“. Изкопаваш тунел под стената, слагаш дървени подпори, после преди да се изтеглиш, ги подпалваш и чакаш стената да се срути. Бедата е, че прокопаването на тунел отнема време, а често врагът прокопава други тунели, залага клопки на твоите копачи и ги убива като плъхове в капан.

— Затова ли предпочитате обсадните кули? Видях върха на една от кораба. И чух бойните тръби.

Никифорус поклати глава.

— Онова беше прах в очите. Точно тази кула е паянтова и е само за фасон. В началото на една обсада е добре да вдигнеш колкото се може по-голяма суматоха. Създай впечатлението, че разполагаш с много повече войници, прави фалшиви атаки и не позволявай на врага да си поеме въздух. Така ще обезсърчиш защитниците и по-важното, ще видиш как откликват на всяко фалшиво нападение, колко добре са организирани, кои са силните страни в защитата им и къде са пропуските.

След това ме отведе да видя истинската обсадна кула, която строеше. Вече беше масивна, а накрая, както обясни той, щяла да стане по-висока от крепостната стена и когато се спусне подвижния мост на горното ниво, да предостави нещо като платформа, по която ударните войски да се втурнат право към батареите.

— Точно работа за твоите варанги и секирите им — добави с усмивка, — но ми трябва още няколко седмици да я довърша. Както виждаш, досега сме положили само скелето. Предстои да инсталираме междинния под, където смятам да поставя отряд огнехвъргачи, а външната страна ще трябва да се облицова с пресни волски кожи.

Сарацините са прочути с контраатаките си и предполагам, че когато приближим стената, ще се опитат да подпалят кулата с пламтяща смола или масло. Проектирал съм система от тръби и канали, така че ако някоя част от кулата пламне мъжете, разположени на върха с ведра вода да могат да изгасят пламъците.

— Кулата няма ли да стане много тежка? — попитах аз.

— Да, това винаги е проблем — призна Никифорус. — Но с помощта на лостове и достатъчно хора ще трябва да можем бавно да я изтичаме напред. Основното ми притеснение е, че сарацините вече са подготвили терена така, че кулата да се преобърне, преди да стигне до стената.

Бяхме се изкачили по няколко строителни стълби и сега се крепяхме несигурно на най-високата носеща греда.

— Виждаш ли там? — посочи Никифорус. — Онзи гладък, равен подстъп към крепостната стена? Струва ми се идеалното място за кулата. Но имам подозрения. Твърде е примамливо. Мисля, че там защитата е заровила големи грънци. Почвата е достатъчно солидна да издържи пешаци и кавалерия, но ако над нея мине кулата, амфорите ще се строшат и пръстта ще хлътне. Кулата ще се наклони, преобърне и освен жертвите, ще изгубиш и седмици труд.

Но сарацините не изчакаха да се задейства капана им, ако такъв наистина имаше. Още докато с Никифорус стояхме на полупостроената кула, обявиха с тръба тревога. Един зорък часови бе забелязал, че бронзовите врати на Сиракуза се откrehват и пропускат група сиракузки конници. Бяха най-малко четирийсет. Сигурно се надяваха да хванат императорските войски неподготвени и почти успяха.

От тагмата се разнесоха още и все по-настойчиви призови от тръбите. Чухме под нас да се носят викове и заповеди, и към основата на кулата тичешком пристигна полк тежки пехотинци, менулатос, войници с дълги пики, създадени специално да отблъскват кавалерийска атака. Строица се край основата на кулата — вече беше ясно, че тя е целта на сарацините — и снижиха пики в защитна ограда.

Нападателяте водеше колоритен сарацин. Над ризницата си носеше наметало в зелено и бяло, над шлема си бе завързал шал в същите цветове и той сега се вееше след него. Конят му, дорест жребец, бе изпреварил останалите, които мъжът сега крещейки

окуражаваше да го последват. Дори дисциплинираните копиеносци се огънаха пред самочувствието му. Конникът се провря в една пролука между пиките и с ловък двоен замах на ятагана си съсече двама от мъжете ни, преди конят му грациозно да се извърти и да го отнесе назад.

Виждайки, че обсадната кула е вече защитена, конниците промениха посоката на атаката и се обърнаха към пехотните линии, където от палатките си излизаха леко въоръжените войници и надяваха в движение корсетите-брони и шлемове. Сарацините успяха да се промушат между жертвите си и да съсекат десетина мъже, преди да обърнат и започнат да се изтеглят обратно към крепостните врати.

Набегът им стана много бързо и императорската кавалерия нямаше време да отвърне на удара. С изключение на един човек. Когато сарацините вече се канеха да се приберат през портата, от линиите на тагмата излезе самотен ездач. Носеше ризница и шлем и яздеше обикновен кон, който дори в галоп никога не би настигнал оттеглящите се сарацини. Мъжът изкрещя предизвикателно и облеченият в зелено ездач сигурно го чу, защото тъкмо когато се готвеше да влезе в крепостта, погледна през рамо и обърна жребеца си и зачака, неподвижен, с лице към дръзналия да го предизвика. Когато прецени, че разстоянието е подходящо, пришпори коня си и животното се понесе напред.

И конят, и ездачът бяха великолепни. В лявата си ръка сарацинът носеше малък кръгъл щит, в дясната държеше ятагана. Твърде горд да използва юзди, направлявайки коня с колене, той се втурна право срещу врага си. В последния миг се наведе над седлото и леко изви тяло на една страна. Жребецът съответно промени скорост и се стрелна край другото животно; конят се стресна, спря на място и едва не събори конника си. В същия миг сарацинът замахна с ятагана по врага. Само по една случайност ударът бе отблъснат от продълговатия щит на опонента му.

Със закъснение видях, че предизвикалият сарацина е един от франкските наемници. Изглеждаше тромав и неугледен на коня си; оръжието му бе дълъг железен меч, вместо тежкия боздуган, който би следвало да носи един императорски кавалерист. Сарацинът едва профуча край него и жребецът му вече се бе обърнал и галопираше покрай франка, този път от другата му страна. Ятаганът отново

проблесна във въздуха и франкът успя само да вдигне меч и отбие удара.

По крепостните стени на сарацините бяха наизлезли наблюдатели, които крещяха окуражаващо, долу тагмата чакаха неизбежния изход на сблъсъка. Сарацинът се опияняваше от публиката. Играеше с франкския конник, втурваше се в галоп насреща му, завиваше, нанасяше заблуждаващи удари, обръщаше и отново връхлиташе в галоп. Тромавият франк вече дори не се опитваше да маневрира, само опъваше юздите и извъръщаше коня така, че да посрещне следващата атака.

Накрая сарацинът като че ли се насити на забавлението, описа широк кръг покрай жертвата си и с триумфален вик се нахвърли върху ѝ с готов за удар ятаган. Тогава франкът рязко се наведе над коня си. Ятаганът профуча през нищото и в този миг франкът, почти легнал на коня, замахна с тежкия меч. Беше грозен, лишен от красота удар, тромав мах, за който бе нужна огромна сила в мишците. Дългото острие профуча над ушите на галопиращия жребец, порази ездача в корема и почти го посече на две. Зеленото наметало се уви около острието, сарацинът се преви напред и силата на удара го изхвърли от седлото. Трупът му застина на земята. Шлемът със зелено-белия шал се претърколи по бойното поле.

За миг се възцари тишина от изумените сарацини, след това от императорските редици се надигна чутовен вик. Жребецът, озадачен от внезапното изчезване на ездача си, спря, върна се при трупа, подуши го, после в кротък тръс се върна при портата, която отвори, за да пропуснат животното. Франкът, без нито дума или жест, тромаво зае мястото си в тагмата.

Подвигът му спечели името Железния юмрук, Фер дю Бра. Врагът му, научихме във впоследствие, бил каид или сиракузки благородник. Смъртта му силно подкопа морала на защитниците на града. Цялата гръцка армия пък започна да се отнася с още по-голямо уважение към плещестите, мълчаливи нормански наемници.

ГЛАВА ШЕСТА

Войските на Маниакес нямаха много време за празнуване. Застигна ни вест, че сарацините се събират във вътрешността на острова, за да тръгнат към Сиракуза и разтурят обсадата. Новата армия се командвала от друг емир. Абдала, един от владетелите на Кейруан на либийския бряг, беше довел през Велико море няколко хиляди изпитани войници. Продължаваха да пристигат подкрепления и според шпионите ни силите му скоро щяха да се увеличат с още двайсет хиляди мъже.

Маниакес реагира с присъщата си решителност. Нареди на тагмата да се приготви за поход, но да не разтуря лагера. Всяка част трябваше да остави няколко мъже, които да създават илюзията, че обсадата продължава. Трябваше да се набиват колкото се може на очи, да поддържат огньовете и поставят часови. В същото това време инженерите и частите с тежките съоръжения трябваше да обезкуражат новите атаки от града, като го обсипват с постоянен огън, а франкските наемници щяха да останат за всеки случай. Флота ни остана почти без мъже. Един екипаж, прехвърлящ се от кораб на кораб, щеше да създава илюзията, че всичко е нормално. Харалд възложи командването на тази част на Халдор, след което с около двеста варанги се присъедини към ударния екип, който сам Маниакес под прикритието на нощта поведе към вътрешността на острова.

Едноседмичен преход през сух, прашен терен ни отведе от западната страна на планина. Подземните ѝ огънове ми напомниха за дните в Исландия, където разгневените богове също караха скалите да потекат. Тук емирът бе изградил и укрепил лагера си. Трябваше да го бяха предупредили за приближаването ни, защото когато тагмата пристигна, сарацините вече се бяха изтеглили зад укрепленията.

Абдала бе избрал добре позициите си. От двете страни зад лагера му започваше насечен терен, неподходящ за пряка атака. Отпред откритата площ свършваше до малък поток, достатъчно плитък да бъде прекосен пеша. От другата страна имаше ниско било, на което

Маниакес изгради щаба си, обърнат пряко към сарацините. Оттук и наблюдавах как военният гений на Маниакес обърна очевидното предимство на Абдала срещу му.

Никифорус ми обясни какво става. Бях озадачен да видя инженера, защото неговите съоръжения бяха твърде тежки да ги влачим с нас. Когато му споменах нещо в този дух, Никифорус се ухили и каза жизнерадостно:

— Ще се оправим някак на място.

Чакайки до командния пост на Маниакес, видях инженера приведен над една маса и отидох да видя какво прави. Върху мека глина беше изготвил макет на лагера на Абдала и околния терен.

— Здравей, Торгилс. Както виждаш, невинаги събарям. Мога и да строя, обикновено обаче в умален мащаб. Ето тук стратегът ще разгърне битката си.

— С Трдат сте съвсем еднакви — му казах. — В Светите земи Трдат отдели повече време на модела на Златния купол, отколкото на самата джамия.

— Не, не, говоря съвсем сериозно. Победата на бойното поле често зависи от наблюденията и синхрона, особено ако врагът има добрината да се окопае и ни позволи да поемем инициативата. Виждаш ли тези малки цветни пулове? Това е тагмата. Сивите са леката пехота, оранжевите — стрелците, жълтите — тежката пехота, а червените са катафрактос, бронираната конница. Забележи, че съм поставил половината червени пулове по склона зад билото, скрити от сарацинските съгледвачи. После, когато науча повече за сарацинските части, ще добавя пионки и за тях.

— Как ще стане това? Сарацините са скрити зад крепостта.

— Не за дълго — намигна ми Никифорус. — Това е само дървена палисада, а не висока крепостна стена. Погледни зад теб.

Обърнах се и видях зад мен от земята да се издига странно съоръжение. Приличаше на мачта на кораб, само дето бе много, много по-висока. Крепяха я сложна мрежа от въжета и побити под ъгъл пръти.

— Малко е неугледна — призна Никифорус. — Виждат се сглобките, но ще свърши работа. Представи си, че това е гигантска въдица, с която ще „ловим“ информация.

— Как се казва?

— Пилон за шпиониране. И това е само долната му част. После с обтегнати въжета от усукан конски косъм ще закрепим и горната. На върха ще има макара, с която ще изтегляме нашия наблюдател. Няма да изберем най-тежкия войник, разбира се. Той трябва да познава сигналите и след като добре огледа сарацинския лагер, да ни подаде информацията. Съгледвачите ни вече доложиха, че Абдала очаква фронтална атака. Мъжете му са осеяли земята пред главната порта с пики, с които възнамеряват да осакатят конницата ни. Знаят, че главното ни оръжие е катафрактос.

През следващите четири дни чакахме пред сарацинския лагер, а Никифорус и хората му добавяха цветни пионки към пясъчната дъска според информацията, получена от съгледвачите. При всяко ново попълнение Маниакес и офицерите му идваха да преразгледат тактиката си. Местеха пионките, обсъждаха възможните маневри и изслушваха докладите на съгледвачите. Два пъти дневно офицерите от тагмата биваха запознавани с последните оценки на силата на врага. Гледах ги скупчени край масата и скоро започнах да ги разпознавам. Пехотинците носеха дълги до коленете плетени памучни жакети и железни предпазители на глезените, кавалеристите се обличаха в плетени ризници или жакет, който наричаха торакс, от пришити железни плочки. Рангът им сочеше златната, сребърната или медната гривна на рамото. Императорските войски се наемаха от десетина различни страни и говореха на почти толкова езика, но всички бяха минали едра и съща школовка. Внимателно наблюдавах пионките и беше ясно, че всеки офицер знае какво точно се очаква от него. Дадох си сметка колко хаотични и недисциплинирани изглеждат нашите викинги в сравнение с императорските войски и разбрах защо на Харалд бе присъдено място, където да е под око на генерала.

Абдала ни призова на бой на петия ден. Може би смяташе, че численото му превъзходство ще си каже думата или разчиташе на разпръснатите из бойното поле железни колове. Не знаеше, че под прикритието на нощта съгледвачите ни ги обираха и че половината от тежката кавалерия на Маниакес поначало бе останала скрита зад хълма, където налбантите укрепиха подковите на всички коне с метални плочи. Емирът не се ползваше и с предимството на изненадата. Часове преди сарацинската войска да се появи от крепостта, нашият съгледвач на пилоната сигнализира тревога и

императорската лека кавалерия се разположи така, че да попречи на сарацините да оформят редиците си.

Застанал до щаба на Маниакес в очакване на заповеди към Харалд и варангите, наблюдавах как „скорпионите“, както ги наричаше Никифорус, започнаха да мятат по противниковите редици малки скали и железни стрели. „Скорпионите“ представляваха подвижна артилерия — монтирани на триножници далекобойни лъкове. Между залповете леката кавалерия разгръщаше нападение след нападение. Нарочно галопираха напред, докато влязат в обсег, после пускаха първа и втора вълна стрели. След това се връщаха, при което ездачите ловко се обръщаха в седлата и пускаха трети залп стрели.

— Армията ни научи тази техника преди поколения, на източната граница, срещу персите. Така се утроява ударната сила — коментира Никифорус.

Приличаше ми повече на учение, колкото на сериозна битка, но всеки посипал се дъжд стрели поразяваше войници в сарацинските редици, а виждах и създалият се сред тях хаос.

— Ако гледаш внимателно — добави Никифорус, — ще забележиш, че една трета от леката конница се хвърля срещу врага, една трета подготвя следващата атака и една трета се прегрупира, прибира ранените или почива.

На петдесет крачки зад всяка команда яздеха по осем мъже въоръжени с къси мечове. Видеха ли да пада конник, някой от тях се понасяше в галоп към поваления, хващаше го за рамото и поставяше крака му в третото стреме, което висеше зад седлото. С едно плавно движение вдигаха от земята сваления кавалерист и двамата мъже се изтегляха в тила, където на сваления се даваше нов кон. Изчислих, че на всеки пет коня, повалени от сарацинските стрели, четирима ездаци се завръщат в боя, докато пак дойде ред на частта им да нападне. Изключение, разбира се, правеха ранените. Но и те не биваха изоставяни. Отнасяха ги към мястото, където медицинските екипи бяха сформирали полевата си болница, зад билото, скрита от очите на врага.

През цялото това време Маниакес внимателно наблюдаваше сблъсъка от позицията си на билото. Тагмата се бе разтегнала по протежението на хълма, с лице към малката долина и силите на Абдала. Сарацините още се лутаха, дезорганизирани от атаките на

кавалерията ни. От портите на крепостта излизаха нови и нови войски, изпълваха пространството пред палисадата, докато станаха толкова гъсто разположени, че не можеха да предприемат кой знае какво. Повечето бяха пешаци; Абдала явно не бе успял да прехвърли конници от Северна Африка. Приличаха на селяни — въоръжени само с малки мечове и щитове и кожени шапки вместо шлемове. Видях как сарацинските командири се опитват да строят хората си. Междувременно тагмата стоеше спокойно, част по част, без да помръдва. Командирите следяха сигналните флагчета за заповедите на Маниакес. Нямах представа за плана на битката. Преброих превъзхождащите ни по брой сарацински войски и се зачудих какво ли е намислил Маниакес.

Така и не открих, защото се намесиха боговете. Споменах, че се движехме през суха и прашна местност, спечена от лятното слънце. Почвата беше почти пясъчлива. Докато чакахме заповедите на Маниакес, усетих лек полъх, който вдигна облаче прах в краката ми. Погледнах назад и видях, че се задава буря, спускаше се по далечните склонове на огнедишащата планина и посичаше сухата местност. Предшестваше я облак ситен прах. Маниакес трябва също да го видя и се обърна към един от офицерите си, той драска нещо на восъчна таблица и я подаде на един конник, който пропусна назад, към скритата тежка кавалерия. Миг по-късно подаващите сигнали размахаха флагчета и изпратиха заповеди към линията пехотинци. Две части от тежката пехота, досега обърнати с лице към центъра на вражеските позиции, се преместиха пет-десет крачки назад, ясно разграничавайки се от тях.

Обърнах се пак към сарацините и видях, че от лагера им сега е излязъл самият Абдала. Над една група, предполагам офицери, се развяваха лъскави зелено-жълти знамена. Намираха се точно срещу пътеката, опразнена от пехотата ни.

Вятърът подхвана косата на тила ми. Чух рязкото изплющяване на покривалото на командната палатка. Покрай мен се носеха малки клонки и сухи листа. Вятърът довя в ушите ми странен звук — металическото потракване на копитата на катафрактата по хълма зад нас, все още скрити от врага, но отправили се право към пътеката към сърцето на армията на Абдала.

Бурята ни връхлетя секунди по-късно. По яката ми барабаняха песъчинки, идващият откъм гърба ми вятър притискаше легинсите към бедрата ми. Врагът се скри от поглед. Прозвуча рог, после втори и трети. През мрака вдясно от мен различни силуетите на подминаващите ме плътно един до друг конници от тежката кавалерия.

После също така внезапно облакът прах се раздигна и небето се проясни. Пред мен, от другата страна на долината, сарацините бяха все още полузаслепени от завихрилия се пясък; много се бяха извърнали, за да предпазят очите си или стояха със склонени глави и вдигнати пред лицата ръце. Тези с тюрбани ги бяха увили около устите и очите си. Всички бяха чули обявеният атаката троен призив на тръбите и сега надигайки глави, видяха как катафракът се спуска по хълма като пясъчните демони, от които толкова се страхуваха.

Катафракът бе скритият коз на тагмата. Бяха уникална кавалерийска част, специално подбрана и внимателно обучена, представляваха съвършеното шоково оръжие на императорската армия. На дворцовите подразделения може да се разчита да прояви изключителна храброст, но те са пешаци и сравнително тромави на бойното поле. Само тежката кавалерия може бързо да бъде насочена, с унищожителен ефект, срещу редиците на врага. Маниакес правеше точно това, пренебрегвайки учебниците, които съветваха главнокомандващия да прибегва до катафракта само много предпазливо. Маниакес бе видял своя шанс и изпрати кавалерията сравнително рано в боя.

По онова време катафракът се състоеше, според Никифорус, от петстотин войници, триста за тежката кавалерия, останалите стрелци. Яздеха в сбита клинообразна формация, конниците от външната страна, пазещи стрелците, които запращаха унищожителен дъжд стрели пред себе си. Конете бяха твърде тежко натоварени да галопират и се движеха в бавен тръс. От всеки висеше дълго, подплатено одеяло, което прикриваше хълбоците и краката на животното. През муцуните им бяха привързани стоманени плочи, пред гърдите висяха плетени ризници. Конниците бяха също така добре защитени. Носеха стоманени шлемове и тежки ризници. Ръцете и мишниците им бяха покрити със солидни ръкавици, на краката си носеха легинси от железни брънки и дълги до земята кожени престилки. Копията, които носеха в Константинопол, бяха само

парадни. Сега бяха със запазеното оръжие на катафракта: тежък боздуган, четири стъпки дълъг, железен и с шестостенна глава, идеалният инструмент да разгромиш всеки враг.

Катафрактът раздели сарацинските сили с лекотата, с която касапин разсича на две пиле. Слязоха по хълма, прецапаха плиткия поток и се впиха във вражеските редици. Видях как войниците от предните редици замахваха с боздуганите си така, сякаш удряха по наковални. Острието на стрелата се забиваше все по-дълбоко сред безредната вражеска маса. Сарацините, които не попаднаха под дъжда от удари, бяха изтикани от бронираните коне. Много се подхлъзнаха и биваха смачкани от копитата. Един полк дисциплинирани копиеносци може би щеше да спре атаката на катафракта, но сарацините не разполагаха с такава единица, а пешаците им бяха твърде леко въоръжени. Единственият реален отпор дойде от сарацинската кавалерия, която пазеше емира. Последва хаотичен сблъсък. Конниците отбиваха с мечове и копия неумолимия ход на въоръжените с боздугани ударни войски. Но катафрактът вече бе набрал инерция. Впи се дълбоко в позициите на сарацините, а аз видях как скупчените около емира бойни знамена клюмнаха.

Маниакес също го видя. Изръмжа команда и последваха сигнали за всеобщо настъпление. Забиха барабани, из долината отекна цимбал. Забелязах вдясно от мен да вдигат бойните знамена на четирите дворцови части. Зад тях за кураж на мъжете вдигнаха икони на Белия Христос и светците му. Под постоянния вой на цимбалите цялата армия на Маниакес, около седем хиляди души, се спусна по склона към дезорганизираните и лишени от командване сарацини, които разтуриха редици и побягнаха. След секунди битката се превърна в клане. Един гръцки офицер ми изкрещя да кажа на Харалд да се включи в боя. Варангите обаче нямаха нужда от преводач. С викове тичаха надолу по хълма. Канех се да се присъединя към тях, когато Никифорус ме хвана за рамото и спокойно посъветва:

— Стой назад. Мястото ти е тук, в случай че ситуацията се промени.

Погледнах към Маниакес. Внимателно наблюдаваше хаоса и за моя изненада, по лицето му нямаше задоволство. Като че ли мислеше не за току-що спечелената битка, а за това, което ще последва.

Четири часа по-късно изтощените офицери се изкачиха по хълма, за да доложат за пълната победа. Армията на емира пред палисадата бе разгромена. Повечето сарацини бяха захвърлили оръжията и избягали в храстите. Останалите бяха или мъртви, или плахо клечаха, знаейки, че скоро ще бъдат продадени в робство. Тагмата бе изгубила по-малко от сто мъже, четири пъти по толкова бяха ранени. И все пак Маниакес се мръщеше на офицерите си.

— Къде е емирът? — попита хапливо. — Задължението на катафракта е да обезглави врага, като убие или залови предводителя му. Иначе победата не струва. Сарацините ще се прегрупират и ще бъдем изправени пред нова битка.

Маниакес рязко се извърна и застана с лице към мен. Потреперих пред гнева му.

— Ти там, кажи на северните си приятели, че дойде времето заслужат парите си. Искam веднага щом се върнем в Сиракуза всичките ни галери да излязат и блокират бреговете. Не трябва да позволяваме на Абдала да избяга в Либия.

Обърна се към офицерите си.

— Дворцовите части и катафракът се връщат в Сиракуза. Леката пехота и кавалерията ще преследват емира. Открийте го. Все трябва да е някъде. Искam да свършим с това веднъж завинаги.

Зад себе си чух някой да мърмори на нордически:

— Ами плячката ни?

Маниакес трябва да чу и отгатна смисъла на забележката, защото ледено се втрени през рамото ми във викинга и каза:

— Плячката, обрана от мъртъвците или открита във вражеския лагер, да се отнесе на интендантите. Те ще я оценят и разпределят, когато тагмата се върне в Сиракуза.

Сиракуза разбра за победата ни много по-рано преди тагмата да достигне крепостните стени. Лишени от надеждата за помощ от Абдала, жителите отвориха портите на града. Гърците ни посрещнаха в екстаз, сарацините — примирено.

Викингите на Харалд естествено искаха да разберат каква награда ще получат след битката при Трайна. Решихме да забавим заминаването си за бреговия патрул, докато интендантите на Маниакес приключат със сметките. Накрая всеки от воините на Харалд получи по трийсет нумизми бонус, повече от заплатата за три години. Някои

неща обаче бяха запазени за офицерите, което доведе до открит спор между Маниакес и Ерве, предводителя на франките. Предмет на спора им стана жребецът, носил зрелищно убийтия от Железния юмрук благородник. Беше превъзходен представител на породата, с която се славеха сарацините. Когато един коняр го изведе и показа на Маниакес, в събралата се тълпа нямаше човек, който да не пожелае да притежава животното.

Без много да му мисли Ерве, който говореше малко гръцки, се осмели да каже:

— Автократ, кон трябва даде на Железен юмрук за победа над сарацин.

Маниакес прие забележката като обида и посегателство над абсолютната му власт.

— Не — каза рязко той. — Този кон отива в моята конюшня.

Ерве, не забелязвайки грешката си, настоя:

— Това несправедливо. Железен юмрук победил враг честно и по обичай трябва получи оръжието и негов кон.

Маниакес го изгледа убийствено и се намръщи. Двамата стояха един срещу друг на градския площад. С Маниакес имаше няколко гръцки офицери, Ерве бе обграден от петима от наемниците си.

— Конят е мой — повтори Маниакес. От яд сега ръмжеше.

Ерве отвори уста и в този миг Маниакес направи крачка напред и зашлеви наемника през лицето. Както казах, Маниакес беше огромен мъж; ударът събори иначе високия и силен Ерве, и разцепи устната му. Ерве понечи да стане, но гръцкият генерал го изрита и отново запрати на земята. Маниакес дишаше тежко и побеснял от яд гледаше как униженият наемник бавно се изправя с помощта на двама притичали се франки. Офицерите на Маниакес стояха като вкаменени, ужасени от беса на командира си. Спомних си предупреждението на гръцкия офицер в Константинопол, че новият главнокомандващ изисква пълно подчинение, особено от „северните варвари“.

Никой не каза нищо, конярят и жребецът чакаха. В този изпълнен с напрежение момент се намеси един от мъжете на Ерве, самият Железен юмрук. Отдели се от групата зяпачи и приближи коня, като пътем нахлузи на дясната ръка тежката си метална ръкавица. Наемникът приближи животното и започна да гали изящната глава и врат, да потупва хълбоците и гали ушите му. Това явно достави

удоволствие на жребеца, който обърна глава да подуши мъжа. Железният юмрук мина пред коня, скри лявата си ръка зад гърба и изщрака с пръсти. Жребецът надигна глава, наостри уши и се огледа въпросително, чудейки се откъде иде звукът. Железният юмрук надигна дясната ръка с ръкавицата и нанесе страхотен удар, право между очите на жребеца. Коленете на коня се огънаха и той се строполи, на място. Железният юмрук спокойно обърна и се върна при другарите си.

На следващия ден Ерве и цялата му група наемници напуснаха Сиракуза и се върнаха в Италия, отказвайки да служат повече под командването на Маниакес.

* * *

— Какъв удар има тоя! — коментира Халдор. — Гръцкият генерал ще съжалява, че настъпи франките.

Излизахме на патрул от пристанището. Основна тема за разговори се явяваше краят на жребеца.

— Маниакес е в лошо настроение, откакто Абдала му избяга. Съмнявам се да хванем емира. Имаше предостатъчно време да избяга в Либия. Все пак докато патрулираме, може и да успеем да направим няколко набега на брега и да плячкосаме нещичко.

Викингският инстинкт на Халдор щеше да бъде възнаграден далеч отвъд очакванията му. От петте галери във флотилията Харалд изпрати две да обикалят Палермо, в случай че емирът е още там. Други две патрулираха крайбрежието срещу Либия, най-вероятният път за бягство на емира. Петата, личната галера на Харалд, имаше потговорна задача. Щяхме да претърсваме югоизточното крайбрежие за следи от сарацински плавателни съдове.

В продължение на почти седмица бавно напредвахме край скалистия бряг, оглеждахме заливчетата и разпитвахме рибари, без да открием нищо подозрително. Като че ли с разгрома на емира Сицилия отново се бе укротила и населението се бе върнало към обичайните си занимания. На около половината на крайбрежната ивица стигнахме до дълъг пясъчен плаж, обграден с покрити с ниска трева дюни. Брегът досега бе основно скали и рифове и това само по себе си бе

необичайно. Питам гръцкия рибар, който ни служеше за лоцман, дали брегът се използва за акостиране. Мъжът поклати глава. Най-близкото селище било дълбоко във вътрешността, а уловът бил слаб и рибарите рядко идвали насам. Преведох отговора на Харалд и хищният инстинкт на норвежеца мигновено се пробуди.

— Обърни към брега — заповяда на кормчията Харалд. — Заслужава си да огледаме отблизо.

Внимателно качихме носа на галерата на сушата и десетина от нас скочихме на брега. Чувахе се само лекото плискане на вълните. Тръгнахме, присвили очи срещу бляска на белия пясък.

— Вие четиримата — нареди Харалд на мъжете до него, — огледайте там, до онези ниски храсти. Останалите да дойдат с мен.

Пое към дюните. Последвах го, мъчейки се да не изоставам в сипкавия пясък. Бяхме изминали може би петдесетина крачки, когато пред нас внезапно изскочиха четирима сарацини. Бяха клекнали зад дюните и сега хукнаха към вътрешността, толкова бързо, че виждах петите на босите им крака. Напомниха ми зайците, които чакат до последния момент, преди ловецът да ги настъпи, после панически хукват. Сарацините бяха също толкова бързи. Нямахме никакви шансове да ги настигнем. Спряхме и ги загледахме как изчезват в далечината. Когато излязоха от обсега и на най-амбициозния стрелец, един от бегълците спря, извърна се и ни загледа.

Харалд присви очи към далечната фигура.

— На какво ти напомня това, Торгилс? — попита.

— Господарю? Тъкмо си мислех, че са бързи като зайци.

— По-скоро гнездящи птици. Какво правят те?

Веднага разбрах.

— Изоставят гнездото и хукват колкото сили имат, за да отвлекат вниманието на ловеца.

— Значи остава да потърсим гнездото.

Нямаше да го открием, ако не бяхме видели очите на момчето. Бяха го заровили в пясъка под сянката на един храст. Единствената открита част бе лицето и дори то бе покрито с парче памучен плат, който обаче се бе смъкнал при дишането му. Докато минавах оттам, мярнах да проблясва око. Бързо махнах на Харалд, който претърсваше храстите на няколко крачки от мен.

Харалд се пресегна, разчисти пясъка и измъкна детето от скривалището му.

Момчето беше най-много на пет-шест години, слабо, с твърде светла за сарацин кожа и фини черти. Трепереше от ужас.

— В името на вси светии! — възкликна гръцкият рибар, дошъл да види какво сме открили. — Това е синът на Абдала.

— Сигурен ли си? — попитах аз.

— Яздеше коня на баща си в деня, в който той дойде в селото ни. Абдала го вдигна, за да го покаже на хората и го обяви за бъдещия владетел. Няма как да греша. А и погледнете дрехите му. Не е селянче.

Преведох на Харалд. Норвежецът с лекота подхвана момчето и го вдигна над главата си, после се извърна към далечния наблюдател и му показва плячката си. След кратко колебание сарацинът тръгна към нас.

— Аз съм учителят му — каза на добър гръцки, с насечения акцент на сарацините. Беше възрастен, слаб, със сива брада и определено силно притеснен. — Не му причинявайте зло, умолявам ви.

— Къде е Абдала? — попита Харалд.

— Не знам — нещастно отговори мъжът. — Казаха ми само да доведа момчето тук и да чакам да ни приберат. Когато се появи корабът, първо реших, че е нашият. Осъзнах грешката си, но вече беше твърде късно за бягство, затова опитахме да скрием момчето с надеждата, че ще си тръгнете.

— Торгилс, искам да поговорим насаме — каза Харалд. — Халдор, поemi момчето.

Отведе ме няколко крачки встрани и директно пита:

— Колко струва това момче?

Чудех се какво да отговоря.

— Хайде, мисли! — гневно допълни Харалд. — Абдала не може да е далеч и ще получи посланието ни. Колко струва момчето?

— Н-не знам, господарю. — Заекнах, стреснат от възбуждения му тон.

— Какво каза за златния купол в Божи гроб? Че сарацините са готови да платят за скъпите им неща.

— Онова беше храм.

— А един син и наследник не е ли също толкова скъп за баща си? Нямаме време за губене, Торгилс. Колко беше отделил халифът за

позлатяването на кубето?

— Според водача ни, сто хиляди динара.

— Точно. Кажи на учителя, че ако емирът плати сто хиляди динари, ще види пак сина си, невредим. Ако ли не, ще предам момчето на Маниакес.

— Но как ще събере тази сума емирът? Нали е беглец.

— Никога не съм чувал за владетел, който при бягство да не вземе и хазната си. Можеш да добавиш и второ послание. Ако ни плати стотте хиляди, емирът не само ще получи сина си, но и моята флотилия няма да попречи на бягството му в Либия.

Предполагам, че трябваше да се отвратя от двуличието на Харалд, но прекараните в Константинопол години ме бяха закалили. Всеки викинг от хората на Харалд определено щеше да очаква предводителят им да определи откуп за момчето и нямаше да пожелае да дели сумата, ако Харалд успее да го уреди. И все пак още докато говореше, наглата измяна ме накара да призная пред самия себе си, че никога не съм бил верен на двореца в Константинопол, само на моите хора. Дори не се поколебах на кого служа, на Харалд или на василевса.

— Ще видя какво ще успея да уредя, господарю — казах, спомняйки си колко практично подхождаше към парите Пелагея. Тя определено щеше да ме посъветва да извлека каквото мога от неочакваната находка.

— Добре, Торгилс, направи го. И по-бързо. Ако искаме да успеем, трябва да побързаме. Три дни най-много.

Учителят леко се намръщи, когато споменах огромната сума, но като добър парламентър избегна пазарлъците.

— И как ще стане предаването на такава голяма сума, като при това се гарантира и безопасността на момчето? — попита гъркът. Очите му нервно проблясваха към Халдор, който продължаваше да стиска момчето.

— За последното ще трябва да ни се довериш — казах аз. — В наш интерес е да е добре. Момчето не е наш враг, а същото важи и за баща му, стига да приеме предложението ни. Ще задържим детето на кораба, докато бъде платен откупът.

— А самото плащане? Толкова много злато завърта главата и те подтиква към алчност.

Не отговорих. Никога не бях организиран плащане на откуп не знаех как се прави така, че интересите и на двете страни да бъдат защитени. После, може би с помощта на Один, се сетих за времето, което прекарах при пермските ловци, които търгуваха с кожи. Не се доверявах на никого и оставяха стоката си на открито, пусто място, на което после купувачите оставяха предмети на съответната им стойност. Може и да успея да приготвя нещо подобно за целите на Харалд.

— Откупът трябва да бъде донесен на тази част от брега по пладне, след три дни, броено от днес — казах. — Корабът ни ще бъде достатъчно близо да видим как вашите мъже оставят златото на пясъка. После ще се отдръпнат на безопасно разстояние на дюните. На брега ще сме само аз и момчето, ще чакаме от другата страна. Така лично ще се убедите, че той е жив и здрав, но няма да ни приближавате. Ако го направите, галерата веднага ще дойде и ще прибере момчето. Аз ще отида да проверя откупа и ако всичко е както трябва, ще сигнализирам на галерата да дойде и прибере парите. В този момент вашите хора може да вземат момчето. Никоя страна няма да е толкова близко, че да прибере и откупа, и детето.

Старецът ме изгледа и тихо каза:

— На теб имам доверие, но не и на онзи висок пират, капитана ви. От теб зависи да го накараш да спазва правилата. В противен случай ще последва трагедия.

Когато сарацините потеглиха да предадат съобщението на емира, аз обясних реда на предаването на откупа на Харалд. Никога не съм го виждал така замислен. Обмисляше плана ми, дъвчейки мустак.

Накрая се намръщи.

— Торгилс — ми каза, — твърде дълго си живял сред тези хора. Започваш да ставаш подмолен като тях. Разбира се, ако нещо се обърка, ти ще си на брега, не ние.

— Мисля, че всичко ще мине добре — уверих го с убеденост, каквато не изпитвах. — Въпреки че откъде емирът ще намери толкова много пари, е друг въпрос.

Предаването на откупа стана точно както се надявах, с изключение на едно. Ако го бях предвидил навреме, може би изобщо щях да се откажа от плана.

Малко преди пладне на третия ден дюните приближи колона от петнайсет мулета. Седях на другия край на брега със сарацинското

момче, което още в шок, не продума през цялото време, докато беше с нас. При вида на мулетата трябва да разбра, какво се готви, защото лицето му се озари от надежда. Ако бях проявил повече разум, сигурно щях да завържа ръцете и краката му, за да не побегне, докато аз огледам панерите, проснати на пясъка от мулетарите, но не ми даде сърце да го направя. Вместо това, когато се изправи и помахна на учителя си, само му махнах да седне и чака кротко, и то ми се подчини. Тогава прекосих пясъка до купчината панери, развързах един и вдигнах капака. В живота си не бях виждал толкова злато. Определено не докато работех за кралския монетен майстор, защото той сечеше сребърни монети. Не и когато василевсът хвърляше милостиня на придворните си в залата за аудиенции. Едва повярвах на очите си. За моя изненада целият откуп бе в монети, предимно динари, но и нумизми от императорския монетен двор. Не видях дори един златен предмет като огърлица или гривна, стойността на които трябваше да се определя допълнително.

Нямах представа как изглеждат сто хиляди динара и нямаше време да броя. Само се обърнах и махнах на момчето, че е свободно. За последно го видях да търчи през дюните към хората на баща си.

— Торгилс, ти си гений — възкликна Харалд, когато слезе на брега, отвори един от панерите и извади шепя монети. Не го бях виждал толкова доволен. Обикновено безмилостното му изражение бе заменено с пълна наслада.

— Благодари на боговете — казах, улавяйки се за шанса си. — Те очевидно са благосклонни към теб.

— Да, боговете. Фрея трябва да е плакала с дни и нощи за това.

За миг не разбрах за какво точно говори. Толкова отдавна бях далеч от дома, че старата вяра започваше да избледнява в паметта ми. После си спомних, че богинята на богатството Фрея плакала със златни сълзи, когато изгубила съпруга си.

— Не се сети само за едно — каза Харалд. Предпазливият му тон отведнъж внесе хлад в разговора ни. — Гръцкият моряк, който разпозна момчето. Моите мъже ще си затварят устата за съкровището, защото и те ще получат дял от него. Гърците обаче не могат да си държат езика зад зъбите. Дори ако го наградим богато, той ще се похвали у дома и слухът може да стигне до Маниакес. Торгилс, внесох едно подобрение в плана ти. Гъркът е мъртъв.

ГЛАВА СЕДМА

Маниакес така и не научи истината. На влизане в пристанището на Сиракуза се разминахме с императорски дромон, поел на гребла към открито море. Пристигнал бил двацет и четири часа по-рано с подписана с пурпурно мастило заповед, която лишаваше Маниакес от командването. Дромонът отвеждаше бившия автократ към Константинопол и василевса и брат му Йоан. Маниакес беше направил грешката да обвини зет им Стефан, командир на императорската флота, че е позволил на емира да избяга по море. Укорът бил отправен публично, Маниакес пак изтървал нервите си, разкрещял се на Стефан, че е непотребен женчо и го заудрял по главата с камшик. Стефан реагира като заклет дворцов политикан: тайно изпратил на Орфанотропа вест, че Маниакес се е главозамаял от военните успехи и крои планове за трона. Йоан бе готов на всичко да задържи семейството си на власт и това бе достатъчно да възбуди враждебността му.

Едва повярвахме на късмета си. За бягството на емира обвиниха Стефан и беше малко вероятно нашата измяна да бъде разкрита; немилостта на Маниакес пък даде на Харалд извинение да обяви, че и той също се оттегля от сицилианската кампания. Веднага щом се събра, флотилията ни потегли към Константинопол; от там три от корабите продължиха към Понтийско море и Киев. В трюмовете им лежеше основната част от откупа на емира: екипажите им се връщаха у дома богати, както бяха мечтали. Заминаването им устройваше Харалд — по-малко мъже можеха да се изтърват за измяната. Останаха стотина мъже, според военния секретариат в Константинопол, недостатъчно за самостоятелна единица. И така за заслугите ни в сицилианска кампания бяхме преместени от извънкрепостните варанги директно към Императорската стража. За да е пълна иронията, Харалд бе отличен за служба на империята и повишен в чин спатарокандидатос, който му даваше право на церемонии да носи бяло

копринено наметало и украсен със скъпоценни камъни меч. Аз разбира се, се върнах в Стражата.

Пелагея не остана впечатлена от военната ми кариера. Открих я все така енергична и самоуверена, и жънеща все по-големи успехи. Сега участваше в производството и износа на зехтин, и държеше цяла верига пекарни и сергии за хляб. С новопридобитото богатство си бе купила чисто нова внушителна вила в приятен квартал откъм Галата, с изглед към протока и градина. Там я и открих, в приемната, потънала в сметки.

— Торгилс, връщаш се от Сицилия със загар и май нищо друго — каза, след като набързо ѝ нахвърлих подробности по участието си в кампанията. — Струваш ми се отслабнал, сдобил си се с няколко сиви косъма, но не и с повишение. За щастие аз инвестирах заплата ти вместо теб.

Реших, че ще е по-мъдро да не ѝ казвам, че ще получа дял от откупа на емира, нито че съм го оставил под надзора на Халдор на пиратския кораб.

— В двореца почти няма промени — продължи Пелагея. — Йоан продължава да управлява, а Михаил се занимава все по-малко с държавните дела. Станал е по-набожен от всякога. Двама заклинатели — и двамата шарлатани — успяха да го убедят, че преди да се ожени за императрица Зоя, е продал душата си на дявола и сега е наказан за това. Започвам да съжалявам горкия човек. Страданията му идват на талази. Болката направо го подлудява, а той само усложнява нещата, като се подлага и на унижения.

Другарите ми в стражата потвърдиха мрачните думи на Пелагея.

— Сега, за да пазиш пред покоите му се иска здрав стомах — ме предупреди командирът ми, все същият Халфдан. — Ще видиш болните нещастници, които водят в покоите му — бездомници, събрани от нощния патрул по улиците или инвалиди от болниците. Говори се, че Михаил пере дрехите им, почиства раните, дори поддавайки на своя Господ, целува язвите им. Настоява те да спят в леглото му, а за да умъртви тялото си, сам ляга на студения мраморен под с камък за възглавница. Една сутрин надникнах в спалнята му и до леглото видях миризлива купчина парцали. Приличаше на просяшка бърлога.

Не след дълго ме привикаха при Йоан Орфанотропа и както обикновено евнухът мина право на въпроса.

— Какво мислиш за Аралт сега? — попита властно. — След две години в компанията му, вярвам, че си заслужил доверието му.

— Мисля, че да, ваше величество — отговорих. Все така не се доверявах на Орфанотропа, но се осмелих да добавя: — Служи на василевса добре. Издигнаха го в спатарокандидатос.

— Знам, знам. Но управлението на империята лежи на две неща, почести и пари — сприхаво отговори Орфанотропа. — Твоят Аралт има почести, но не и пари, а ми казаха, че бил сребролюбец.

— Не знам нищо за това, ваше величество — казах уклончиво.

— Странно, че не се е оплаквал за делбата на плячката след Сиракуза, като онези франкски наемници, които вдигнаха такава врява. За един кон, струва ми се.

Започнах да се чудя дали мрежата шпиони на евнуха не е вездесъща. Внимавайки да не изрека отявлена лъжа, казах:

— Аралт като че ли остана доволен от своя дял от плячката.

Следващите думи на Орфанотропа сякаш ме накараха да пропадна в замръзнало езеро.

— Дочух, че са се водили сделки със златни кюлчета, за които не е било доложено на градския аркон. Един от сарафите прави необичайно големи печалби. Как се казваше... — престори се, че поглежда записките си. — Някой си аргиропратес на име Симеон. Отбелязано е, че върти сделки с варангите.

— Може да е кой да е от варангите, ваше височество — казах, опитвайки се да скрия паниката в гласа си. — Не е задължително да служи при Харалд.

— Страж — бавно и отчетливо каза евнухът, — ако нещо се мъти искам да знам.

* * *

Харадд живееше в собствена квартира, не в казармите на Стражата. След срещата с Йоан трябваше да положи неимоверни усилия да не отида право при него и го предупредя, че може да го

следят хората на Орфанотропа. Вместо това потърсих съвет от Пелагея.

Тя изобщо не ме окуражи.

— През последните няколко месеца Симеон започна да прекалява. Облича се по последна мода, носи скъпи бижута и всячески изтъква благополучието си.

— Не може ли да го убедим да не се набива толкова на очи? Ако продължава така, хората на Йоан рано или късно ще го приберат за разпит.

— Съмнявам се. Симеон е твърде влюбен в себе си.

— Не може ли Харалд да използва друг, по-дискретен сарафин, на който да повери плячката?

— Симеон е единственият, който ще поеме риска.

— Ами онези потайни мъже, които понякога се мотаят из Месата?

Пелагея изсумтя презрително.

— Не бих посъветвала Харалд да си има вземане-даване с тях. Нямаат разрешителни. Има голяма вероятност да избягат с поверените им скъпоценности или да ти ги платят във фалшиви монети. А и не могат да покрият сумите, които иска Харалд. Целият им капитал се събира в мръсните торби, които размъкват. Симеон поне има желязна маса. Тя е символ точно на това: метална повърхност, на която да удариш подозрителните монети и да видиш дали ще издрънчат на гнило. По-добре кажи на високия си приятел с кривите вежди да бъде много, много дискретен, когато носи на Симеон скъпоценности.

След завръщането в Хетайра всекидневието ми се върна към предишното си русло — обичайните учения и проверки на снаряжението, и наряди — една седмица в двореца, една в казармите. И разбира се, безкрайните паради. Намирах за крайно досадно час по час да марширувам от двореца до някоя голяма черква, да чакам във службата да свърши, да се връщам по същия маршрут и после да почиствам оръжието и да се готвя за следващата церемония, на другия ден.

Харалд успяваше да избегне повечето от затъпяващата рутина, защото той, Халдор и няколко мъже от непосредственото му обкръжение бяха зачислени да помагат на ексакторите, бирниците. Как се погаждаше с тях Харалд никога няма да науча, но по-късно си дадох

сметка, че и това е било част от плана му. Нищо необичайно нямаше в това група стражи да придружава ексакторите, дори беше необходимо. Местните жители естествено не горяха от желание да плащат данъци, затова и ексакторите се движеха с въоръжен ескорт. Малко неща бяха в състояние да стреснат един селянин повече от заплашителната гледка на варварите чужденци, готови да изравнят със земята имота му, ако той не плати дължимото на императора. Пристигането на отряд варанги обикновено бе достатъчно да ги накара да развържат кесиите. Харалд с кръвожадния си вид трябва да бе особено страшен, а и не би се поколебал да прибегне до сила, което може да бе и причината да го натоварят със задачата.

Така Харалд изтърва странното събитие, което изненада дори иначе информираната Пелагея; вестта, че василевсът и императрица Зоя ще имат син. Физически това, естествено, бе невъзможно. Макар и суетна като винаги, Зоя вече беше поне на шейсет, а Михаил бе твърде болен. Очевидно ставаше дума за осиновяване. Това, което изненада всички, бе избраникът им, прост командир от Дворцовата стража, чисто синекурна длъжност, за която се искаше само да носиш лъскави униформи по дворцовите церемонии. Казваше се Михаил, като императора, баща му беше същият Стефан, който нагласи Маниакес да бъде отзован безславно, майка му се падаше сестра на василевса. Щеше да получи титлата цезар или наследник на императорския престол. Изборът, разбира се, бе направен от Йоан Евнуха. Орфанотропа знаеше, че василевсът може да умре всеки момент и бе твърдо решил властта да остане семейството.

Церемонията по осиновяването бе още по-гротескна от брака на младия василевс със Зоя. Този път ритуалът се състоя в черквата в двореца Блакерна; кулминацията настъпи, когато новият цезар символично седна в скута на застаряващата Зоя, за да бъде обявен пред събралите се официални лица и висши служители за неин „син“.

Няколко дни по-късно подминах на двора един среден по ранг служител от архива. Лицето му ми се стори познато, но щях да го подмина, ако той внезапно не ме спря и попита:

— Извини ме, но не си ли ти варангът, който говореше гръцки и ми разказа как се е удавил Роман?

— Да — отговорих, разпознавайки младежа, който ме разпитва в деня на погребението. — Ти си Константин Селус. Май доста си се

издигнал оттогава. Поздравления.

— Започнал си да говориш като придворен. Този път трябва да ми кажеш името си.

— Торгилс Лейфсон.

— Очевидно още си в Стражата.

— Обратно в Стражата, ако трябва да сме точни, след като служих в Сицилия.

— Значи знаеш нещо за новия цезар? Нали той е, или е бил, твой командир.

Поколебах се и Селус каза меко:

— Можеш да говориш спокойно. Искам мнението ти за бъдещите поколения. Продължавам да събирам материали за историята на империята.

Искреността за пореден път спечели доверието ми.

— Ами, от малкото, което видях, цезар е отмъстителен и повърхностен. Единственото му достойнство е, че е ненадминат в прикриването на чувствата си.

— Значи идеалният човек за трона — каза иронично Селус. — Искам да се споразумеem с теб, Торгилс. Като страж ти понякога виждаш неща, на които ние, външните лица, не ставаме свидетели. Ако бъдеш така добър да ме държиш в течение какво става зад кулисите, аз няма да те забравя, когато дойде време — а това рано или късно ще стане — да ти потърбява приятел сред бюрократите. — И бързо отмина по пътя си.

През следващите няколко месеца не можах да му кажа нищо, което да не можеше да види и сам. Здравето на Михаил бързо се влошаваше. Крайниците му отекоха до такава степен, че пръстите му станаха дебели като наденички. За да се скрие от хората, василевсът се оттегли в резиденцията си в провинцията. Остави в двореца обичайните интриги, все по-крайни, когато стана ясно, че не му остава много. Истинската власт все още бе у Йоан, но някои придворни започнаха да се подмазват на младия цезар, други се обединиха около любимия му чичо, Константин, друг от братята на Йоан. Няколко ветерана пак започнаха да изказват почитанията си на императрица Зоя, въпреки че тя продължаваше да е прокудена в гинекума, а василевсът оряза издръжката ѝ дотам, че живееше едва ли не на прага

на бедността. Никой нямаше доверие на никого и се налагаше все по-ясното усещане, че властта всеки миг ще се сгромоляса.

Осъзнах докъде е стигнало разложението, когато късно една декемврийска вечер в стаята на стражите дойде запъхтян и зачервен придворен.

— Търся стража Торгилс — обяви.

— Какво мога да направя за теб? — попитах аз.

Мъжът погледна с любопитство другите стражи, които го зяпаха с неприкрито любопитство.

— Искат да избереш един надежден свой другар. Вземете тежки наметала и ме последвайте.

Погледнах Халфдан.

— Вземи Ларс — посъветва ме той.

Ларс беше солиден страж, в Хетайра почти толкова отдавна, колкото и Халфдан. Двамата взехме оръжията си и служителят ни отведе, полу на бегом, в кабинета на Йоан. Открихме го облечен в монашески дрехи, готов да напусне двореца.

— Искам да ме придружите — каза Йоан. — Бъдете дискретни, прикрийте униформите си, и може да оставите секирите. Скрытите под наметалата мечове ще са достатъчни.

Измъкнахме се от двореца през една задна врата, пазачите която очевидно ни очакваха. Придържахме се към малките улички, но аз разпознах посоката — така наречения Венециански квартал, заради многото чужди търговци, най-вече италианци, които живееха там. Това беше и районът с най-много манастири и когато спряхме и потропахме на дървените врати на един от тях, се ориентирах, че сме пред портите на Космидиона, същия, който василевсът покровителства така щедро, защото бе посветен на лекарите светци Козма и Дамян.

Мрачен монах безмълвно ни пропусна и преведе по няколко каменни коридора. В далечината чух напеви и когато завихме зад един ъгъл, мярнах бързото отстъпление на няколко забулени фигури, досега чакали в сенките, любопитни да видят кои са късните посетители.

Стигнахме до вратата на обикновена монашеска килия. Беше отворена, а вътре, на прост нар, лежеше василевсът. Познах го по противните, подпухнали ръце. Не носеше императорските си дрехи, а просто черно расо. Главата му бе обръсната на тонзура: видях белези от порязано, явно работата бе свършена набързо и скоро. Василевсът

приличаше на мъртвец; не се и съмнявах, че му остават само още няколко часа живот.

— Пазете вратата и коридора — заповяда ни Орфанотропа. — Не пускайте никой.

Стори ми се искрено потресен от вида на болния си брат. Пристъпи в стаята и преди да се обърна с гръб, към коридора, видях как се свлече на колене до леглото и прегърна инвалида. Чувах го да реди утешителни думи на мъжа, когото бе успял да възкачи на трона на империята. Трудно ми бе да повярвам, че младият и красив придворен, който се бе оженил за Зоя, сега бе подутата, потна развалина на нара зад мен.

В двореца не можеш да запазиш в тайна нищо, най-малкото изчезването на императора. Призори дойдоха първите посетители: новият цезар Михаил и чичо му Константин. Василевсът вече агонизираше и Орфанотропа им позволи да останат съвсем за кратко. Двама лекари, един от манастирската лечебница, другият от двореца, опитаха да облекчат мъките на пациента. Тогава чух василевсът да вика, че иска да умре като Господ, в мъки, и Орфанотропът ми нареди да не пускам повече лекари. В килията допускахме само по един монах, който да се моли за душата на болния. Останалите братя отправяха молитвите си в параклиса.

С Ларс пазихме печалния коридор двацет часа без прекъсване, приспани от топлината в манастира, чувахме само далечни стъпки, стенанията на василевса и приглушените молитви за умиращия. Най-странно бе, когато се появи самата императрица. Пазачите на портата я бяха пуснали — тя все пак бе съпруга на императора, — но Ларс и аз спазихме заповедта и препречихме пътя ѝ, докато Йоан не чу протестите ѝ и излезе да види какво става.

— Кажи на съпруга ми, че искам да го видя — примоли се Зоя.

Орфанотропа изчезна вътре и се върна след няколко секунди.

— Не желае да те вижда — каза равно. — Каза да се махаш.

Зоя нещастно скърши ръце.

— Върви си — каза Йоан, — или ще накарам стражите да те изгонят.

За късмет, защото нямах никакво желание да тикам старата жена по коридора, Зоя се обърна и си тръгна. Миризмата на мускусния парфюм на остарялата императрица остана да се носи из застоялия

въздух. Спомних си как погледна трупа на първия си съпруг на мраморната маса до басейна, и се запитах дали тогава е знаела, че всичко ще свърши така.

Към обяд василевсът сигурно възвърна силите си, защото го чух да пита дали не е време за обедната служба и обяви, че негов дълг като монах е да присъства. Последва сприхав изблик, когато стана от нара и откри, че не са му донесли монашески сандали, до леглото му бяха пурпурните императорски ботуши, които той отказа да обуе. Двама монаси буквално го отнесоха в параклиса бос. Когато го върнаха, увиснал помежду им, след около час, Михаил едва дишаше. Двамата го положиха на леглото му и си тръгнаха. Последва дълга тишина. Михаил бе мъртъв.

Йоан остана в килията още два дни, седнал скърбящ до трупа на брат си. Бе единствената човешка проява у мъж, който до този момент смятах за най-студенокръвния, пресметлив човек, когото съм срещал. Монасите сновяха напред-назад, измиха императора и го облякоха в нови дрехи, и бдяха над тялото на смени. Орфанотропа почти не помръдна. От двореца дойдоха за инструкции; той каза на служителите, че ще се върне в кабинета си, когато реши. Дотогава да се обръщат към цезаря.

Най-после, на третия ден от смъртта на брат си, Йоан излезе от килията. Изглеждаше съсипан.

— Страж — каза и ме изгледа право в очите, — за втори път присъстваш на смъртта на василевс. Миналия път прояви голяма дискретност. Затова и избрах теб. Това са държавни дела. Личните често са лишени от достойнство и не бива да стават публично достояние. Нужен ни е плавен преход на властта; трябва поне привидно да съхраним реда.

Заобиколи ме и бързо пое по коридора; докато го следвах, си обещах на следващата среща със Селус да го накарам да се закълне да не разкрива източника си на информация.

Когато се върнахме от манастира, Селус се оказа сред тълпата служители, нетърпеливо чакащи в двора на двореца. Стоеше леко отзад и се опитваше да привлече вниманието ми. Запазих каменно изражение, както подобава на най-обикновен страж.

Халфдан се мотаеше покрай портата с отряд мъже, които да ескортират Орфанотропа до заседание в голямата зала за аудиенции.

— Слава богу, че го върна невредим — изсъска ми той. — Тук е като кошер. Никой не знае какво става и кой командва. Чакат евнуха да вземе решение. Какво ви задържа толкова?

Преди да успее да отговоря, се появи Михаил Цезар, с чичо си Константин и започнаха да се подмазват на Орфанотропа. Коментираха колко изморен изглежда и неколkokратно питаха могат ли да помогнат с нещо. Хрумна ми, че не са на себе си от страх. Искане да знаят какво е решил за бъдещето им евнухът и разчитаха на него да ги напътства пред следващите няколко дни, докато се предаде властта.

В претъпканата Триклиниум всички бяха изнервени и напрегнати. От женските покои се появи дори императрица Зоя. Стоеше втренчена в Орфанотропа. Тя също чакаше решението му. Усещах концентриран страх, амбиции и двуличие.

— Сега трябва да сме единни и си помагаме. Трябва да изпълним желанията на мъртвия — обяви Орфанотропа, повишавайки глас, за да го чуят всички. Бе възвърнал самообладание и в думите му, както обикновено, прозираше лека заплаха. — Продължаваме с уредбите, замислени по времето, когато скъпият племенник, Михаил — пусна неискрена усмивка, — стана цезар, уместно е при първа възможност той да бъде провъзгласен за василевс. Знам, че ще цени и приема съветите и подкрепата на семейството си.

Думите му последва всеобщо облекчение. Събралите се разтълкуваха съобщението в смисъл че различните фракции ще си поделят властта. Младият цезар щеше да заеме престола, но семейството — Йоан, брат му Константин и императрица Зоя — щяха да бъдат негови партньори в сянка. Очертаваше се сложна мрежа от съюзи.

Паякът в центъра на мрежата пристъпи напред. Цезар бе слаб, преждевременно оплешивял младеж с нездрав цвят на лицето. Той се обърна към събралите се и обяви, че ще надене императорската мантия само ако може да сподели тежестта и привилегията с „многоуважаемия си наставник Орфанотропа“. Тук целуна ръка на чичо си, после отиде при застаряващата си приемна майка и театрално я прегърна.

— Искане всички да сте свидетели — извика той. — Когато ме коронясат, до моя трон ще има втори за моята майка и подарка. Аз ще бъда неин роб и ще се подчинявам на желанията й.

— Направо да ти се пригади — измърмори Халфдан до мен. — Видя се колко дълго ще удържи на думата си келешът.

Още на следващия ден Михаил бе коронован в пищна церемония от патриарха. Както обеща, имаше втори трон за старата императрица. Селус, който присъстваше на коронацията, изказа за новия василевс същото мнение като командира ми.

— От него воня на лицемерие. Водих протокола на едно заседание на семейния съвет. Да беше чул как ѝ говореше. Непрекъснато я питаше за мнението ѝ, повтаряше, че се прекланя пред преценката ѝ, „оставя се изцяло в ръцете ѝ“ и прочее и прочее. Съвсем я заслепи. Тя като че ли му вярва.

— Наистина е странно, че ѝ се подмазва толкова явно — изкоментирах аз. — Той е императорът, не тя.

— Торгилс, жителите на Константинопол вече наричат новия владетел „Михаил Калафатаря“ или „Малкия сплетник“. Може и да не си чувал, но баща му Стефан е работил на доковете като прост работник. Задачата му е била да запълва процепите между планките с кълчища и да маже с боров катран корпусите. Семейството му е от скромно потекло, каквото тълпата не би почитала нито забравила. За обикновените хора само Зоя може да носи пурпурната мантия. Тя и сестра ѝ Теодора са истински аристократки. В града се носят опасни настроения, че евнухът Йоан и самозваните му роднини са поругали трона и са отишли твърде далеч в амбициите си.

— Не знаех, че Зоя има сестра.

— Нищо чудно. Двете се мразят. Зоя още преди години уреди да затворят сестра ѝ в женски манастир. Какво ще кажеш — въздъхна бюрократът. — Понякога дворецът ми прилича на голям камък. Вдигни го и ще откриеш отдолу да пълзят какви ли не неприятни гадинки. Зоя поне не крие омразата към сестра си, докато имам чувството, че Йоан и брат му Константин са двойка скорпиони, които са навирили опашки и се обикалят предпазливо, готови да нанесат смъртоносния удар. Господ да ни е на помощ, когато това се случи.

Пелагея също очакваше неминуем сблъсък. Орфанотропа притежаваше голямо имение много близо до вилата ѝ в Галата. Пелагея се тревожеше, че там може да го последват някои от по-неприятните страни на дворцовата политика.

— Йоан винаги се движи с поне двајсет войници. Трябва да очаква неприятности. Не можеш ли да ми уредиш охрана, Торгилс? Дали пък десетина от другарите ти няма да искат да прекара свободните си дни в Галата? Ще им платя добре и ще има вино на корем.

— Нищо работа. Миналата седмица василевсът назначи нови, верни му стражи и ние, варангите, общо взето бездействаме. Новите стражи на василевса са странни — печенегите от севера са. Михаил ги е купил, до един са евнуси. Сигурен съм, че много от другарите ми с радост ще се измъкнат от двореца. Там започва да става все по-неприятно.

* * *

През февруари светът ми шеметно се сгромоляса. Харалд и Халдор, Симеон и трима от ексакторите бяха арестувани и обвинени в кражба от хазната. Престъплението им бе просто: бяха изнудвали жертвите си да плащат повече от официалните данъци и прибирали разликата. Една от жертвите се оплакала в архива и когато служителят проверил тефтерите, станало ясно, че бирниците са описвали по-малки от събираните суми.

— Какви глупаци — коментира Пелагея. — Не крадеш от държавата, ако не можеш да прикриеш добре следите си. Колкото и ненужни да изглеждат, всички документи и писмени доклади се трупат в архивите и решиш ли, можеш да ги използваш и срещу най-влиятелния човек.

— Какво ще стане с тях?

— Бирниците ще бъдат уволнени, личната им собственост иззета, за да покрие наложените огромни глоби, и ще изкарат късмет, ако не попаднат в затвора. За твоите приятели варанги не знам. Може да успеят да се отърват с подкупи и да избягат от страната, а може и да ги използват за назидание. Зависи от приятелите им. Сигурна съм помниш какво се случи с българина, който преведоха през улиците миналата есен.

Помнех. Нещастникът чужденец решил да вдигне въстание в родината си, измъкнал се от столицата и събрал армия. Тагмата го

разгроми, след което го върнаха в Константинопол и прекараха окован по улиците, с отрязан нос. После го удушиха.

— Мога само да предположа — продължи Пелагея, — че ще задържат Харалд и съучастниците му и ще ги разпитват, докато не открият къде са скрили откраднатите пари. Разпитите могат доста да загрубейт. Палачите се гордеят с уменията си да изтръгват признания, без да проливат кръв.

С Пелагея бяхме в градината ѝ с изглед към протока. Избягах от града веднага щом чух за арестуването на Харалд. Прекрасно знаех, че Орфанотропа ще иска да ме разпита. Щеше да пита защо не съм го предупредил за заговора, а и бях сигурен, че Симеон скоро ще изпее за откупа на емирския син. Тогава мълчанието ми вече щеше да представлява държавна измяна.

— Мога да те скрия в Галата за няколко дни — предложи Пелагея. — Стигат да откриеш начин да избягаш от Орфанотропа, което обаче ще е трудно. За щастие евнухът си има свои грижи. Всеки момент се очаква да се сдърпа с племенника си. На василевса е писнало да играе по свирката на Йоан и плете заговори с другия си чичо, Константин. Никой не знае кой ще спечели. Аз лично мисля, че ще е Орфанотропа.

Пелагея сгреши, и то много. Младият василевс нанесе удара си пред очите ни. Минаха няколко дни. Пак бяхме в градината, когато видяхме баржа, канеща се да потегли от пристанището към града. Веднага я разпознахме; корабът, запазен за лично ползване на Орфанотропа, вдигнатото знаме сочеше и че самият той е на борда.

— Интересно защо се връща толкова рано — зачуди се Пелагея. — Слугите ми казаха, че е пристигнал едва снощи, обхванат от силен гняв. Василевсът публично го обидил, отказал да му даде аудиенция и вместо това се консултирал с Константин. Ако са го привикали в двореца, то ще е, за да уреди някакво примирие между отделните клики в семейството.

Гледахме как баржата потегля от пристана. На палубата стояха малка група издокарани придворни, сред тях и скромно облечената фигура на самия Орфанотроп. Денят беше ясен и слънчев, с лек бриз, личното знаме на Йоан се вееше живописно. Всичко изглеждаше мирно и нормално. Няколко рибарски лодки бяха хвърлили мрежи в залива, два търговски кораба прекосяха протока, един императорски

дромон плаваше към Златния рог, предположих на път за припаси от арсенала.

Видяхме как разстоянието между пристана и баржата нараства. Варангите, придружили Орфанотропа на кея, се обърнаха и поеха обратно към резиденцията му.

— Чудя се какво ли има да му казва василевсът и дали ще успее потуши кавгата с брат му — каза Пелагея. Още докато говореше, от стените на двореца нещо просветна. Първо го взех за слънчев лъч, отразен от излъскан метален щит или стъклен прозорец, но когато сиянието се повтори, разбрах, че сигнално огледало. От двореца изпращаха съобщение. Дромонът изведнъж промени курса си. Греблата оставиха пътека малки водовъртежи след сега движещия се бързо кораб. Целта бе баржата на Орфанотропа, кротко прекосяваща пристанището. Нямаше как да не я пленят. След секунди двата кораба се изравниха и на палубата на баржата се втурнаха предполагаем отряд от печенегите на василевса. С няколко крачки обградиха Орфанотропа и свитата му, които бяха толкова изненадани, че не оказаха съпротива. От десет години никой не смееше да постави под съмнение властта на Орфанотропа, да не говорим да му посегне.

Различих бегло, че печенегите заловиха Орфанотропа и го отведоха на дромона, после видях как корабът се отдръпва от жертвата си и се отправя на юг, към хоризонта. Цялата операция бе отнела по-малко време, отколкото бе нужно на стражите на Орфанотропа да се върнат в дома му на хълма. Най-могъщият човек в империята бе отвлечен.

— Почти със сигурност са го ослепили — каза с гримаса Селус, когато след една седмица най-после успях да си уредя среща с него в архива. — Може дори да са го езекутирали. В двореца се говори, че сигнала подал лично василевсът.

Забележката му ме накара да осъзная собствения си късмет. И аз можех да изгубя очите си, ако евнухът ми бе изпратил хората си.

— Дойдох да помоля за помощта ти — казах на Селус. — Сега, след като Орфанотропа вече го няма, не може ли да се направи нещо и да освободим Харалд и останалите от затвора? Там са по негово нареждане.

За мое разочарование Селус поклати глава.

— Не мога да рискувам, не и докато не разбера кой дърпа конците сега, василевсът или Константин. И какво ще се случи със Зоя, и ще продължат ли да се отнасят с нея като с императрица майка, както обеща „сина“ ѝ. По-добре е да изчакаме нещата да уталожат. Няма защо да се притесняваш за приятелите си. Чух, че Аралт щедро раздавал нумизми и той и другарите му живеели в разкош в затвора Прандиара, в собствен апартамент. Даже наел прислуга. Твоят Аралт живее като принц.

— Той е такъв в родината си.

— Съветът ми е да се държиш както обикновено, все едно нищо не се е случило. Ще се свържа с теб веднага, щом успея да уредя служителите на Хазната да преразгледат делото на Аралт. Но трябва да те предупредя, че не се знае кога ще стане това. Управлението е парализирано. Всички вярват, че арестът на Орфанотропа обявява началото на борба за надмощие и сочи, че новият василевс Михаил е способен да нанесе светкавичен удар. Коя ще е следващата жертва, можем само да гадаем. Но покосявайки съперниците си, той си създава врагове, не на последно място сред свещениците. Религията ни учи, че василевсът е назначен пряко от Христос, затова и Църквата смята, че има право да диктува как да се държи императорът. Ако Михаил настъпи патриарха, ще си спечели опасен враг.

Последвах съвета на Селус и през следващия месец съвестно изпълнявах задълженията си в Хетайра. Като изключим обичайните церемонии, откакто печенегите бяха поели отговорността за личната безопасност на императора, за нас почти нямаше работа. Стражите страняха от печенегите — за тях те бяха главорези, недостойни за Хетайра. Верни бяха само на Михаил, докато традицията на варангите бе да служат на всеки, избран за император. Или ми оставаше много свободно време, което прекарвах с Пелагея и трябва да призная, че намирах начина ѝ на живот за все по-приятен. Като мнозина, издигнали се от скромно потекло, тя знае как да върти домакинството, а като бивша съпруга на пекар, разбираше от храна, като качество на продуктите и приготвяне. Не бях ял по-добре в живота си. Готвачите ѝ приготвяха птици, мариновани във вино и пълнени с бадеми, сервираха хайвер, следван от прясна есетра, дивеч, готвен в зехтин и чесън, и тлъсти гълъбови яхнии. Обикновено приключвахме със сладкиши с канела, любимата подправка на Пелагея. След подобни

банкети трябваше да се разходя в градината, толкова силно протестираше стомаха ми.

Един следобед Пелагея ме подигра:

— Можеш да си изкарваш хляба на пазара. Ще си вдигнеш шатра до змиеукротителите и дресьорите на кучета, и ще предричаш бъдещето с корема си. Тези шарлатани твърдят, че червата им предсказват бъдещето, също както бронтолозите казват, че могат да гадаят по гръмотевиците. Само като слушам шума, който издава коремът ти, не съм много сигурна към кои от двете групи следва да се зачислиш.

— В родината ми вярваме, че гръмотевицата е просто шумът от колесницата, която нашите богове карат по небето. Не значи нищо. — Оригнах се колкото се може по-дискретно. — Но пък вярваме, че може да разчетеш бъдещето по сънища или небесни знаци, по полета на птиците и посоката на дима, или с изписани с магически знаци пръчки.

— Цивилизован или варварин, всеки вярва в сънищата — сговорчиво отбеляза Пелагея. — Има книги за това, не съм чела нито една от тях.

— На времето сънувах много — й казах. — На моменти имах видения, които предсказваха бъдещето, но трудно ги тълкувах. Откакто съм в Константинопол не съм имал нито едно, а и сънувам само след особено обилна храна, като онзи печен фазан със сос с шамфъстък вчера.

— И какво ти каза сънят с фазана? — с усмивка попита Пелагея.

— Беше по-скоро кошмар. Варангите пак бяха поели Стражата. Ескортирахме Михаил от тронната зала. Всички бяха там — императрица Зоя, Константин, дори Орфанотропа. Стояха, без да свалят поглед от дрехите на василевса. Помня как си казах, че веститорите са му изиграли шега. Хламисът му беше на парцал. Имаше нужда и от пране...

Спрях, защото Пелагея постави ръка на рамото ми.

— Не продължавай — каза тихо, но твърдо. — Не искам да слушам повече.

— Това е всичко.

— Почти нищо не знам за онейрокритиката, науката да тълкуваш сънища — измърмори Пелагея, — но знам, че появи ли се василевсът в

мръсен или скъсан хламис, това значи, че краят на властта му в близо.
— Млъкна за момент. — Може би дори, че династията му ще рухне.

ГЛАВА ОСМА

Михаил нанесе следващия си удар пет седмици след като елиминира Орфанотропа. Отряд евнуси нахлуха в гинекума, обръснаха косата на Зоя и я принудиха да надене расото. После грубо изведоха възрастната жена от двореца и я подкараха към Буцефалон, откъдето кораб я отведе на около ден път, в един манастир на островите Принкипио, където по традиция заточваха нежеланите членове на кралското семейство.

Отвлечането щеше да мине успешно, ако Михаил не се беше надценил. Патриарх Алексей от край време се месеше в политиката и бе известен като поддръжник на Зоя, чийто брак с предишния василевс лично бе сключил. С идеята да отстрани всички източници на брожение, Михаил изпрати четирима печенегии да примамят Алексей от манастира му с богати дарове и покана за лична среща с василевса. Идеята беше златото да приспи подозренията на патриарха и той да стане следващата жертва на мегаломанията на Михаил. Получи се обратното. Алексей избяга от манастира, но вместо на срещата, патриархът отиде в черквата „Хагия София“, свика висшите църковни служители и заклеми василевса като недостоеен за трона.

Аз и другите варанги, бездействащи в казармата, научихме за всички тези събития от камбаните. Започна се, когато голямата камбана на „Хагия София“ заби тревога. После новината плъзна из столицата и към звъна се присъединиха десетки други манастири и черкви. Шумът беше невероятен, плътен, постоянен звън; отекваше из града и все по-висок и настойчив, достигаше покрайнините. Стените на казармата сякаш вибрираха. Такъв сигнал се даваше само когато Константинопол заплашва бедствие. Гражданите се стекоха по улиците, за да разберат какво става. Василевсът, казаха им свещениците, опитал да убие патриарха и прогонил в изгнание Зоя, истинската наследница на императори. Василевсът е самият дявол и ако не бъде спряен, ще погуби града.

Хората бяха любопитни и се двоумяха дали да повярват на свещениците, или да останат верни на Михаил. Някои отидоха да разузнаят и се помолят в черквите; други поеха към двореца за обяснение от императора. Той изпрати най-висшия си представител, севастократора, да им говори на Форума на Константин и тъй като печенегите останаха да пазят императора, севастократорът взе охрана варанги. Почти оглушали от камбаните, аз, Халфдан и още двайсетина наши другари ескортирахме севастократора от Месата до Форума.

Големият площад беше пълен. Видях търговци, ковачи, просяци, ножари, дърводелци, строители, зидари, хамали и рибари. Имаше и учудващо много жени и деца.

Севастократорът се качи на една платформа и викайки, за да го чуят през звъна на камбаните, се обърна към тълпата. Хората го слушаха внимателно, макар и мрачно. Зоя била изпратена в изгнание, извика той, защото е отровителка. По-добре било да я затворят на място, където да не навреди на никого. Докато слушах, помислих, че е възможно Зоя да е отровила горкия Роман, когото видях да умира, и да е премахнала и втория си съпруг, Михаил, когото също видях да агонизира в манастира. Но твърдението, че е участвала в заговор да отрови сегашния василевс ми се виждаше невероятно.

Севастократорът приключи обръщението си. Посрещна го тишина. Далеч по-страшно щеше да е, ако тълпата го беше освиркала или подиграла. Чувахе се само звънът на камбаните.

До мен Халфдан тихо каза:

— Кажи му да слиза оттам и да тръгне към двореца. Да върви бавно, все едно е приключил със задачата си. Ако те послуша, ще го опазим. Ако обаче се паникьоса, тълпата ще го разкъса. Не сме достатъчно да ги удържим.

Преведох инструкциите и севастократорът ги последва чинно. Дворецът бе близо, но аз всеки миг очаквах да усетя дъжд от камъни по незащитените ни гърбове. За първи път съжалих, че варангите не носят щитове и започнах да оценявам колко страховита може да е една тълпа.

Главната порта на двореца, Бронзовата, се откря да ни просне. Когато се вмъкнахме вътре, Халфдан облекчено въздъхна.

— Василевсът трябва да направи нещо, и то бързо, иначе ще се зовем пред истински бунт — загрижено обясни той.

Реакцията на Михаил бе да преразгледа политиката си спрямо Зоя. Веднага след като севастократорът доложи за настроението на тълпата, отряд варанги бе отправен да придружи висш служител на архива до Буцефалон. Патрулен кораб ги откара до островите Принкипио, където угодлив служител обясни на Зоя, че синът ѝ желае тя да се върне в града, за да потърси съвет от нея.

Докато чакахме завръщането ѝ, в града започнаха размирици. Изплашени вестоносци пристигаха със съобщения за плячкосващи банди; подбирали къщите на най-близко свързаните с василевса. Най-многобройна била тълпата, обсадила чичото и съветник на императора, Константин, който бе издигнат до ранг нобелисимус, втори само след василевса. Това ни притесни, защото отряд варанги бе натоварен да пази Константин; чудехме се какво ли правят другарите ни. Присъединиха се към нас към средата на сутринта, със синини и драскотини. Константин решил да избяга от резиденцията и поискал варангите да го ескортират до Големия дворец, където потърсил закрила при племенника си.

— Как е вън? — попита някой.

Изтощен на вид страж, с дълбока рана от камък на едното око, сви рамене.

— Никой не знае какво става. Тълпата още не е организирана. Съгласни са само в едно, че василевсът не е трябвало да се отнася така със Зоя. Крещят, че тя е истинската наследница, а Михаил и роднините му са самозванци. Най-зле са жените. Пищят и крещят обиди. Хората от гинекума очевидно пуснали слух, че печенегите са пребили Зоя. Тълпата не прави разлика между печенеги и варанги. Точно жена хвърли камъка, който ме улучи в окото.

— Зоя ли е истинската императрица? — попита някой. — Какво ще правим сега? Май не дължим нищо на императора. Той ни заряза заради онези голобради печенеги. Нека те го пазят.

— Достатъчно! — сопна се Халфдан. — Стражата винаги е вярна на императора. Докато Михаил е василевс, ние ще му служим. Клели сме се в това.

— А какво ще стане, ако тълпата реши, че не той е императорът? Кого ще последваме тогава?

— Ще следвате заповедите — каза Халфдан, но аз видях, че много от другарите ми не са убедени.

Тази нощ оставихме двойни постове по валовете и портите. Дворецът бе труден за охраняване; през вековете го бяха разширявали и променяли толкова много, че нямаше единен отбранителен периметър. Най-добрата защита, според събралите се набързо съветници на василевса, бе някак да се отклони гневът на гражданите. Затова и когато на другата сутрин Зоя пристигна в двореца Михаил ѝ се извини за поведението си и я изведе в ложата си на хиподрума, за да я покаже на хората. Ако обаче смяташе, че този цирк ще успокои тълпата, грешеше.

Хиподрумът побираше четирийсет хиляди души. Този ден нямаше и едно свободно място, дори пясъчната арена, където обикновено се състезаваха каляските, бе претъпкана. Хората чакаха Михаил да се покаже още от призори и дългото забавяне увеличи недоволството им. Когато той най-после се появи на балкона, много бяха твърде далеч да разпознаят дали именно Зоя е с него. Познавайки двуличието на двора, други сметнаха, че старицата до василевса изобщо не е императрицата, а пременена в императорски одежди самозванка. Слушах от парапета, където бе разпределена частта на Халфдан — печенегите бяха на стража и камбаните най-после бяха млъкнали — и чух нещо, което преди свързвах с неудоволствие от изпълнителите на арената: дюдюкания, примесени с гневни възгласи и обиди.

Погледът ми бе привлечен от раздвижване — към изхода на двореца се бе отправила малка група манглабити, пазители на портите. Потайността им ми подсказа, че се канят да зарежат поста си.

В далечината се разнесоха объркани викове. Василевсът трябва да бе напуснал хиподрума.

— Идват — предупреди Халфдан. — Ларс, вземи десетина мъже, при портата и виж дали е залостена. Торгилс, ти стой до мен. Може да ми трябва преводач.

Когато пак надникнах през парапета, предните редици на тълпата вече се блъскаха по площада пред Бронзовата порта. Повечето бяха въоръжени с камъни, лостове и факли. Някои носеха и мечове, и пики. Това бяха войници, не граждани. Дворецът заплашваше не прост метеж, а военен бунт.

— Трябват ни лъкове, прашки и копия, не секири — измърмори Халфдан, пак поел инициативата в поредната дворцова криза. —

Торгилс, иди намери някой, който да може да ни обясни общия защитен план. Не драскач, а военен.

Забързах по коридорите на двореца. Навсякъде ме посрещаше паника. Служители, още в официалните си костюми, подтичваха, някои натоварени с вещите си и явно отчаяно търсещи начин да напуснат сградата. Два пъти подминах отряди екскубитори, гръцките дворцови части, и изпитах облекчение, че поне част от местния гарнизон още е верен на трона. В крайна сметка попаднах на един от офицерите им. Отдадох чест и го помолих да изпрати стрелци на Бронзовата порта, тъй като тълпата може всеки момент да я разбие.

— Разбира се — сопна се той. — Ще изпратя стрелци. Имате ли нужда от нещо друго?

— Два-три „скорпиона“ няма да са ни излишни. Може да ги разположим високо на стената, откъдето ще имат добър обсег и ще попречат на тълпата да се струпва пред портата.

— Не мога да ти помогна. В Стражата няма хора, които да управляват балистите. Никой не е мислил, че ще са ни необходими. Пробвай Армаментона. Може някой там да ти помогне. Знам, че държат на съхранение „скорпиони“.

Бях забравил оръжейницата. Дворецът бе като миниатюрен град, с кралски покои, официални помещения, архив, хазна, данъчна служба, кухни, тъкачници за коприна и разбира се, голям склад за оръжие. Хукнах обратно към Бронзовата порта.

Заварих Халфдан предпазливо скрит зад една амбразура, загледан в тълпата, която междувременно се бе удвоила и станала далеч по-войнствена.

— Стой назад, Торгилс — предупреди ме той.

По каменната стена изтрака стрела.

— Можеш ли да ми дадеш десетина мъже? — питах аз. — Искam отида до оръжейницата и да пробвам да докарам един-два „скорпиона“.

Халфдан ме изгледа подозрително.

— Откога стана артилерист?

— Взех някой и друг урок в Сицилия.

— Добре, вземи колкото мъже са ти нужни. Тълпата още не се е разбунтувала дотам да организира единна атака.

Отправих се към оръжейницата с десетина варанги по петите Тропах на тежките двойни врати, докато един пазач предпазливо отвори. Определено изглеждаше сприхав. Без съмнение се бе надявал, че е в безопасност, далеч от неприятностите.

— Искam оръжия — избъбрих, останал без въздух.

— Къде ти е писменото разрешение? За да издам оръжия, трябва да имаш заповед, подписана от аркон стратегоса.

— Къде да го открия?

— Не мога да ти кажа. Не съм го виждал цял ден — каза домакинят самодоволно.

— Случаят е спешен — настоях аз.

— Няма ли документ, няма оръжия. Такива са заповедите ми — бе лаконичният отговор.

Отблъснах го назад.

— Не е позволено да правиш така — протестира той, но аз вече бях вътре и се оглеждах.

Оръжейницата бе добре заредена, от парадно снаряжение с позлатени ножници и цветни копринени пискюли, до бойни мечове и пики. До едната стена бяха подпрени малките кръгли щитове на леката пехота.

— Вземете колкото успеете да носите — казах на мъжете си, — и ги отнесете на валовете. Вземете и от лъковете ей там, и колкото се може повече стрели. Кажете на Халфдан, че има още много.

Междувременно забелязах по-тежките оръжия в дъното на склада. Разпознах железните дръжки и масивните триножници на поне десетина чинно подредени „скорпиона“. През дървените рамки бяха прекарани специалните тетиви от животински черва. Опитвайки да си спомня точно видяното в Сиракуза, успях да събера части за три „скорпиона“. Дадох и трите триножника на най-силния от мъжете ни, швед с бича сила. На другите раздадох останалите части, и два големи чувала железни стрели. Аз взех пусковите механизми, които ми се сториха чупливи.

— Слава на механика — подигра ме Ларс, когато оставихме чатите зад парапета, а аз започнах да се мъча да ги сглобя.

Оказа се, че „скорпионите“ се монтират лесно. Всеки, свикнал със сложните сглобки по корабите, би се справил. Затрудниха ме само

спусъците. Трябвах ми два-три опита, докато най-после ги монтирам и „скорпионите“ станат готови за употреба.

— Хайде, Торгилс, на теб се пада да запратиш първата стрела — предложи Халфдан, когато вдигна готовото оръжие на стойката му.

— Не, благодаря. Ти навий и дръпни спусъка. Аз ще следя дали натягането е правилно.

Халфдан огъна дръжката, която извиваше назад лъка, постави металната стрела в улея, прицели се и натисна спусъка. За мое удоволствие стрелата полетя право напред, нищо че Халфдан надцени ъгъла и тя прелетя над главите на тълпата и се разби във фасадата на отсрещната сграда.

— Мощно нещо — коментира доволно Халфдан. — И все пак ако ще убивам някой, предпочитам да го направя в ръкопашен бой, за да видя кого изпращам на оня свят.

Задоволството ми след монтирането на балистите бе заменено с ужас. В тълпата забелязах Харалд. Стърчеше с глава над останалите и нямаше как да объркам дългата му коса и мустаци. После разпознах и Халдор и още няколко от мъжете му, всички с шлемове и секири, да си проправят път през навалищата. Очевидно тълпата бе нахлула в тъмниците и освободила затворниците. Метежниците бяха открили и изкупителна жертва. „Дайте ни Калафатаря!“, крещяха те.

— Не стреляй към тях — примолех се на Халфдан.

— Да не си луд? Защо беше целият този труд, ако няма да използваме оръжията? — Презареди, завъртя „скорпиона“ на поставката му и се прицели. Шансът да удари Харалд бе нищожен, но аз все пак дръпнах ръката му от спусъка.

— Там, вляво. Това е Харадд Норвежки, а зад него са варангите му.

— Значи са нарушили клетвата и са се присъединили към бунтовниците — изсумтя Халфдан.

— Не можеш да стреляш по своите.

— Не, така правят страхливците. Бих го направил само в ръкопашен бой. Те са предатели.

Заряза „скорпиона“ и извади секирата си.

— Време за нападение. Покажете им, че не се шегуваме.

Гледах реакцията на другарите ми: сякаш се поколебаха дали да последват Халфдан. Последва неловка пауза, прекъсната от шума на

приближаващи по парапета стъпки. Появи се гръцки офицер, когото познавах бегло от битката при Сиракуза. Изглеждаше компетентен, а и намеренията му бяха ясни. Махна ни да се изтеглим от парапета.

— Оттук нататък поемаме ние — каза на гръцки, а аз преведох на Халфдан.

— Питай го какво да правим ние — каза Халфдан.

Гъркът измърмори нещо, че варангите щели да бъдат задържани като стратегически резерв и да чакаме в двора зад Бронзовата порта в случай на челна атака. Халфдан ми се стори разочарован, но покорно поведе отряда си към двора.

— Това е — каза един от мъжете, докато гледахме как редица гръцки пехотинци се изкачват по стълбите към досегашната ни позиция. — Излъгаха за стратегическия резерв. Просто не ни вярват. Мислят, че ще се присъединим към сънародниците си отвън и ще заложим на бунтовниците. — Той гневно се подпря на една пейка, пусна секирата си на плочките и седна. — Не знам за вас, но аз ще изчакам тук гърците да решат кой точно ги управлява.

Знаех, че останалите са съгласни с него и че след секунди Халфдан изцяло ще изгуби авторитета си. Винаги го смятах, че е свестен, макар и лишен от въображение командир. За да спася достойнството му, казах:

— Защо не опитаме да открием някой офицер? Ще спестим време, ако Халфдан дойде с мен и обясни положението.

Без да чакам отговор, се отправих към службата на Селус. Той бе единственият човек в двореца, за когото вярвах, че ще ми даде честен отговор. Тълпата навън изчакваше нещо, а аз не знаех какво. Гръцката пехота, която ни смени на парапета, ми се стори странно примирена, а не знаех защо. Може би Селус щеше да ми обясни.

С Халфдан го срещнахме в коридора още преди да стигнем кабинета му. За мое изумление той ни посрещна като спасители.

— Сигурно ви изпраща сам благословеният Деметриос — възкликна. — Печенегите избягаха, до един, точно когато василевсът най-много се нуждаеше от тях. Има ли още от варангите?

— Да — казах аз, — но чакат заповеди до Бронзовата порта, и откровено казано, не съм сигурен, че ще им се подчинят. Моля те, кажи ми какво става. Защо дворцовите части не защитават двореца и защо тълпата още не се е впуснала в атака?

— Императорът се отказа от титлата си — каза спокойно Селус.
— Искате да се оттегли към живот, изпълнен с кротка размисъл. Ще стане монах.

Трябва да си глътнах езика, защото Селус продължи:

— Абдикира в полза на „майка си“, императрица Зоя и сестра ѝ, императрица Теодора.

— Тя не беше ли в манастир?

— До вчера вечерта. Патриарх Алексей предложи тя да се откаже от обета си и да влезе в политическия живот. В действителност тя в началото отказваше, но в крайна сметка я убедиха. Патриархът я короняса няколко минути след полунощ. Предполагам, че двете със Зоя ще управляват съвместно империята, стига да стигнат до устройващо ги споразумение.

— Ами Михаил? Къде е сега? — Едва следях неочакваните промени в политиката.

— Наблизо, затова и толкова се радвам да ви видя. Михаил и чичо му, нобелисимуса, чакат незабавно екстрадиране до манастира на Студит.

Тук вече се предадох.

— Това не е ли резиденцията на патриарха? И не бе ли той човекът, който поведе въстанието срещу василевса?

— Забележително добре осведомен си за варварин, Торгилс. Манастирът е единственото място, до което василевсът може да стигне, без да го разкъса тълпата, която, както сам забеляза, е жадна за кръвта му. Ще поеме от Буцефалон, преди хората да разберат, че заминал. Предполагам, че можеш да управляваш малка лодка.

— Разбира се.

— Ще има само трима пътници, Михаил, чичо му Константин и един церемониалмайстор. Останалите служители ще отидат в манастира пеш, дискретно и на малки групи, за да уредят приемането му. През последните седмици имах привилегията да бъда личен секретар на василевса, затова смятам за свой дълг да се намеся в полза на новите императрици и да организирам плавното предаване на властта. Ще дойда в манастира веднага щом техни величества излязат със становище. Междувременно знам, че мога да разчитам на теб и другаря ти да превозите техни величества до манастира.

Ето как стана така, че аз, Торгилс Лейфсон и командирът ми Халфдан спасихме Михаил IV от гражданите на Константинопол. Беше странно да превозваш мъж, който допреди само ден бе смятан за полубог и дори най-близките му слуги трябваше да носят в присъствието му ръкавици, за да не би случайно да докоснат свещеното му тяло. Сега той и чичо му, облечени като прости монаси, седяха при кърмата на малката гребна лодка. Церемониалмайсторът беше на носа и направляваше курса през закотвените рибарски лодки и търговски кораби. Сякаш всички екипажи се бяха присъединили към въстанието на брега.

През цялото кратко пътуване Михаил седя със сведена глава, мълчаливо загледан в събралата се на дъното на лодката вода, която се просмукваше в пурпурните му ботуши. Чичо му, напротив, живо се интересуваше от всичко. Тайно го наблюдавах, докато залягах над греблото. Нямахме как да не забележиш приликата с брат му, Орфанотропа. И двамата имаха хлътнали дълбоко очи и пронизателен поглед, и излъчваха усещането, че знаят как точно да постигнат това, което искат. Какво талантливо семейство, помислих. Бе дало император, нобелисимус и надарен управник в лицето на Орфанотропа. Тълпата погрешно ги бе отписала като самозванци, авантюристи, това да, но не повече от огромния Маниакес, когото тълпата обожаваше. Само племенникът, Михаил, седнал сред облак самосъжаление, ги разочарова. Беше пропилял наследството заради неопитността и необузданите си амбиции.

Церемониалмайсторът извика, че е време да се насочваме към брега. Погледнах през рамо и видях, че сме стигнали манастира. Масивните му стени от червени и сиви тухли се извисяваха над пристана. Представляваше комплекс параклиси и галерии, увенчани с покрити с мозайка куполи, всеки завършващ с кръст. Манастирът имаше свой собствен пристан, с Халфдан удържахме лодката докато пътниците ни слязат. По силата на навика се въздържах да докосна бившия василевс дори когато той се подхлъзна на покритите с водорасли стълби и едва не падна.

Чакаше ги група монаси и придворни, които поведоха двамата мъже нагоре.

— Завържете лодката — нареди церемониалмайсторът, — и придружете техни величества. Може да потрябвате.

С Халфдан последвахме малката групичка в манастира и оттам в голямата черква, в която влязохме през една полускрита странична врата.

Огледах с интерес главния корпус, който определено бе впечатляващ. Над главата ми се издигаше огромен купол, обточен с мозайка. От него ме гледаше гигантски Христос, изпит и строг, с огромни тъмни очи. Изглеждаше скован и тъжен. В едната си ръка държеше свещената си книга, другата бе вдигнал предполагам за благословия или поучение. По суровото му лице блещукаха пламъците на стотиците свещи от увесените на вериги свещници. Куполът почиваше на големи колони, по които висяха дървени подложки с изписани на тях изображения на най-известните последователи на Белия Христос. Прозорците бяха малки и високо разположени, и лъчите светлина достигаха само горната част на огромната черква. При пода осветлението бе поверено на още свещи в огромни свещници, някои с човешки ръст, други подредени в редици от поне сто. Впечатлението бе за тъмнина и сенки, прорязани от ярка светлина. Миришеше силно на тамян. В дъното бе олтарът, от двете страни на който имаше още свещи и две дърворезбовани и позлатени платформи, на които сигурно стояха свещениците на Белия Христос по време на молитва. Сега бяха заети от няколко дузини придворни, монаси и бюрократи. Напомниха ми за селяните, които по пазарите се тълпят да видят по-добре изпълнението на жонгльорите. Не свалиха поглед от Михаил и Константин, докато двамата прекосяваха черквата към олтара.

— Искам убежище от манастира — пискливо извика Михаил Стигна до олтара и се обърна към монаха, застанал малко пред останалите.

Последва дълго, дълго мълчание, после сенките от всички страни на черквата помръднаха. Покрай стените, осъзнах, се бяха скупчили хора. Чакаха, по трима или четирима един зад друг, тихо — дали от уважение, или в засада, не разбрах. Сега издадоха нетърпелив, гневен ропот. Присвих очи и видях, че няколкостотин от жителите на Константинопол вече са в черквата. Трябва да им бяха казали или се бяха досетили, че бившият василевс и чичо му ще се отправят насам и ни бяха изпреварили.

Михаил ги чу, хвърли изплашен поглед назад и пристъпи още крачка към олтара.

— Убежище — почти изпищя той. — Имам право на убежище. Пак се надигна гневен ропот. Михаил рухна умолително на колене и сграбчи покривката на олтара. Чичо му пристъпи към него, но остана прав.

— Имайте срам от божия храм! — извика Михаил.

Тогава от тълпата излезе един мъж, видимо дребен служител, очевидно говорителят на хората.

— Ще бъдеш съден за престъпленията си — започна той, но Михаил бързо го прекъсна:

— Как смееш да ми говориш така?

Очевидно бе забравил, че се предполага да е скромен монах. Огледа се и видя двама ни с Халфдан.

— Стражи — заповяда с разтреперан от страх глас, — пазете ме от този луд.

Халфдан направи няколко крачки напред и застана между подплашения василевс и предводителя на тълпата. Аз го последвах, мислейки си колко абсурдно е двама мъже да служат за щит. Но поне за момента присъствието ни си каза думата. Тълпата се отдръпна и за мое облекчение видях от главната порта да влиза Селус. След него крачеше делегация придворни.

— По волята на императрица Зоя — обяви високо Селус, — нося заповед за задържането на техни величества Михаил и нобелисимуса. Те ще бъдат отведени в двореца за справедливо разглеждане на делата им.

— Ще се измъкнат със сладки приказки. Да се разправим с тях сега — извика гневен глас.

Тълпата се размърда и приближи. Чух как Михаил изскимтя от страх.

Селус звучеше успокоително:

— Уверявам ви, ваше величество, че ако дойдете с нас, ще бъдете в безопасност. — После се обърна към говорителя на тълпата. — Обещавам ви, че ще получите справедливост. Императрица Зоя обсъжда със сестра си Теодора как най-добре да възстанови мира в града. Преди да се стигне до решение, двете ще се допитат до представители на гражданите. За настоящия момент най-разумно ще е

негово величество Михаил и нобелисимуса да бъдат задържани в двореца.

След известно колебание тълпата започна да се отдръпва, за да пропусне Селус и останалите придворни до олтара. Михаил продължаваше да е като вкочанен от страх.

— Ако изляза от черквата, ще ме убият — хлипаше. — Отказвам да тръгна с вас. Няма да бъда съден справедливо.

Гледайки малодушието му, аз си спомних колко безмилостно се отнесе с чичо си Орфанотропа. Йоан може и да бе суров и кръвожаден, но поне притежаваше смелост. Племенникът беше страхливец.

— Тези двама стражи ще те придружат до двореца — каза Селус. — Ще гледат да пристигнеш благополучно. — Погледна към мен. — Торгилс, ще бъдете ли така добри да ги придружите.

Михаил колебливо пусна покривката на олтара и се изправи на крака, после с чичо си прекосиха черквата, заобиколени от делегацията на Селус. Забелязах как няколко придворни, предполагавам верни на фракцията на Михаил, слязоха от платформите и се присъединиха към малката ни процесия.

Когато излязохме от полумрака на черквата, разбрах, че минава пладне. Падането на василевса бе продължило три дни, от мига, в който неразумно бе изпратил евнусите си да арестуват Зоя до отчаяните му молби за убежище в манастира.

Поехме по широкия Триумфален път към сърцето на града. Спомних си как бях минал оттук с Хетайра, когато ескортирахме тялото на Роман и после, за да изпратим армията на Маниакес за Сицилия. В първия случай тълпата бе мълчалива; при втория скандираше окуражаващи слова. Сега бе изпълнена с ненавист. Блъскаха се в нас от всички страни, крещяха обиди и ни плюеха. Едва си проправяхме път.

Бяхме стигнали откритото пространство, което наричат Сигма, защото е с формата на тази буква, когато забелязах, че през тълпата към нас с лакти си проправя път друга възбудена група. Няколко стъпки по-късно разпознах и водача ѝ: Харалд, с дузина от мъжете му. Ескортираха висш придворен, облечен в официална копринена роба в бяло и синьо, с отличителния знак на службата си, жезъл от слонова кост.

Харалд и мъжете му препречиха пътя ни. Ние спряхме; тълпата се отдръпна назад, за да ни направи място. Великолепно облеченият придворен пристъпи напред и разви свитъка, от който висеше сребърно пурпурен печат.

— По волята на двете августи, Зоя и Теодора — зачете той, — бившият василевс Михаил и нобелисимусът Константин ще бъдат наказани.

— Нямате право. Обещаха ми, че ще стигна невредим в двореца — изпищя Михаил.

От тълпата се разнесе приглушено одобрение.

— Наказанието ще бъде изпълнено незабавно — приключи придворният, нави документа и кимна на варангите.

Четирима от мъжете на Харалд пристъпиха напред и хванаха Михаил и чичо му под мишниците. Ние с Халфдан не се намесихме.

Превъзхождаха ни числено, а и се чувствах изтощен. Събитията далеч бяха надхвърлили очакванията ми, а и започваше да ми омръзва. Вече не ми пукаше кой ще дърпа юздите в Кралицата на адовете. Гърците трябваше да решат това сами.

Михаил продължаваше да умолява и ридае. Въртеше се в ръцете на двамата варанги и молеше за милост.

— Пуснете ме! Пуснете ме! Обещаха ми да стигна двореца невредим — повтаряше отново и отново. Знаеше какво го очаква.

По-късно казаха, че го е ослепил Харалд Норвежки, но не беше така. Напред пристъпи дребен, женствен на вид мъж и поиска мангал. Донесоха му и го оставиха на земята, а палачът, защото такава бе ролята му, постави в центъра на огъня дълго, тънко желязо и деликатно раздуха въглените. Тълпата се приближи толкова, че трябваше да ги помоли да отстъпят, за да има място да работи. Когато върхът на желязото се нажежи до червено, дребният мъж се обърна към жертвите си. Лицето му бе лишено от всякакво изражение. Сетих се за предупреждението на Пелагея, че палачите се гордеят с работата си.

Михаил беше в истерия, мятеше се на всички страни и молеше за милост. Чичо му Константин, нобелисимуса, кротко пристъпи напред.

— Нека бъда пръв — каза тихо. После се обърна към тълпата и каза твърдо: — Искam да отстъпите още назад, за да има достатъчно свидетели, че съм посрещнал смело съдбата си. — След което

спокойно легна на земята по гръб, с обърнато към небето лице и широко отворени очи.

Исках да отвърна поглед, но бях твърде ужасен да го направя. Палачът пристъпи напред и умело притисна върха на желязото към дясното око на Константин. Тялото на мъжа се изви в агония и почти в същия миг желязото порази и лявото му око. При всяко движение се чуваше тихо съскане. Константин се превъртя с притиснати към невиждащите си очи длани и агонизиращо изстена. Помогнаха му да се изправи и някой бързо върза около главата му копринен шал. Видях как двама придворни, сами ридаещи, подхванаха нобелисимуса.

Екзекуторът сега се обърна към Михаил, който се мятеше в ръцете на двамата варанги и пелтечеше от ужас. Беше се изпуснал и на туниката му имаше петно. Палачът кимна да положат бившия василевс по гръб на земята. Двата варанги натиснаха Михаил на колене и извиха тялото му назад. Михаил продължаваше да маха с ръце и да се извива в опит да се отскубне. Още двама от мъжете на Харалд коленичиха, хванаха краката му и ги притиснаха към паважа. Варангите, които държаха ръцете му, ги издърпаха встрани, после притиснаха в китките, и го приковаха под формата на кръст.

Викове на Михаил се извисиха до отчаян писък. Палачът пак нагорещяваше желязото и леко раздухваше въглените. Когато се приготви, тихо приближи разпънатия василевс и без да си прави труда да закрепи главата му, бодна два пъти с пламтящия ръжен. От гърлото на Михаил се надигна стон, който изплющя като ужасяващ вой.

Палачът отстъпи, все така с безизразно лице и варангите отпуснаха хватката си. Михаил се сви на хлипащ вързоп с увити около главата му ръце. Придворните му милостиво го изправиха и отведоха. Тълпата, смълчала се пред ужасяващото наказание, се отдръпваше, за да ги пропусне.

ГЛАВА ДЕВЕТА

Като подхванат от огромна вълна кораб, империята на ромеите се олюля, едва не се преобърна. През дните, които последваха ослепяването на Михаил и чичо му Константин, из цял Константинопол имаше брожения. Гражданите се питаха дали е възможно две възрастни жени да управляват империята. Бюрократичната машина със сигурност щеше да се запъне и в крайна сметка да спре. Чуждите врагове щяха да се възползват от шанса да нападнат границите на империята. Ще последва гражданска война. Но дните минаваха, без да се случи нещо катастрофално и напрежението постепенно отслабна. В архива, по трибуналите и различните кабинети на властта работата се върна към обичайното си русло. И все пак не всичко бе като преди. По време на въстанието тълпата бе нахлула в двореца. Повечето търсеха какво да плякосат, но в една малка, но мотивирана групичка се бяха насочили към архивите и както откриха служителите на хазната впоследствие, бяха изгорили данъчните отчети.

— Симеон Лихваря ни го подсказа — каза ми Халдор в казармата, когато отново поехме задълженията си. — Съмнявам се, че Харалд щеше да се сети сам, но Симеон ни изнамери в суматохата и обясни къде да открием документите. — След което през смях добави: — Това, разбира се, значи, че сега няма доказателства срещу обвинените в съучастие с бирниците.

— Изненадан съм, че сте намерили време да изгорите архивите и да изпълните и заповедта да арестувате Михаил и нобелисимуса.

— Време имаше предостатъчно — каза Халдор. — Сестрите императрици с часове спориха какво да правят с бившия василевс. Зоя искаше да го прати в затвор, след което да бъде съден. Теодора обаче беше за това да бъде ослепен, и то колкото се може по-скоро.

— Трябва да е било обратното. Теодора е, или поне беше, монахиня.

— Не — каза Халдор. — Теодора беше кръвожадната.

Измърморих нещо, че християните, особено монасите и монахините, се предполага да вярват в прошката и милосърдието. Същата вечер, от другата страна на Галата, Пелагея бързо поправи заблудата ми.

— Още ли не разбираш, Торгилс? Опре ли се до преследването на властта, нищо не може да спре истински амбициозните. Виж Аралт. Ти толкова го цениш и всячески му помагаш. И все пак той няма да се спре пред нищо, за да постигне амбициите си и един ден може да съжалиш, че си му бил предан.

Хрумна ми, че Пелагея ревнува от Харалд.

— На следващия наряд огледай хубаво двете императрици, заради мен, става ли? — рязко смени темата тя. — Ще ми е интересно да чуя мнението ти.

Изпълних молбата ѝ и на следващото заседание на върховния съвет в Златната зала се постарях да застана точно до императорския трон. Сега те всъщност бяха два, този на Теодора бе дръпнат леко назад, знак, че тя е по-малката сестра. Видях, че дворцовият протокол се е пригодил учудващо добре към новата подредба. Както обикновено присъстваха висшите държавници, облечени в официалните си роби от брокат и коприна, и със символите на властта си. Най-близо до императриците бяха любимците им, зад тях министрите. Следваха нов кръг сенатори и патриции и най-далеч, група високопоставени държавни служители. Сред тях разпознах Селус, който съдейки по туниката в зелено и златисто, сега бе старши служител в архива.

Внимателно попивах подробностите, за да ги разкажа на Пелагея. Зоя бе по-пълна от сестра си и учудващо добре запазена, може би в резултат на всичките помади и парфюми, за които бях чувал. Кожата ѝ беше мека и гладка. Трудно ми бе да свържа измъчената молителка, която прогоних от смъртното легло на съпруга ѝ със свършено облечената жена на трона. Различаваше се от скуката, като оглеждаше по-красивите мъже в залата, от което си извадих заключението, че още не се е отказала от мъжете. Теодора, обратното, се въртеше на мястото си. Беше по-висока от сестра си, хърбава, с глава, която изглеждаше твърде малка за тялото. Останах с впечатлението, че е лишена от интелигентност и подвластна на настроенията си.

Докато се чудех коя от двете жени е доминиращата, чух да споменават името на Харалд. Аколутосът, командирът на Хетайра, четеше официална молба от името на спатарокандидата Аралт, който искаше позволение да напусне поста си. Логотетът на дромоса се обърна да се допита до Зоя, мазно се поклони и поиска да чуе решението ѝ. Зоя в този момент зяпаше един млад красив сенатор и едва ли знаеше за какво става дума.

— Отказвам — каза разсеяно. Логотетът пак се поклони и се обърна към аколутоса. — Отказваме — повтори и мина нататък по дневния ред.

— На Харалд това никак няма да се хареса — каза Халдор, когато същата вечер му предадох решението. — Чу, че са коронясали племенника му Магнус за крал на Норвегия.

— И?

Халдор ме изглежда така, сякаш съм идиот.

— Харалд има същите права над трона, дори по-основателни. Затова и беше всичко. С парите ще закупи оръжия, ако реши да се бори за това, което смята, че по право му принадлежи. Рано или късно ще го потърси и колкото по-дълго отлага, толкова по-трудно ще бъде да защити претенциите си. Предполагам, че сега просто ще си затвори очите пред решението и ще замине.

— Но откъде ще намери кораби, които да го отведат обратно по проливите на Понтийско море и по реките до Гардарики? Хората, които останаха в армията му, сега са пешаци. Ако опита да замине без позволение, ще го арестуват и тогава никога няма да си възвърне трона.

— Първо ще трябва да го хванат — каза упорито Халдор виждах, че и той не разполага с разрешение на проблема.

— Ще видя какво мога да уредя — казах аз. Нещо ми нашепваше, че това е моят шанс да стана незаменим за Харалд и окончателно да спечеля доверието му.

Селус беше толкова затънал в работа, че трябваше да умилюстивя картулариуса на службата му с малък подкуп, за да ми назначи среща.

— Чудесно е, че имаме две императрици — оплака се Седус, когато най-после се добрах до него, — но това удвоява работата ни. Всичко се изготвя в два екземпляра и копията се изпращат до подчинените на двете императрици, но пристигнат ли бумагите, те

общо взето не проявяват особен интерес към досадните страни на управлението. Предпочитат по-фриволната страна на титлата. Много е приятно да организираш пирове, приеми и шествия, но администрацията се е затлачила, затънала е в мед, може да се каже. — Въздъхна и отмести хартиите по бюрото си. — Как е онзи твой приятел, спатарокандидатоса?

— Позна. Тук съм заради него. — Снизих глас. В стаята нямаше никой, но знаех, че малко неща остават тайна в двореца. — Аралт спешно трябва да се откаже от поста си и да напусне Константинопол, но Зоя не му позволява.

Селус стана от мястото си и отиде да провери дали някой не се мотае пред вратата.

— Торгилс — каза сериозно, — едно беше да предложи от Аралт да бъдат снети обвинения в присвояване на данъци. Това можеше да се разреши със съответните подкупи. Съвсем друго е да си затвориш очите пред явно неподчинение на решението на императрицата. Това ще доведе до отстраняване от длъжност и — в най-лошия случай — смъртна присъда. Нямам желание да бъда бичуван, пъхнат в чувал и хвърлен в морето.

— Знам — казах. — А това още не е всичко. Да замине трябва не само Аралт, а и оцелелите от войните му, около осемдесет мъже, ще искат да тръгнат с него. Получиха това, за което дойдоха. Натрупаха богатство.

Селус въздъхна.

— Това си е чисто дезертиране. По законите на армията наказанието е ослепяване или смърт.

— Знам. Нямах ли някакво предложение как да им се размине?

Селус помисли малко.

— В момента не, но те уверявам, че ако Аралт все пак успее да замине без позволение, ще се вдигне шум до небесата. Ще започнат да издирват хората, които са му помогнали. Близките му приятели ще бъдат арестувани и разпитани. Ти работиш с Аралт от вече няколко години и теб първи ще заподозрат. Предлагам ти, ако Аралт действително напусне града, да заминеш с него.

— Вече си го помислих — казах.

Селус взе решение.

— Торгилс, обещах да ти помогна, но тази твоя молба надхвърля всичките ми очаквания. Трябва да мисля за себе си. Ако планът се провали и ти, Аралт и останалите бъдете заловени, не трябва да се стигне до мен. Ако се появи възможност за заминаването на Харалд, ще се свържа с теб, но не лично, твърде опасно ще е. Дори посещението ти днес тук е риск за мен. Не искам пак да идваш в кабинета ми. Аз ще ти пиша и това писмо ще е последното помежду ни.

— Разбирам. Ще чакам да получа съобщението ти.

— Такова може и да няма — предупреди Селус. — Може да ме прехвърлят от този пост или да не открият възможност Аралт да се измъкне безнаказано. А ако писмото попадне не у когото трябва, последиците ще са катастрофални и за двамата ни.

Вече бях отгатнал накъде бие Селус.

— Ще използваш код? — попитах аз.

Селус изненадано премигна.

— Както вече съм отбелязвал, вие варварите сте невероятно схватливи. Сега ще ти покажа. — На лист хартия изписа гръцката азбука, подреждайки двайсет и седемте букви в три еднакво дълги редици. — Принципът е лесен. Всяка буква замества тази, която ѝ съответства, но огледално. Или втората буква на първия ред, бета, се заменя с предпоследната от същия ред, ета. Това е много прост шифър, и всеки висш бюрократ ще го разчете незабавно, но ще озадачи простия вестносец, ако той реши от любопитство да отвори писмото.

— Разбирам. И съм ти много благодарен.

* * *

Наложи се да чакам почти пет седмици за кодираното послание на Селус. Времето прекарах и добре, и зле. Както отбеляза и Селус, управлението на двете императрици се отличаваше с фриволност. Сякаш ужасните събития покрай падането на Михаил трябваше да бъдат последвани от веселия, за да изличат у хората спомена за въстанието. Докато с Халфдан отвеждахме василевса в манастира, хиляди бяха умрели по улиците при сблъсъци между въстаниците и верните на василевса войски, както и между бандите крадци, биещи се

за заграбената плячка. Сега хората искаха да се забавляват и Зоя и Теодора бръкнаха дълбоко в хазната, за да платят за паради и състезания на хиподрума. Даваха богати банкети и дори позволиха отбрани граждани да посетят двореца и се насладят на чудесата му.

Това ми даде възможност да се отблагодаря на Пелагея за добротата и гостоприемството ѝ. Показах ѝ всичко, което бе позволено да се види. Като обикновена гражданка не ѝ бе разрешено да влезе в големите приемни зали, но я заведох да види менажерията екзотични животни, в която имаше и хипопотам и дълговрат африкански камил-леопард, и гледахме състезания в Циканистериона. Младите патриции играеха една игра, целта на която бе с чукове с дълги дръжки да вкараш кожена топка с размери на ябълка във врата. Играта отегчи Пелагея, но пък остана заплениена от хорологиона, сарацинската машина, която изчислява времето по водата, изтичаща от една купа и отваря врати, от които според часа излизат малки фигурки.

— Не е ли странно — коментира тя. — Дворецът се мъчи да запази всичко такова, каквото е било. И пак дворецът измерва времето. Сякаш вярват, че все някой ден ще открият как да го спрат.

Тук трябваше да ѝ кажа, че собственият ми престол в града би приближава, че ще напусна Константинопол. Не ми стигна да го направя и вместо това я отведох в гинекума, където я чакаше сестра ѝ. На мен ми бе забранено да влизам. Докато чаках в двора на голобрадите, пазачите евнуси, се измъчвах с мисълта, че може и да прибързах, като потърсих помощта на Селус. Може би трябваше да свържа живота си с Кралицата на градовете, като Халфдан. Вече бях на четирийсет и две, загърбил разцвета на живота и Константинопол с луксозния си начин на живот и приятен климат, силно ме изкушаваше. Пелагея така и не се бе омъжила след смъртта на съпруга си. Двамата бяхме много близки и тя по всяка вероятност щеше да ме приеме за съпруг. Не се и съмнявах, че животът с Пелагея, която дълбоко уважавах, ще е много приятен. Щях да се пенсионирам от стражата, да живея в разбирателство с Пелагея във вилата ѝ и да се откажа от амбициите си да върна старите богове на Севера. Трябваше само да затворя очи пред съобщението на Селус, ако такова изобщо пристигнеше.

Бях на прага да взема това решение, когато Пелагея излезе от гинекума. Дивеше се на лукса, с който се е обградила Зоя, но бе и поразена от скучния живот в женските покои.

— Хранят се със златни вилици — ми обясни тя, — но храната има вкус на пепел.

Забележката ѝ ме накара да се почудя дали избирайки по-лесния път, животът ми нямаше да се лиши от смисъл и дали Пелагея нямаше да обвини себе си, ако някога научеше, че съм захвърлил съкровената си амбиция.

И все пак щях да остана в Константинопол, ако Локи не опита да се освободи от оковите си. Вечерта след посещението ни в двореца стана земетресение. Беше леко и едва се усети в казармите. Няколко статуи паднаха от пиедесталите си по Меса, няколко блока бяха унищожени, а на следващия ден градските инженери трябваше със стълби и куки да съборят по-опасните сгради. Разрушенията обаче бяха много по-сериозни откъм Галата. Няколко нескоропосано построени нови сгради се срутиха. Една от тях бе вилата на Пелагея. Тя и няколко души от прислугата ѝ бяха премазани.

Чух за смъртта ѝ от сестра ѝ Мария, която дойде да ме вземе следващата сутрин и заедно прекосихме Златния рог. Докато гледах срутените останки от къщата, се почувствах неизказано самотен, сякаш стоях на ръба на дълбока пропаст, в която Пелагея бе изчезнала и от която нямаше да се върне. Налегна ме дълбока тъга, че толкова жив човек си бе отишъл и се зачудих дали Пелагея, която не вярваше нито в спасението на Белия Христос, нито моите богове, се е пренесла в някой друг свят.

Смъртта ѝ прекъсна единствената ми истинска връзка с Великия град и ме убеди, че Один има други планове за годините, които ми оставаха.

Семейството на Пелагея се събра, за да приключи с делата ѝ от тях научих, че тя много умело е влагала заплатата ми и благодарение на нея съм сравнително богат, дори без дела ми в откупа на емира и откраднатото от арабската галера, по-голяма част от които вече бе отнесено на север от корабите на Харалд. През следващата седмица дискретно отидох да се срещна с представителя на гилдията на банкерите, на когото Пелагея бе поверила парите ми. Споделих, че планирам да пътувам в чужбина и попитах дали мога да изтегля парите си.

— Няма нужда — отговори той. — Ако носиш твърде много монети, те ще те забавят, а и може да бъдеш ограбен. Мога да уредя да

получиш парите си в крайната точка на пътуването ти от друг banker. Стига мястото да не е много отдалечено.

— Град Киев далеч ли е? — попитах аз.

— Съвсем не. Ще уредя да изтеглиш парите си в Киев. През последните няколко години ни се отваря все повече работа там, покрай парите на търговците на кожа, които всяка година идват в Константинопол. Не всички искат да се връщат натоварени със стоки, които с мъка да превозват нагоре по реката. Взимат от мен кредитни писма, които после осребряват.

Думите на bankera облекчиха страховете ми, че заминаването на Харалд може да доведе до финансови затруднения. Той също можеше да прехвърли парите си от Константинопол. Сега всичко зависеше от Селус и плана, който щеше да измисли.

Криптограмата му, когато най-после пристигна късно през май, бе съвсем кратка:

„Две усияи, Нейрон, прасковена коприна,
Рождество.“

Първата част ми бе ясна. Усияи са малки дромони, с размерите на горе-долу викингски кораб. Обикновено са с екипажи от около петдесетина души и служат за бърз ескорт. Нейрон бе военният арсенал на Златния рог, или предположих, че двата кораба ще бъдат закотвени там около великденските празници. Бях обаче озадачен и разочарован от това, че Селус споменава Рождество. Ако предлагаше Харалд и мъжете му да напуснат Константинопол тогава, значи бе по-задръстен бюрократ, отколкото го мислех. Великден или раждането на Белия Христос, се пада в средата на зимата, а Селус, си казвах, сигурно знае, че през декември е твърде късно да отплаваш от Константинопол. Времето става убийствено, а докато стигнем реката към Киев, тя щеше да е или преляла, или замръзнала. Трябваше да заминем през лятото или поне ранната есен.

Това за прасковената коприна си оставаше пълна загадка. Не виждах връзка с бойните кораби в арсенала, затова отидох в Къщата на светлината, най-люксовият магазин в столицата и най-големият пазар на коприна в целия познат свят. Разположен бе на чудесно място от

модната страна на Меса, отворен беше денонощно, а аркадите му осветяваха стотици свещи. Продаваше се само едно — коприна. Скъпоценната материя се предлагаше във всевъзможни качества и цветове, на топове, шита или скроена. Продавачите бяха най-богатите търговци в града и най-строго контролираните. Длъжни бяха да докладват всяка сделка, надвишаваща десет нумизми в градската епархия, за да могат служителите там да знаят откъде е дошъл всеки метър плат и при кого е отишъл. Ако чужденец поискаше да купи коприна, търговецът можеше да му предложи плат само от сравнително долно качество, и бе длъжен да докладва за заминаването на клиента си от Константинопол. Не го ли направеше, търговецът биваше бичуван, главата му публично обръсната, а всичката му стока конфискувана.

Имайки предвид стриктните разпоредби, избрах най-малкия магазин и поисках да говоря със собственика. Появи се белокож мъж с мазно лице. Още щом видя, че съм чужденец, предложи обсъдим нещата насаме, в задната стаичка.

— Интересува ме какво количество висококачествена коприна за продан имаш — обясних.

Той ми направи комплимент за добрия гръцки и попита къде съм се научил да го говоря така.

— Покрай търговията — отговорих уклончиво.

— Значи си запознат с ограниченията да продавам определени категории коприна на хора, които не са жители на града — измърмори той. — Винаги може да се измисли вратичка. Имаш ли предвид нещо специално?

— Повече печалба изкарвам от ярко оцветената коприна. Зависи от какво разполагаш.

— В момента съм добре запасен с тъмнозелено и жълто.

— А други цветове? Оранжево, например. Много се търси по моите земи.

— Зависи от нюанса. Вероятно мога да открия светло лимоново. Колкото повече боя отива за оцветяването, толкова по-трудно се намира материята. И, разбира се, става по-скъпа.

— Можеш ли да изпълниш поръчка за определен цвят?

Той поклати глава.

— Законът забранява на търговците да се занимаваме с боядисване на коприната. Това е отделен занаят. Нямам достъп и до суровата коприна. Това също е друга професия.

Придадох си разочаровано изражение.

— Надявах се да намеря коприна, боядисана в прасковено за един много специален клиент. Мога да платя отлична цена.

— Ще изпратя някой да провери.

Повика един слуга и му даде нареждания. Докато го чакахме да се върне, ми показва мостри от стоката си.

— Съжалявам — каза, когато слугата се върна с нужната информация, — но няма да можеш да откриеш коприна в прасковено, поне за известно време. — Изглежда ме многозначително и продължи: — Носят се слухове, че августа Зоя щяла да се жени пак... за трети път, представяш ли си! Императорските работилници работят денонощно, за да подготвят дрехите и драпериите за церемонията, и прасковената коприна е едно от основните неща в списъка им.

— Нали императорският цвят беше пурпурното?

— Да, и тъмночервеното и някои оттенъци на виолетовото, които избиват на пурпурно. Всички те са стриктно запазени за двореца. Продаваш ли такъв материал, те чакат неприятност. Копаната с цвета на праскова се прави със същите бои като забранените нюанси. Зависи точно колко ще смесиш със съответните багрила, температурата на ваната и други тайни на гилдията. Затова прасковеният цвят се счита за много рядък и обикновено се изпраща в дар на чуждите владетели, и ги информира за важни дворцови събития, като сватби и коронации.

Въздъгнах.

— Предполагам, че не си струва да чакам пак да заредят коприна с този цвят?

— Даровете за чужбина няма да са на първо място — каза търговецът. — В работилниците ще гледат да разчистят първо нещата за церемонията, след това ще използват остатъците от боята.

— И кога ще стане това? Трябва да замина преди Великден.

— Зависи кой Великден имаш предвид. Предполагам, че си от Венеция или може би Генуа. На запад празнувате раждането на Христос също като нас. Само че този град празнува още едно рождество, на Мария, нашата закрилница. А той се пада през септември.

Дълбоко си поех въздух, с което сигурно озадачих търговеца. Подценил бях Селус. Докато забързан напусках Къщата на светлината, вече смятах колко време имам да подготвя бягството на Харалд от Константинопол. Ако информацията на Селус беше вярна, значи разполагах с три месеца да уредя всичко.

* * *

Пет нумизми ми бяха нужни да подкупя чиновника в дромоса, за да ме държи в течение на новините относно пратката от коприна. Селус трябва да имаше добри агенти. На единайсети юни Зоя действително се омъжи отново — за патриций на име Константин, който на следващия ден бе провъзгласен за василевс. Почти три месеца по-късно корумпираният чиновник в дромоса ме увери, че трийсет топа коприна в прасковен цвят са готови да заминат като дарове за халифа на Египет. Коприната щяла да бъде отнесена от императорски конвой.

— Според информацията ми — казах на Харалд, — две усяи приберат коприната и другите дарове от Нейрон и ще изчакат императорския пратеник. Той ще се качи на борда веднага, щом архивът подготви официалните писма, удостоверяващи коронацията на новия василевс.

— Предлагаш да отвлечем корабите?

— Да, господарю. Тези кораби са бързи и маневрени, и могат да отведат теб и мъжете ти до Понтийско море.

— И как предлагаш да го направим? Арсеналът се пази денонощно.

— Господарю, помниш ли мисията в Божи гроб, когато ескортирахме архитекта Трдат?

— Разбира се.

— Предлагам ти и мъжете ти да се престорите на конвоя на новия посланик.

Харалд веднага хареса подмолния ми план.

— А откъде си сигурен, че служителите на доковете ще ни повярват?

— Остави това на мен, господарю. От теб искам само ти и мъжете ти да се държите като обикновен ескорт и когато дойде време, да сте готови да превземете двата дромона.

— Тази част от плана няма да е проблем.

Никога не бях подправял официален документ, но бях запазил заповедите, които получих, когато придружавахме Трдат и сега ги използвах за модел. Хванах се, че благодаря на ирландските монаси, които навремето ме научиха на краснопис. Изписах видимо официален документ, постановяващ, че Харалд и хората му следва да ескортират конвоя с дарове за египетския халиф. За хартия използвах пергамента, който закупих от моя човек в дромоса. Платих му още две нумизми за мастило — черно за текста и червено за обръщението към Светата троица, с което започва всяка заповед. Подписът на министъра прекопирах от оригиналния документ, а печатът със сивата копринена пандела просто отрязах и залепих наново. Накрая внимателно сгънах листа точно на същите места, защото бях чувал, че това е таен метод, с който писарите гарантират автентичността на даден документ. И така, в деня преди празненството по случай раждането на Мария, Харалд, останалите му мъже и аз пристигнахме на главната порта Нейрон и поискахме да ни бъде позволено да пренесем екипировка си на борда на двата дромона. За щастие арконът, директорът на пристанището, отсъстваше. Заместникът му бе твърде изнервен, за да пита защо са необходими толкова много души ескорт, а и си глътна езика пред царствените маниери на Харалд. Едва хвърли поглед към подправените заповеди, преди да ни прехвърли на поредния заместник, който ни отведе на дромоните. Минахме корабостроителниците такелажниците и бояджиите ни оглеждаха любопитно, учудени да видят толкова много чужденци в арсенала. Накрая стигнахме късия дървен кей, на който бяха закотвени двата кораба. Както и очаквах, екипажите им бяха разпуснати за празника.

— Греблата и платната са на палубата, слава богу — промърмори Халдор, а аз се сетих, че в еуфорията покрай подправянето на писмата бях забравил възможността дромоните да не са напълно готови за отплаване.

— Ще качим нещата си и ще пренощуваме тук — казах на заместника.

Той ме изгледа изненадан.

— Няма ли да ходите на празненството утре?

— Не. Тези мъже са неверници, а и секретонът на дромоса ме информира, че самият посланик ще пристигне утре вечер и ще отплаваме незабавно.

— Но екипажите са в отпуск на сушата — възрази мъжът.

— За което ще бъдат наказани — вметнах аз.

Човекът схвана намека.

— Много добре. Ще уредя утре да качат на борда още прясна вода и запаси. Но тъй като е празник, не мога да гарантирам, че ще е възможно да се достави всичко необходимо. Не знаех посланикът ще има толкова многоброен ескорт.

— Направи каквото можеш — успокоих го. — Донесли сме достатъчно припаси за няколко дни.

Следобед пристанището започна да замира. Хората си тръгваха рано, за да се подготвят за празника и шумът от чукове, триони виковете на работниците отслабна. Скоро на Нейрон останаха само пазачите, чието задължение бе да държат под око запалимите складове, и нощна стража от около десетина мъже.

Хората на Харалд се престориха, че се установяват за през нощта, но повечето бяхме твърде нервни, за да заспим. Тревожех се, че стражата ще заподозре нещо. Не следваха определен маршрут и нямаше как да предвидим кога точно ще се появят, затова казах на младия им командир, че ще поставим свои постове, както ни е обичаят, и го убедих, че няма нужда неговите хора да приближават повече от подножието на вълнолома.

Сега всичко зависеше от добрия синхрон.

Призори Харадд тихо даде заповед да отвържем кораба. Вторият дромон ни последва. Възможно най-тихо се отблъснахме от кея и загребахме към Златния рог. Свеж бриз от север надигаше вълни в протока, но те едва достигаха закътаното огромно пристанище.

Бяхме на повече от една стрела разстояние от брега, когато в Нейрон обявиха с тръба тревога. Нощната стража бе открила отсъствието ни.

Всеки кораб бе с по един ред гребла, като викингите и хората на Харалд, по два на всяко, с удоволствие си спомниха забравеното. Самият Харалд не се поколеба да седне зад греблото до руля и да гребе наравно с мъжете.

— Дайте всичко от себе си! — викаше Халдор. Откъм кърмата чувах виковете на кормчията на втория кораб зад нас. Зад тях пък ехтяха алармени камбани и още тръби.

Набрахме скорост. Ставаше все по-светло и скоро щяхме да сме напълно видими откъм стените на пристанището. Ако обявяха тревога, сигналните огледала щяха да започнат да предават съобщения към патрулните кораби в залива.

Харалд ме сграбчи за рамото и посочи напред.

— Гледай! Още не са вдигнали веригата.

Присвих очи срещу белезникавата светлина. Планът ми се бе провалил. Точно пред нас се точеше редица дървени салове, подредени на около петнайсет крачки един от друг. Сnižени така, че и най-малката вълна ги заливаше, те мрачно се поклащаха. Под тях бе веригата, която всяка нощ отцепваше Златния рог и го превръщаше в езеро. Вдигаха я призори или пътят ни за отстъпление щеше да бъде чист, но бях забравил, че е празник и пазачите може да закъснеят с изпълнението на задълженията си. Бяхме попаднали в капан.

Харалд забеляза ужаса ми, остави греблото на мъжа до него на пейката и излезе на палубата.

— Какво има?

Нямаше нужда да обяснявам. Посочих редицата салове. Той спокойно огледа преградата.

— На каква дълбочина стига веригата? — попита той.

— Не знам. Единият ѝ край е прикрепен към брега. При залез я изкарват със саловете. — През дните прекарани при Пелагея, често бях наблюдавал как работниците привечер се мъчат с веригата.

Харалд погледна нагоре. Вече бе достатъчно светло да видим сглобките на веригата там, където пресичаха саловете.

— Какво мислиш, Халдор? — попита, обръщайки се към исландеца.

— Не съм сигурен, но все трябва да увисва малко между всеки сал.

Отново чухме сигналите от брега. Сега удряха гонга за по-: жар, познах го дори при това разстояние.

Харалд отстъпи към края на платформата на кормчията и огледа по дължина кораба ни. Вече се носеше плавно по водата и четирийсетината гребци бяха наложили по-равен ритъм. Отстрани

може и да изглеждаше, че са намалили усилията си, но всеки на борда знаеше, че няма смисъл да опъваш показно веслата. Нужен е строен, мощен замах.

— Когато дам знак — извика Харалд, — всеки да направи двајсет загребвания с пълна сила. Когато извикам за втори път, гребците на първите пет пейки пускат греблата и се изтеглят бързо при кърмата. Другите продължават да гребат. Ясно ли е?

Гребците надигнаха глави към водача си и кимнаха.

Саловете вече бяха съвсем близо.

— Пригответе се — предупреди Харалд.

Скочих от палубата и застанах зад греблото, опразнено от Харалд. До мен седеше един швед, обсипан с белези ветеран от сицилийската кампания.

— Значи най-накрая те свалиха на греблата, да се поизпотиш, не само да сплетничиш — изръмжа доволно той. — Струваше си да се види.

— Сега! — извика Харалд и ние на глас започнахме да отброяваме двајсетте загребвания. Харалд извика пак и зад гърба си чух потракването на греблата, когато мъжете ги захвърлиха и хукнаха през дължината на галерата. Усетих как тъгълът на кораба се променя и носът се надига от тежестта на скупчилите се на кърмата мъже. Три загребвания по-късно килът на малкия дромон гръмко застърга и се плъзна по веригата. След няколко крачки спряхме. Силата на стълкновението бе запратило галерата над скритите брънки.

— Всички мъже напред! — изкрещя Харалд. Напуснахме местата си и нестройно затичахме към носа. Бавно, много бавно, галерата се наклони напред. За миг ме обхвана страх, че корабът, увиснал наполовина над водата, може да се преобърне, после тежестта на носа го изтегли напред и той проскърцвайки се плъзна по веригата в откритото пространство от другата страна.

Изгубихме равновесие, блъскахме се един в друг и се поздравявахме, като в същото време се мъчехме и да уловим плъзгащите се зад борда гребла. Бяхме минали бариерата, пред нас лежеше открито море.

Седнахме отново зад греблата и се обърнахме към приближаващата веригата втора галера. Тя последва примера ни. Видяхме как корабът се засили, чухме вика на кормчията и видяхме

как мъжете скачат от предните седалки и хукват към кърмата. Ясно видяхме как носът се надига, после рязко се изправя, когато корабът закачи скритата верига и замря над брънките. Екипажът побягна напред. Затаихме дъх. Корабът се наклони, но не достатъчно. Нова команда и екипажът, около четирийсет мъже, затича към кърмата, после се обърнаха и пак запратиха тежестта си напред. Корабът пак се заклати, но остана на място.

— Патрулни кораби! — изкрещя Халдор. До брега, там където дигата бе закрепена за сушата, излизаха да ни пресрещнат четири-пет патрула.

Другарите ни на втория кораб за пореден път опитаха да освободят кораба си. Този път неистовите им усилия имаха катастрофален резултат. Като пренатоварена пръчка, килът се строши на две. Може корабът да бе стар и по-крехък от нашия, по-зле построен, или по нещастно стечение на обстоятелствата веригата да се бе паднала точно под сглобка в дъските на кила. Във всеки случай дългият тесен корпус се строши, планките се откъртиха и мъжете изпопадаха в морето.

— Гребете назад — извика Халдор. — Трябва да спасим когото можем.

Обърнахме кораба и започнахме да извличаме мъжете от водата. Лесно бе да ги изтеглим на борда, но нямаше как да стигнем нещастниците откъм кърмата на повредения кораб, които паднаха от другата страна на веригата. Няколко успяха да преплуват до нас, други се вкопчиха в дървените салове. Изтеглихме колкото можахме, но патрулните кораби приближаваха и нямаше време да спасим всички.

— Гребете! — заповяда Харалд. Започнахме да се изтегляме.

— Горките копелета — измърмори шведът до мен. — Не ми се ще да съм на тяхно място...

Не продължи.

Надигнах глава. Харалд стоеше на палубата при кърмата и ни гледаше с каменно изражение. Проблясващият в очите му гняв ни подсказа, че е време да си затваряме устите, да залегнем над греблата и го откараме към съдбата му.

ГЛАВА ДЕСЕТА

В Киев влязохме в цялото си великолепие. Начело яздеше Харалд, в бляскавите си дворцови одежди от Константинопол и церемониалния меч на спатарокандидатос, със златната дръжка и украсена с емайл ножница. Зад него крачеха стройно мъжете му, всички в най-хубавите си дрехи и накичени със сребърни и златни бижута. Следваха ги носачи и роби, натоварени с балите коприна с цвят праскова и другите ценности, които ограбихме от корабите. Аз бях на кон, с Халдор и останалите приближени на Харалд. След бягството ни от Кралицата на градовете Харалд официално ме обяви за свой съветник. В замяна аз се захлех да му бъда васал и му служа и подкрепям до деня, в който заеме полагащото му се място на норвежкия трон.

— Я по-ведро! — ми каза Халдор, докато минавахме през градските порти. Стражите на княз Ярослав ни поздравиха — новините за успеха на Харалд ни бяха изпреварили и стражите, много от тях викингски наемници, с нетърпение очакваха да видят мъжа, изпратил такова нечувано богатство.

Махнах към червените куполи на големия манастир на хълма пред нас.

— Не очаквах да се сблъскам пак с това — казах мрачно и наистина се чувствах обезкуражен.

— Ще трябва да свикнеш — каза Халдор. — Предполагам, че Харалд скоро ще се ожени в точно такова място.

Забележката му ме хвана неподготвен.

— Торгилс, забравяш, че преди да замине за Константинопол, Харалд поиска ръката на втората дъщеря на княза, Елисавета. Отпратиха го позорно. Казаха му да се върне, когато натрупа богатство и слава. Е, той определено го направи. Елисавета и семейството ѝ са заклетни християни. Ще настояват сватбата да е християнска.

Слушах без ентузиазъм. Радвал се бях, че постъп съветник на Харалд ще ми даде възможност да променя отношението му към

старата вяра, а излизаше, че ще трябва да се съревновавам с религията на съпругата му и свитата съветници, които тя със сигурност щеше да вземе със себе си. Мисълта окончателно ме потисна. Смъртта на Пелагея ме бе засегнала дълбоко, лишавайки ме едновременно от приятел и довереник, а на път за Киев се чувствах все по-изолиран сред често необузданите мъже на Харалд.

— Значи едва ли ще се чувствам добре тук — заключих аз. — От по-голяма полза ще съм на Харалд на север. Ще поискам позволение да избързам и подготвя завръщането му в Норвегия. Може да пробвам да открия кои от тамошните благородници ще го подкрепят и кои ще застанат срещу него.

— Пак ще бъдеш шпионин? — попита Халдор, на когото бях доверил за ролята си на информатор за Йоан Евнуха. — На Харалд ще му хареса. От край време си пада по лъжите и измамите.

— Отчасти шпионин, отчасти специален пратеник — отговорих.

Харалд се съгласи с предложението ми и веднага щом прибрах парите, изпратени ми от банкера в Константинопол, заминах с групата бивши варанги, поискали да се приберат у дома си по-рано. По времето, когато Халдор и другите празнуваха бляскавата сватба на норвежкия принц и втората дъщеря на Ярослав, аз отново бях в земите на моите богове.

Първото ми впечатление бе колко малко неща са се променили за дванайсет години. От трите северни страни Норвегия и Дания още се отнасяха една към друга с подозрение, а Швеция се държеше настрана и тайно раздухваше враждата между съседите си. Норвежците нападаха Дания и сами биваха нападани. Сключваха се и разтурваха съюзи. Водещите родове се караха, завладените отвъд морето земи — в Англия, Шотландия и Ирландия — управляваха едри земевладелци, които на хартия бяха подчинени на краля в родината, но на практика бяха независими. В тези бурни води трябваше да планирам завръщането на Харалд.

Започнах с посещение в двора на племенника на Харалд, Магнус, който седеше на норвежкия престол и претендираше и за този на Дания. Намерих го представителен, енергичен, горд и умен далеч не за годините си. Само на двацет и пет, вече бе спечелил любовта на поданиците си с честността си и успехите в битките срещу датчаните.

Харалд, реших, трудно ще измести човека, когото наричаха Магнус Добрия.

В двора на Магнус се представих за завърнал се от служба в Константинопол исландец, достатъчно богат да се помае на път за вкъщи. Това не бе съвсем далеч от истината, а и никой не ме разпита твърде подробно за миналото ми. За малко да се издам само когато чух за смъртта на кралица Елфгифу, първата жена, отвела ме в леглото си.

— Отървахме се — коментира мъжът, който ми каза за смъртта ѝ. — Беше първата жена на великия Кнут. Той ни я изпрати за регентка, заедно с безсърдечния си син. Не ги обичаха особено и накрая ги прогонихме. Не мога да кажа, че съжалявам, задето е мъртва.

Забележката му ме накара да се почувствам стар. На никого не се харесва мисълта, че първата му любима е в гроба. Не и когато помниш ласките и красотата ѝ.

* * *

Минаха почти две години, преди да успея да споделя с Харалд впечатленията си от Магнус. Княз Ярослав настоя зет му да остане в Киев по-дълго, отколкото бе очаквал Харалд. Но аз почти не забелязах закъснението. Бях щастлив — най-после открих място, където старите богове още се почитаха.

Пътувах от Нидарос, столицата на Магнус, към Дания, за да преценя силите и характера на тамошния владетел граф Свен Естритсон. Беше есен. Избрал бях да мина през планинските проходи и така се озовах във Вастер Готландия. Намира се между Дания и Швеция, но районът е толкова мрачен и суров, че никой не се главоболи с точното местоположение на границата. Скалист е и покрит с гори, малки езера и плитки потоци, и огромното езеро Ванер, което като всичко останало, замръзва през зимата. Пътувах сам, без слуга, и пеша, защото теренът е труден за конете, а и няма зоб. Вастер Готландия си бе спечелила печална слава с разбойниците си и започвах да се чудя дали не сглупих, като взех със себе си толкова злато и сребро.

Тогава край пътеката видях каменен паметник, с епитафия за загинал воин, който според надписа, свършил живота си в Серкландия,

„земята на коприната“. Издялалият руните не бе майстор, следите от длетото личаха ясно, а и буквите бяха грозновати. Не разбрах и в чия чест е паметникът, защото камъкът се бе пропукал точно на името на мъртвия, а не открих липсващата част. Все пак го приех за знак от Один и зарових под един близък храст половината си скъпоценности.

Покрай пътеката нямаше села, само далечни ферми, прости дървени колиби с покриви от дървени талпи и по една-две бараки, толкова сурова и неплодородна бе земята. Смрачаваше се, но не видях у дома да се прибират селяни. Подминех ли къща — колкото и рядко да се случваше това, — вратата неизменно бе затворена. Сякаш бе минала чумата и хората се криеха вътре или бяха мъртви.

Мразовитият въздух вещаеше студена нощ, а вече бях мярнал в горите вълк, затова при следващата къща свърнах от пътеката с намерението да потърся подслон за през нощта. Потропах на дървената врата и извиках. Известно време не последва нищо. После отвътре долетя глас:

— Върви си! Не си желан!

Бях така изненадан, сякаш ме зашлевиха през лицето. Селяните досега бяха гостоприемни. Радвах се на новините, а и оценявах дребните суми, които оставях за храната и леглото си. Да изгониш странник в студената нощ, бе немислимо. Потропах пак, по-настойчиво. Извиках, че съм пътник, сам и гладен и ще платя за нощувката. Този път чух стъпки. Вратата бавно се отвори, колкото да видя, че вътре е тъмно.

От мрака се разнесе глас:

— Върви си, моля те. Моментът не е подходящ за гости.

Нещо ме подтикна да кажа:

— В името на Один Странника моля за подслон.

Последва дълго мълчание, после вратата се отвори още малко и гласът меко попита:

— Кажи ми, страннико, как е името на жребеца, който на запад спуска нощта над великите богове?

Акцентът бе местен и силен, но нямаше как да сбъркам ритъма на думите. Мъжът, който и да бе той, рецитираше поема. Учителите ми в старата вяра отдавна ме бяха научили на следващ куплет.

*Хримфакси е името на тоя, който спуска нощта
над великите богове.
Всяка сутрин той пресява пръските пяна,
която къпе в роса долините.*

Тежката врата се откряна, колкото да ме пропусне и в мига, в който влязох, се затръшна зад гърба ми.

Попаднах в пълен мрак. Ръка ме хвана за китката и внимателно поведе напред, после ме стисна, знак, че трябва да спра на място. Усетих нещо да докосва отзад коленете ми, бяха поставили зад мен стол. Седнах тихо. Нито дума не бе казана и все още не бях видял никой.

В стаята имаше хора, не много, но усещах присъствието им. Подът под краката ми бе от проста спечена пръст. Домът беше скромнен. Чух шумоленето на дрехи, леко дишане. После на няколко крачки от мен, до земята, се появи тъмноресено петно. Някой разкри жаравата, предположих в семейното огнище. Сянка мина между мен и огнището, и пламъкът изчезна. Последва звук като от човек, който раздухва огъня, после сянката се отдръпна и аз пак видях огнището. Сега в него танцуваха малки пламъчета, от които идваше светлина колкото да видя, че в стаята има трима възрастни и три деца, всички облечени в прости бозави селски дрехи. Трудно бе да определя дали децата са момичета или момчета, но възрастните бяха две жени и един мъж, сигурно същият, който ме пусна в къщата.

Едната жена бавно пристъпи към огнището и постави на земята пред него малка купа. Наклони една кана, чух да се плиска течност. Стоях съвсем неподвижен. Вече знаех какво става. Попаднал бях на алфаблот, годишното приношение в чест на духовете, обитаващи всеки дом, които като ладветир населяват и дърветата, камъните и пръстта. Това са духовете на къщата, древните обитатели, които са живели там преди хората и ще останат дълго след нас. Одобрението им носи на хората благополучие, враждебността — съсипия.

Жената тихо се отдръпна от огнището. Тъмният ѝ силует прекоси стаята, спирайки се във всеки ъгъл. Държеше нещо, предположих храна в дар за олтара.

Усетих как побутнаха в ръката ми груба кора хляб. После ми подадоха дървена чаша бира. Отхапах от хляба. Беше селски хляб от едро мляна ръж, но засищащ. Бирата беше лека и рядка. Пих и ядох, внимавайки да се движа бавно и внимателно. Алфарите са плашливи. Оставих няколко капки бира, наведох се и ги изсипах на пръстения под. Знаех, че домакинът ще забележи дара ми.

Не се каза нито дума. Знаех, че от уважение към духовете, всички ще запазят мълчание до изгрев-слънце. Когато всеки от семейството даде даровете си, се оттеглиха в общото си легло, дървена кутия, закрепена като огромна ясла за едната стена. Аз се увих в пътническото си наметало и тихо легнах на пода.

* * *

— Тук всички сме езичници — бяха първите думи на селянина на следващата сутрин. Каза го извинително. — Иначе щеше да получиш по-топло посрещане.

— Староверци — меко го поправих аз.

Беше на средна възраст, с нищо незабележим, освен с ярките сини очи на обруленото от вятъра лице и непокорния венец почти бяла коса около голото му теме. Имаше изнурения вид на човек, трудил се усилено да издържа семейството си. Зад него съпругата му, красива жена, при която също прозираше трудния живот, миеше лицата на децата. Другата жена като че ли й бе сестра, беше със същата гъста червеникава коса и фино лице, а движенията й, когато събра малките дарове, оставени през нощта, бяха грациозни. Забелязах, че след като ръснаха над огнището няколко капки от млякото, оставено за алфарите, върнаха остатъка в каната. В това семейство определено нямаше излишък на храна.

— В Один ли вярваш? — попита с дълбокия си, тих глас селянинът. Искаше да научи повече за мен и да установи общи точки помежду ни. Харесах го.

— Да, от момче. А ти?

— Тук почитаме Фрей. Ние сме селяни, не воители и моряци. Фрей е бог на плодородието. Множи семената, засети в почвата, праща дъжд и топлина, които помагат на посевите да узреят и носи добра жътва. С

негова помощ кравите дават мляко, има агнета и ярета, и прасета. Дори млякото, което прием, дължим на милостта на Фрей.

— Снощи се позова на Один Вегтамир — продължи мъжът. — Далеч ли отиваш?

— Само до датските земи, ако дъждовете изчакат още седмица. Не обичам да газя в калта.

— Тази година храстите дадоха много боровинки, а лястовичките си тръгнаха рано. Снегът според мен ще изпревари дъжда. Не че това ни засяга особено. Ние пътуваме само до Големия хоф, а той е на три дни път.

— По пътя видях паметник на мъж, загинал в Серкландия. Това е много далеч.

В стаята изведнъж се възцари напрежение.

— Бил си в Серкландия?

— Да, поне близо до там. Служих в императорската стража в Миклагард и той ме изпрати до Божи гроб, мястото, където е живял Белия Христос.

— Не съм чувал за Божи гроб. Много сме отдалечени за свещениците на Белия Христос. Един все пак ни посети преди няколко години, но реши, че сме твърде закостенели. Замина и повече не се върна.

— Може и да сте изкарали късмет — коментирах аз.

Селянинът като че ли взе решение.

— Аз изписах онзи паметник — призна той. — Вложих всичко себе си, нищо че е малко недодялан. Трябваше да избира по-добър камък, защото преди две години едно парче се отчупи от студа. Искяхме да го запомним с нещо. Беше женен за сестрата на жена ми.

Погледна към жената, която почисти огнището. Тя още стоеше неподвижно и ме гледаше, попивайки всяка дума.

— Достигнаха ни слухове, от трета, четвърта ръка, че е загинал в Серкландия. Замина там да натрупа богатство, и така и не се върна. Изпари се. Дори не знаем къде е срещнал края си, нито как. Казваше се Торалд.

— Не познавам такъв човек от Миклагард — казах, — но ако така ще се отблагодаря за гостоприемството ви, мога да ви разкажа каквото знам за Серкландия.

Селянинът кимна на зълва си и тя пристъпи към нас. Не свали очи от мен, докато описвах службата си в Хетайра, посещението на Божи гроб и сарацините, приятели или врагове. Историята ми беше дълга, а се опитах да я разкажа набързо. Селянинът обаче скоро усети, че изтървам някои неща и ме прекъсна.

— Искаме да научим толкова много. Защо не останеш няколко ри и не ни разкажеш по-подробно? Заради Руна.

Поколебах се. Семейството без друго бе бедно и не ми се щеше да злоупотребявам с добрината им. Но селянинът, който се казваше Фолкмар, настоя и аз се съгласих да остана още един ден.

Това се оказа едно от най-добрите решения в живота ми. Денят се превърна в седмица, в края на която знаех, че домът на Фолкмар е моят пристан. Не можеше да се различава повече от изискаността и лукса на Константинопол с широките му улици, добре заредени пазари и шумни тълпи. Там се радвах на добра храна, обществени бани и забавления, в размер, какъвто домакините ми не биха могли и да си представят в голата пустош на Вастер Готландия, където всеки ден минаваше в битка за насъщния, вадене на вода, поправка на сечивата или мелене на зърно. Фолкмар и жена му смирено се уповаваха на боговете; бяха силно привързани един към друг и към децата си, живеяха просто и скромно, и ясно осъзнаваха мястото си сред земята и годишните сезони. Всеки път, когато придружавах Фолкмар на някоя от малките му ниви или за дърва за огрев в гората, виждах как почита невидимите духове. Когато подминехме някой самотен камък, оставяше на него малки дарове, просто счупена клонка или някой лист, а ако с нас бяха и децата, настояваше да говорят приглушено и им забраняваше да играят до свещените скали. За него гъстата гора бе дом на скогсра, женски духове, които ако почиташ, ще върнат залуталите се крава или теле. Ако ги обидиш, ще нахранят с добитъка ти вълците.

Вярата на Фолкмар във Фрей и сестра му Фрея беше простичка. Държеше статуетките им у дома си, Фрей с огромен фалос, Фрея сладострастна и пищна. Но извън приказките, знаеше малко за другите богове.

— Колесницата на Фрея теглят котки. Само една жена може да впрегне котки. Сигурно си струва да се види. В средата на лятото мъж и жена се преобличат като Фрей и сестра му и обикалят от ферма на ферма за дарове, но талигата им тегли работен кон. — Замълча, преди

да продължи: — Другата седмица ще отнеса тези дарове в Големия хоф. Искаш ли да дойдеш с мен? Това ще забави пътуването ти до Дания, но Один също има свое място в хофа. Това за теб ще бъде възможност да го зачетеш.

— Колко далеч е хофа?

— На около десет дни. Много хора ще дойдат. Самият крал може да е там.

Този път не се колебах. Пътуването до Дания щеше да почака. Бях чувал за Големия хоф от варангите шведи в Миклагард, които ми разказваха за фестивалите до място, което те наричаха Упсала. Там от време оно имало храм на старите богове. През пролетта и малко преди настъпването на зимата при него се стичали староверци, за да принесат даровете си и се помолят за благословията на старите богове: за здраве, богатство, победа и охотен живот. Самият крал на Швеция често присъствал, защото неговите предци произлизали от самия Фрей. Реших, че след като толкова години живях сред последователи на Белия Христос, най-после ще мога да се върна към старата вяра.

Християните може би щяха да нарекат пътуването ни поклонение. Като учител и ученик напредвахме бавно и аз отговарях на въпросите на Фолкмар за боговете. Той изгаряше от нетърпение да научи повече, а аз бавно осъзнавах, че познанията ми в старата вяра са по-задълбочени от тези на повечето хора. Обясних му, че фрей и Фрея са първите богове, които под предводителството на Один се опълчили на езирите. Когато бил сключен мир, те отишли при езирите като пленници и оттогава живеят с тях.

— Колко жалко, че норвежците и датчаните не направят същото. Не сключат мир, де — отбеляза Фолкмар. — Това ще сложи край на постоянните вражди помежду им, които не носят добро на никого. Често си мисля колко сме щастливи, че живеем на такова затънтено място. Пререканията обикновено ни подминават.

— Може би затова Фрей и сестра му предпочели да не живеят под покрива на Один във Валхала. Фрей има свой дворец в Алфхайм, където живеят елфите на светлината. И със сестра си имат специални привилегии. Фрей е почти равен на Один, а сестра му в някои отношения е дори по-висша от него. След битка тя отнася умрелите с чест в замъка си, Сесрумнир, и едва тогава Один и валкириите избират от останалите. Или първият отбор на мъртвите прави Фрея.

— Само боговете могат да си поделят подобна власт и да не се карат за старшинството — отбеляза Фолкмар.

— Видях нещо подобно във Великия град — казах аз. — Две императрици си поделиха трона. Но да си призная, това не бе обичайно.

— Не е нормално. Рано или късно ще се скарат за властта — каза Фолкмар и с вродената си мъдрост предвиди събитията.

* * *

Големият храм в Упсала си заслужаваше десетдневния преход. Беше най-големият хоф, който съм виждал, огромна, дървена постройка до три големи погребални могили на ранни крале. Пред хофа растеше великанско дърво, истински символ на Игдрасил дървото на живота, където се събират езирите. Гигантът бе забележителен и с това, че листата му оставаха зелени дори в най-суровата зима. Встрани, скупчени като свита придворни, имаше свещена горичка помалки дървета, също много стари и до едно кухи. На тях окачаха даровете за боговете, чиито изображения бяха в хофа. Фолкмар ми каза, че по време на пролетните празници жреците на храма празнуват девет — свещеното за тях число — последователни дни. Всеки ден излизат от хофа и окачват на свещените дървета главите на деветте животни, принесени в жертва на боговете. Всяко животно трябва да е мъжко и да има по едно от всички живи твари.

— Това включва ли и човешко жертвоприношение? — попитах аз.

— Преди много години, да — обясни Фолкмар. — Вече не.

Въведе ме в хофа. Въпреки че зимният празник не бе толкова важен като пролетния, тъмният храм бе пълен с поклонници. Създателите на храма бяха оставили във високия покрив отвори, за да може светлината да навлиза на снопове и огрява статуите на боговете. Беше облачно, но тримата богове пак сякаш се извисяваха над смъртните. В центъра беше Тор — могъщ, брадат, наперено хванал чука си. От дясната му страна бе моят бог, Один. Издялан от едно цяло парче дърво и потъмнял от дима от вековете приношения, Один ни гледаше с единственото си око. От ляво на Тор беше Фрей. Неговата

статуя също бе дървена, но ярко оцветена в цветовете на щедрата земя — охра, червено, кафяво, златисто и зелено. Фрей седеше по турски, с комичен шлем на главата, с една ръка държеше щръкналата си напред брада, другата бе поставена на коляното му. Очите му бяха изпъкнали. Беше чисто гол и от слабините му стърчеше гигантски фалос, символ на плодородието и физическата наслада.

Фолкмар отиде при един от жреците на Фрей и му подаде торбата, която носи на гръб през целия път. Нямах представа какво има вътре, но познавайки бедността на Фолкмар и съседите му, предполагам, че бе храна. Жрецьт въпреки това я пое като голяма скъпоценност и многословно му благодари. Махна на един свой помощник и миг по-късно от сенките изнесоха прасе. Жрецьт с бързо движение преряза гърлото му. Помощникът вече бе поставил отдолу купа. Когато кръвта се оттече, жрецьт взе стиска клони, потопа ги в купата и поръси с кръвта статуята на Фрей, после Фолкмар, който чакаше със сведена глава.

Очаквах жрецьт да прибере прасето, но вместо това той го подаде на Фолкмар и каза:

— Пирувай тази вечер.

Изпълнил дълга си, Фолкмар понечи да си тръгне, после се сети, че аз още не съм почел Один.

— Съжалявам, Торгилс, не се сетих да запазя нещо, което да дадеш на своя бог.

— Хората ти са събирали за Фрей — казах, докато се придвижвахме през тълпата към покритата със сажди статуя на Бащата на боговете. — Нямаше да е честно да взема дори най-малката трошичка.

Стояхме пред статуята на Один. Висока почти два пъти колкото възрастен мъж и толкова стара, че дървото се бе напукало и изсъхнало. Зачудих се откога ли е тук. С изключение на затвореното око, детайлите се бяха размили с вековете. Бръкнах под ризата за увесената на ремък на врата ми кесия и оставих дара си в краката на Один. Очите на Фолкмар щяха да изхвъркнат от изненада. Бях оставил монета от чисто злато, една от нумизмите на василевса, на стойност повече от всичко, което притежаваше селянинът. За мен тя бе скромнен символ на благодарността ми към Один, задето ме отведе в дома на Фолкмар.

— Казваш, че следваш Харалд Сигурдсон и си се клел да му служиш — каза ми същата вечер Фолкмар, докато пирувахме със закланото прасе. — Само че той вече е закъснял за тази година. Може да пристигне най-рано през пролетта. Защо не прекараш зимата с нас? Знам, че жена ми и сестра й ще се зарадват.

— Първо трябва да посетя Свен Естритсон в Дания и да разкажа на Харалд за него — отговорих предпазливо, макар и поканата на Фолкмар да ме принуди да осъзная, че не съм толкова независим, за колкото се мислех. През дните, които прекарах с него, се чувствах в мир със себе си. Взирайки се в пламъците на огъня, усетих, че мисля за напредналите години, които може би си казват думата и изникна въпросът, дали не е дошло време да изоставя скитническия живот и ако не да се установя някъде, то поне да намеря място, където да си почина. Дори си позволих да пресметна колко бързо ще мога да приключа мисията и да се върна във Вастер Готландия.

Один трябва да бе на моя страна, защото на следващата сутрин падна сняг и земята замръзна. По замръзнала земя се ходи по-бързо и аз пристигнах в Дания за по-малко от две седмици. Открих, че Свен Естритсон нито ми харесва, нито ми вдъхва доверие. Беше набит, с мръсна уста и голям женкар. Беше и влиятелен последовател на Белия Христос и свещениците си затваряха очите пред безпътното му поведение. По непонятни причини датчаните му бяха предани и поддържаха каузата му при всяка заплаха от страна на норвежците на Магнус. Прецених, че на Харалд ще е еднакво трудно да се справи със Свен и да измести Магнус.

С лекота съкратих посещението си и се върнах по същия път през Вастер Готландия. Пътем спрях в една търговска станция, за да закупя някои неща и наема колар. Мъжът искаше значителна сума за дългото пътуване, но аз бях богат и надницата му почти не се отрази на запаса ми налични пари. И така, скоро след като се върнах при семейството на Фолкмар, им подготвих изненада — при вратата ги чакаха два малки, набити коня с рошава зимна козина и излизащ на пара дъх. Към копитата им бяха прикрепени подкови с шипове, които им бяха позволили да минат по заледената пръст и довлечат шейната с

кожи, дрехи, посуда и храна, които като гост подарих на Фолкмар и семейството му.

С Руна се събрахме като мъж и жена малко след празника Йол. Никой в това затънтено място не бе ни най-малко изненадан. С Руна бяхме открили, че си подходдаме, сякаш се познаваме от години. Имахме взаимно споразумение, което така и не изказахме глас, защото без друго знаехме, че другият е също толкова чувствителен на темата. В ограниченото пространство на колибата връзката ни се проявяваше в някой поглед или половин усмивка, но по-често с Руна просто се радвахме на присъствието на другия се наслаждавахме на това да сме заедно. Фолкмар и жена му естествено виждаха какво става и се постараха да не се месят.

Сватбата ни, разбира се, не бе по християнските обичаи. Като млад се бях женил така в Исландия и бракът ми приключи с унизителен провал. Този път церемонията изпълни Фолкмар, защото Руна и сестра ѝ бяха останали отрано сирачета и това означаваше, че е единственият им роднина. Застанал пред статуите на Фрей и Фрея, Фолкмар отпрати простичък призив към боговете, взе парче стомана и кремък, удари ги едно о друго и извади искри, показвайки, че във всяко нещо, камък или метал, също като в мъжа и жената, се крие елемент който, съберат ли се двете, носи живот.

На следващия ден Фолкмар даде пир за най-близките съседи, на който изядохме донесените от мен пушени и осолени деликатеси, и вдигнахме наздравици за щастие с медовина, направена от горски мед и блатна мирта вместо хмел. При тостовете гостите славеха Фрей и Фрея, според тях уредили Руна да се омъжи за мен. Боговете отнели съпруга ѝ, докато бил далеч в Серкландия, и пак от там бяха изпратили негов приемник. Не се скъпяха в поздравленията си и през зимните месеци няколко дойдоха да помогнат в издигането на малка пристройка към колибата, в която с Руна преместихме спалнята си. Можех да им кажа да изчакат до пролетта, за да наема строители и закупя скъпи материали, но се въздържах. Харесвах пристана си и се страхувах да не наруша равновесието в него.

От самото начало Руна намери голяма утеха от това, че сестра ѝ одобрява съюза ни и направи всичко възможно да ме направи щастлив. Оказа се идеалната съпруга, любяща и винаги готова да ме подкрепи. През първата брачна нощ ми каза, че когато чула за смъртта на първия

си съпруг, се помолила на Фрея да не прекара остатъка от живота си като вдовица.

— Фрея чу молитвите ми — каза тихо, впила поглед в пръстения под.

— Но аз съм петнайсет години по-стар от теб — изтъкнах. — Не те ли е страх, че един ден пак ще овдолееш?

— Това ще решат боговете. Някои мъже те даряват със здраве и старини. На други пращат живот, който рано ги изпраща в гроба. На мен не ми изглеждаш по-стар от мъжете на моята възраст, които вече са съсипани от работа. — След което се сгуши до мен и доказа, че Фрея наистина е богиня на плътските наслади.

През цялата тази зима и следващата пролет изпитвах такова задоволство, че щях и да забравя клетвата си към Харалд, ако Один не ми напомни за дълга със сън, който бе както шокиращ, така и — както се оказа впоследствие — подвеждащ. Видях през морето да се задава флотилия кораби и от тях да слиза армия. Лицето на предводителя ѝ оставаше извърнато встрани от мен, но мъжът бе необикновено висок и аз го приех за моя господар Харалд. Той смело поведе войската си към вътрешността, хората му маршируваха през спечени, голи поля, докато не се стигна до битка с врага. И двете страни се биха смело, но постепенно нашествениците получиха надмощие. После, малко преди победата, една стрела профуча и порази предводителя им в гърлото. Видях го да вдига ръце — лицето му бе все така извърнато — и чух как дъхът му свисти през разкъсания гръклян. После се строполи мъртъв.

Събудих се облян от студена пот. Руна се пресегна да ме успокои.

— Какво има? — попита аз.

— Сънувах смъртта на господаря ми Харалд — казах, още треперейки. — Може би мога да предотвратя катастрофата. Трябва да го предупредя.

— Разбира се, че трябва — каза тя успокоително. — Това е твой дълг. Но сега спи и събирай сили, за да се събудиш с по-ясен ум.

На следващия ден все така разумна, Руна ме накара да повтора подробностите от съня си.

— За пръв път ли ти се присънва бъдещето? — попита тя.

— Не, на времето имах много такива сънища. Наследил съм дарбата от майка си. Почти не я помня, но е била волва, магьосница — ясновидка. Когато бях в Миклагард, сред християните, сънувах много

рядко, а и нищо стряскащо като това снощи. — Може би сънищата са се върнали, защото си сред хора, които се придържат към старата вяра. Боговете се показват по-охотно на такива места.

— Една мъдра жена ми каза нещо подобно. Тя самата беше ясновидка и каза, че съм огледало на духовете и че е по-вероятно да получа видение, когато съм с хора със същата дарба. Сигурно е същото да съм сред староверци.

— Значи и сам знаеш, че ние бихме искали да се вслушаш в това, което се опитват да ти кажат боговете. Трябва да потърсиш Харалд и да го предупредиш. Аз ще те чакам да се върнеш. И без да съм ясновидка знам, че ще го направиш. Колкото по-бързо заминеш, толкова по-бързо ще се върнеш.

Тръгнах същия следобед, по същата пътека на изток, по която с Фолкмар стигнахме до Големия хоф. На третия ден открих човек, който да ми продаде кон и след седмица бях на крайбрежието. И точно навреме. Един рибар, който поправяше мрежата си на брега, ми каза, че на север се строял невиждан досега кораб, от най-скъпи, качествени материали.

— Трябва да струва на някого цяло състояние — каза рибарят.

— Знаеш ли дали вече е пуснат на вода?

— Не, но ще си струва да го видя.

— Ще ти платя да ме откараш дотам.

— По-добре, отколкото да махам въдицата — каза с готовност той. — Дай ми няколко часа да се приготвя и донеса още малко вода и храна, и можем да потегляме. Имаш ли нещо против да дойде и синът ми? Бива го с лодките и може да ни е от полза. От север се задава лек вятър, така че без друго ще трябва да гребем.

* * *

Едва излязохме от залива, и се появи корабът на Харалд, плаващ на по-малко от миля от брега, на юг. Благодарих наум на Руна, че настоя да побързам. Още няколко часа и щях да го изтърва.

Нямаше съмнение, че корабът е на Харалд. Никой друг нямаше да поръча толкова показно, ярко нещо. Впоследствие при пограничните набези над датчаните щях да плавам на най-големия

кораб на Харалд, Великия дракон, с трийсет и пет пейки за гребците, което го правеше най-големият викингски кораб в историята. Но в спомените ми този гигант не може да се мери с кораба, който Харалд доплава да предяви правата си над трона. Пламтеше от цвят. Под перилата бяха подредени нови бели и червени щитове. Озъбената змийска глава отпред бе от позлатен бронз и отразяваше слънцето. От мачтата се вееше дълъг пурпурен флаг, платната бяха избелени, а цялата горна греда на корпуса беше обточена със златен лист. Но не това бе причината да съм сигурен, че корабът е на Харалд. Кой друг би накарал да използват за платната му тъкан, скъпа колкото злато: всеки трети сегмент от грота беше изрязан и пришит с коприна с цвят праскова.

Изправих се в лодката и размахах гребло. Часовият на кораба ме видя и миг по-късно промениха курса. Не след дълго крачех към палубата при кърмата, където Харалд стоеше със съветниците си. Познавах ги всичките — Халдор, маршал Улф Оспаксон и останалите.

— Добре дошъл на борда, съветнико. Какво имаш да докладваш?
— попита Харалд, сякаш се бяхме разделили вчера.

— Посетих и Магнус Норвежки, и граф Естритсон, господарю — започнах, но Харалд ме прекъсна.

— Вече се срещнахме с датския граф. Дойде на север да търси помощ от шведите срещу Магнус и случайно налетя на нас. Как ти се стори той?

Замълчах. Не исках да бъда черноглед, но нямаше как да не дам мнението си.

— Ненадежден — казах директно.

— А племенникът ми Магнус?

— Хората като че ли го уважават, господарю.

Не беше тактично от моя страна и Харалд грубо ни обърна гръб и се загледа към морето. Предполагам прие това за намек, че самият той не е толкова популярен. Аз плахо прекосих палубата и е присъединих към другите съветници.

Халдор даде израз на съчувствието си.

— От време на време има нужда някой да му каже истината в очите.

— Има и друго — казах аз. — Исках да го предупредя, но сега не му е времето.

— Да го предупредиш за какво?

— За едно знамение, което ми се присъни.

— Винаги си бил странен, Торгилс. Още когато за първи път дойде в дома на баща ни, с братята ми се чудехме защо той те прие и се отнасяше така добре с теб. Сигурно е било заради дарбата ти. Какво видя?

— Смъртта на Харалд.

Халдор ме изглежда изпод вежди.

— И как стана?

— Стрела във врата по време на велика битка.

— Кога?

— Не знам. Сънищата никога не са точни. Може да е скоро, може да е след години.

— Най-добре ми разкажи подробностите. Заедно ще можем да убедим Харалд да избягва откритите битки.

Разказах на Халдор съня си. Описах флотилията, нахлулата армия, високия мъж, прехода през сухата земя под изгарящото слънце, и смъртта на предводителя.

Когато свърших, Халдор ме изглежда със смесица от облекчение и страхопочитание.

— Торгилс — каза, — баща ми е бил прав. Ти наистина си ясновидец. Само че този път погрешно си разтълкувал съня си. Харалд е в безопасност.

— Как така?

— Не него си видял да умира, а Маниакес, едрият гръцки генерал от кампанията в Сицилия.

— Но това не е възможно. Не съм виждал Маниакес от години изобщо не съм мислил за него.

— И защо да го правиш? От две години си на север и няма откъде да си чул. Преди година Маниакес въстана срещу новия василевс. Онази ненаситна стара императрица Зоя се ожени за трети път и предаде по-голямата част от властта на новия си съпруг. Маниакес се опитал да иземе престола за себе си. По това време командвал императорската армия в Италия. Нападнал Гърция, това е сухата земя от съня ти. Василевсът излязъл насреща му с всички войски, които успял да свика, включително константинополския гарнизон. Армиите се сблъскали — и денят наистина бил горещ и

слънчев — на една гола равнина. Маниакес за малко да победи войските му имали убедително предимство, когато случайна стрела го поразила в гърлото и го убила. Хората му побягнали и последвало голямо клане. Това се случило преди няколко месеца. Чухме новината в Киев, малко преди да тръгнем за насам. Маниакес, не Харалд, е мъжът от видението ти.

Не знаех какво да кажа, но изпитах облекчение. Спомних си колко си приличаха по ръст и маниери двамата, и че така и не видях лицето на мъртвия пълководец. Бил съм в компанията на сейдурмани, северните ясновидци, които изпаднат ли в транс, могат да напуснат телата си. Това се бе случило в съня ми. Бях се пренесъл на друго място и време, и там видях смъртта на Маниакес. Не ми се бе случвало досега. Чувствах се озадачен и малко замаян. Поне не излязох пълен глупак пред Харалд.

От друга страна не се запитах защо, ако това наистина бе смъртта на Маниакес, Один ме доведе на кораба на Харалд. Ако си бях задал този прост въпрос, нещата щяха да се наредят другояче. Но и Один винаги си е служил с измама.

ГЛАВА ЕДИНАЙСЕТА

Какво беше да си съветник на най-богатия владетел на Севера? Защото точно такъв стана Харалд след по-малко от три години.

В началото бе принуден да приеме предложението на племенника си да поделят норвежкия трон, уредба, която не бе удовлетворяваща и определено щеше да доведе до гражданска война, ако Магнус не загина при един странен ловен инцидент. Пред коня му изскочил заек, конят се изправил на задните си крака и един нисък клон съборил Магнус от седлото. Счупил си врата. Заекът и котките са символи на Фрея, и навремето приех злополуката за знак, че старите богове са благосклонни към мен. Скоро обаче започнах да изпитвам съмнения, защото издигането на Харалд в крал го промени, той стана с още по-тежък характер и своенравен.

Съдех за промяната по отношението му към Халдор. Резкият исландец бе до него през всичките му странствания и на лицето си носеше грозен белег от една рана от кампанията в Сицилия. И все пак доказаната му вяност не го спаси от тщеславието на Харалд. Халдор винаги казваше истината в очите. Даваше мнения, без да подбира думите си, а колкото по-силен ставаше Харалд, толкова по-малко му се нравеха подобни забележки, дори от устата на любимия съветник. Един пример ще е достатъчен: при един от честите набези на Харалд в земите на граф Свен, Халдор стоеше на пост на предната палуба на кораба, позиция почетна и отговорна. Корабът плаваше към брега, когато Халдор извика, че отпред има скали. Харалд, застанал до кормчията, не обърна внимание на предупреждението. Минути по-късно корабът налетя на скалите и пострада сериозно. Халдор бесен заяви, че няма смисъл да го оставят на пост, ако после не се вслушват в съветите му. Харалд гневно отговори, че няма нужда от мъже като Халдор.

Имаше безброй подобни инциденти, но от там нататък отношенията им охладняха. Със съжаление гледах как Харалд с удоволствие поставя уловки на Халдор. В двора имаше правило всички

придворни да са облечени и строени в шпалир, когато кралският глашатай обяви, че кралят излиза от покоите си. Една сутрин Харалд плати на глашатая да надуе тръбата призори, много по-рано от обичайното. Това хвана Халдор и приятелите му, гуляли до късно предишната нощ, неподготвени. Харалд после ги накара да седнат на пода на банкетната зала, на мръсната слама, и да се давят с пълни рогове медовина под присмехулните забележки на останалите придворни. Друго кралско правило бе, че никой не може да продължи да яде, след като кралят се е нахранил. За да отбележи момента, Харалд удряше по масата с дръжката на ножа си. Един ден Халдор се направи, че не чува сигнала и продължи да дъвчи. Харалд извика през цялата маса, че Халдор е напълнял от многото храна и малкото движение и пак приложи наказанието с медовината.

Всяка година на осмия ден след празника Йол кралят възнаграждаваше придворните си. Въпреки че все още бе богат — десет силни мъже бяха нужни да вдигнат сандъците с парите му — Харалд плати в медни вместо обичайните сребърни монети. Само Халдор бе достатъчно смел да възнегодува. Обяви, че няма да служи на стиснат господар и предпочита да се върне у дома си в Исландия. Продаде цялото си имущество в Норвегия и вдигна грозен скандал на Харалд с искането кралят да плати подobaваща цена за кораба, който обещал да купи от него. Цялата недостойна история приключи с това, че Халдор нахлу в покоите на краля и вадейки меч, поиска Харалд да уреди дълга с един от златните пръстени на жена си. После замина завинаги за Исландия.

Раздялата ме натъжи. Беше ми другар от самото начало и ценях здравомислието му. Но не последвах примера му и останах в служба при Харалд, защото още се надявах, че той ще защити старата вяра. А и в някои отношения той оправда очакванията ми. Ожени се отново, без да се разведе с Елисавета, първата си жена. Новата съпруга, Тора, дъщеря на норвежки благородник, беше заклета староверка. Когато християнските свещеници в двора се вдигнаха с възражението, че това е двуженство, Харалд директно им каза да си гледат работата. После когато в Норвегия пристигнаха нови епископи, изпратени от архиепископа на Бремен, Харалд набързо ги изпрати обратно с лаконичното послание, че само кралят раздава църковните постове. За мое съжаление, когато му изнасяше, Харалд проявяваше и уклон към

християнството. Стегна черквата, в която бяха погребани доведения му брат Св. Олаф и племенника Магнус, и при всеки разговор с християни напомняше, че Св. Олаф му е близък роднина. Няколко години още трябваше да минат, преди да призная, че Халдор бе прав от самото начало — Харалд служеше само на един бог, на самия себе си.

Но аз упорствах. Животът в двора на Харалд най-много се доближаваше до идеалите, за които бях слушал като дете и аз си повтарях, че той искрено зачита традициите на Севера. Обгради се със скалдове, на които щедро плащаше за оди за победите си. Главният скалд, Тьодолф, бе исландец, но другите — Валгард, Илуги, Болверк, Хали, известен като Саркастичния и Стаф Слепия — бяха почти също толкова добри в сложните поеми в дворцов стил, чиито качества Харалд бе способен да прецени, тъй като сам бе опитен поет. За развлечения нае джудже, фризиец на име Тута, с дълъг широк гръб и къси крачка. Разсмиваше ни, обикаляйки тронната зала, облечен в ризницата на Харалд, направена специално за него в Константинопол и толкова известна, че си имаше име, Ема. Харалд винаги се обличаше богато. Когато не носеше короната, прибираше косата си с лента в червено и златно, а на официални случаи носеше лъскавия си меч на спатарокандидатос.

За съжаление не само мечът и ризницата напомняха за дните в двора на василевса. В Миклагард Харалд се бе научил да се разполага с властта безмилостно и да отстранява без предупреждение съперниците си. Сега гледах как внезапно и безжалостно елиминира потенциалните заплахи. Веднъж привика на среща един станал твърде влиятелен благородник. Мъжът непредпазливо влезе в заседателната зала без охрана. Завари залата тъмна — Харалд бе заповядал да пуснат кепенците — и бе убит в мрака. Друг съперник бе издигнат в командир на челния отряд на Харалд и изпратен да води нападението срещу силна вражеска позиция. Харалд после забави пристигането си на бойното поле и авангардът и командирът му бяха изклани. Не след дълго тези, които наричаха Харалд Строгия се оказаха малцинство пред хората, които го познаваха просто като Жестокия.

И това бе мъжът, на когото продължавах да служа вярно придържайки се упорито към надеждата, че той ще изкорени твърдото настъпление на вярата в Белия Христос и ще върне хората към старата вяра. Ако бях малко по-честен пред себе си, сигурно щях да призная,

че мечтата ми е малко вероятно да се сбъдне, но и ми липсваше куража да променя мисленето си. Истината бе, че животът ми бе стигнал повратна точка и си бях установил твърди навици. Когато Харалд се възкачи на трона, бях на четирийсет и шест. И все пак, вместо да призная, че съм на прага на старостта, аз продължавах да вярвам, че ще мога да променя събитията.

А и се чувствах млад покрай Руна.

Шест месеца всяка година напусках двора на Харалд и се връщах в любимата ми Вастер Готландия. Нагласях пристигането си за средата на есента, времето да се прибере оскъдната реколта от откопчените от гората каменисти ниви. Пристигането ми скоро се превърна в ритуал. Връщах се пеш, облечен в скромни пътнически дрехи; в кожена кесия носех подарък за Руна — комплект преплетени позлатени брошки за наметалото ѝ, сребърен колан, огърлица от кехлибарени мъниста, гривна от черен кехлибар, издялан във формата на змия. Двамата влизахме в малката дървена къщурка, която построих до дома на сестра ѝ. В мига, в който останехме сами, очите ѝ заблестяха от нетърпение. Връчвах ѝ подаръка, отдръпвах се и блажено я гледах как развива цветната коприна, с която по-късно щеше да украси най-хубавите си дрехи. След като се възхитеше на бижутото, Руна ме прегръщаше и целуваше дълго и нежно, после прибираше накита в ковчежето, което криеше в една дупка в стената.

Чак след окуражителното посрещане прескачах при Фолкмар питах какво има да се свърши по фермата. Той ме пращаше да кося трева, да помагам да се заколят и одерат животните, за които нямаше да има зоб за през зимата, или да се осоли месото. Имаше да се секат, събират и подреждат дърва за огрев, покривите на къщите трябваше да се проверят за разхлабени или повредени тиядели. Като млад мразех скуката на този монотонен живот, но сега намирах физическия труд за освежителен и ми харесваше да проверя каква част от младежката си сила съм запазил. Налагах си свой ритъм и изпитвах удоволствие да завършвам поставените ми задачи. Вечер, когато се приготвях да легна до Руна, с молитва благодарях на Один, че ме преведе от сираческо детство през битки, робство и близка смърт, в топлите прегръдки на жена, която обичах.

За моя изненада открих, че съседите ме мислят за нещо като мъдрец, мъж, познаващ подробно учението на древните. Идваха при

мен за съвет и аз с желание им го давах, защото започвах да разбирам, че бъдещето на старата вяра може да не зависи от крале като Харалд, а от обикновените селяни. Напомнях си, че „езичник“, думата, с която християнските свещеници презрително описваха неверниците, значи просто селянин, затова преподавах на съседите си това, което сам бях научил в младостта си: за боговете, как да съблюдават старата вяра, как да живеят в хармония с невидимия свят. В замяна те ме издигнаха в нещо като свещеник и когато една година се върнах, открих, че са построили малък хоф, проста кръгла колиба в една горичка близо до дома ни. Там можех необезпокояван да принасям жертви и се моля на Один. И той отново ме чу, защото през осмата година на управлението на Харалд Руна ме ощастливи с новината, че чака дете. Роди момче и момиче, и двете силни и здрави. Нарекохме ги Фрейвид и Фрейгерд, в чест на боговете близнаци.

* * *

Преди близнаците да се научат да ходят, Харалд ме изпрати на мисия, която предшестваше голямата му амбиция — ни повече ни по-малко да стане втори Кнут и обедини под владичеството си всички северни земи. Привика ме, сам, в заседателната зала и без предисловия започна:

— Торгилс, ти говориш езика на скотите.

— Не, господарю — отговорих. — Като млад научих езика на ирландците, при които бях роб.

— Но ирландският е близък до шотландския достатъчно, за да водиш преговори без преводач?

— Вероятно, господарю.

— Заминаваш от мое име в Шотландия, при краля на скотите, за да проучиш дали е склонен да сключи с мен съюз.

— Съюз с каква цел? — осмелих се да попитам.

Следейки зорко за реакцията ми, Харалд обясни:

— Превземането на Англия. Той не изпитва особена любов към южните си съседи.

Изчаках го да продължи.

— Името на краля е Магбьотър, на трона е от вече четиринайсет години. Всички казват, че го бива в боевете. От него ще излезе чудесен съюзник. Има само един проблем: няма доверие на викингите. Баща му се е бил с братовчедите ни на островите Оркни по времето на граф Сигурд.

При споменаването на Сигурд Дебелия усетих изтръпване в лявата си ръка, на мястото на старата рана.

— Бих се на страната на Сигурд във великата битка при Клонтарф, в Ирландия, в която той загина, опитвайки се да свали краля на Ирландия — казах, внимателно подбирайки думите си. Въздържах се да спомена, че бях последният, развял прочутото знаме с гарвана на Сигурд и че докато ми го изтръгваха, получих чутовен удар в ръката.

— Този път аз планирам да сваля краля на Англия с подкрепата на Магбьотър — заяви Харалд. — Целта ти е да го убедиш да обедини сили с нас. Един кораб чака да те отведе в Шотландия. Пътуването трае само два дни.

Пристигнах в Шотландия с очакването да открия Магбьотър в крепостта му на южния бряг, която шотландците наричаха форт Мори. Когато пристигнах обаче, домакинът ми каза, че кралят бил на височайша обиколка из земите си и щял да се върне чак след няколко седмици.

— Кралицата, Господ да ѝ дари дълъг живот, също е с него — добави. — Трябва да го изгледах неразбиращо, защото поясни: — От няколко месеца линее и никой не може да ѝ помогне. А е толкова добра. Не съм много сигурен, че трябваше да тръгва на път.

След откритието, че разбират прекрасно моя ирландски, набавих някои дискретни проучвания и научих, че кралицата, Груоч, страда от неизлечима болест.

— Урочасаха я елфи — ми каза един човек, после добави: — Демоните са влезли в главата ѝ.

Всички, с които говорих, наблегнаха, че искрено я уважават. Явно се падаше пряка наследница на шотландските крале и бракът и с Магбьотър бе укрепил претенциите му за трона. Магбьотър също бе от кралско потекло, но преди да заеме престола, отстранявайки предишния крал при обстоятелства, които информаторите ми

избягваха да обсъждат, се бе ползвал с по-ниския ранг мормер на Мори, титла, отговаряща на граф. Някои казваха, че е победил краля в честна битка, други — че го е убил на дуел, трети намекваха, че Магбьотър подло убил краля, докато му гостувал. От противоречащите си разкази ставаше ясно едно: Магбьотър бе човек, с когото шега не бива. Не само бе завладял с кръв трона на Шотландия, но и се бе оженил насила. Груоч била омъжена за предишния мормер на Мори, който изгорял заедно с петдесет свои сподвижници при едно пререкание с Магбьотър. Инцидентът беше още по-странен с факта, че Магбьотър после се оженил за вдовицата, след което се съгласил да направи свой наследник сина ѝ от предишния брак. Шотландските крал и кралица, реших, трябва да са много странна двойка.

Пътуването ми на юг в търсене на Магбьотър ме отведе през диви мочурища и скалисти планини. Районът, Маунф, често бе потопен в мъгла; прорязваха го тесни долини, обрасли с гъсти храсти и гори. Беше идеалното място за засади; разбрах защо в толкова много от историите, които бях чувал за пререканията между шотландците, се споменават неочаквани нападения. Когато най-после настигнах краля, реших, че с право се е настанил със свитата си в удобна за отбрана крепост. Разположена на върха на хълм с изглед към всички посоки, замъкът се пазеше от три насипа, увенчани с дървени палисади.

Посрещнаха ме подозрително. Един страж ме спря на външната порта и ме претърси за оръжие, след което поиска да научи на посещението ми. Казах, че ме изпраща Харалд Норвежки и искам аудиенция при краля. Войникът ме изгледа с недоверие. Във вътрешната цитадела не допускали непознати, това били заповедите му, откакто нортумбрийците заплашили да пресекат границата. Изтъкнах, че традиционните съюзници на нортумбрийците са датчаните, а крал Харалд се бие с тях от възкачването си на трона.

— Може и да е така — каза стражът, докато ме водеше при капитана си, — но на мен всички вие, северняците, сте ми еднакви. Разбойници, които е по-добре да държиш настрани.

Капитанът ме подложи на кръстосан разпит, след което ме остави да чакам в едно преддверие. След няколко часа закъснение ме въведоха при висок мъж с военна стойка, може би десетина години по-млад от мен, с румено, обрулено от вятъра лице и дълга сламеноруса

коса — кралят на Шотландия, когото викингите наричаха Магбьотър, а собствените му поданици Мак Бетад мак Финдлек.

— Къде си научил да говориш езика ни? — попита, потропвайки на масата с голото острие на камата си, която едва ли му служеше само за украса.

— В Ирландия, ваше величество. В един манастир.

Кралят се намръщи.

— Не ми приличаш на християнин.

— Не съм. В манастира постъпих насила. В началото бях роб. Но така и не приех вярата.

— Жалко — каза Мак Бетад. — Аз самият съм християнин. А как стана роб?

— Бях пленен в битка.

— Къде?

— На едно място, Клонтарф, ваше величество.

Ритмичното потропване на камата секна.

— В Клонтарф? Това беше преди много време. Не ми изглеждаш достатъчно стар да си се бил там.

— Бях още момче, на не повече от петнайсет години.

— Значи си видял мормера на Мар. Той се би и загина в тази битка.

— Не, ваше величество. Не го познавам. Аз бях с хората на граф Сигурд.

Мак Бетад ме изгледа, опитвайки да прецени дали казвам истината. Замислено продължи да потропва с острието по нащърбената повърхност на масата.

— Изненадан съм, че Харалд Норвежки ми изпраща човек, служил при Сигурд Дебелия. Графът на Оркни цял живот беше заклет враг на баща ми. Срещнаха се в поне три битки и благодарение на прочутото си знаме, Сигурд винаги побеждаваше. После ония от Оркни откраднаха земите ни.

Първата ми среща с Мак Бетад потръгна зле, помислих. От мен никога нямаше да излезе добър дипломат.

— Знамето не помогна на Сигурд при Клонтарф — отбелязах, опитвайки се да звуча помирително. — Умря, въпреки че го бе увил около кръста си.

— И откъде знаеш за това? — Този път въпросът беше поставен ребром.

— Взе знамето от мен, когато битката се обърна срещу нас и никой не искаше да го носи. Уви го около кръста си с думите, че просякът трябва да си носи кесията. После се хвърли в най-ожесточения бой. Отиде на сигурна смърт. Не видях точно как умря.

Мак Бетад пак ме изгледа с недоверие.

— Искаш да ми кажеш, че си бил знаменосец на Сигурд и си оцелял?

— Да, ваше величество.

— И не си знаел поверието, че този, над когото се вее знамето с гарвана, ще победи, но този, който го носи, ще умре в мига на победата?

— Чувал бях за това, ваше величество. Но в Клонтарф не стана така. Съдбата ми беше различна. Норните решиха да оцелея, а графът да умре.

Когато споменах норните, Мак Бетад застина на място. Върхът на камата забави ритъма си и спря.

— Вярваш ли в норните? — попита накрая тихо.

— Да, ваше величество. Аз съм староверец. Норните решават съдбата ни при раждането.

— А после? Чертаят ли съдбата ни и после?

— Това не знам. Но решеното от тях рано или късно се сбъдва. Можем да го забавим, но не и да избягаме от него.

Мак Бетад внимателно остави камата на масата.

— Готвех се да те отпратя, без да изслушам посланието, което ми носиш от Харалд Норвежки. Но може и да те е довела Съдбата. Тази вечер искам да се срещнем, ти аз и жена ми, насаме. Може и да успееш да ни помогнеш. Сигурно си чул, че жена ми е много болна.

— Не съм лекар, ваше величество — предупредих го.

— Не от лекар се нуждае тя — каза кралят, — а може би от човек, който да обясни това, което противоречи на всякаква логика. Аз съм заклет християнин. Но видях норните.

Мой ред беше да онемея от изненада.

* * *

Кралският шамбелан ми намери една малка ниша близо до кралските покои и ме пусна да обядвам с крепостния гарнизон. Слушайки разговорите им, подразбрах, че всички са от свитата на Мак Бетад и че високо ценят воинските умения на предводителя си. Единствените им съмнения бяха свързани с кралицата. Един ветеран се оплака, че Мак Бетад бил толкова погълнат от болестта ѝ, че не отделял нужното внимание на защитата срещу очакваното нападение. Графът на Нортумбрия, Сивард, подслонил двама от синовете на убития от Мак Бетад шотландски крал и използваше претенциите им за трона, за да оправдае набезите си.

Същата вечер шамбеланът ме отведе в покоите на краля, малка стая, обзаведена само с маса и няколко прости стола. Светлина идваше само от една свещ на масата, поставена далеч от ъгъла, в който, с ръце в скута, седеше жена с дълго, тъмно наметало. Нервно кършеше пръсти. Единственият друг човек в стаята бе Мак Бетад, който ми се стори загрижен.

— Извини тъмнината — започна, след като шамбеланът се оттегли и затвори вратата зад гърба си. — Кралицата намира ярката глина за болезнена.

Погледнах жената. Наметалото ѝ бе с качулка, която тя бе вдигнала. В този момент пламъкът на свещта се надигна и освети напрегнато, измъчено лице, обградени с тъмни кръгове очи, бледа кожа ѝ високи скули. Страната откъм мен леко потръпна. Сякаш някой удари лакътя ми на камък, от ония удари, които парализират цялата ти ръка. Шокът обаче не бе в рамото, а в главата ми. Знаех, че пред мен стои човек, който притежава свръхестествени сили.

Усещането ми бе познато. Изпитвал го бях при среща с мъже и жени, опитни в сейдура, магията. Обикновено реагирах с цялото си същество, защото навремето аз сам бях надарен с това, което викингите наричат офрескир, ясновидство. Сега обаче беше различно. Силата, излъчваща се от жената с наметалото, определено беше на волва, жена с умения в сейдура, но идваше на вълни, както далечният хоризонт потръпва при лятна гръмотевична буря. Не ясният, разрушителен блясък, когато Тор метне чука си Мьолнир, а упоритото, пресекливо блещукане, за което селяните казват, че е сребристото отражение на пасажите риби, когато излизат на повърхността на океана и отразяват в люспите си облаците.

Забелязах ръцете на жената. Извиваше ги и ги потриваше една в друга, сякаш ги миеше.

— Хората тук им казват трите вещици — изведнъж се обади Мак Бетад. В гласа му имаше мъка. — Като християнин мисля, че това е езическо суеверие. Докато не ги срещнах, целите в дрипи. Беше в Мори, когато още бях мормер.

Кралят заговори за норните направо, без предисловия. Очевидно мисълта за тях не му даваше мира.

— Явиха ми се като три вещици, скупчени край пътя. Щях да ги отмина, но те ме повикаха. Може би ако не бях спрял, щяха да пощадят жена ми.

— Видял си норните в Мори? — попитах, запълвайки неловката пауза. — Видели са ги и наблизко, в Кейтнес, след битката при Клонтарф. Тъчели саван от човешки черва за основа. Какво ти казаха?

— Думите им бяха помпозни и неясни, а и нямаха зъби и не се разбираше. Едната предсказваше бъдещето. Каза, че ще стана крал на шотландците и ме предупреди, че сред благородниците ми дебне предателство. Навремето реших, че всичко това е глупост.

— Ако наистина са били норните, трябва да те е заговорила Ведханди. Тя отговаря за това, което ще стане. Сестрите й, Ур и Скулд, отговарят за това, което е и което трябва да бъде.

— Като християнин не познавам имената и ролите им. И дори нямаше да обърна внимание на думите им, ако Груоч не ме бе окуражила.

Отново погледнах зачулената жена. Сега се поклащаше напред-назад в стола, и неспирно кършеше ръце. Трябва да бе чула всичко, което си казахме, но не промълви и дума.

— Груоч е добра християнка, също като мен — продължи, помеко, Мак Бетад. — Дори по-добра. Тя е милостива и добра. Не мога да мечтая за по-добра другарка.

Осъзнах, с малко закъснение, че Мак Бетад искрено обича кралицата. Не го бях очаквал и това обясни загрижеността му. Думите в същото време показаха и че любовта му е заложила капан и на двама им.

— Когато казах на Груоч за вещиците, тя също отхвърли предсказанието като езически бръщолевици. Но пък изтъкна, че имам повече права над трона на Шотландия от нещастника, който седеше на

него, братовчед ми Дънкан. Не добави и че тя самата е от също толкова благородно потекло. Може би не го е мислела и само ми се е сторило. Думите ѝ всеки случай ме накараха да се изправа срещу краля. Не заради себе си, въпреки че всички знаят „кралската истина“ — колкото по-силен е кралят, толкова по-щастливо е кралството. Заради жена си реших, че един ден ще седна на свещения престол и ще бъда провъзгласен за крал на скотите. Тогава Груоч щеше да е кралица. Полагаше ѝ се по право и щеше да е моят подарък за нея.

— И стана ли така, както предсказаха норните?

— Предизвиках крал Дънкан и го победих в честна битка. Не само аз исках да го сваля от власт. Повече от половината мормери и тенове ме подкрепяха.

— Чувал съм, че кралят бил убит, докато бил твой гост.

Мак Бетад сви лице в гримаса.

— Долен слух, разпространяван от тези, които искат да видят на престола някой от синовете на Дънкан. Те ще бъдат пионки на Нортумбрия, разбира се. Дънкан умря, защото беше лош тактик и небрежен командир. Поведе хората си в Мори, но съгледвачите му бяха лоши и не видяха засадата ни. След битката накарах да ги екзекутират за немарливост. Ако някой е виновен за смъртта на Дънкан, това са те.

— Съпругата ти тогава ли се разболя?

Мак Бетад поклати глава.

— Не. Тя е внучка на крал и знае на каква цена получава и задържа властта. Болестта ѝ започна преди три години, но се влошава, бавно и упорито. Това се надявах, че ще можеш да обясниш, защото се опасявам, че има връзка с твоята вяра.

Обърна се към жена си. Тя надигна глава и погледът, който си размениха, издаде, че и Груоч обича съпруга си толкова, колкото той нея.

— Бях твърде погълнат от задълженията си на крал, за да разбера какво става — бавно обясни Мак Бетад. — След като седнах на трона, тя започна да се пита защо са се появили вещниците и как така се сбъднаха думите им. Съмненията не ѝ даваха мира. Нашите християнски свещеници казаха, че е работа на дявола. Убедиха я, че неволно е станала оръжие на Нечестивия. Започна да мисли за себе си като за омърсена. Затова непрекъснато мие ръце, ако си забелязал.

— А свещениците предложиха ли лек? — попитах, след което не се стърпях и добавих: — Те обикновено имат решение на всеки проблем.

Мак Бетад отиде при жена си, нежно я целуна, свали качулката ѝ и извади увесен на ремък около врата ѝ амулет. Когато качулката падна, видях, че кралица Груоч някога трябва да е била поразителна красавица. Косата ѝ беше разчорлена и неподдържана, но все още гъста и пищна, и макар да бе потъмняла до бронзово, на места още проблясваше в червеникаво златисто. От лявото слепоочие през цялата коса се точеше бял кичур, който ѝ придаваше странно зловещ вид.

Мак Бетад постави амулета на масата пред мен. Извадих от малката месингова тръбичка плътно навит лист хартия и го разгънах на масата. Думите бяха изписани в комбинация от три азбуки — руни, гръцки и римски. „In nomine domini summi sit benedictum. Ръката ти пречи, ръката не ти дава мира, Вероника да ти помогне“, пишеше на листа.

— Свещеникът, който я написа, каза жена ми да я носи до лявата си гърда — обясни Мак Бетад, — и че за да помогне, тя трябва да пази мълчание. Но както виждаш, почти няма промяна. Поне е побезобидна от другите лекове. Един свещеник твърдеше, че мъките на жена ми ще бъдат изличени, ако всеки ден прогонвам обладалите я демони с камшик от делфинова кожа. — Направи ненавистна гримаса.

Спомних си потръпването на бузата на кралицата и как младият василевс Михаил трепереше неконтролируемо преди духът му да се зарее. И в Миклагард невежи свещеници бяха решили, че е намесена ръката на дявола. Имаше обаче по-практични лекари. Преди много години, в Ирландия, бях видял един друид да лекува конвулсии с билки и отвари.

— Нито дяволи, нито елфи са обсебили кралицата — успокоих краля. — Това на хартията е пълна глупост. Ако искаш да облекчиш страданията ѝ, изхвърли амулета, остави я да говори на воля, а ако изпитва болки, ѝ давай да пие топъл оцет, в който е киснала попадийка или бучиниш, или лека настойка от куче грозде.

Мак Бетад пребледня.

— Но за тези растения се знае, че се използват от вещиците — каза обвинително. — Ти я тласкаш към Нечестивия, не я спасяваш от него.

Свих рамене.

— Аз съм староверец — напомних му, — и не виждам нищо лошо да ги използвам, щом помагат. — Докато го казвах, се зачудих дали знае, че притежава магически сили и ги е потиснала, защото е християнка. Ако бе така, трябва да бе подложена на нечовешко напрежение.

— Лекарството ще излекува ли съпругата ми? — пита Мак Бетад.

— Това не мога да кажа — предупредих го. — Според мен духът ѝ е неспокоен. Раздвоен е между Белия Христос и старата вяра.

— Белия Христос не помогна. Преди четири години я отведох на поклонение в Рим. Изнамерих всички свети мъже, молих се, давах милостиня, но без резултат. Може би е време да се обърна към старата вяра. Ако тя излекува жена ми, ще се откажа от християнството, тъй като знам, че няма да ме застигне нищо.

Нещо в думите му ме разтревожи.

— Да те застигне какво?

— Последното предсказание на вещиците бе, че не мога да бъда убит от простосмъртен и че тронът ми е сигурен. Казаха, че няма да изгубя битка, докато Бърнамският лес не дойде до тази крепост. Бърнам е на половин ден път оттук. Невъзможно е.

Само че аз знаех, че е възможно. Още докато ми разказваше предсказанието, разбрах, че е обречен. Може би селяните във Вастер Готландия бяха прави и наистина бях мъдрец. Знаех, че предсказанието за ходещата гора вече се е доказвало като сигурен знак за предстоящо поражение. Докато пътувах в Дания преди няколко години, се озовах на едно място, което местните наричат Извора на клането. Заинтригуван разпитах за името. Казаха ми, че на това място датският крал изгубил битка с враг, който за да маскира действителния брой на хората си, се скрил зад храсти, отрязани от друго място с любопитно име, Смъртоносното тресавище.

Прикрих предчувствието си и погледнах оставащия в полумрак крал на скотите. Един ми бе позволил да надникна в бъдещето на Мак Бетад. С нищо не можех да променя съдбата му. Това беше неговата орис, орлог. Зачудих се дали да му го кажа, но избрах по-страхливия път.

— Внимавай — предупредих го, докато ставах на крака. — Едно дърво може да унищожи крал. Магнус Норвежки, който делеше трона с Харалд, бе убит от повалила го от седлото клонка. Той също беше християнин.

После, с натежало от лоши предчувствия сърце, казах, че съм изморен и поисках от Мак Бетад позволение да се върна в стаята си.

Не си направих труда да моля за втора среща с краля. Какъвто и съюз да сключех между него и Харалд, той щеше да се окаже безплоден. Вместо това поисках позволение да се върна в Норвегия, за да се допитам до своя крал. Още докато чаках за кораб, който да ме откара в Нидарос, чух, че Сивард внезапно прекосил границата и превзел крепостта на Мак Бетад. Не се и съмнявах, че нахлулите войски са носили клони от Бърнамския лес. Самият Мак Бетад избегна битката и живя още две години, преди да го открият и убият в гленовите на Маунф. Как, след като роден от жена мъж не можеше да го убие, така и не открих. Не разбрах и какво е станало с кралица Груоч, дали се е върнала към старите богове, или е продължила да се разкъсва между двете вери.

— Можеше да предупредиш Магбьотър, че дори божественият Балдур, когото боговете имали за непобедим, бил убит от клонка имел — отбеляза на място Харалд, когато му докладвах за провала на мисията.

Забележката за пореден път доказваше колко добре познава старите богове. Балдур бе най-красивият от тях. Когато се родил, майка му помолила всички стихии да не му причиняват зло. Поискала да се закълнат дори дърветата. Пропуснала само имела, който приела за твърде малък и крехък. Сигурни, боговете по пирове се забавлявали да мятат по Балдур камъни и копия, и го обсипвали със стрели. Те отскачали от тялото му или се отклонявали още преди да го достигнат, докато подлият Локи направил стрела от имел и я дал на брата на Балдур, Ход. Така Ход, който бил сляп, убил брат си.

— Один Мъдрият ни е казал, че е по-добре смъртните да не знаят съдбата си — казах и цитирах куплет от Хавамал, Песента на Один:

*Средно мъдър трябва да си,
не твърде умен.*

*И да не знаеш съдбата си,
за да е безгрижно сърцето ти.*

Харалд изръмжа одобрително, после ме отпрати.

— Върни се при семейството си във Вастер Готландия, Торгилс и прекарай остатъка от дните си с тях. Ти изпълни дълга си към мен и аз те освобождавам от задължения. Ще пратя да те повикат пак само ако няма към кого друг да се обърна.

ГЛАВА ДВАНАЙСЕТА

Не стана нужда Харалд да ме вика. Когато се върнах в двора му, цели десет години по-късно, по моя воля и със сърце, натежало от мрачни предчувствия, бях на шейсет и шест и имах чувството, че няма за какво повече да живея.

Беше се случило немислимото: изгубих Руна. Умря, когато мирната ни Вастер Готландия стана жертва на дребните, но жестоки вражди, измъчващи Севера. Пътувах към крайбрежието за зимните запаси от сушена риба, когато шайка разбойници прекосила иначе спокойния ни район и опожарила и ограбила всичко по пътя си. Фолкмар със семейството си, Руна и близнаците, избягали в гората, но когато използвали от скривалището и се върнали у дома, открили, че скътаните запаси храна са плячкосани. Нямаше време да садят втора реколта; когато се прибрах с покупките, заварих семейството си обречено да претърсва гората за ядливи корени и късни ягоди.

Може би щяхме да оцелеем, ако последвалата зима не бе толкова тежка. Снегът падна по-рано и по-обилно от обикновено. Със седмици бяхме затворени вкъщи, без да можем да излезем навън и потърсим помощ, макар че съседите ни, изпаднали в същото тежко положение, едва ли щяха да ни помогнат особено. Скоро изяхдохме рибата, която донесох и аз се проклинах, че не съм купил повече.

Постепенно гладът ни докара до притъпена апатия. Руна както обикновено, постави потребностите на децата пред своите собствени. Тайно им даваше своя дял от все по-намаляващите дажби и прикриваше растящата си слабост. Пролетта най-после дойде, снегът започна да се топи, дните се удължиха и аз започнах да храня надежди, че лошото ни е отминало. Тогава ни нападна треската. В началото Руна усещаше гърлото си раздразнено и с мъка преглъщаше, после започна да кашля и плюе кръв и да я мъчат болки в дробовете и задух. Бездруго отслабналото ѝ тяло не можа се опълчи на болестта. Пробвах всички лекове, които знаех, но скоростта, с която положението ѝ се влошаваше, ме победи. Дойде и ужасната нощ — само три дни след

първите симптоми. Лежах до нея и я слушах как диша все по-бързо и на пресекулки. Призори вече не можеше да надигне глава, нито ме усещаше, а кожата ѝ беше суха и топла, нищо че я тресеше.

Излязох за прясна вода за кърпата, която полагах на челото ѝ. Когато се върнах, тя вече не дишаше. Лежеше неподвижна и тиха, като треперлив лист, който накрая се отронва от клонката, тихо се спуска и пада, безжизнен, на земята.

С Фолкмар я погребяхме в плитък гроб, който едва изкопахме в каменистата почва. Помагаха ни още половин дузина съседи, сами едва ли не ходещи скелети с увиснали по телата дрехи. Стояха мълчаливо, когато аз коленичих и оставих до тялото в простата му ръчно тъкана рокля няколко спомена от живота на Руна — ножици, малката кутийка от бижутата ѝ, любимата бродирана панделка, с която прибираше кестенявата си коса. По страните ми се стичаха сълзи. Погледнах лицата на опечалените и на съсипаните близнаци, и се почувствах съсипан от мъка.

Фолкмар ме успокои в обичайния си, земен дух:

— Тя никога не е очаквала толкова щастие, колкото ѝ донесохте през последните години ти и близнаците. И ако можеше, щеше да ти го каже. — После мълчаливо започна да засипва тялото с пръст и чакъл.

Още седмица мина, преди Фолкмар меко да ми съобщи какво са решили с жена му на гроба на Руна.

— Ние ще се погрижим за близнаците — каза. — Ще се отнасяме с тях като с наши собствени деца, докато не им уредиш нещо по-добро.

— По-добро? — повторих. Бях все още твърде зашеметен от мъка да планирам бъдещето.

— Да. Трябва да се върнеш в двора на Харалд, където се ползваш с влияние и уважение. Там ще можеш да направиш за близнаците много повече, отколкото тук. Може би ще успееш да им уредиш да постъпят на служба при краля или да ги отгледа богато влиятелно семейство.

Доверието му ме разчувства. Съмнявах се да изпълня и половината от очакванията му, но той и жена му бяха толкова настойчиви, че не ми даваше сърце да ги разочаровам. Когато времето омекна, заведох близнаците на дълга, тъжна разходка в гората. Излязохме на една влажна поляна, обградена със смълчани борове, от

клоните на които се топеше сняг. Там разказах на децата онези подробности от живота ми, за които не знаеха. Описах им как съм бил изоставен като малък и отгледан от добри непознати, и как сам си пробих път в живота. Бяха умни деца и разбраха накъде бия. Гледаха ме спокойно. И двамата бяха наследили светлокафявите очи на Руна и навика ѝ да чака търпеливо да стигна до същината на малките си речи. Докато с мъка подбирах думите, помислих колко ли им е странно да имат за баща мъж, който на възраст може да им бъде дядо. Тази голяма разлика в годините бе една от причините да ми се струва, че едва ги познавам. Зачудих се какво ли мислят за мен. Връзката помежду ни бе майка им и скръбта по нея отново едва не ме задави.

— И двама ви — аз също — трябва да се научим да се оправяме сами — завърших неубедително, опитвайки се да прогоня мъката да не проличи в гласа ми. — Утре заминавам да помоля краля да ни помогне. Ще изпратя някой за вас веднага, щом стане ясно какво ни очаква в бъдеще.

Това бяха последните ми думи към тях.

Пристигнах в новата столица на Харалд, Трондхайм, навреме за заседанието, което се оказа най-важното за царуването му. В Трондхайм бе пристигнал кораб с новини от Лондон. На петия ден от януари кралят на Англия, Едуард, бе умрял, без да остави наследник. Английското кралство бе като кошер. Съветът, витана, бе издигнал на трона най-могъщия от членовете си, който обаче не бе от кралско потекло и не бе посрещнат радушно. Имаше и други претенденти за престола, на първо място херцогът на Нормандия, както и братът на новоизбрания крал, който се чувстваше пренебрегнат.

— Имам също толкова основателни права — заяви равно Харалд, когато съветът му се събра извънредно, за да обсъди положението. Поканиха ме от уважение към сивите ми коси и дълга служба. — Синът на Кнут обеща на племенника ми Магнус английския престол. С Магнус управлявахме заедно и когато той умря, това обещание се прехвърли на мен. — Последва тишина. Сред нас имаше и такива, които смятаха, че Свен Естритсон има равни, ако не и по-големи права, защото се пада пряк племенник на Кнут. — Възнамерявам да получа това, което ми се полага по право — продължи Харалд, — както направих и в битката за норвежкия трон.

Отново не се обади никой. Всички знаехме, че Харалд може да задоволи претенциите си само със сила.

— Кой седи сега на английския трон? — попита тактично някой, знаейки, че въпросът му ще даде на Харалд претекст да ни обясни намеренията си.

— Харолд Годуинсън — каза Харалд. — Твърди, че на смъртния си одър Едуард го обявил за наследник. Само че не разполага с доказателства.

— Това сигурно е същият Харолд, който миналата година разби обединените уелски и ирландски сили — отбеляза един от капитаните на Харалд, ветеран с роднински връзки в Дъблин. — Способен воин е. Ако искаме да успеем, то кампанията срещу него трябва да се планира внимателно.

— Нямаме време за губене — обяви Харалд. — С всеки изминал месец Харолд Годуинсън укрепва позициите си. Възнамерявам да го напада това лято.

— Невъзможно е — разнесе се глас. Обърнах се да видя кой се осмелява да се противопостави толкова рязко на Харалд. Беше собственият му маршал, Улф Оспаксон. Познавах го от службата при василевса, един от най-калените и хитри военни съветници на краля. — Невъзможно е. Не можем да съберем достатъчно голям флота за толкова кратко време. Трябва ни поне година да наберем и обучим войските си.

— Никой не се съмнява в уменията и опита ти — отговори Харалд, — но ще стане както аз казвам. Разполагам със средствата.

Беше упорит.

Улф също.

— Харолд Годуинсън също разполага със средства. Управлява най-богатото и голямо кралство на запад. Може да събере армия и да плати за поддръжката ѝ. А има и хускарлите си.

— Ще ги разбием на пух и прах — намеси се дързък младежки глас. Скуле Конфросте, приятел на сина на Харалд, Олаф — една от лудите глави в съвета.

Маршалът отегчено въздъхна. Наслушал се бе на такива прояви на „смелост“.

— Ако се вярва на репутацията им, всеки английски хускарл се равнява на двама от най-добрите норвежки воители. Спомни си това,

когато застанеш срещу бойните им секири.

— Стига! — намеси се Харалд. — Може изобщо да не стигнем дотам. Има и по-добър начин.

Всички наостриха уши да чуят решението на краля. А това съвсем не бе лесно. Една от заповедите на Харалд бе в негово присъствие да стоим прави, докато не ни даде разрешение да седнем. Сега стърчахме покрай седналия на нисък стол Харалд.

Харалд бавно извърна глава и погледна към мен. Отново усетих силата на погледа му и в този момент разбрах, че Харалд Норвежки няма да се задоволи кротко да се наслаждава на трона си, нито ще се откаже от великите си планове да стане втори Кнут.

— Торгилс ще ни помогне.

Нямах представа за какво говори.

— Ако двама претенденти за трона се обединят, заедно ще отстраним Годуинсън и ще си поделим Англия.

— Като по времето на Двойната брада — обади се един подмазвач. — Половината Англия се управляваше от викинги, другата половина от саксонци.

— Нещо подобно — каза сухо Харалд, познавах го достатъчно да засека лъжата. Харалд Норвежки нямаше дълго да дели престола на Англия. Щеше да се повтори станалото с Магнус — ако не бе умрял при злополука, Харалд рано или късно щеше да го отстрани.

— Според моята информация — продължи Харалд, — Уилям Незаконородения, херцог на Нормандия, е сигурен, че Едуард е оставил трона на него и че Харолд Годуинсън е узурпатор. Шпионите ми твърдят и че Уилям възнамерява да потърси правата си, също като мен. С помощта на Торгилс можем да координираме двете нападения така, че Харолд Годуинсън да попадне между норжкия чук и нормандската наковалня.

В очите на господаря ми проблесна весела искрица.

— Уилям Копелето е примерен християнин. Обкръжава се със свещеници и епископи и се вслушва в съветите им. Предлагам да изпратим Торгилс предрешен като свещеник.

Сред съветниците се разнесе развеселен шепот. Всички знаеха репутацията ми на заклет поддръжник на старата вяра.

— Какво ще кажеш за плана ми, Торгилс? — попита Харалд. Изпитваше ме.

— Аз разбира се, ще изпълня желанието ви, господарю. Но не съм сигурен, че ще успея да мина за християнски свещеник.

— Защо не?

— Бил съм в манастир като млад, но това беше отдавна, а и в Ирландия монасите следват друга версия на учението на Белия Христос, която папата в Рим и новото поколение реформатори по земите на франките отхвърлят.

— Тогава трябва да изучиш обичаите и начина им на мислене. Искам да станеш достатъчно близък с Уилям Незаконородения и да си изградиш за него мнение, преди да му разкриеш, че си мой посланик. Трябва да си сигурен, че от нормандския херцог ще излезе добър съюзник. Ще му предложиш да координира атаката си с мен едва когато се убедиш, че той има намерения да нападне. В противен случай ще се оттеглиш тихо, без да се разкриваш.

— А ако преценя, че херцогът е сериозен, каква дата да му предложи за нападението?

Харалд захапа устна и хвърли поглед към Улф Оспаксон.

— Какъв е твоят съвет, маршале?

Оспаксон като че ли продължаваше да изпитва съмнения. Очевидно не искаше да започне мащабно настъпление при толкова кратка подготовка. Колебанието прозираше и в гласа му:

— Ще ни е нужно колкото се може повече време, за да събере войска и да подготвим флота. Но и не можем да рискуваме да прекосим Ла Манша твърде късно, когато излязат есенните ветрове. Или бих казал, че може да го отложим най-много за началото на септември. Но така ще пришпорим нещата и няма да можем да снабдяваме армията, след като тя стъпи в Англия. Разстоянието е твърде голямо.

— Нашата армия ще се изхранва на място, както обикновено — каза Харалд.

В съзнанието ми проблесна споменът за глада, покосил семейството ми след една шайка воители. Поех дълбоко въздух и рискувайки да си навлека гнева на Харалд, попитах:

— Господарю, потегляйки на тази мисия от твоё име, аз ще трябва да изоставя семейството и съседите си.

Харалд смръщи вежди. Знаех, че мрази да му искат услуги.

— И какво? Всички оставяме семействата си.

— Областта, в която прекарах последните четири месеца, я мори глад — обясних аз. — Ще е наистина милосърдно от твоя страна да им изпратиш помощ.

— Друго?

— Имам две деца, господарю, момче и момиче. Майка им почина само преди няколко седмици. Ще се радвам, ако ги удостоиш с кралската си милост.

Харалд изсумтя — дали в съгласие, не разбрах — и се върна на въпроса с набирането на армия. Половината норвежка армия трябваше да се събере в Трондхайм още преди жътва, щеше да бъде мобилизиран всеки наличен кораб, на ковачите щеше да се плаща допълнително за стрели, остриета на секири и прочее. Едва по-късно разбрах, че Харалд все пак е уредил да изпратят три кораба брашно във Вастер Готландия, но когато пратениците му пристигнали в дома ми, разбрали, че са ги взели за разбойници и че Фолкмар е изчезнал. Когато за последен път го видели, пътувал към храма на Тор в Упсала. Близнаците били с него.

През следващите две седмици се опитах да събера колкото се може повече информация за човека, когото ме изпращаха да шпионирам. Колкото повече научавах, толкова повече опасения изпитвах, че Харалд се надценява, ако наистина вярва, че един такъв лукав съюзник ще се съобразява с него. Уилям Незаконородения привличаше клюките като загнило месо — мухите. Говореше се, че майка му била дъщеря на кожар. Необикновената ѝ красота хванала окото на херцога на Нормандия; незаконороденото им дете било на седем години, когато бащата наследил титлата. Младежът притежавал това, което християните наричат „дяволски късмет“ и противно на всички очаквания оцелял в битките за наследството. Веднъж убиецът стигнал чак до спалнята му. Уилям се събудил и го видял да се бие с настойника му, който за по-сигурно спял в същата стая. Убиецът прерязал гърлото му, но вдигнал такъв шум, че бил принуден да избяга, преди да довърши мисията си. Предмет на злостни описания бе дори сватбата на Уилям. Оженил се за своя братовчедка, пряко забраната на църквата, а за още живец към клюката, се говореше и че жена му била джудже и вече му била родила половин дузина деца. Въпреки това всички признаваха, че Уилям Нормандски е изкусен държавник. Беше заговорничил и водил битки, докато си осигури контрола над

наследствените си владения и се бе издигнал до нивото на най-страховитите владетели на Франция, могъщ колкото самият френски крал.

Това бе човекът, който господарят ми ме изпращаше да преценя и евентуално залъжа с грандиозни планове. Задачата щеше да е опасна, а и не бях съвсем сигурен дали не съм изгубил гъвкавостта на ума си и находчивостта, необходими за един шпионин. Щях да се справя само с помощта на Один Измамника. Това и щеше да е последното ми велико дело и начин да прогоня мъката по Руна.

Започнах да мисля за прикритието си. Реших да нося проста кафява роба на обикновен монах. В двора на Харалд имаше свещеници, които можех да наблюдавам, а наученият в Ирландия латински бе достатъчно добър, за да имитирам молитвите и напевите им. Двоумях се само за тонзурата. Дискретно зададените на свещениците въпроси ме убедиха, че бръснатата част, дължината на останалата коса и начинът, по който я носят, съдържа информация, подобно на герба на воинския щит. Затова реших да обръсна изцяло последните си бели кичури. Ако ме питаха, щях да кажа, че е в чест на Свети Павел, който според един от свещениците, с които говорих, бил напълно плешив.

Един товарен кораб, ког, ме отведе до родното пристанище Бремен и после към Нормандия. Никога не се бях качвал на ког и не можах да се отпусна през цялото пътуване. Беше прекалено издигнат над водата, а големите дървени платформи правеха носа и кърмата още по-тромави. Приличаше на оформен хамбар, но трябва да призная, че бе с необикновено голяма вместимост. Този побираше два пъти повече товар, от който и да било кораб, на който съм плавал. Поклащаше се от пристанище на пристанище и трюмът му се пълнеше с определено военни запаси — щитове, остриета на мечове, лен за палатки, корабни пирони, ботуши, копия и накрайници за котви.

Крайната ни цел бе Руен, столицата на херцог Уилям. Морският бог Ньорд обаче бе решил друго. Най-накрая когът беше натоварен с метални шлемове, щавени кожи и бойни секири в Булон. Плавахме покрай брега, когато в ранния следобед, времето се обърна срещу нас. Беше типична пролетна буря — небето бързо притъмня, от запад запрепускаха облаци, тежките капки студен дъжд на пресекулки барабаняха оглушително по морската повърхност. Морето, досега

сиво-синьо, стана зеленикавочерно, вятърът се усили и вълните започнаха да стават все по-високи и силни. В началото размерите и тежестта на кога като че ли го пазеха от стихииите, но вълните, слугите на Ньорд, постепенно победиха. Бременският капитан направи всичко възможно, за да опази кораба, но късметът проработи така, че бурята ни свари на място, където нямаше пристанище, в което да се подслоним. Капитанът нареди на моряците да свалят платната и се опита да изпревари бурята. Претовареният кораб влудяващо се клатеше, вълните бягаха под кила му, а вятърът брулеше високите нос и кърмата. Капитанът трябваше да впрегне всичките си умения, за да не позволи когът да поеме към брега, но високият корпус се явяваше като нежелано платно и бе невъзможно да му се попречи да върви по вятъра. Когато задуха от север, видях, че капитанът започва да гледа притеснено и изпрати екипажа за резервните котви от трюма.

Дъждът вече бе толкова силен, че не се виждаше на повече от една стрела разстояние във всяка посока, но без друго бе ясно, че корабът ни се движи към невидимия бряг. Внимателно прикрих собствените си притеснения — от свещениците не се очаква да са опитни моряци, — но отбелязах, че вълните стават все по-къси и високи, и предположих, че минаваме над плитчини. Подозренията ми се потвърдиха, когато вълните започнаха да надигат жълтеникави пясък и кал. На няколко пъти ми се стори, че чувам далечен прибой.

После дъждът внезапно спря и се развидели, все едно че някой вдигна покривалото от очите ни. Обърнахме се към подветрената страна, за да видим накъде ни е изтласкала бурята. Гледката накара капитана да извика:

— Пуснете всички котви.

На по-малко от миля от нас имаше нисък бряг. Сивият пясък, мокър от дъжда, леко се издигаше към хребет дюни, зад които започваха бели като кост скали. На неопитен моряк би се сторило, че още сме далече от сушата, на дълбоко и извън опасност. Лекият наклон на плажа и белите гребени на вълните между нас и брега обаче подказаха на капитана ни, че сме навлезли в плитчини. Килът ни всеки миг щеше да застърже дъното.

Екипажът се втурна да изпълнява заповедта. Хлъзгайки се по мократа палуба в намазаните си с мас моряшки ботуши, мъжете с мъка повлякоха най-голямата от котвите към перилото и я метнаха през

борда. Въжето полетя след нея. Първите няколко намотки изчезнаха бързо, другите се забавиха, когато котвата удари дъното.

— По-бързо! — изкрещя с пълно гърло капитанът. — Пуснете и втората.

Този път котвата бе по-малка, дървен прът с метална напречна греда, по-лек и не толкова надежден. Капитанът ни хвана въжето на голямата котва и по трептенията се опита да прецени дали се е вклинила здраво в дъното. Решението му бе очевидно, когато извика на моряците да метнат още котви.

— Всичките! — изкрещя той. — Влachim се напред!

Отчаяните мъже се подчиниха. Хвърлиха още четири котви, които привързаха към най-здравите места на борда. Новите котви обаче не вършеха почти никаква работа, а последната бе просто камък с прокаран през него метален лост.

През това време корабът ни подскачаше нагоре-надолу с всяка вълна под кила, въжетата на котвите се изтягаха и пак увисваха, а течението подмолно влачеше котвите по сипкавото морско дъно.

Оставаше ни само да се надяваме, че поне една-две котви ще се закрепят по-здраво и ще ни спрат. Останахме разочаровани. След една голяма вълна усетихме как килът глухо се заби в пясъка. Изминаха няколко секунди, после корабът пак потрепери, макар и да не забелязахме вълната. Дори и най-неопитният юнга разбра, че приближаваме плитчините. Вятърът безмилостно ни тикаше напред и скоро съприкосновението на кила с дъното се превърна в ритмично стържене. Корабът беше чест за майсторите си. Масивният кил не пропусна вода, но и нямаше как да издържи вечно на напрежението. Вятърът не даваше признаци да отслабне и всяка вълна отвеждаше кораба бавно, но сигурно към гроба.

Не след дълго се наклони и палубата застана под такъв остър ъгъл, че трябваше да се вкопчим във въжетата, за да не паднем в морето. Корабът бе на половината път към смъртта си. Дори и корпусът да издържеше, щеше да се окаже заклещен в плаващите пясъци, докато потъне и изгние.

— Напуснете кораба! — извика капитанът, с все сила, за да надвика тътена на разбиващите се навсякъде край нас вълни.

Преди бурята голямата спасителна лодка на кораба се влачеше след нас, прикрепена за масивно въже. Когато ударихме дъното обаче,

вълните отнесоха по-леката лодка напред, а въжето се скъса. Остана ни един квадратен скиф^[1], тромав и тежък, подходящ само за спокойни води. Моряците с брадви изсякоха ниския фалшборд, за да отворят пролука, през която да го изтикат на вода. Още докато го пускаха, гребенът на една вълна го надигна и го напълни наполовина с вода.

Мъжете започнаха да се бутат кой пръв да влезе в скифа. Капитанът остана назад, вероятно не можеше да понесе мисълта, че изостави кораба. Видя ме да се двоумя, стиснал една ванта в най-високата точка на кораба, за да не се прекатуря по наклонена палуба. Трябва да е решил, че умирам от страх и ми махна.

— Хайде, отче, лодката е единствената ти надежда.

Погледнах със съмнение към блъскащите се моряци, вдигнах полите на расото си и ги затъкнах във въжения колан на кръста ми. Капитанът видя само размаханите ми ръце и голи крака, когато се хвърлих в морето.

Водата беше учудващо топла. Усетих как потъвам, после вълните ме подеха и ме преобърнаха. Отворих уста, за да поема въздух и нагълтах солена, песъчлива вода. Когато изплувах на повърхността, я изплюх, огледах се за брега и заплувах към него. Вълните пак се разбиваха над главата ми и ме завлякоха надолу. С мъка поддържах посоката. Поредната вълна ме преобърна и изгубих ориентир. Когато пак излязох на повърхността, стиснах клепачи, за да се фокусирам и солта заципа очите ми. Мярнах малката лодка и отчаяния ѝ екипаж. Четирима моряци гребяха нестройно, другите бясно изстребваха вода, но скифът все пак оставаше опасно ниско във водата. Една силна вълна ги подхвана, издигна малката лодка, безцеремонно я преобърна и запрати моряците във водата. Повечето, сигурен бях, не можеха да плуват.

Мрачно продължих напред, спомняйки си детството в Гренландия, когато се борехме, плувайки — целта бе да задържиш врага под вода, докато не замоли за милост. Спомних си как да задържа въздух и не изгубих самообладание, когато вълните се разбиваха над главата ми, опитвайки се да ме задушат, но и тласкайки ме към брега. Вече съм стар човек, си напомних, и скъпернически трябва да разпределя малкото оставаща ми сила. Ако се задържа над водата, морето ще ме изхвърли на сушата. Ако Ньорд и слугите му, вълните, искаха да ме удавят, щяха отдавна да са го направили.

Бях на ръба да се откажа от борбата, когато нечий ръце болезнено ме вдигнаха под мишниците и се озовах изтеглен на наклонения бряг. Рязко ме пуснаха и аз се строполих по очи на мокрия пясък.

— Страшен късмет. Само един свещеник — каза със силен франкски акцент спасителят ми.

Тук затворих очи и припаднах от изтощение.

Събуди ме по-внимателен глас. Някой ме обръщаше по гръб. Усетих как мокрото расо залепна за кожата ми.

— Трябва да ти намерим сухи дрехи, братко. Добрият Господ не те спаси от морето, за да те остави да умреш от малария.

Отворих очи и се озовах лице в лице с коленичил до мен дребен, жилест мъж с тонзура и монашеско черно расо над бяла туника. При все изтощението си се зачудих към кой ли орден принадлежи и какво прави на голия бряг.

— Опитай се да станеш. Все някой ще ни приюти.

Подпъхна ръка под гърба ми и ми помогна да седна, след което ме придума и да стана. Залитах, усещах тялото си така, сякаш са ме бичували с дебел кожен камшик. Огледах се. Вълните зад мен продължаваха да бучат и да се разбиват в пясъка, а в далечината виждах останките от кораба ни, затънал в плитчините и килнат на една страна. Мачтата му се бе строшила и стърчеше през борда. По-близо, на плиткото, вълните подмятаха преобърнатия скиф. На моменти някоя по-голяма вълна полупреобръщаше малката лодка и тя безпомощно се завърташе. В морето с гръб към мен, до колене във водата, стоеше група от около десетина мъже. Някои съсредоточено се вираха в лодката, други гледаха препускащите към брега вълни.

— Няма смисъл да ги молиш за помощ — каза мъжът до мен.

Тогава забелязах двете голи тела на пясъка. Предположих, че са на моряци, удавили се след преобръщането на скифа. Когато ги видях за последно, бяха облечени.

— Безсърдечни разбойници — оплака се мъжът. — Тази част от брега е опасна. Вашият не е първият кораб, разбил се тук. — Бавно обърна и залитайки поехме към скалите.

Един рибар ни съжали и ни стопли рибена чорба в малката си колиба в подножието на скалите. Хапнах, треперейки, върху куп чували. Рибарят обясни, че скоро ще мине каруцата. Карал я братовчед

му, минавал по едно и също време всеки ден. Той ще ни отведе в града, където за нас ще се погрижат свещениците. Открих, че го разбирам, говореше франкски, омесен с думи от родния ми нордически и фрази, които бях чувал в Англия. Със спътника си разговарях на латински.

— Къде съм? — попитах рибаря.

Той ме изгледа изненадан.

— В Понтьо, разбира се. Земите на херцог Ги. По право би трябвало да ви отведе в замъка му в Борен. Всичко, изхвърлено от морето, му се полага по закона на лагана. Не че ще ми благодари, особено след случката с англичанина, този, който заграби трона им.

Один има пръст в корабокрушението, си помислих аз. Супата ме сгря и усещах как силата ми бавно се завръща.

— Как се казва този англичанин? — попитах аз. Устните ми бяха болезнено напукани и солени.

— Харолд Годуинсън — каза рибарят. — Намерихме го на брега, също като теб. Тук всяка година се разбиват десетина кораба, все от северозападния вятър. Онзи си беше благородник, личеше по дрехите. Дори разбойниците разбраха, че трябва да внимават и го отведоха направо при херцога. Очаквах награда, ама не стана така. Херцогът тикна мъжа и другарите му в подземията, докато се разбере кой е, а когато откри колко богат и важен е, прати кораб в Англия — брат ми беше помощник-капитан — да иска тлъст откуп. Ама и той не получи повече от разбойниците. Слуховете за корабокрушенеца стигнаха до Уилям Незаконородения и преди да се усетим, мъжете му цъфнаха и поискаха херцога да предаде пленника или замъкът му ще бъде изгорен, а главата му — побита на кол. Не си затваряш очите пред такава заплаха, когато зад нея стои Уилям. По-висш е от херцог Ги и има право да му заповядва. Значи освободиха затворника, облякоха го пак в пищни дрехи и последно го видяхме, като го отведоха в Руен така, сякаш е роден брат на Уилям.

Рибарят се изкашля, за да прочисти гърлото си, обърна се и запрати хракката право през вратата на колибата.

— Ето го братовчедът, иде с магарето и каруцата.

— Бог да те благослови — каза другарят ми. — Многократно. Днес свърши християнско дело, за което Господ ще те възнагради.

— Повече от херцога. Онзи е едно свидливо копеле — каза кисело рибарят.

Малката каруца се движеше бавно. Колелата ѝ се кривяха на едната си ос и возилото подмяташе през туфите морска трева. Толкова ми дожаля за горкото магаре, че се смъкнах от купчината влажни, миризливи мрежи и държейки се за каруцата, закрачих отзад. Спътникът ми сигурно реши, че съм се съвзел от почти сигурната си смърт, защото даде воля на любопитството си.

— Какво правеше на този кораб и как ти е името, братко?

Очаквах въпроса и бях приготвил, надявах се, задоволителен отговор.

— Казвам се Тангбранд. Проповядвах в северните земи, изпратен от братята в Бремен, но се опасявам, че словата ми попаднаха на камениста почва.

— Чувал съм, че бременският епископ отговаря за северните кралства. Но за пръв път срещам негов човек.

Отпуснах се. Съмнявах се, че оцелелите от кораба ще подложат на съмнение разказа ми.

— Не ми каза защо пътуваше с кораба, който се разби.

— Епископът ме изпрати да потърся доброволци за мисията ни. Северняците са упорити хора и ми трябваше помощ, за да разпространя словото на Спасителя.

Спътникът ми въздъхна.

— Колко си прав. Ума и ушите им често са затворени за великото чудо. Нали когато са го разпъвали, Христос е гледал на запад. Затова натам словото му се разпространява най-лесно. Всемогъщата му дясна ръка сочела север, който щял да се смекчи от светите думи, лявата към варварските племена на юг. Само хората на изток били проклети, защото останали зад главата му.

— А ти, братко, как се озова в този съдбоносен за мен час на брега?

Исках да отклоня разговора от моята история и да науча повече за богобоязливия си спътник.

— Казвам се Маурус, монах на Реда. Родом съм от Бургундия.

Озадачен, не казах нищо, надявайки се сам да обясни за какво говори.

— Бях на път за Светата неделима Троица, за да представя на абат Йоан хроника, прославяща живота на предшественика му, светия

абат Уилям. Правя го от името на самия хроникьор, който поради напредналата си възраст и лошо здраве вече не може да пътува.

— Как се казва?

— Моят учител и приятел Рудолфус Глабер. И той като мен е от Бургундия. От години се труди над житието на абат Уилям. Освен него е написал и пет исторически книги за живота на други наши съвременници. Сега пише шеста, решен е да остави на бъдните поколения писмена хроника на многото събития, случили се през хилядната година след възкресението на нашия Спасител Христос.

Погледнах по-внимателно Маурус. Предположих, че е между четирийсет и петдесет години, дребен и жилест, с червеникаво лице, резултат или от дълго излагане на слънцето и вятъра, или от твърде много алкохол.

— Прости моето невежество, братко — казах. — Реда, който спомена. Какво е това?

Стори ми се шокиран от невежеството ми.

— Значи братята в един манастир да се подчиняват на една воля, да имат равен глас и да следват един начин на молитва, псалмодия, хранене и облекло.

— Това не ги ли прави войници.

Той одобрително се усмихна.

— Точно така, воините на Христа.

— Струва си да се види.

— И ще го видиш! — ентусиазирано каза той. — Защо не дойдеш с мен до Светата троица? Манастирът отстъпва само на моя манастир в Клони по строгия ред и умереността си, майката на всички добродетели.

Точно това се надявах да каже. Да пътувам в компанията на истински свещеник, щеше да е чудесно прикритие. Следващите му думи ме окуражиха още повече.

— Манастирът се намира във Фекам, в земите на херцог Уилям.

---

[1] Малка лодка. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИНАЙСЕТА

Седмица ни трябваше да стигнем Фекам. През деня вървахме или при сгода се качвахме на талиги. Нощем отсядахме при селските свещеници; два пъти спяхме на открито, вече беше началото на лятото и нощите бяха меки. През цялото пътуване си отварях очите на четири и се опитвах да преценя богатството на района. Видяното ме впечатли. Земята беше плодородна и добре стопанисвана. Ниските хълмове бяха пригодени за отглеждане на жито, всяко село обграждаха грижливо гледани овощни градини. Имаше и големи гори, основно дъб. Често срещяхме групи мъже със секири и въжета или чувахме топори в далечината и подминавахме теглени от волове талиги, натоварени с трупи, стъбла и корени. Разпознах дърветата, които щяха да послужат за построяване на кораби и си отбелязах, че всички товари отиват на север, към „Ръкава“, разделящ Франкия от Англия.

На няколко пъти ни подминаха малки групи въоръжени мъже. Оръжията им изглеждаха добре поддържани и предположих, че са наемни войници. Надавах ухо и разбрах, че са от Лотарингия, Фландрия, дори Швабия. Всички бяха тръгнали да се цанят при Уилям. Когато споделих това с Маурус, той с гримаса каза:

— Няма нищо лошо, стига да държат мечовете си в ножниците, докато са сред нас. Човек никога не знае помислите на херцога. Донесе на тази страна мир, но на солена цена.

Бяхме стигнали един малък хълм. На бреговете на реката долу се виждаше малък, ограден с крепостна стена град.

— Веднъж минах през точно такъв град — мрачно отбеляза Маурус. — Беше на границата и жителите му направили грешката да откажат да приемат властта на херцога, който не закъснял да ги обсади. Мислели, че крепостната им стена не може да бъде разрушена и сглупили да обидят самия Уилям. Някои от по-смелите застанали на стената, подигравали се и обиждали дъщерята на кожаря. Херцогът стегнал обсадата и когато храната в града свършила и жителите замолили за милост, накарал да отрежат ръцете на изпратените

големци, после ги обесил точно срещу портата. Градът се предал, естествено, но херцогът пак не показал милост. Пуснал войниците си да вилнеят, после го подпалил. Когато минах оттам, видях само пепел и овъглени руини.

Уилям Незаконородения и моят господар Харалд явно не се различаваха много по жестокост.

— Не се ли намесиха свещениците? — попитах аз.

— Има го божие то милосърдие и милостта на херцога — сурово заяви Маурус, — и земните грехове могат да стигнат до небето. Бедствията, които изстрадахме след хилядната година от възкресението на Спасителя са знак, че сме се отклонили от праведния път.

— Вярно е, че на Север има глад — казах, мислейки за жалката смърт на Руна.

— Това е наказанието ни — мрачно обяви Маурус. — И няма да се спре дотук. Приятелят ми Глабер писа за това. Цели три години времето бе така непредсказуемо, че не бе възможно да се сее. После реколтата беше унищожена от наводнения. Толкова много измряха от глад, че в черковните дворове не остана място и ги хвърляха в ями, по двайсет-трийсет наведнъж. В отчаянието си хората започнаха да копаят и ядат бяла пръст, която приличаше на глина. Смесваха я с останалото им брашно или трици, и правеха хляб, но той не ги засищаше. Други започнаха да ядат леш и човешка плът. Пътниците като нас ставаха жертви на разбойници, които ги избиваха и продаваха месото им. Един търговец даже продаваше готвено човешко. Когато го арестуваха, не отрече срамното си деяние. Изгориха го на кладата. Месото беше заровено, но после пак го изкопаха и изядоха.

Маурус замълча за момент. Запитах се дали не се чуди каква е на вкус човешката плът. Забелязал бях, че обръща голямо внимание на храната и напитките, и дори в най-скромния дом караше домакинята да овкусява гозбите със сосове и все се оплакваше за готварските умения в Нормандия, които, ако можеше да му се вярва, не можели да се сравнят с това, на което бил свикнал в Бургундия.

— Но всичко това е минало — казах аз. — Сега хората ми се струват нахранени и доволни.

— Не трябва да си затваряме очите пред поличбите — отговори Маурус. — В един град в Оксер изложената на пазара дървена статуя

на Христос се разплакала, вълк влязъл в черквата, хванал въжето на камбаната със зъби и започнал да я бие. А и сам можеш да видиш ярката звезда, която се появи в края на април, и сега гори всяка нощ и бавно се мести по небето.

Преди години един мой учител, мъдър ирландски друид, ми беше разказал за тази странстваща звезда. Но си премълчах, за да не реши Маурус, че съм вещ в магиите.

— Светът е покварен от безогледна сласт, грях и прелюбодеяния — продължи той. — Слугите на дявола не се свенят да се покажат. Аз самият съм ги виждал. В моя манастир в Бургундия той ми се яви като джудже с мършав врат, черни като въглени очи и набраздено, сбръчкано чело, голяма уста със синкави устни и остри космати уши под раздърпана мръсна коса. Краката му бяха покрити със спечена от мръсотия остра кафява козина. Пищеше и ломотеше към мен, сочеше ме с пръст и сквернословеше. Бях толкова ужасен, че побягнах в параклиса, хвърлих се по лице пред олтара и замолих за закрила. Истина е това, което казват, че Антихриста скоро ще бъде пуснат на свобода, нали гнусното джудже е един от предвестниците му.

Другите монаси в манастира на Светата неделима троица, когато най-после пристигнахме във Фекам, като че ли не споделяха песимизма на Маурус. Впрегнаха бяха усилия да украсят черквата си по начин, определено замислен да издържи векове. Огромната сграда се пръскаше от зидари, дърводелци и стъклари. Главната забележителност бе гробницата на абат Уилям, чийто живот бе описал Рудолфус Глабер. Там се случвали чудеса, ми каза шепнейки един монах. Отчаяна майка завела болното си десетгодишно момче и го оставила пред гробницата. Детето се огледало, видяло малкия гълъб на гроба и след известно време заспало.

— Когато се събудило — ми каза монахът, — било съвсем здраво.

По-голям интерес за мен представляваха клюките. Монасите на Светата Троица бяха в течение с всичко, което ставаше по земите на херцога. Имаха информатори навсякъде, от най-малките селца до самия двор, и оживено обсъждаха военната подготовка на Уилям — колко кораба се очаква да предостави всеки благородник, колко войници ще са нужни, за да се увенчае с успех начинанието, колко вино и зърно се товари и прочее. Монасите бяха силно въодушевени от

готвещата се кампания и аз скоро разбрах защо: манастирът притежаваше плодородни земи в Англия, а откакто на престола дошъл Харолд Годуинсън, спрели да получават рента от тях. Сега се надяваха Уилям да възстанови правата им. Манастирът дори бе обещал да даде на флота на херцога кораб, за който щяха да платят от дълбоката си хазна.

Споменах на Маурус, че някои могат да сметнат за неуместно божия дом да заплаща за война. Той се засмя.

— Ще ти покажа нещо, което ще помогне още повече на кампанията. Ела, наблизо е.

Отведе ме при една странична врата и по изровена пътека до овощна градина, която за моя изненада, бе обградена от солиден каменен зид.

— Виж там!

Надникнах над зида. Под ябълковите дървета пасяха необикновени животни. Разпознах, че са коне, но не приличаха на конете, които бях виждал досега. Бяха масивни и набити, с къси мускулисти крака и широки гърбове.

— Жребци са, и трите — одобрително отбеляза Маурус. — Манастирът ще ги дари на армията на Уилям.

— За товарни животни?

— Не, не, това са дестриери, бойни коне. Могат да носят рицар в пълно снаряжение. По света няма пешак, който да се опълчи яхнал такъв звяр рицар.

Спомних си случилото се пред стените на Сиракуза и ясно си представих как бронираната конница на Уилям помита стената от щитовете на пехотата.

— Но как ще успее Уилям да превози тези тежки животни с корабите и да ги свали благополучно на английския бряг?

— Нямам представа — призна Маурус, — но начин ще се намери, не се и съмнявам. Започне ли война, Уилям не оставя нищо на случайността, а и има добри съветници, дори от този манастир. — Трябва да го изгледах скептично, защото добави: — Помниш ли ковчежника, с когото се запозна вчера? Седеше до нас на вечеря, слаб мъж с три липсващи пръста на лявата ръка. Изгубил ги е в битка, преди да постъпи в манастира, бил наемен войник. Съветник е на херцог Уилям. Манастирът притежава земя на английския бряг.

Мястото ще е идеално за акостиране, а братът — казва се Регимус — ще придружи флота и ще покаже най-добрите места, на които да разтоварят войските и, разбира се, тежките коне.

Върнах се замислен в манастира. Всичко, чуто за херцога на Нормандия сочеше, че съвсем сериозно възнамерява да нападне Англия и че подготвя кампанията си, без да пренебрегне нито една подробност. Останал бях с впечатлението, че реши ли нещо Уилям, не се отказва до победен край. Не дяволският му късмет го бе довел дотук, а силната воля и хитрост, и жестокостта му. Опасенията ми, че Харалд може би прибързва, като търси съюз с Уилям, отново бяха потвърдени.

Поднесох на Маурус извиненията си, обяснявайки, че смятам да продължа за Рим и го оставих във Фекам. Вече имах опит от пътуването с него и бях по-сигурен в прикритието си. Въпреки това когато тръгнах от манастира в една слънчева утрин, внесох важна промяна в костюма си. Откраднах от пералнята едно черно расо и бяла туника, и на тяхно място оставих захабеното от път кафяво расо. От тук нататък щях да се представям за монах на Реда.

Сега гледам на кражбата като на поредния знак, че съм бил твърде стар за мисията. Ставах невнимателен.

За да предлага на херцога съюз с Харалд Норвежки, трябваше да получа аудиенция, но не бях преценил колко трудно ще е да се добера до Уилям, който щеше да е твърде зает с плановете си, за да изслуша един прост свещеник. Или необмислено си изработих стратегия, която се надявах да доведе до среща с херцога и само няколко от най-близките му съветници. Този лекомислен план се зароди след една случайна забележка на монах във Фекам. Когато Маурус описа как ме открил полуудаен на брега, монасите разказаха, че Харолд Годуинсън бил застигнат от подобно нещастие и след това прекарал няколко месеца в двора на херцога. Там с него се отнасяли подobaващо и в резултат той се заклел във вярност на херцога и обещал да подкрепи кандидатурата му за английския трон. „Годуинсън подло наруши клетвата и си присвои престола. Той е един узурпатор и трябва да бъде разобличен“, заяви монахът. „В Юмиеж има един брат, който пише книга за вероломството му и скоро ще я представи пред херцог Уилям, също както брат Маурус донесе на нас животоописанието на абат

Уилям, с толкова любов изготвено от приятеля му Рудолфус Глабер в Бургундия. Херцог Уилям дълбоко цени тези, които пишат истината.“

И така, когато стигнах двореца на херцога в Руен, се престорих, че отивам към черквата, после свърнах и се ориентирах към преддверието, в което се трудеха секретарите. Изправих се пред тях в черното си расо и обявих, че искам да видя херцога лично, по важен въпрос.

— Какъв точно? — предпазливо попита един младши секретар. По лицето му прочетох, че ако не бе черното ми расо, щеше да ме изхвърли веднага.

— От много години събирам материали за делата на велики мъже — отговорих, позволявайки в гласа ми да се промъкне лицемерна нотка, — а славата на херцог Уилям е такава, че вече го включих на няколко места. Сега, ако херцогът бъде така добър да откликне на молбата ми, искам да опиша как е наследил трона на Англия, въпреки лъжливите претенции на неговия васал Харолд Годуинсън. Така идните поколения ще могат да отсъдят кой е прав.

— За кого да съобщя? — попита водещият си бележки секретар.

— Името ми — казах, без дори да се изчервя, — е Рудолфус Глабер. Идвам от Бургундия.

Три дни бяха нужни молбата ми да се придвижи през чиновниците на херцога. Прекарах ги в наблюдение на подготовката на предстоящата кампания. След Константинопол не бях виждал така добре смазана военна машина. Пред градската стена бе разчистено място, дето всяка сутрин се упражняваха стрелците. Тяхната задача щеше да е докато рицарите нападат, да засипват с дъжд от стрели врага. Следобед същият „плац“ използваше за учения пехотата.

На север от града имаше поле, където гледах маневрите на голямата кавалерийска част, изпратена от херцога на Мортан. Конвойт наброяваше около десетина рицари, придружени от също толкова оръженосци. Всички носеха ризници, но само шестима от рицарите яздеха солидните дестриери, останалите бяха на нормални коне. Упражняваха нападението си. По-леката кавалерия пришпорваше конете до редица сламени чучела и мятеше по тях копия, след което се изтегляха и позволяваха на другарите си на по-тежките коне да напреднат в тронав тръс и да прободат мишените с по-дебелите, тежки копия или да ги съсекат с дългите си мечове. Когато тази част от

упражнението бе оттренирана, леката кавалерия слезе от конете и смени металните мечове с учебни оръжия с дървени остриета. Конвойт сега се раздели на две и се впусна в учебна битка. Командирите им от време на време издаваха заповеди, при които някоя от страните се извърщаше и се преструваше, че побягва, повличайки „врага“ след себе си. Следваше нова команда, бегълците спираха отстъплението си и тежката кавалерия, която чакаше по конете в тил, се втурваше напред за решаващия удар.

Присламчих се да огледам един от оставените бойни мечове. Беше по-тежък и по-дълъг от оръжията, с които бях свикнал като страж в Константинопол, и по цялата дължина на правото острие минаваше улей. Имаше и бронзов надпис, INNOMINIDOMINL.

— Много уместно, а, отче? — чух нечий глас. Надигнах глава и срещнах погледа на мускулест мъж с кожена престилка, без съмнение оръжейник.

— Да — съгласих се. — В Божието име. Хубаво острие.

— Направено е в земите край Рейн, като повечето от мечовете ни — продължи оръжейникът. — Германците ни ги носят с дузини. Ако острието се строши, не си струва да го поправяш, направо отделяш дръжката и прикрепяш ново.

Спомних си остриетата, които качихме на кога.

— Сигурно не е лесно да се намери ново.

— Не и сега — каза оръжейникът. — Служа на херцога от почти двайсет години, правя ризници и поправям оръжията за кампаниите му, и досега не съм виждал толкова много снаряжение — не само остриета за мечове, а и шлемове, накрайници на копия и стрели, с талиги. Започвам да се чудя как ще вместим всичко на корабите — ако ги осигурят навреме. Носят се слухове, че ще ни пратят в Див да помагаме на корабостроителите.

— Див? Къде е това?

— На запад. Оръжията се прехвърлят надолу по реката. Корабите се строят направо на брега.

Хрумна ми, че Харолд Годуинсън трябва да знае какво се готви и че англичаните могат да предотвратят нападението, като прекосят морето и разрушат нормандските кораби, още преди да са потеглили. Щяха да са лесна мишена, за разлика от корабите на Харалд, които сега се събираха в Трондхайм, твърде далеч, за да бъдат повредени.

Канех се да питам дали херцог Уилям взима мерки срещу евентуални английски набези, когато един паж спешно ме привика в двореца.

Последвах момчето през града и поредица коридори към сърцето на двореца и залата за аудиенции на херцог Уилям. Пажът ме предаде на рицар, който изпълняваше ролята на пазач, и влезе след мен в залата. Озовах се в голямо, мрачно помещение, оскъдно осветено от тесни отвори в дебелите каменни стени. На резбован дървен стол в центъра седеше набит мъж горе-долу на моя ръст, но пълен, с късо подстригана коса и заядливо изражение. Предположих, че е към средата на четирийсетте. Знаех, че трябва да е херцог Уилям Нормандски, но ми заприлича повече на опак бирник, свикнал да тормози селяните си. Гледаше ме с неприязън.

В стаята имаше още петима мъже. Трима очевидно бяха високопоставени благородници и като херцога бяха облечени в препасани с колани туники от скъп плат, тесни чорапи и високи кожени ботуши. Държаха се като воители, но явно си падаха и контета, защото носеха косата си ниско подстригана от средата на главите, на паница, мода, както впоследствие разбрах, внесена от юг, от Оверн и Аквитания. И те ме гледаха враждебно. Другите двама мъже бяха свещеници. За разлика от скромните ми черно-бели дрехи, носеха дълги бели роби, с бродирани копринени кантове по врата и ръкавите, а увесените на гърдите им кръстове бяха обсипани с полускъпоценни камъни и приличаха повече на бижута, отколкото на символи на вярата им.

— Разбрах, че искаш да пишеш за мен — заяви херцогът. Гласът му беше рязък и гърлен, и подхождаше на грубото му излъчване.

— Да, господарю, с твое позволение. Аз съм хроникьор, написах пет исторически книги и — ако е рекъл Господ — замислям шеста. Казвам се Рудолфус Глабер и идвам от моя манастир в Бургундия.

— Това е лъжа — обади се глас зад мен. Извърнах се. От сенките излезе мъж със същите черно-бели дрехи като мен. Погледът ми попадна на лявата му ръка, от която липсваха три пръста. Беше Регимус, ковчезникът на Светата троица във Фекам. В същия миг рицарят, който стоеше зад мен, ме сграбчи и притисна ръцете към тялото ми.

— Брат Маурус не спомена да идваш от Бургундия, а и не говориш с бургундски акцент — каза ковчезникът. — Братът, който отговаря за пералнята, докладва и че са му изчезнали расо и туника, но чак когато чух за мистериозния облечен в черно монах тук, в Руен, заключих, че трябва да си същият човек. Не очаквах такава дързост, да се представиш за самия Рудолф Глабер.

— Кой си ти, старче? — прекъсна го Уилям, с още по-рязък тон. — Шпионин на Харалд? Не знаех, че наема и изкуфели старци.

— Не съм шпионин на Харолд, господарю — казах с мъка. Едва дишах. Рицарят ме стискаше толкова силно, че имах чувството, че ще строши ребрата ми. — Изпраща ме Харалд, Харалд Норвежки.

— Оставете го да говори — заповяда Уилям.

Болезнената хватка се охлаби. Поех си няколко дълбоки глътки въздух.

— Името ми е Торгилс и съм пратеник на крал Харалд Норвежки.

— Ако си негов посланик, защо не дойде открито, вместо да се промъкваш под прикритие?

Бързо прецених. Щеше да е катастрофално да призная, че Харалд ми е заповядал първо да разузная планове на Уилям.

— Посланието ми е толкова поверително, че заповедите ми са да го предам лично. За тази цел се дегизирах.

— Мърсиш дрехите, които носиш — изсумтя един от богато облечените свещеници.

Херцогът нетърпеливо му махна да мълчи, явно изискваше и получаваше непрекословно подчинение от свитата си. Повече от всякога ми заприлича на бирник грубиян.

— Какво е това послание от Норвегия?

Бях събрал смелост достатъчно да стрелна с поглед останалите в залата и да кажа:

— Предназначено е само за твоите уши.

Уилям започваше да губи търпение. Една малка вена вдясно на слепоочието му започна да пулсира.

— Кажки каквото имаш да казваш, преди да накарам да те обесят като шпионин или да изтръгна истината с мъчения.

— Моят господар Харалд Норвежки предлага съюз — започнах бързо. — Събира флот, с който ще нападне Северна Англия и знае, че

ти планираш да стовариш силите си в южната част на страната. Имате общ враг и предлага двете армии да координират нападението. Така Харолд Годуинсън ще бъде принуден да се бие на два фронта и ще бъде разгромен.

— И после? — в гласа на Уилям прозираше презрение.

— След победата над Годуинсън, ще си поделите Англия. Южната част ще се управлява от Нормандия, северната — от Норвегия.

Херцогът присви очи.

— И къде ще се пада границата?

— Това, господарю, не знам. Но подялбата ще стане по взаимно съгласие, след като отстраните Годуинсън.

Уилям пренебрежително изсумтя.

— Ще помисля, но първо искам да разбера кога Харалд планира да превози войските си?

— Съветниците му настояват да нападне Англия не по-късно от септември.

— Отведи го — каза Уилям на рицаря, който стоеше зад мен. — И гледай да не избяга.

Нощта прекарах на влажната слама в килия в затвора на херцога. На сутринта бях окуражен, когато пажът отново се появи и каза на стража да ме пусне. Пак ме отведоха в залата за аудиенции, където заварих Уилям и същите съветници. Херцогът мина направо на въпроса.

— Може да предадеш на господаря си, че приемам предложението. Моята армия ще слезе на южния бряг на Англия през първата или втората седмица на септември. Точната дата ще зависи от времето. Според информацията ми Харолд Годуинсън струпва сили на южния бряг. И е важно крал Харалд да спази обещанието си и да открие втория фронт не по-късно от средата на септември.

— Разбирам това, господарю.

— Още нещо. Ти ще останеш тук с мен. Започне ли кампанията, може да се окаже необходимо да обменям сведения с краля ти.

— Както кажеш, господарю. Ще приготвя за крал Харалд писмо с подробностите и ако осигуриш кораб, ще го изпратя в Норвегия.

Същия ден, изпълнен със задоволство, че мисията ми мина толкова леко, описах сбито случилото се. За да не поправят

секретарите на Уилям доклада ми, използвах фрази, които само човек, опитен с поезията на скалдовете, щеше да разбере. Харалд стана „мъжът, който храни орела над морето от лешояди“, нормандската флота — „пришпорени от вятъра коне“. Когато стигнах до самия Уилям, станах още по-внимателен. Не бях възхитен от характера му и той се превърна в „коня на жената на Игур“ — Харалд щеше да се сети, че жената на Игур е великанка и язди вълк. Накрая, за да съм съвсем сигурен, че няма да подменят писмото ми, го сгънах по същия начин, който в Константинопол доказваше автентичността на документите и който Харалд познаваше, след което го предадох на куриер, който да го отнесе на брега. От там щяха да го пренесат по море до Трондхайм.

През следващите пет седмици се ползвах със спорен статут в двора на Уилям, нещо средно между затворник и свободен човек. Отнасяха се с мен като с дребен благородник от свитата на Уилям, но навсякъде ме придружаваше страж. Приготовленията продължаваха и когато в началото на август Уилям се прехвърли в Див, откъдето щеше да започне превоза на войските му, аз заминах с него.

Див се явяваше кулминация на месеците подготовка. Пристанището лежеше в устието на малка река и когато пристигнах, в рейда се бе събрал почти целия флот. Преброих най-малко шестстотин кораба, много от тях прости шлепове, с които щяха да пренесат войските. По брега се точеха редици палатки, военните инженери бяха построили походни кухни, нужници и конюшни. Цяла армия корабни майстори привършваха работата по корабите, идваха и заминаваха пратеници. Видях и как натовариха на дестриерите тежките коне. При прилив корабите за кавалерията бяха докарани и закотвени до леко издигнатия бряг. Отливът остави плоскодънните баржи на сухо. Дърводелците поставиха ниски рампи, по които преведоха конете — понякога трудно — в конюшните на борда. Там масивните животни като че ли се примириха и забиха нос в зоба и водата си, а приливът отново издигна привързаните към рейда кораби.

На единайсетия ден от септември херцогът отново бе спокоен от дяволския си късмет. Тъкмо по времето, за което бе обещал нападението, задуха лек югозападен бриз. Привечер Уилям ме повика в палатката си и в присъствието на командирите си, махна към хоризонта на север.

— Можеш да кажеш на господаря си, че Уилям Нормандски държи на думата си. Утре ще приключим с товаренето и потегляме за Англия. Ти оставаш да изготвиш последния си доклад.

На другата сутрин наблюдавах как целия флот вдига котва. Докато бавно крачех по брега към мястото, където чакаше охраняващия ме войник, си помислих, че заслужих доверието на господаря си, за последен път. При първа възможност щях да се откажа от службата си при краля, и да се върна и потърся близнаците в Швеция. Чувствах се стар.

Войникът нямаше нищо против да се позабавим. По крайбрежието беше приятно, затова и следващите няколко дни прекарахме в Див. След отплавалия флот мястото изглеждаше обезлюдено. По брега, там където бяха натоварили баржите, още личаха следи от заминаването им. Имаше следи и от палатките и колелата на талигите, купчини конски тор и пепел от огньовете. Усещаше се някаква безвъзвратност. Времето замря до следващите новини от нападението.

Продължаваше да е топло, слънчево и с лек югозападен бриз, и за да убия времето, уредих един местен рибар да ме взима с лодката си сутрин, когато излизаше да проверява мрежите. И така докато се поклащаме на вълните десет дни, след като бях видял да заминава нормандският флот, мярнах познат силует. Плавайки срещу вятъра, към нас бавно приближаваше малък кораб. Нямаше как да объркам, беше малък търговски кораб, построен в Дания или Норвегия. Когато влезе в пристанището, бях сигурен, че е дошъл да ме прибере и че Харалд е получил писмото ми.

Накарах рибаря да загребе натам и пресрещнахме кораба, преди да пусне котва. Изправих се в лодката и извиках за поздрав, доволен, че отново говоря нордически. Още носех откраднатото расо и капитанът сигурно се озадачи как така един християнски свещеник говори езика му, но прогони вятъра от платното и обърна кораба така, че да мога да се кача на борда. Първият, когото видях там, бе Скуле Конфросте, същата луда глава, която твърдеше, че норвежците ще премажат английските хускарли. За моя изненада бе силно развълнуван.

— Всичко наред ли е с кампанията на Харалд? — попитах, разтревожен. — Благополучно ли слезе на английския бряг?

— Да, да, флотът ни тръгна от Норвегия в края на август и стигна благополучно до Шотландия. Когато го оставих, Харалд напредваше надолу по крайбрежието. Изпрати ме да открия какво става с обещаното от Уилям нападение. Не сме чули нищо от него.

— Не се безпокой — казах помирително. — Видях как флотът на Уилям отплава за Англия преди десет дни. Вече трябва да са слезли и да напредват към вътрешността. Годуинсън е в капан.

Скуле ме изгледа така, сякаш съм си загубил ума.

— Как тогава вчера видяхме нормандският флот да лежи спокойно на котва малко по-нагоре по брега? Капитанът позна мястото, казвало се Св. Валери, в земите на херцога на Понтьо. Още дори не са прекосили морето до Англия.

Имах чувството, че някой издърпа палубата изпод краката ми. Аз, който си мислех, че съм надхитрил Уилям, бях станал жертва на много по-голяма измама. Твърде късно се сетих за деня, в който предложих на херцога плана на Харалд. Спомних си оръжейника, с когото говорих на плаца, с каква готовност сподели, че войските ще потеглят от Див и как след това веднага ме отведоха при херцога. С болка осъзнах, че дегизировката ми е била разгадана много по-рано и че Уилям и съветниците му бяха измислили план как да се възползват от присъствието ми, за да прикрият мястото и времето на нормандското нападение. Сигурно едва са повярвали на късмета си, когато се разкрих като пратеник на крал Харалд. Подмамили бяха норвежкия крал да слезе на английска земя и да се изправи пред армията на Харолд Годуинсън, а нормандите щяха да изчакат и да акостираат необезпокоявани. Нямаше значение кой ще спечели първата битка — Харалд Норвежки или Харолд Английски. Победителят щеше да срещне Уилям с отслабени сили.

— Трябва да предупредим крал Харалд, че е изправен сам пред английската армия — обясних, разтреперан от мисълта какъв глупак бях излязъл. После, за да прикрия унижението, добавих горчиво: — Е, Скуле, сега ще видиш какво е да се изправиш пред хускарлите и секирите им.

Уилям, херцога на Нормандия, ме бе използвал като пионка.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАЙСЕТА

Пътуването на север за мен бе цяло изтезание. Не спирах да съжалявам за лековерието си, после се измъчвах, представяйки си как точно е трябвало да прозра измяната на Уилям. И не само това. Вече знаех докъде се простира подлостта му и следващата му стъпка ми беше ясна: Годуинсън щеше да внедри шпионите си в лагера на херцога и Уилям щеше да ги остави да съобщят на господаря си, че до този момент нормандското нападение се отлага. Сигурен, че нормандците не представляват непосредствена заплаха, Харолд щеше да се отправи на север, за да отблъсне норвежците. Мисълта какво ще последва един норвежки разгром, ме изпълваше с отчаяние. От деня, в който срещнах Харалд в Миклагард, си го представях като последния, най-достоеен защитник на старата вяра. Независимо от арогантността и деспотизма си, той си оставаше символ на моя блян да възстановя величието на миналото.

— Флотът ни тръгна от Норвегия към Шетландските острови късно през август — разказа ми по време на пътуването Скуле Конфросте, добавяйки за мое успокоение. — Двеста бойни и товарни кораба, най-големият флот, който Норвегия някога е събирала. Каква гледка само! Харалд заложи всичко на тази кампания. Преди да отплаваме, отиде в гробницата на предшественика си Св. Олаф и се помоли за успех. После заключи вратата и хвърли ключовете в река Нид с думите, че няма да се върне, докато не завладее Англия.

— Щом вярваш в Христос, значи скоро ще се озовеш срещу други християни — казах сприхаво. — Ако Харалд победи англичаните, следващите му врагове ще са нормандският херцог и рицарите му, които са убедени, че Белия Христос е на тяхна страна. Самият херцог не сваля реликвата от врата си, а висшият му военачалник е епископ. Той пък му е доведен брат, така че едва ли дължи поста на религиозността си.

— Не съм християнин — упорито зави Скуле. — Както казах, Харалд не остави нищо на случайността. Не забрави и старите богове.

Принесе им жертви и преди да отплаваме, отрязва косата и ноктите си, за да не отидат при Наглафар в случай на провал.

Потреперих, защото младият норвежец засегна едно от най-мрачните ми предчувствия. Наглафар е корабът на трупове. При Рагнарок, деня на последната велика битка, в която ще бъдат разгромени старите богове, Наглафар ще заплава по надигналата се от гърчовете на змията Мидгард вълна. Построен от ноктите на мъртъвците, Наглафар е чудовищно голям, по-голям от всеки друг кораб и ще събере всички врагове на старите богове към битката, в която светът такъв, какъвто го познаваме, ще бъде разрушен. Щом, преди да отплава за Англия, Харалд е отрязал ноктите си, може би е предчувствал собствената си смърт.

Думите на побелелия ни капитан само усилиха унинието ми.

— Кралят изобщо не трябваше да отплава — прекъсна ни той. — По-добре да се беше вслушал в знаменията. Християнски или не, всички сочат провал. — Капитанът, като много моряци, вярваше в поличби и мълчанието ми само го окуражи да продължи: — Самият Харалд имал сън. Явил му се Олаф, посъветвал го да не заминава и му казал, че така ще привлече смъртта. А и това не е всичко. — Погледна ме, още носех расото. — Нали не си свещеник на Белия Христос?

— Не. Вярвам в Один.

— Тогава ще ти кажа какво видял военачалникът Гирдир в самия ден, в който отплава флота ни. Гирдир стоял на носа на кралския кораб. Погледнал назад и му се сторило, че на носа на всеки кораб е кацнала птица, или орел или черен гарван. А когато погледнал напред към Солундските острови, над тях се извисявала огромна великанка. Държала в една ръка нож и ведро, в което да събира кръвта в другата, и пеела:

*Кралят-моряк на Норвегия
бе подлъган на запад,
да напълни гробищата на Англия.
Това е в моя полза,
ще го последват лешоядите,
ще пируват с храбрите моряци.
Трупове ще има много,*

а аз ще съм там да помагам.

Стомахът ми се преобърна. Сетих се за посланието, което изпратих на Харалд, там го нарекох „мъжа, който храни орела над морето от лешояди“. Имах предвид, че Харалд е морски орел, на какъвто ми заприлича в деня, в който го видях в Константинопол. Сега разбрах, че писмото ми може да се тълкува и в смисъл че той ще нахрани гарваните и орлите с труповете на собствените си мъже. В такъв случай аз бях този, който с писмото си от Нормандия го подмами към сигурна смърт.

— Спомена ли и други знамения? — попитах с разтреперен глас.

— Няколко — каза морякът, — но помня само още един сън. Сънувал го един от хората на краля. Плавали сме към суша, начело с кораба на Харалд с развято знаме. Земята била Англия. На брега чакали много войници, а пред тях имало великанка — може би същата, не знам. Този път яздеа огромен вълк, който стискал в челюстите си кървящ човешки труп. Започнала битка и норвежките воители падали като снопи. Великанката събрала труповете им и ги мятала, един по един, в устата на огромния вълк. Звярът поглъщал алчно жертвите си и кръвта течала от пастта му.

Сега вече знаех, че дарбата ми да виждам бъдещето се е възвърнала. В писмото нарекох Харалд морски орел, а херцог Уилям — вълка на великанката Игур. Неволно бях надникнал в бъдещето: смъртта на хората на Харалд щеше да нахрани вълка, името, което избрах за Уилям. Сега треперех пред мисълта, че прозрението ми ще се окаже вярно. Ако Уилям победи, аз ще съм този, който ще го възкачи на трона.

Дори времето сякаш нарочно ме потискаше. Продължаваше да духа лек югозападен бриз и корабът ни бързо прекоси краткото разстояние между Англия и Франкия. Знаех, че същият този вятър е идеален за Уилям, но когато подминахме Св. Валери и капитанът ни пое риска да приближи към рейда, видяхме корабите на Уилям, полюляваха се кротко на котва или чакаха изтеглени на брега. Херцогът на Нормандия очевидно нямаше намерение да прекоси протока, докато не чуе, че Харолд Годуинсън е прегрупирал силите си срещу норвежката заплаха.

Благодарение на благоприятния вятър направихме почти рекорден преход. Надеждите ми да избегнем катастрофата се възвърнаха, когато срещнахме един от бойните кораби на Харалд. Патрулираше до устието на реката, по която Харалд бе повел флота преди по-малко от три дни. Със Скуле бързо се прехвърлихме на бойния кораб. Капитанът, схващайки колко важна е мисията ни, се съгласи да влезе в устието през нощта. Или малко след пукването на зората на двайсет и пети септември видях калните речни брегове, покрай които бе закотвена внушителната норвежка флота. За мое облекчение я заварихме невредима. Брегът гъмжеше от мъже. Армията на Харалд като че ли бе непокътната.

— Къде да открия краля? — попитах първия попаднал ми на брега войник. Той се стресна от заповедния ми тон и ме изгледа изумено. Трябва да съм изглеждал нелепо — стар, плешив свещеник с окаляно бяло расо и затънали в тинята сандали. — Краля! — повторих. — Къде е?

Войникът махна към хълма.

— Най-добре питай някой от съветниците му. Ще ги откриеш там.

Подхлъзвайки се, заизкачвах калния бряг. Зад гърба си чух Скуле да казва:

— По-бавно, Торгилс. Кралят може да е зает.

Не му обърнах внимание, макар и да се задъхвах и напредващите години болезнено да напомняха за себе си, така отчаяно исках да поправа ужасната си грешка.

Видях палатка, по-голяма и пищна от останалите, и забързах към нея. Отпред разговаряха група мъже, сред които познах няколко от съветниците на Харалд. Слушаха младия син на Харалд, Олаф.

Грубо го прекъснах.

— Кралят, трябва да говоря с него.

Разтревоженият ми тон отново стресна събралите се, после един от съветниците ме огледа по-внимателно.

— Торгилс Лейфсон! Не те познах, извинявай.

Прекъснах извиненията му. Струваше ми се, че всички са отчайващо бавни. С треперещ от обхваналите ме емоции глас повторих молбата си.

— Трябва да говоря с краля. Проблемът не търпи отлагане.

— О, кралят — каза съветникът, който сега разпознах като един от упландските наемници. — Няма да го намериш тук. Тръгна при зазоряване.

Отчаян стиснах зъби.

— Къде отиде? — попитах, опитвайки се — неуспешно — да говоря спокойно.

— Навътре — небрежно каза норвежецът, — към уреченото място, където ще приеме пленниците и лептата си от англичаните. Взе половината армия със себе си.

Сграбчих го за рамото.

— Къде точно отиде? — попитах умолително. — Трябва да говоря с него или поне с маршал Улф.

Този път реакцията бе друга. Онзи поклати глава.

— Улф Оспаксон. Не знаеш ли? Умря в края на пролетта. Голяма загуба. На погребението му кралят го нарече най-верния и доблестен воин, който познава. Сега маршал е Стиркар.

По гърба ми отново пробягаха тръпки. Улф Оспаксон бе главнокомандващ, откакто Харалд се качи на трона. Падаше се най-уравновесеният от съветниците му. Точно Улф се противопостави на идеята да нахлуем в Англия. След смъртта му нямаше кой да укроти безумната амбиция на Харалд.

Кръвта блъскаше в ушите ми.

— Спокойно, Торгилс. Спокойно — обади се зад гърба ми Скуле.

— Трябва да говоря с Харалд — повторих. Имах чувството, че газя сред тресавище от безразличие. — Трябва да прекрои кампанията си.

— Защо се палиш толкова, Торгилс? — успокоително попита един от съветниците. — Едва пристигах и вече искаш да променяш решенията на краля. Всичко засега върви по план. Тези англичани не са чак толкова страшни. Натупахме ги само преди пет дни. Настъпихме към Йорк още щом слязохме от корабите. Гарнизонът, воден от няколко от местните благородници, излезе да се бие. Препречиха пътя ни и последва честен двубой, макар и ние малко да ги надвишавахме като брой. Харалд както обикновено ни предвождаше превъзходно. Те нападнаха първи. Удариха ни здраво с дръзка атака по десния фланг. За малко изглеждаше, че може и да победят, но Харалд поведе контраатака и разкъса редиците им. Докато се усетят, ги бяхме

притиснали към мочурищата и нямаше накъде повече да отстъпват. Тогава им дадохме да разберат. Избихме толкова много, че вървахме по трупове им като по твърда земя. Градът естествено се предаде и Харалд отиде да прибере откупа и храната, обещана му от големците, както и зложниците за добро поведение в бъдеще. Няма да се бави. Остани тук, докато се върне в лагера. Или може би предпочиташ да предадеш информацията си на принц Олаф.

— Не — казах твърдо, — посланието ми е лично за Харалд и не може да чака. Ще ми намериш ли кон? Искam да опитам да настигна армията?

Съветникът сви рамене.

— Не взехме много коне — трябваше ни място за войниците и оръжията. Заловихме няколко тук, ако се поогледаш из лагера, може и да откриеш нещо по свой вкус. Харалд не може да е далеч.

Изгубих още време в опити да открия кон. Накрая изнамерих едно изпосталяло черно пони, но и хърбавото дребосъче бе по-добре от нищо и преди войниците да приключат със закуската си, вече яздех по пътеката, по която Харалд и армията му бяха поели на север.

— Кажи му, че ни трябва охранени животни — извика ми на изпроводяк един войник. — Нещо свежо, не сух хляб и мухлясало сирене. И колкото бира успее да донесе. Това време те избива на жажда.

Войникът беше прав. Въздухът беше сух, с някак металически привкус, небето — безоблачно. Скоро жегата щеше да стане непоносима. Почвата на много места вече бе напукана, спечена от слънцето. Чувах как копитата на понито тракат по твърдата пръст.

С лекота следях останената от войниците следа. Прахът още не се бе слегнал съвсем след пешаците, а на места имаше купчинки тор от конете. Пътят следваше издигнатия лъв бряг на малка река, обградена от ниски хълмове, изсъхнали и покафенели от сушата. На места виждах как мъжете са се отделяли от колоната, за да утолят жаждата си в реката. После се натъкнах и на малък отряд мъже, пазеха купчина оръжия и брони. В началото ги взех за плячка, после разпознах, че оръжията, щитовете и дебелиите кожени елеци с пришити метални плочи са наши. Беше твърде горещо да маршируваш с тях и мъжете трябва да ги бяха свалили и оставили под охрана.

Войниците казаха, че Харалд и армията му не са много напред и когато изкачих следващото възвишение и погледнах отвъд завоя на реката, ги видях на отвъдния бряг. Страничните пътеки се сливаха малко преди дървен мост, оттам пътят продължаваше по отсрещния хълм към град Йорк.

Сритах понито и се спуснах в долината. Една малка част от хората на Харалд още не бяха прекосили моста. Повечето се бяха изтегнали на слънце, много бяха съблекли ризите си и лежаха голи до кръста. До тях се трупаха мечове, шлемове и щитове. Няколко мъже се плискаха в плитчините на реката.

С тропот минах по износените сиви дъски на моста; беше зле поддържан и между дъските имаше широки процеци, но малкото пони уверено го прекоси и след миг отново яздох по склона към скупчилите се под кралския флаг мъже. Щях да ги разпозная като свитата на краля и без знамето, Опустошителя. Самият Харалд се извисяваше над останалите, нямаше как да сбъркам русата му коса и дългите, увиснали мустаци.

Смъкнах се от седлото и залитнах. Половин сутрин ми бе нужна да настигна Харалд, и бях схванат от дългата езда. Отблъснах стража, който понечи да ме спре и закрачих към малката групичка. Изглеждаха напълно спокойни, без съмнение обсъждаха приятната задача как най-добре да поделят плячката. Сред тях видях Тостиг, доведения брат на английския крал, доскоро управлявал тези земи. Желаяйки да възвърне титлата си херцог, сега бе заложил на Харалд.

— Господарю — извиках, когато приближих. — Радвам се да те видя. Имам новини от Франкия.

Всички се обърнаха към мен. Гърлото ми беше сухо и прашно от ездата и гласът ми трябва да прозвуча дрезгаво.

— Торгилс. Какво те води насам? — попита сприхаво Харалд. Гледаше ме отвисоко, очевидно подразнен. Сигурен съм, мислеше, че съм зарязал ролята си на посредник в преговорите с херцог Уилям.

— Нямах избор, господарю. Има някои неща, които трябва да научиш незабавно. Не можах да се доверя на друг да ти донесе новината.

— Каква новина? — Харалд гледаше намръщено.

Реших да говоря направо. Трябваше да стресна Харалд дотам, че да промени плановете си, дори и това да значеше да си навлека гнева

му.

— Херцог Уилям те предаде, господарю — казах и бързо добавих: — Грешката е моя. Използва ме, за да те измами. Накара ме да повярвам, че приема предложението ти и че ще нагласи нападението си така, че да съвпадне с твоето. Само дето изобщо не е възнамерявал да го прави. Флотът му още не е отплавал. Нарочно се бави, давайки време на английския крал да те нападне.

Изражението на Харалд дълго не се промени. Продължи да се мръщи, после — за моя изненада — отметна глава и се разсмя.

— Значи Уилям Копелето ме измами, така ли? Ами, добре. Сега знам какво представлява и това ще ми е от полза, когато се срещнем лице в лице. Ще го накарам да съжали за двуличието си. Само че си е правил криво сметките. Този, който победи Харолд Годуинсън, ще се ползва с преимущество. Нищо не окуражава войската като скорошна победа, а англичаните ще последват първия победител. Веднага щом се отърва от Харолд Годуинсън, ще изтикам Уилям Нормандски обратно в морето. Ако изобщо дръзне да слезе на сушата. Когато чуе за победата ми, може направо да се откаже.

За пореден път усетих, че плавам срещу развоя на събитията, но и не ми оставаше друго.

— Херцог Уилям няма да отмени нападението, господарю. Планирал го е до последната подробност и войските му са добре обучени. Няма да се учудя, ако е събрал осем хиляди мъже. За него няма връщане назад.

— За мен също — тросна се Харалд. — Дойдох да завладее Англия и това и смятам да направя.

Замълчах, защото не знаех какво да отговоря.

Намеси се Тостиг:

— Харолд е далеч. Ако иска да се срещнем в битка, ще трябва да прекоси цяла Англия. Междувременно нашата армия ще расте. Когато чуят за нас, хората ще се присъединят към каузата ни. Тук много са с нордическа кръв, родовете водят началото си от времето на великия Кнут. Ще предпочетат да зложат на нас, не на шайка норманди.

Някъде зад нас изцвили кон, един от малкото, които Харалд бе довел от Норвегия. Бяха набити животни, идеални за дълги преходи през голи мочурища, но далеч не толкова силни, колкото бойните

машини, които видях в Нормандия. Чудех се как ще посрещнат атаката на нормандските рицари, когато някой каза:

— Най-после! Добрите жители на Йорк решиха да се появят.

Всички погледнахме на запад, по хълма към невидимия за нас град. Зад далечното било се бе надигнал едва забележим облак прах. Конят пак изцвили.

Първите фигури по хълма бяха неясни, тъмни силуети. Изтрих потта, която се стичаше в очите ми. Трябваше да си намеря лека памучна риза и широки панталони, и да се отърва от расото.

— Това не са крави — коментира Стиркар, новият маршал на Харалд. — Прилича повече на войска.

— Подкрепления, изпратени от принц Олаф, за да не изтърве подялбата на плячката — каза жлъчно друг.

— Чудно откъде са взели всички тези коне? — намеси се озадачен един ветеран. — Това е кавалерия, и то солидна.

— Стиркар — попита тихо Харалд. — Поставихме ли часови по хълма?

— Не, господарю, не сметнах за необходимо. Съгледвачите ни докладваха, че в района има само няколко селяни.

— Това там не са селяни.

Тостиг също наблюдаваше новодошлите. Билото прехвърляха нови и нови мъже, пеша и на коне. Първите редици започваха да слизат, разгръщайки се така, че да направят място на тези зад тях.

— Ако не беше невъзможно, щях да кажа, че това са кралски хускарли — каза Тостиг. — Но Харолд Годуинсън винаги държи хускарлите при себе си. Полагали са клетва да служат на краля и да го пазят. — Обърна се към мен: — Кога каза е разбрал Харолд, че нормандската флота ще се забави във Франция?

— Не съм казвал — отговорих, — но предполагам, че Уилям нарочно е подал тази информация на Харолд малко след като замина от Див. Или преди дванайсет дни.

Стиркар правеше свои си изчисления.

— Да кажем преди десет дни, което дава на Годуинсън два дни да се допита до съветниците си и малко повече от седмица да стигне дотук. Трудно, но не и невъзможно. Може дори лично да предвожда войската.

— Ако е Харолд — каза Тостиг, — ще е най-разумно да се изтеглим към корабите.

Харалд не се трогна.

— Да, ако наистина излезе Харолд, значи е стигнал дотук с бърз ход и мъжете му ще са изтощени и с разранени крака. Ще ги смажем като нищо.

Изсумтя самоуверено, а аз видях, че вярата в бойния му успех е непоклатима. През миналото десетилетие не бе изгубил нито една битка и сега бе сигурен, че късметът няма да му изневери. Харалд смяташе, че Годуинсън му се предлага на тепсия. Обхванат от все по-лоши предчувствия, аз мислех друго. Спомних си нощта преди Харалд да се върне от Киев с великолепия кораб с копринените платна. Сънувал бях голяма флота, предвождана от висок командир, когото в мига на победата порази стрела. Когато дадох воля на страховете си, ми казаха, че съм видял смъртта на гръцкия генерал Маниакес, почти двойник на Харалд. Сега, твърде късно, си спомних викингските кораби на Харалд, закотвени в плитчините на реката или изтеглени на брега само на десет мили от тук. Точно това, сигурен бях, бе мястото от съня ми. Ето че пак се провалих. Трябваше да предупредя Харалд за зловещото знамение още преди години.

— Ако е Харолд Годуинсън, най-добре да приключваме с любезностите — продължи Харалд. Огледа се, улови погледа ми и каза: — Торгилс, точно ти и расото ти ми трябват. Ти ще си ми говорител. — Усмихна се мрачно. — Няма да нападнат свещеник, даже и да е самозванец. Иди и поискай да говориш с тях.

С ясното съзнание, че ме повличат събития, над които нямам контрол, се върнах при понито, което се мъчеше да изтръгне снопчета суха трева от пръстта. Чувствах се като марионетка в мащабна, жестока игра на невидими сили. С мъка се метнах пак на самара и дръпнах юздите. Понито неохотно надигна глава. Бавно изкачихме хълма. Пред нас по билото се появяваха и заемаха позиции все нови и нови английски пешаци. Норвежците долу вече не се излежаваха на слънце. Бяха скочили на крака и търсеха разхвърляните си оръжия и щитовете. Не внушаваха ред или дисциплина. Гледаха с очакване Харалд и съветниците му, и мен, бавно кретащ към врага.

Мярнах няколко знамена сред английската кавалерия и поех към тях. Докато яздех край първата редица на вражеските линии, пешаците

се провикваха да питат какво искам. Около знамената имаше групичка от около двайсетина мъже, всички на коне. Отбелязах си да предам на Харалд, че много от войниците зад тях също са на коне. Това обясняваше бързината, с която бе пристигнал Годуинсън. Поне една трета от армията му бе кавалерия, а предполагам, че останалите бяха селяни, събрани на място.

Вниманието ми привлече жълтеникаво сияние сред ездачите — проблеснала дръжка на меч. Погледнах пак и разбрах, че редиците ездачи най-близо до знамената са хускарли, личната гвардия на Годуинсън, най-добрите воители на Англия. От времето на Кнут носеха мечове с позлатени дръжки. Мнозина бяха и с копия, от седлата на други висяха бойни секири с дълги дръжки. Зачудих се дали ще предпочетат да се бият пеша или на коне.

— Крал Харалд Норвежки желае да говори с предводителя ви — провикнах се, когато приближих мъжете край знамената достатъчно, за да ме чуват ясно. Бяха английски благородници, всички със скъпи плетени ризници и украсени според ранга им шлемове. Конете им бяха високи животни с едър кокал, не така масивни като норманските дестриери, но далеч превъзхождащи по-дребните норвежки коне на Харалд.

Дръпнах юздите и зачаках на безопасно разстояние. Видях как мъжете се посъветваха помежду си, после напред в тръс излязоха около петима-шестима конници. Сред тях се отличаваше висок мъж с бухлати мустаци, яхнал красив млечнокафяв жребец. Гледаше да не се отлъчва от спътниците си, но в стойката и маниерите му имаше нещо, което веднага ми подсказа, че това е самият Харолд Годуинсън, кралят на Англия.

— Кажи на Харалд, че няма какво да обсъждаме. Но кралят на Англия ще го изслуша и ще предаде отговора си на своя глашатай — извикаха отсреща.

Бях почти сигурен, че го каза Годуинсън. Беше стар трик предводителят да се представи за своя говорител. Харалд сам често го бе използвал.

Обърнах се и махнах на Харалд и свитата му да приближат.

Двете групи, равни на брой, се срещнаха на средата между двете армии. Дръпнаха юздите, внимавайки да не се приближат на по-малко от меч разстояние, а аз си помислих колко много си приличат. Всички

бяха с бради и мустаци, и руса или светлокестенява коса. Основната разлика беше в щитовете. Мъжете на Харалд, проявили здравия разум да тръгнат с оръжието си, носеха кръгли щитове с ярки изрисувани символи, докато тези на английските ездаци бяха по-дълги, тесни и източени в края. Бях ги виждал сред хората на Уилям и знаех, че защитават краката на ездача и уязвимите слабини на коня. Още едно нещо, си казах, за което трябва да предупредя Харалд.

Срещата бе кратка. Ездачът, който се представи за говорител — и за когото бях повече от сигурен, че е самият английски крал — поиска да знае с каква цел е нахлула на английска земя норвежката армия. От страната на норвежците говореше Стиркар.

— Крал Харалд дойде да предяви претенции над английския трон. Неговият съюзник Тостиг също търси полагащото му се по право — херцогство Нортумбрия, от което е бил несправедливо лишен.

— Тостиг и хората му могат да останат, ако не нарушават мира — дойде отговорът. — Кралят на Англия дава дума, че ще му бъде върната титлата. В добавка ще даде на Тостиг една трета от кралството.

Вече бях сигурен, че говори самият Годуинсън, защото мъжът не си направи труда да се допита до останалите. Хрумна ми и че срещата не е само задължителна размяна на реплики. Тостиг трябва да разпозна брат си, но не се издаде.

— Ако приема предложението — обади се Тостиг, — кои земи ще даде на Харалд Сигурдсон, кралят на Норвегия?

Отговорът последва безпрекословен като юмрук в зъбите:

— Ще получи седем фута английска земя. Достатъчно да го погребат.

Двете групи замръзнаха на седлата си. Конете, почувствали внезапното напрежение, започнаха да нервничат. Един от англичаните перна жребеца си през врата, за да го укроти.

Трябва да призная, че Тостиг укроти нещата, преди да се е стигнало до кръвопролития.

— Кажи на краля на Англия — провикна се, поддържайки илюзията, че не познава брат си, — че никой никога не ще каже, че Тостиг, истинския херцог на Нортумбрия, е довел дотук крал Харалд Норвежки, за да го предаде.

После обърна коня си и пое надолу по хълма. Срещата бе приключила.

Сритах понито в тръс и се присъединих към хората на Харалд, тъкмо навреме, за да го чуя да пита Тостиг:

— Кой беше този, който говореше от името на англичаните? Биваше си го с думите.

— Това беше Годуинсън.

Харалд очевидно не очакваше такъв отговор. Не бе имал намерение да прави комплименти на врага.

— Не изглеждаше зле — призна, после се изправи в цял ръст на седлото си, — но е малко дребен.

Суетата на Харалд може да бъде опасна, особено на прага на битката, помислих. Тя и самочувствието му щяха да ни отведат към провал. Малко вероятно бе да потъпче гордостта си и да заповяда да се изтеглим към флота. В неговите очи това би изглеждало като позорно отстъпление.

Върнахме се при войските. Стиркар викаше на мъжете да се изтеглят през моста и заемат защитни позиции по другия хълм. Поне маршалът ни оценяваше опасността. Ако останехме на място, англичаните щяха да ни нападнат по надолнището. Изтеглянето ни бе нестройно, мъжете грабеха оръжията и се трупаха на малкия мост без ред или дисциплина. Прекосиха разхлабените дъски на моста в хаотичен порой, изкачиха хълма и започнаха да се прегрупираат там.

Английските сили се вкопчиха във възможността да превърнат изтеглянето на норвежците в безредно бягство. Една кавалерийска част се спусна по хълма и застигна изостаналите ни войници. Аз вече бях прекосил моста с Харалд и свитата му и се обърнах да наблюдавам хаотичния сблъсък. Отделни норвежки групи или воини се навеждаха и лавираха в опит да избегнат копията и мечовете на английските конници. Тук-там се разнасяха епизодични дръзки възгласи и гневни викове, когато мъжете ни се обърнеха да се отбраняват срещу качените си на коне врагове. Англичаните изцяло се възползваха от преимуществото на изненадата. Знаеха, че са хванали норвежците неподготвени и това им дава мощно предимство.

Докато гледах хаотичния бой, вниманието ми привлече необикновена гледка. През хаоса бавно си проправяше път обикновена селска талига, теглена от един кон. Возеше няколко чувала жито,

варели и увесени с главата надолу пилета. Единственото ми обяснение бе, че селянинът е бил нает да докара припаси за норвежката армия и неволно е попаднал в сблъсъка. Сега мъжът стоеше като вкаменен пред опасността, сред която се бе озовал; конят му пък бе полусляпа, глуха кранта. Талигата стигна моста и старият кон спря озадачен, втрещен в мелето биещи се мъже на пътя му.

Норвежкият ариергард — тези, пътят на които не бе пресечен от англичаните — достигна моста. Бяха по-дисциплинирани от другарите си и се групираха в отряд, който се обърна да посрещне врага. Докато подминаваха талигата, един от норвежците се пресегна и издърпа водача ѝ, запращайки нещастника във въздуха. Миг по-късно някой преряза юздите и освободената кранта побягна в галоп. Десетина ръце грабнаха талигата и я изтеглиха на средата на моста, където я обърнаха като барикада.

Преобърнатата талига не препречваше напълно моста: до края му оставаше по-малко от ръка разстояние, но достатъчно, за да премине мъж. В тази пролука сега с лице към врага застана един норвежки воин. В една ръка държеше бойна секира, в другата — тежък меч. Така и не научих името му. Трябва да знаеше, че позицията му е самоубийствена. Ясно показва, че сам ще удържи пролуката, докато другарите му се регрупират. Предизвика англичаните да излязат и се бият. В един кратък миг се запитах дали този самотен воин не прилича на мен, обречен мечтател, отлагащ неизбежното.

Англичаните все така се колебаеха. После един от конниците излезе на моста с вдигнато копие. В мига, в който стъпи на дъските обаче, конят се подплаши и отказа да продължи напред. Гневно дърпайки юздите, англичанинът обърна животното и се върна на твърда земя. Втори ездач се качи на моста, но и неговият кон се запря. И така да отговори на предизвикателството на норвежеца излезе английски пехотинец. Съдейки по дългата му ризница, беше от професионалните войници на Хародд, кралски хускарл. Напредваше със сигурна стъпка, твърде горд дори да вдигне меча си. Това и бе фаталната му грешка. Още не бе достигнал норвежеца, когато без предупреждение, врагът му метна секирата си. Оръжието прелетя дялящото ги разстояние, порази хускарла в устата и го уби на място. С доволен възглас норвежецът изтича, наведе се да прибере секирата си и миг по-късно отново тичешком се прибра зад талигата. Там

предизвикателно удари меча в секирата си, призовавайки следващия, дръзнал да се изправи срещу му.

Още трима хускарли приеха предизвикателството, без да успеят да разчистят пътя. Норвежецът се оказа майстор на ръкопашния бой. Прободе единия хускарл с меча си, втория обезглави със светкавично замахване на секирата, хитро спъна третия, след което го метна през моста в реката. Всеки двубой бе посрещан с окуражителни възгласи или ропот от армиите от двете страни на реката. Засега изглеждаше, че норвежецът е непобедим.

— Не може да удържи вечно — измърмори някой до мен. — Английските стрелци рано или късно ще го отстранят.

— Не — коментира друг глас. — Хускарлите искат победата да е тяхна. Няма да оставят един обикновен стрелец да обере лаврите. Виж там, нагоре по реката.

Погледнах надясно. По лекото течение се носеше малка лодка, в която стоеше въоръжен хускарл. Тежестта му почти преобръщаше лодката; гребеше с ръце, за да я задържи в средата на реката, така че да мине точно под позицията на норвежеца.

— Внимавай. Погледни на дясно — извика някой. Но нашият защитник бе твърде далеч да го чуе, а и събралите се в края на моста хускарли оглушително удряха по щитовете си, за да приглушат предупрежденията ни.

Когато малката лодка приближи моста, двама хускарли излязоха напред и бавно започнаха да настъпват към барикадата. Този път не поеа никакъв риск. И двамата носеха дълги щитове, зад които приклекнаха, за да се скрият от секирата. Норвежецът можеше само да чака да стигнат в обсега на меча му. Тогава замахна, удряйки с все сила с меча и секирата, с надеждата да преодолее защитата им, но двамата хускарли останаха приклекнали зад щитовете.

Знаейки какво ще се случи, ние безпомощно наблюдавахме от хълма. Издръжливостта на норвежеца бе изумителна. Продължи да засипва с удари двамата хускарли, докато дойде мигът, в който противниците му прецениха, че мъжът в лодката е точно под моста. Тогава се метнаха напред. Норвежецът отстъпи крачка, така че да застане в най-тесната част на пролуката, точно където им трябваше. В мига, в който започна да отвърща на атаките им, видяхме как хускарлът в лодката се хвана за един от пилоните на стария мост и

спря лодката, след което се изправи и без да се пуска от моста, с една ръка вдигна копието и го пхна в пролуката между дъските. Там зачака другарите му бавно да изтикат норвежеца, вдигна копието и острието се заби право в незащитените от дългата плетена ризница слабини на норвежеца. Внезапният удар побди нещастника като на кол. Той се преви напред и стисна слабините си, при което един от нападателите му пристъпи напред, с все сила замахна с меч си към пролуката под шлема и съсече врата на врага си. Двубоят приключи. Докато тялото с плясък се стоварваше в реката, група хускарли вече тичаха към каруцата, изтикаха я до края на моста и я метнаха в реката.

Миг по-късно водени от редица хускарли на коне, челните редици на армията на Харолд затрополиха по моста. Гледайки увереното им настъпление, си спомних думите на Улф Оспаксон, че на един хускарл се носи слава на добър колкото двама норвежци. Скоро щяхме да проверим на практика предупреждението на мъртвия хускарл.

ГЛАВА ПЕТНАЙСЕТА

Стиркар умоляваше Харалд:

— Да се изтеглим, господарю. Да се оттеглим с бой. Най-добре ще е да заемем позиция до корабите, за да се присъединят към нас и останалите.

— Не! — рязко отвърна Харалд. — Оставаме тук. Нека останалата част от войската дойде при нас. Изпрати конници да ги повикат. Да дойдат веднага, иначе ще изтърват победата.

Изражението на лицето на Стиркар издаваше, че е напълно против решението на Харалд, но нямаше как да спори с краля.

Махна на трима от конниците ни.

— Тръгнете към корабите. Разпръснете се така, че поне един от трима ви да стигне — заповяда той. — Кажете на принц Олаф да изпрати останалата част от армията и да не губи нито секунда. Трябва да са тук преди здрач.

Маршалът погледна нагоре. Пладнешкото слънце напичаше от ясното, синьо небе. Видях, че движи устни и се зачудих на кой точно бог се моли. Не споделяше пълната убеденост на Харалд, че зле подготвената ни армия ще устои на английското нападение. Докато тримата пратеници пришпорваха конете в галоп по пътеката, по която бяхме дошли, аз преброих колко конници ни остават. Нямаше и петдесет.

Харалд напротив, се държеше така дръзко и самоуверено, сякаш преимущество бе на негова страна. Изглеждаше царствен в наметалото си от богато украсен син бродат и обичайната лента от пурпурна коприна, с която прибираще рядката си руса коса. Не стига това, ами и яздеше лъскав черен жребец с бяло петно на челото, трофей от победата от преди три дни и единственият чистокръвен кон в армията ни. Само дето не беше с „Ема“, прочутата плетена ризница, за която се говореше, че отблъсква всяко оръжие. И тя като повечето ризници и щитове, бе останала при корабите.

— Оформете стена от щитове! — провикна се Стиркар. Призивът му се поде от ветераните. Мъжете започнаха да пристъпват един до друг, рамо до рамо, и вдигнаха покритите си с кожа щитове. — Разтегни редицата!

Маршалът, яхнал жилаво норвежко пони, излезе пред войниците, обърна се с лице към мъжете и с жестове показва, че стената от щитове трябва да е колкото се може по-дълга.

Харалд изведнъж извика:

— Чакайте! — Излезе и обръщайки се към мъжете, извика: — В чест на тази битка съчиних поема. — После за мое най-голямо изумление и гордост, изрецитира:

*Влизаме
в битка
без доспехи
срещу сините остриета.
Шлемовете лъцят.
Ризницата ми
и доспехите
са на корабите.*

В гърлото ми заседна буца. От цяло едно поколение в северните земи не бе имало владетел, запознат със старите традиции дотам, че да съчини поема в навечерието на битка. Харалд зачиташе един почти забравен обичай. В това прозираше искреният му копнеж да възстанови величието на Севера, и при цялата му суета и арогантност не можех да не го обичам за това. И все пак в мига, в който ме бодна гордост и си спомних дадената клетва, дълбоко в себе си знаех, че всичко е само привидно. Харалд искаше да окуражи мъжете си, но жестоката истина щеше да лъсне, когато полетят стрелите.

Харалд не бе свършил. Конят му играеше на място, затова последва кратка пауза, докато Харалд го укроти. После извика на войниците:

— Стихотворението не подобава за такъв велик случай! Това е по-добро. Помнете го в боя!

*Никога не коленичим в битка
и не се крием зад щитовете
пред оръжията на врага;
така ми каза една благородна девица.
Каза ми в битка
да държаш глава изправена,
когато мечовете разсичат
черепите на обречените воители.*

След думите му настана странна тишина. Част от войните ни или поне по-старите, схванаха мрачния смисъл на поемата и тихо замърмориха. Други, сигурен съм, бяха твърде далеч да чуят краля, докато трети не разбраха стиховете. Харалд ни предупреждаваше, че може би предстои последната ни битка. За миг настана затишие на размисъл, след което се разнесе зловещ звук. Някой в редиците засвири на арфа. Вероятно бе от малките, леки инструменти, популярни в Северна Англия, и арфистът я бе взел от предишната битка и донесъл вместо оръжието си. Първите ясни ноти увиснаха във въздуха като печален стон, сякаш свирната означаваше предстоящия разгром.

Имах чувството, че цялата армия е затаила дъх пред меланхоличната мелодия. Англичаните също слушаха или поне от редиците им не долиташе нито звук. После мелодията пресече друг, също така неочакван звук. В горещия, задушен следобед пропя петел. Птицата трябва да бе избягала от преобърнатата талига при моста и сега реши да пусне дрезгавия си глас, пресичайки риданието на арфата.

— Разтегни редиците! Фланговете назад, оформете кръг — извика пак с цяло гърло Стиркар. Стената от щитове бавно се изви, крайните мъже отстъпиха назад, гледайки през рамо, за да не се препънат, докато редицата се прегрупира в окръжност. В първи и втори ред бяха мъжете с ризници и всичките ни ветерани. Зад тях, в кръга, чакаха стрелците и стотиците мъже, които бяха на практика беззащитни. Не носеха ризници, някои нямаха дори шлемове. Стискаха само мечовете и камите си, и носеха ризи и легинси, нищо друго. Стигнаше ли се до битка, щяха да са фатално уязвими.

Харалд и Стиркар обходиха стената.

— Изправени сте пред кавалерия — извика Стиркар. — Затова помнете, предната редица насочва пиките към ездачите. Втора редица, забивате дръжките на копията в земята, насочени надолу, към конете. Преди всичко не позволявайте на англичаните да разкъсат редиците ви. Ако това се случи, оставете краля и конниците да се разправят с натрапниците. Ще чакаме в готовност в кръга зад вас.

Харалд и маршалът обиколиха цялата стена. Докато яздеха към местата си в кръга обаче, черният жребец на Харалд стъпи в къртичина и се препъна. Харалд изгуби равновесие, залитна през главата на коня и се строполи на земята, а стреснатият жребец понечи да избяга. Харалд държеше здраво юздите и го укроти, но злото бе сторено. Войниците като един изстенаха при злата поличба. Харалд обратно, през смях се изправи и изтупа от пръстта.

— Няма нищо — извика, — да паднеш значи, че те чака успех. — След което влезе в кръга. Но много от войниците ми се сториха притеснени и изплашени.

Аз и малкото ми пони се озовахме с конниците в центъра на защитния кръг. Огледах се нервно, търсейки някой, който да ми заеме оръжие, но всички бяха вперили поглед във врага. Разполагахме само с Харалд, Тостиг, Стиркар и два отряда от по двайсет ездача, за да запушим пролуките в стената от щитове. Цялата останала армия бе пеша. Обратно, първата вълна англичани, които сега настъпваха към нас, бяха на коне — хускарли, въоръжени с дълги пики и копия.

Може и обречената смелост на защитника на моста да направи англичаните предпазливи. Бойното поле представляваше ширнало се пасище, под лек наклон с реката, открита местност, идеална за кавалерия. И все пак английските ездачи се бавеха с нападението. Конниците им приближаваха в лек галоп, пробно удряха с копията си по стената ни от щитове и се връщаха назад. Нямаше масирана вълна като в Сицилия, когато византийският катафракт унищожи сарацините, нито неудържимо нападение, каквото гледах да упражняват норманите. Английската кавалерия просто идваше, нападаше и се оттегляше.

Не разбирах. Защо не нападаха? Харолд Годуинсън трябва да видя, че изпратихме конници за подкрепления. Пристигнаха ли те, англичаните щяха да изгубят преимуществото си. Колкото повече си блъсках главата, толкова по-малко схващах тактиката на Годуинсън.

Започнах да проумявам какво става чак на петата или шестата пробна атака. Хускарлите искаха да ни изтощят. Всеки път убиваха или сериозно раняваха по няколко от мъжете ни, докато самите те се връщаха на практика невредими. Стената ни бавно отслабваше и все повече от резервите трябваше да излизат напред и запълват празнотите. Защитният пръстен отне на Харалд и Стиркар инициативата. Англичаните сега владееха бойното поле и щяха да ни изтощят до кръв.

С напредването на дългия, жесток следобед нашият кръг бавно се стесни, а мъжете вътре все повече ожадняваха и се потяха под прежурящото слънце. Англичаните напротив утоляваха жаждата си с вода от реката и ни атакуваха, когато си поискат. Скоро обхождаха едва ли не небрежно стената и подбираха слабите точки. Армията ни приличаше на див бик, заобиколен от глутница вълци. Оставаше ни само да посрещнем врага и се отбраняваме, доколкото можем.

— Не издържам вече — каза един ветеран норвежец. Беше в предната редица, но отстъпи назад, след като получи рана с копие в ръката, с която държеше щита. — Само да можем да приближа тези английски конници, щях да им разхвърлям костите. — Стегна импровизираната превръзка около кървящото си рамо и преди да се върне обратно на мястото си в стената от щитове, ме погледна. — Случайно да имаш вода, старче? Направо се изпържихме.

Поклатих глава. Чувствах се изморен и безполезен, твърде изтощен за битка и обременен от мисълта, че затрудненото ни положение се дължи и на моите грешки. Скоро последва нов боен вик и хускарлите отново се спуснаха към нас. Забелязах, че този път ги посрещнаха много по-малко стрели. Амунициите ни привършваха.

Пред мен изведнъж се озова Харалд. Във вида му имаше нещо почти налудничаво. Потеше се обилно, потта се стичаше по лицето му и бе избила и под мишниците. Черният жребец бе също толкова обезумял; устата му бе запенена, а по набития врат, там където минаваха юздите, имаше бяла пот.

— Стиркар — сопна се Харалд, — трябва да направим нещо. Трябва да нападнем!

— Не, господарю. По-добре да удържим, докато пристигнат подкрепленията. Само още няколко часа.

— Дотогава всички ще умрем, ако не от копията на англичаните, то от жажда — каза Харалд, хвърляйки поглед към хускарлите. — Една добра атака и ще смажем врага.

Докато говореше, конят му наведе глава и опита да отхвърли ездача си. В гнева си Харалд изръмжа от гняв и перна жребеца между ушите с opakото на меча си. Конят само се раздразни още повече и започна да се изправя на задните си крака и да мята къчове. Харалд, вече паднал веднъж днес, опита да го укроти. Мъжете от свитата му се отдръпнаха, за да избегнат нервното животно. Само моето товарно пони, изтощено от дългия преход, остана на място. Жребецът на Харалд хукна към нас и едва не ме събори от седлото.

— Махни се от пътя ми — изръмжа Харалд.

Докато скачах на земята, погледнах лицето му. Видях блясъка в очите — Харалд губеше контрол над себе си, също както бе изгубил контрол над битката.

В този момент от войските ни се понесе все по-силен екзалтиран вик. Махаха триумфално с мечове и щитове, сякаш бяхме победили. Видях гърбовете на оттеглящите се хускарли, чиято поредна атака бе отблъсната. И тук дали заради гнева на Харалд, недоразумение или нервите на мъжете не издържаха, но мъжете ни взеха отстъплението за пълно изтегляне. Стената ни от щитове се срина. Войниците, ветерани и новобранци, напуснаха местата си, забравиха всякаква дисциплина и се втурнаха в нестройна маса след англичаните, крещейки им да се върнат и се бият. На бегом приближиха готовата да встъпи в битката английска пехота. Това вече беше катастрофална грешка.

Мисля, че Харалд все още можеше да промени хода на битката, да излезе пред войската и им заповяда да се върнат. Щяха да го послушат. Но в точно този критичен момент черният му жребец се стрелна напред. Подплашеният кон излезе право пред норвежците и всички решиха, че сам Харалд предвожда нападението. От тук насетне битката бе изгубена.

Гледах като втрещен. Рицарите на Уилям упражняваха разкъсването на стена от щитове, като се престорват, че отстъпват, след което се обръщат към напусналите местата си преследвачи. Онова обаче беше учение, а сега го гледах на бойното поле. Английската кавалерия избяга от преследващите я норвежки пешаци, после се изтегли встрани, оставяйки пехотата да поеме основния удар на

нападението. Мъжете на Харалд вече бяха изтощени, когато стигнаха пешаците и съответно действаха хаотично. Двете страни се омесиха в кипяща маса побеснели тела и започнаха да раздават напосоки удари. Нямаше цел, просто и двете пехоти отчаяно се стремяха да си нанесат възможно най-големи щети.

Самият Харалд бе като фар сред бурно море. Изправен на коня, чийто сляп галоп бе препречен от мелето, кралят се биеше като берсерк. Нямаше нито щит, нито ризница, но във всяка ръка стискаше секира с дълга дръжка и едно острие, любимото му оръжие от дните с варангите. Крещеше от гняв. Секирата по принцип се държи с две ръце, но Харалд бе такъв великан, че се справяше и с една. Опитах се да преценя накъде се е отправил и дали в сляпата сеч изобщо има цел, но не видях мишена на яростта му. Английската кавалерия се бе изтеглила встрани и се регрупираше, изчаквайки момента да се втурне на помощ на пехотата. Стори ми се, че разпознах Харолд Годуинсън, но бе твърде далеч, за да съм сигурен. Никъде не видях бойното му знаме.

Като стотици от мъжете ни, и аз гледах Харалд, очаквайки сигнал какво да правя. Без предводителството му бяхме изгубени. Тогава дойде стрелата. Може и да си въобразявам, но съм сигурен, че видях как над главите на пешаците към високата фигура на черния жребец се плъзна синьо петно. Запечатало се е в паметта ми: алената превръзка на Харалд, синята пелерина, отметната през рамо, за да даде свобода на ръцете, и двете смъртоносни секири, които безмилостно се вдигат и стоварват по плътната стена войници. Телохранителите му бяха изостанали в мелето, но и да бяха наблизко, едва ли щяха да спасят господаря си. Стрелата порази Харалд в гръкляна. По-късно чух, че бойният му вик бил пресечен до един-единствен хлип, който после преминал в хъхрещ стон. От мястото си видях само как Харалд изведнъж се олюля в седлото, остана изправен още няколко секунди, после бавно се отпусна назад и високата му фигура изчезна сред хаоса на битката.

Норвежците покрай умирация крал замръзнаха ужасени и точно в този съдбовен миг Харолд Годуинсън пусна срещу северния ни фланг хускарлите. Новината, че Харалд Сигурдсон е улуцен, се понесе по бойното поле, повдигна духа на притиснатата английска пехота, и обезкуражи нашите мъже. Никой дори не си бе представял, че Харалд

Жестокия ще бъде убит в битка. Изглеждаше неуязвим. Беше победител в поне десетина големи и безброй по-малки битки. А сега изведнъж го нямаше и нямаше кой да заеме мястото му.

Англичаните се впиха в обезверената ни пехота и разбиха и последното подобие на строй. Конниците оставяха големи пролуки в хаотичната маса мъже и ги посичаха като овце. В началото хускарлите използваша пиките като копия, после направо ги зарязаха и извадиха мечовете и секирите. Мъжете ни бяха объркани и беззащитни. Опитаха се да отблъснат атаката с каквото имаха — тояги, ками, — но не можеха да се мерят с един брониран хускарл, на кон, размахващ тежък меч или смъртоносна секира. Беше същинска касапница. Хускарлите яздеха сред мъжете ни като косачи сред житно поле; към тези, които все пак останаха на крака, се втурна триумфалната пехота, която се включи в клането.

Седях на понито си, без оръжие и още облечен в расото. Въпреки предчувствията си, не бях готов за размера на катастрофата. Знаех, че разгромът е непоправим. Моите хора никога повече нямаше да съберат толкова голяма армия, нито да последват водач, който да им предложи толкова много. Това бе пълно унищожение. Тъгувах за Харалд, и в същия този миг намирах утеха в това, че мъжът, на когото се бях клел във вярност, би предпочел да умре с чест на бойното поле, вместо да изтлее, стар и разкъсан от болки, в леглото си, със съзнанието, че не е изпълнил великата си амбиция да възроди най-великото кралство на Севера. Разочарованието щеше да вгорчи остатъка от дните му. Казвах си, че дори и победен, той бе спечелил точно това, което искаше: слава, която никога нямаше да изтлее.

С тази мисъл скритах понито в ребрата и се спуснах по хълма да прибера тялото на Харалд.

От край време на моменти ме обхваща странно усещане за физическа неуязвимост. Сякаш крайниците ми се движат без мое съгласие. Съзнанието ми се оттегля и имам чувството, че крача по дълъг, ярко осветен тунел, в който нищо не може да ме нарани. Така се чувствах и докато в онзи горещ следобед яздех умореното пони през останките от разгромената ни армия. Едва забелязвах обезобразените трупове на войниците ни и потъмнялата от кръв и урина пръст под тях. От време на време чувах стоновете на ранените. Тук-там засичах слабо движение, когато някой нещастник се опитваше да се изправи или да

изпълзи и се скрие. В далечината групи норвежци продължаваха да се съпротивляват, но бяха обградени от настъпващия далеч по-многоброен враг. На мен никой не обръщаше внимание.

Яздех към мястото, където за последно видях Харалд. Заварих там скупчила се група мъже, които дърпаха нещо. Понито ми се спъна и когато погледнах надолу, видях счупен дървен кол. Знамето към него бе Опустошителя, личният флаг на Харолд. До него лежеше трупа на знаменосеца с огромна зейнала рана в гърдите. И той като другите не носеше ризница. Дръпнах юздите, слязох и вдигнах знамето. От дръжката бяха останали само няколко фута. С Опустошителя в ръка, поведох понито към мъжете. Противно на всякаква логика вярвах, че ще ми позволят да натоваря тялото на Харалд на понито и се върна при корабите ни невредим.

Мъжете бяха английски пешаци. Обираха скъпоценностите от тялото на Харалд. Синьото наметало вече го нямаше, един мъж дърпаше тежките златни пръстени по ръцете му, друг — обувките му от мека кожа. Тялото лежеше по гръб, през калта по бузата му избиваше голяма синина. Ясно виждах поразилата го стрела. Беше минала право през врата. Но това аз вече го бях сънувал.

— Спрете! — изгъгнах. — Спрете! Идвам да прибера тялото.

Плячкосващите ме изгледаха объркани и раздразнени.

— Махай се, отче — каза единият. — Иди да кажеш другаде молитвите си.

Извади камата си и се приготви да отсече един от пръстите на Харалд.

Нещо в главата ми прещрака и аз изпаднах от кротък унес към отявлен бяс.

— Копелета! — изкрещях. — Осквернявате труп.

Пуснах юздите на понито, вдигнах счупената дръжка на знамето и замахнах към мъжа. Само че бях твърде стар и бавен. Той презрително отблъсна кола, при което едва не изгубих равновесие.

— Махай се — повтори той.

— Не! — изкрещях. — Това е моят господар. Трябва да прибера тялото му.

Мъжът ме изгледа подозрително.

— Господарят ти! — повтори. Вместо да отговоря, пак замахнах с кола и той пак отклони удара. — Как така ти е господар, старче?

Трябва да съм представлявал странна гледка: стар свещеник с дълго, черно расо, избили по бръснатата глава косми, размахва счупен дървен кол. Останалите мъже се отдръпнаха от тялото на Харалд и ме обградиха.

Треперех от гняв и изтощение.

— Оставете ме да прибера тялото — извиках. Гласът ми излезе слаб и колеблив.

— Ела и го вземи — присмя ми се един от мъжете.

Хукнах към него, вдигнал знамето като копие, но той отстъпи в страни. Извърнах се и видях, че другарите му отново са ме заобиколили и се смеят. Пак се втурнах напред. Копието тежеше, дългите поли на расото пречеха. Спънах се.

— Насам, дядка — с подигравателен глас каза друг. Обърнах се и видях един от мъжете да поклаща алената превръзка на Харалд на върха на камата си. — Ще ти потрябва — каза ухилен.

Едва виждах от стичащата се в очите ми пот. Метнах се към него и опитах да грабна превръзката, но я изтеглих изпод ръцете ми. Усетих глух удар в ребрата, бяха ме ударили с опакото на меч. Някой протегна крак и аз се проснах по очи в прахта. С туптяща в ушите кръв се изправих и без да знам към кого или накъде, размахах Опустошителя в кръг. Чух презрителния смях на мъчителите си, после някой трябва да ме приближи в гръб и удари, защото усетих канска болка в главата и се строполих първо на колене, после по лице.

Пред очите ми бавно притъмня. В последните мигове, преди да изгубя съзнание, се сетих за нещо, което не ми даваше мира от началото на битката. Цял настръхнах и по кожата ми изби студена пот. Докато ме обгръщаше мрак, си спомних предсказанието на моя бог, Один Всезнаещия — Рагнарок, последната голяма битка, ще извести на арфа Егтер, пазача на великаните, а петелът Гулинкамбе ще даде последното си предупреждение от Игдрасил, Дървото на живота. Старите богове си бяха отишли.

ГЛАВА ШЕСТНАЙСЕТА

Впоследствие ми разказаха, че Тостиг свикал останките от армията ни. Един от мъжете взел Опустошителя от мястото, където съм лежал, очевидно бездиханен, и отнесъл знамето на Тостиг, който го вдигнал като сборен пункт. Нашите, които още се държали на крака — по-малко от една пета от войската — се събрали за последна стена от щитове. Виждайки безизходицата им, Харолд Годуинсън предложил да ги пощади. Те гордо отказали. Англичаните тогава настъпили и избили почти всички. Скоро пристигнали норвежките подкрепления, твърде малко и твърде късно. Повечето били направили грешката да оставят оръжията си, за да тичат по-бързо. Появили се на бойното поле на малки групи, дезорганизирани и задъхани. Куражът им не подлежи на съмнение, тъй като веднага се хвърлили срещу английските войници. Леко екипираните стрелци, които пристигнали първи, нанесли такива щети, че войските на Годуинсън се огънали под дъжда от стрели. Но стрелците изчерпали амунициите си и при липсата на бронирана пехота, която да ги пази, били пометени от хускарлите. Останалите ги чакала същата участ, оказали се числено превъзхождани от враг, вече екзалтиран от победата. До края на този черен ден норвежката армия била почти изличена. Хускарлите погнали оцелелите към реката. Там шепа мъже се спасили с плуване до корабите. Изкараните на суша кораби били опожарени от победителите.

Научих подробностите на части, тъй като в продължение на много седмици бях на прага на смъртта, почти без шансове да оцелея. На бойното поле на следващия ден ме открил монах от Йорк, дошъл да се помоли за мъртвите. Лежах в английската част и той решил, че съм от мъжете на Годуинсън. Върнаха ме в Йорк с талига, ведно с тежко ранените, след което бях лекуван от монасите.

Почти цяла година ми бе нужна да възвърна силите си. В черепа ми зееше голяма рана — как я бях получил, не знам, — което накарало спасителите ми да предположат, че ударът е замътил разсъдъка ми. Проявих здравия разум да подхранвам заблудата им, преструвайки се,

че не съм съвсем с всички си. Говорех малко и естествено използвах времето да слушам и събера информацията, която да ми позволи да се представя за странстващ монах, запратен от светкавичното настъпление на Харолд Годуинсън на бойното поле в местността Стамфорд Бридж. Измамата улесни напредналата ми възраст — всички знаят, че възрастните се възстановяват по-бавно от младите, а после, когато правех грешки, те се приписваха на старческо оглупяване.

Проточилото се лечение ми даде предостатъчно време да се „възхищавам“ на лековерието на монасите от Йорк. Не само ме приеха за набожен, странстващ свой събрат, но и с готовност попиваха безобразната каша от новини относно битката за трона на Англия. Тези мъже с тонзури твърдяха, че всички добри християни трябва да подкрепят безпрекословно новия крал Уилям, защото сам Христос ясно показал, че е на негова страна. Уилям Нормандски — никой вече не го наричаше Незаконородения — помел Харолд Годуинсън при битката на юг, при Хейстингс, така, както Годуинсън разби Харалд Сигурдсон деветнайсет дни по-рано. Доказателство за намесата на Господ, според монасите, било, че флота на Уилям бил задържан на северния бряг на Франкия, докато „по милостта Божия“ вятърът задухал на юг и позволил на шлеповете му да прекосят невредими морето и акостират, необезпокоявани от Годуинсън. Аз, разбира се, знаех, че „божията милост“ няма нищо общо. Уилям Незаконородения бе останал на брега на Франкия, докато разбере, че планът му е успял и Харолд е поел да посрещне норвежката армия. Накратко, крал Уилям не бе примерен християнин, а подъл измамник, който предаде съюзника си.

Но пък всеки знае, че историята, ако остане такава, се пише от победителите. С това клише наум, започнах да записвам случките от живота си, сега почти към своя край. Подозирам, че сам Один дълго ме е подготвял за тази задача. Не може да е съвпадение това, че докато бях при варангите, се запознах с Константин Селус и станах свидетел на страстното му желание да разкаже неукрасената истина за владетелите на Миклагард. А и трябва да призная, че макар и бързо да ме изобличиха, докато пътувах през Нормандия към двора на херцог Уилям, ми се нравеше да се представям за кралски летописец. Сега се забавлявам с мисълта, че този път ролите са обърнати: аз представям

събитията достоверно, но го правя тайно и прикрит зад монашеско смирение.

Един въпрос, който не ми даваше мира през цялото време, докато пишех хрониката си, намери отговор сега, на последните страници. Преди се чудех как толкова благото християнство победи по-жилавата стара вяра. Само вчера един монах се дивеше как в Лондон присъствал на дворцова церемония, на която някакъв местен земевладелец се заклел във вяроност към набожния и накичен с амулети Уилям. Монахът ни изигра церемонията: как тържествено влязъл благородникът, седналият на трона крал, как мъжът минал през шпалира от царедворци, коленичил и целунал кралската ръка. Монахът падна на колене за по-нагледно и аз неволно забелязах лекотата, с която го направи. Всеки ден повтаряше същото пред олтара. Спомних си как моят господар Харалд се просна на мраморния под пред трона на василевса, който твърдеше да е наместник на същия този Бог. И разбрах: вярата към Белия Христос работи в полза на хората, които искат да доминират над останалите. Ако твърдиш, че си избран от Белия Христос, всички последователи на тази религия следва да се отнасят с теб така, сякаш си самият Бог, ще коленичат пред теб и ще скръстват ръце като за молитва.

Това противоречи на всичко, което символизира Господ, но аз съм бил свидетел как истински безскрупулните и амбициозни сред владетелите приемат християнската вяра, след което я използват, за да потъпчат достойнството на последователите си. Този ми възглед естествено ще ужаси кротките монаси край мен, някои от които са искрени и лишени от корист мъже. Но те са слепи за факта, че дори тук, в манастира, самите те прекланят глава пред висшестоящите, без значение какви качества имат. Колко различна е старата вяра. Никога не съм коленичил пред Харалд. Знаех само, че той е по-подходящ за владетел от мен и че следва да му служи, доколкото мога. А докато бях жрец във Вастер Готландия, тези, които идваха да ме молят за съвет или да се застъпя за тях пред боговете, ме ценяха заради знанията ми; щях да бъда наистина потресен, ако решаха, че съм божи наместник.

Или в това се крие силата на вярата към Белия Христос: тя служи на деспоти, които искат да ограничат чуждата независимост.

Никога няма да изоставя вярата си към Один, макар и някои да сметнат, че той ме е забравил, както изостави и последователите на

старата вяра. Светът ни може да се сгромоляса, но ние никога не сме очаквали от боговете си да бъдат всемогъщи и вечни. От самото начало знаехме, че старият ред ще рухне след Рагнарок. Нашите богове нямат власт над бъдещето, това е задача на норните и никой не може да промени решението им. Докато сме на тази земя, всеки може само да изживее колкото се може по-пълноценно живота си, да се опитва да пригоди най-уместно всекидневието си и никога да не се подлъгва по привидното, като нещастника Мак Бетад.

И все пак ме изпълва с мъка мисълта, че тялото на моя крал Харалд бе отнесено в Норвегия и погребано в християнска черква. Трябваше да му се устрои пищно погребение по стария обичай, да го изгорят на клада или погребат в могила. Това имах наум, когато напразно се опитах да спася тялото му. Знам, че може и да бе прищявка на един старец, но тогава бях сигурен, че валкириите вече са отнесли душата му във Валхала или че е бил избран от слугите на Фрея и сега е в златния ѝ палат, Сесрумнир, както подобава на воина, когото някои вече наричат последния викинг.

Аз самият не очаквам да отида във Валхала или Сесрумнир. Те са запазени за падналите в битка, а аз никога не съм бил воин, макар и да ме обучаваха в братството на йомсвикингите и да участвах във велики битки: при Клонтарф, където загина ирландският крал, когато гръцкият генерал разгроми арабите в Сицилия и естествено, битката при Стамфорд. И все пак не съм войник. Хвана ли оръжие, обикновено е в самозащита.

Сесрумнир отново ми напомни за близнаците, Фрейвид и Фрейгерд. Какво ли се е случило с тях, се чудя? Последно чух, че с чичо си Фолкмар потърсили убежище в огромна Швеция. Твърде късно ми е да ги търся, но дълбоко в себе си съм сигурен, че са оцелели. И пак приписвам това на желанието на Один. Той учи, че след Рагнарок, когато всичко изчезне сред пожари и сеч, ще има двама оцелели, близнаци, скрили се под корените на Дървото на живота. От тях ще се зароди нова раса хора, които ще населят израсналия от развалините, по-щастлив свят. Така се утешавам, че наследниците ми могат все пак да доведат до завръщането на старата вяра.

Затова и в тези последни дни от живота си се радвам да запиша благодарността си към Один. Один Ганградур, съветникът на пътешествениците, не напусна рамото ми. Показа ми толкова много

чудеса: блестящите отражения на величествените ледени скали в спокойните води на фиордите в Гренландия, безкрайните благоуханни борови гори на Винландия, златния купол на големия сарацински храм в Божи гроб, морните талази сутрешна роса, надигаща се от широката река, водеща на изток от Гардарики, земята на крепостите. Один ме отведе при жените, които обичах и които ме обичаха — момичето в Ирландия, девойката сред бягащите на ски на север и накрая в прегръдките на Руна. Как могат монасите около мен да сравняват живота си с моя?

Страстта да пътешествам още не ме е напуснала, дори на тези години. Когато бях слаб и седях немощно в градината с билки до малката лечебница, наблюдавах прелитащите високо над главата ми птици и исках да стана и да ги последвам. Сега телом съм добре и стигнах до края на хрониката си. Ще добавя тези последни страници към томовете, които скрих на тайно място в дебелия каменен зид на скриптория и когато ми се удаде възможност, както сигурно ще стане, ако продължа да се уповавам в Один, ще се измъкна от този манастир и ще започна нов живот.

Къде ще отида? Не знам, не ми се е явявало видение. Знам само, че съдбата ми е решена от норните отдавна, още с раждането. Бяха добри към мен. Живях добре и дори да можех, не бих променил живота си.

Затова ще напусна този манастир, с мисълта за близнаците и ще открия място, където като последна дан към Один, ще проповядвам завръщането на старата вяра.

Господарю, ако ми позволите последни бележки, трябва да ви уведомя, че преди две години до манастира ни достигна вест за неизвестен проповедник, когото местните наричаха „черния свещеник“. Установил се бил сред мочурищата и простолюдието се тълпяло да го слуша и отдаде почитта си. Бил високо ценен, макар и да не знам какво точно е проповядвал. Отдавна не са го виждали и приехме, че вече не е сред живите. Паството му, ако мога да го нарека така, почти всяка седмица идват да молят да построим и осветим параклис на мястото на колибата му. Твърдят, че бил светец. Треперя при мисълта, че направим ли го, може да се поставим в услуга на Антихриста. Но хората настояват и се страхувам, че ако отблъснем молбите им, дълбоко ще се подразнят, което ще се окаже пагубно за манастира.

В това, като във всичко останало, търся благословените ви напътствия.

Етелред, сакристан и библиотекар

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.